

**EN DRENG
I ET SPIL KEGLER I
BEGYNDELSEN OG BARNDOMMEN**

LARS JØRGEN JAKOBSEN

1945 1958 (2045)

INFO

En Dreng I Et Spil Kegler er et værk delt i fire dele:

- Bind I Begyndelsen og Barndommen**
nærværende kladde afsluttet i 2016
- Bind II Ungdommen
 kladde afsluttet i 2018
- Bind III Manddommen
 kladde forventet færdig 2020
- Bind IV Alderdommen
 kladde tilstræbes foreløbig færdig 2022

Det samlede værk introduceres enslydende i hvert bind.

Ligeledes vises der i hvert bind et kort resumé af samtlige fire bind.

Hvert binds selvstændige indhold påbegyndes således lige efter
Indholdsfortegnelsen side 15.

Fælles for alle bind er, at de fremstår som private kladder.

Der er ikke planlagt nogen egentlig udgivelse. I stedet påtænkes udført en web-udgave på adressen larsjorgen.dk

Kære Læser

En Dreng i et Spil Kegler er et værk i fire bind. Med dette værk fortæller odingen om (I) moren, barnet og (II) det unge menneske samt (III) den modne- og (IV) den gamle mand... og om hvordan han har fægtet sig gennem livet på bedste beskub, for det meste uforberedt og kun så langt som intuitionen og entusiasmen nu engang har rakt.

Moren var døbt Krista Andrea, opkaldt efter oldefædrene Kresten og Andreas... for derefter livet igennem at blive kaldt Nutte. Hun fødte drengen i dølgsmål og bragte ham til bedsteforældrene... Sine og Sørens husmandssted i Dalsgaard ved Kjellerup og derfra til det nærmeste børnehjem. De kaldte ham Lars, indtil mor og barn sammen turnerede Jylland rundt og landede i Struer hvor barndommen tog form og han forlangte at hedde Jørgen.

De skiltes igen da han var konfirmeret og ungdommen i ham rasede. Fra den ene dag til den næste befandt han sig alene og dog sammen med mange andre på en kostskole i Grindsted. Her blev han sig selv under øgenavnet Struer og drog, efter endt afgangseksamen ud i verden og blev murersvend og soldat i Holstebro.

Midt i dette mødte han Grethe som gav ham sønnen Jacob. Familieliv var måske det han havde søgt, og snart startede de tre sammen en tilværelse i Hesselballe nord for Aarhus... hvor de hurtigt også blev til fire med lillebror Ole... alt medens den nu nybagte familiefar kastede sig ud i et studie som bygningskonstruktør og endte som arkitekt.

Som en anden Lykke-Lars førte han sig nu frem så hatten passede, intet var for stort eller småt... nå, det skulle da lige være spinatbedene hvor han søgte at realisere sig selv som bygmester og underviser! De var for små! I hvert fald søgte han også ud og op... op i Himalaya- og Andesbjergene for at bygge bæredygtigt og for at udvikle demokrati.

Ikke et øje var tørt! Heller ikke da Lars Jørgen vendte hjem igen og sønnerne havde stiftet familier. Den ene med Katja og den anden først med Pernille og så med Line. Her var der pludselig hårdt brug for bygningskunst da næste generation var på vej... Margueritte, Thor, Mads, Eskil og Ellen.

Nu er kun oldingen tilbage... udtjent, ufarlig og godt på vej ad livets returstier, nær af Grethes gode helsemad, men dog også stadig med drømmene i behold! Måske kan han nå at springe ud med et par installationer eller så... med fokus på skønne kvinder og anden selvgroet arkitektur, eller måske er dette værk det sidste vers.

Og pyt, livet fortsætter i nye skikkelser... der er dog plads til flere! Men en ung og rask mand ved navn Peter har været forbi og har sat skub i begyndelsen til slægtens næste fremtid som tegner lyst, med det dejligste oldebarn. Hende der kan give stof til den næste krønike. Hun hedder Sol.

Lars Jørgen Jakobsen 2019

INTRODUKTION

Det umiddelbare formål med den nu foreliggende fortælling er, at give historien videre om de mennesker og tanker der er dukket op og er forsvundet igen under min rejse gennem livet... således, at den røde tråd i fortællingen overordnet baserer sig på mit liv og de steder hvor jeg har boet og arbejdet. Altså er det også min selvbiografi.

Arbejdet er for alvor påbegyndt i tiden som folkepensionist efter året 2010. De første armbøjninger med at gøre status over al livets elendighed og fryd var dog tyvstartet også i årene forud... for hvad er mere naturligt for en gammel udbrændt projektmager, der end ikke kunne huske indregistreringsnummeret på sin 18år gamle bil... end, at evaluere på livets udlevede anstrengelser endnu medens tid var... og gerne før den dengang og stadig forestående erobring af det nye søde liv i den sidste alder, hvor livet for alvor gerne skal leves for sjov! Ak nu i afslutningens stund må jeg så røbe, at jeg i mellemtiden er blevet over 75 år og stadig udskyder alt det "sjove" til fordel for alt det der stadig trænger sig på for lige at komme med!

Altså, sjov eller ej, så har der længe været en proces i gang omkring det, at skabe en bredt dækkende historie fra min tid og med referencer til personlige rødder, egne projekter og resultater, samt til de passioner og drømme som livet igennem har forstyrret det hele. Andre i min gamle almueslægt har også taget tilløb til at gøre noget lignende, og enkelte har også efterladt nogle skitser, for historier har der været nok af, men vilkårene og timingen har ikke været ideelle for håndgribelige værker... og med denne kendsgerning i hu er det da også både med en vis ydmyghed og et gran af overmod, at jeg længe har bevæget mig ud i et sådan gebet.

Men dels føler jeg en forpligtigelse for at efterlade et vidnesbyrd om mig og mine, og dels har jeg vel også en tilpas ekshibitionistisk natur som driver mig. Ideen om at nedskrive og fortælle har dog sin rod i det forhold, at jeg selv har følt et savn efter autentisk viden om mine forfædre, som jeg kun i begrænset omfang og kun med besvær og held er kommet lidt i nærheden af. Dette har så næret tanken om selv at bringe hvad der er samlet videre samt at lægge nye historier til, i en samlet beretning, tilegnet mine efterkommere og andre interesserede slægtninge med flere.

Som mindre cyklede jeg således nogle gange sammen med mine bedsteforældre fra deres husmandssted i Dalsgaard nær Kjellerup til min morbrors lille gård i Marsvinslund ved Demstrup, og på denne rute passerede jeg den store herregård Aunsbjerg hvor Steen Steensen Blicher tidligere havde haft sin gang og hvor man nu altid kunne se så mange folk i gang på markerne. Om det sted hørte jeg at en af mine 64 tiptiptipoldefædre havde levet som stavnsbonde, og at han havde drukket sig ihjel. Det lød eksotisk og dramatisk... men også pirrende, at tænke sig... en "konkret" mand i min slægt! Blot var der ingen der vidste noget når det kom til stykket. Strengt taget vidste kun ganske få noget konkret om de forfædre der havde levet for blot et par generationer siden. Man kendte sine forældre, huskede bedsteforældrene og havde måske hørt et par løsrevne historier om oldeforældre... det var det, og slet ingen troede på, at nogen havde drukket sig ihjel.

Kun var der en enkelt forbindelse længere tilbage i min familie og den var så sparsom, at jeg først blev bevidst om den som voksen henad i 18års alderen... Min bedstefar var kartoffeltysker, og alt hvad der ikke er skrevet om de almindelige danske almueslægter, det kan man finde i en mængde beretninger om netop disse indvandrere der i 17hundredetallets Danmark var landet midt ude på den jyske Alhede. Således har jeg kunnet finde frem til, at en af mine tyske forfædre otte generationer tilbage har været grisehyrde nede i det sydtyske landskab Odenwald, hvor han som gammel mand kan have vinket farvel til sin søn, en af mine 256 tiptiptiptiptipoldefædre, der netop havde besluttet sig for at gå den lange vej til Danmark for at få uddelt... og efterfølgende at opdyrke et større stykke hedejord, sådan som det var dem tilbudt af den danske konge Fredrik V. Denne indvandrer og altså min tiptiptiptiptipoldefar hed Johan Georg Breuner, og han havde indtil da fristet skæbnen som kulsvier på bjerget Kohlhof nær Heidelberg... og med sig havde han taget en lille flok af sine mange børn... de ældste, for de yngste blev først født senere... ude på heden hvor den samlede børneflokk i sidste ende talte 12 drenge og 6 piger.

Længe troede familien at Johan Georg havde haft en halvbror som nogenlunde samtidig rejste til Amerika hvor han var blevet stamfar til verdens rigeste dame Ella Virginia Von Echtel der døde i New York i 1931... men den historie holdt i sidste ende ikke til en nærmere analyse. Der var ellers en hel del danskere som i sin tid, ved hendes død, troede at de var slægtninge til hende, og derfor meldte sig som potentielle arvinger... Men ak, hele formuen gik til "Kattens Værn" og tilsvarende organisationer, og dermed blev der naturligvis heller ikke noget til den af de håbefulde danskere der var min bedstefar Søren. Kun oplevede han for første gang i sit liv, og det alene i kraft af rygget- og omgivelsernes opildnede forventninger om den rigdom der kunne vente ham, at han pludselig kunne få kredit hos foderstofhandelen i Kjellerup, der hvor han ellers som en fattig husmand hidtil aldrig havde oplevet den slags imødekommenhed.

Nå ja, det er måske lige et par spektakulære eksempler ud af de mange, men pointen er blot... at tænk, hvis en eller flere af disse forfædre og alle de andre havde efterladt sig bare en levnedsbetegnelse, en dagbog eller noget lignende! Ja blot en indkøbsseddel fra en sådan slægtning ville kunne have været en vild inspiration at kunne holde op mod en ellers flad historie. Igen... set i det lys er det, at man skal se nærværkede som en gestus tilegnet mine egne efterkommere, hvoraf de nuværende glimrer ved en total mangel på historisk interesse. Men hvem ved! Lige nu har de jo travlt, som også jeg havde det i deres alder. En dag vil en af dem eller en senere tilkommende efterkommer blive vakt af nysgerrighed om deres forfædre, og derfor satser jeg på, at der bliver noget at finde.

Beretningen begynder med min mor, min fødsel og hvad vi kom af, før jeg nogenlunde systematisk følger- og genoplever mit eget liv, godt hjulpet gennem besøg på de gamle steder hvor der på det nærmeste ikke mere eksisterer mennesker fra hine tider. I begyndelsen af skriveprocessen havde jeg desuden støtte fra familiens ældste hvor jeg i særlig grad skylder en tak til min moster Bodil Jakobsen (gift Simon) og min morbror Henry Wendel Jakobsen, de to interesserede sig indgående i slægtens historie som de gerne fortalte videre om, og de var stærkt medvirkende til at animere mit engagement i samme retning.

Resume:

Bind I - Begyndelsen

Den samlede fortælling starter med en fødsel på en madras på kældergulvet den femte april 1945 oppe på Fødselsanstalten i Jylland, indviet 1910 som fødested for ugifte og ubemidlede kvinder. Den fødende mor kaldet Nutte og barnet passede godt ind i anstaltens formålsparagraf, omend hun alligevel følte sig som en smule udstødt. Denne opfattelse havde måske noget med hendes selvopfattelse i situationen at gøre, men de skræbende forhold kunne måske også bare afspejle de kaotiske realiteter, i disse dage lige før afslutningen af anden verdenskrig, som blandt andet foregik lige uden for vinduerne.

Nutte var en ung ugift bondepige der havde fristet tilværelsen i et par år i den store by, da hun en skæbnesvanger sommeraften... måske endda på hendes 20 års fødselsdag den anden juli 1944, havde mødt en ung lyshåret og velklædt herre med guldur, som kun havde villet hende hendes bedste... og nu lå hun her med en lille dreng og tænkte på sin opvækst og familien hjemme i og omkring forældrenes husmandssted ved Dalsgaard nær Kjellerup.

På vanlig vis i de tider havde Nutte forladt hjemmet da hun blev 14 år og var konfirmeret, først som pige i huset et sted i nabolaget og så via et job i Silkeborg... videre til Aarhus hvor hun havde kæmpet sig frem til et job som kokejomfru på en restaurant i Frederiksgade. Som sådan havde hun ikke noget at skamme sig over, men i de tider var udsigten til at skulle være enlig moder en meget deklaserende situation, så højgravid gemte hun sig derfor bort som kartoffelskrællerske på Karup flyveplads midt blandt værnemagtenes soldater og nabo til en flygtningelejr fyldt med forhulede tyske kvinder og børn.

Der herskede dog stor utryghed omkring hende i Karup, og med besvær rejste Nutte til sidst tilbage til Aarhus for at føde... men altså bare for straks efter fødslen at vende hjem til forældrene for at finde ud af hvad hun nu skulle gøre. Bedstemor Sine var svækket af sygdom, så det endte med et par mellemlandinger på børnehjem i Kjellerup og Aarhus før den lille dreng kunne flytte ind som plejebarn hos en familie i Risskov hvor Nutte nemt kunne besøge ham flere gange om ugen, nu hvor hun var blevet køkkenchef på Kroen i Krogen inde ved banegården.

Bind I - Barndommen

Det mest faste holdepunkt i den drengens første 14 år blev dog husmandsstedet i Dalsgaard. Det daglige liv og trygheden på stedet, og de værdier der herskede der af arbejdsomhed, nøjsomhed og hæderlighed satte sine gode præg, og dertil kom, at han her også var en del af en familie der alle ville ham det godt. Mor Nutte var den midterste af syv søskende... en var død, men fyldte på sin egen måde meget og resten, to morbrødre og tre mostre fungerede alle som flinke og vedkommende reserveforældre medens både ældre og yngre fætre og kusiner tilsvarende fyldte ud som en stor søskendeflok.

Godt rustet med jordnære erfaringer og det stærke familiære netværk var knægten således klar til at erobre verden da han sammen med sin mor indledte en længere tournée rundt i det midt-vestjyske med stoppesteder i den gamle kartoffeltyskerlandsby Frede-

riksdal, Fasterholt ved brunkulslejrene i Søby, Himmelbjerget og på en formbrændselsfabrik i Silstrup ved Skarrild hvor han indledte sin akademiske løbebane hver anden dag i den bliktagstækte landsbyskoles første klasse. Det var også der han mødte Kirsten, hans første kæreste, hvad hun dog ikke vidste... men pludselig var han videre oppe i Løkken og ude i Lemvig! Nutte var nemlig i gang med en hotel- og restaurationskarriere og så kommer man omkring, indtil man måske lander i Struer!

I Struer gik han op til Østre Skole i Danmarksgade og kom i anden klasse og mødte Keld og Leif som også gik i anden klasse. Sammen med dem gik han så ellers på opdagelse i alle byens kroge og herunder ikke mindst nede på havnen hvor der emmede af fisk i store mængder, og hvor lastbiler tøffede omkring med sten... grus, kul, korn og grise og alt hvad der ellers skulle losses og lastes langs kajerne. I kælderen under Hotel Struer og i et nedlagt dueslag over vaskeriet i en sidebygning havde drengene hovedkvarter, og herfra udgik ekspeditionerne som godt kunne føres an med trommespil på store tomme blikdåser hvor der havde været marmelade til hotelgæsterne.

Alt imedens var Nutte blevet rigtig gode venner med hoteldirektøren Valdemar! Ja så gode venner var de blevet, at hans kone forlod byen, hvorefter Valde og Nutte forpagtede byens forsamlingshus, Folkets Hus, som de døbte om til Teglgården. Det betød nye store oplevelser, og nu kunne der være en pige med i sjakket... det var Vibeke, og hun var hans anden kæreste, og heller ikke hun vidste noget om det! Alene og sammen med vennerne oplevede han nu tidens strømninger på Teglgården, blandt andet med lanceringen af den nye nymodens hest Traktoren Ferguson, fjerkræudstillinger, andespil, en danseskole og boksestævner og alle mulige gøglervogne og overflødhedshorn som folkelig underholdningsarrangementer dengang blev kaldt. Men oven over alt strålede dog i sidste ende rockens første og største stjerne Little Richard med sine fantastiske numre "Whob Bob a Luma Tutti Frutti" og "Baby Face" med flere.

I 1957 giftede de sig Valde og Nutte, og det havde de længe før fejret ved også at forpagte et hotel fire kilometer ude på Alheden. Det var nærmest et forladt hotel, men der stod nogle særdeles flotte tomme bygninger og dem ville de forvandle til en hedens kongeslot, og det hed da også Hotel Kongenshus. På den ene side var det meget spændende at besøge det sted og finde spor efter den danske Robin Hood... Jens Langkniv tæt på hvor, viste det sig, at også ukendte forfædre med navne som Dürr og Kriegbaum havde trukket de første plovfurer. Men bo derude ville han ikke, drengen... han insisterede på at være blevet bybo og blev i Struer et par år endnu, og dermed var den barndom forbi.

Bind II - Ungdommen

Tilbage i Struer var drengen fulgt med resten af klassen ud i en ny Østre Skole året før, men den blev først indviet nu i 1957, året hvor den arme dreng ad uransagelige veje blev klemmt med i Mellemskolen som startede året efter igen. Det havde ingen, og slet ikke han selv regnet med, men så købte Valde også "Hjemmets Leksikon" i fire bind til ham, for så kunne han bare spørge den når det kneb. Alene i byen var det dog i første omgang meget andet der fristede den unge mand, for sådan var det også endt... men så blev der faktisk også brug for det fine leksikon, for hvordan var det lige at aritmetikken altid var et spejl af geometrien? Eller var det omvendt? Det var pirrende og forunderligt og for første gang nogen sinde læste han lektier.

Og så, midt i en Jazztid og tredje mellem, ringede klokken ud fra Struer. Nogen må have syntes at teenageren nu trængte til luftforandring, og da han ikke ville være med til daglige rejser fra Kongenshus Hotel til Viborg foreslog man, om en kostskole ikke kunne være en god idé? Deres kontrakt omkring Teglgården udløb den 31 december 1959, så noget skulle ske, for så kom de jo ikke til byen et par gange om ugen mere! Og hvor skulle han bo når teglgården var overtaget af en ny forpagter?

Svaret blev Grindsted Kost- og Realskole, og den skole blev det helt store kulturchok for den unge levemand som fra den ene dag til den næste skiftede fra en total fri tilværelse på gaderne i Struer til en klostertilværelse i øverste køje på kostskolens drengegang hvor lyset blev slukket klokken ni om aftenen og drengene sparket op klokken syv nuld om morgnen. Heldigvis så bare for allerede på førstedagen, at løbe ind i Orla og Ivar, et par tvillinger der havde boet ude på børnehjemmet bag slagteriet og teglværket i Struer, og derfra havde gået i hans parallelklasse.

Ved skæbnens gunst lod det sig gøre, at Ivar kunne flytte ind i underkøjen en af de aller første dage, og så var der ligesom skabt lidt hjemmebane, og så var der ligesom overskud til ellers at finde ud af hvor han var havnet. Først og fremmest var der jo alle de andre kostelever, både piger og drenge, og de steder hvor de færdedes... med spisesalen i centrum. Men derudover var der også hans klasse, den bestod af cirka halvt kostelever og halvt dagelever. Kosteleverne kom generelt fra hele landet og var lettere ustyrlige, men en var anderledes, og det var Jens der kom fra Hvalpsund og snart blev Ivar forladt til fordel for Jens som på det nærmeste blev en bror for vores hovedperson. Dageleverne i klassen kom fra Billund og Sønder Felding. Det var flinke folk som mindede om dem hjemme i Struer og snart havde han da også en god ven Svend med flere blandt dem samtidig med, at han også indledte et platonisk kæresteforhold, hvor kun han kendte til den udkårne Gunhild, som hun hed. Siden blev han også kæreste med en af kostelevpigerne Gipsy, og det forhold blev hun til en forskel indviet i, for de to kunne give hinanden meget af den ømhed og ophidselse som forsøder livet for så mange. Sådan kunne det gå, skolen rummede to verdener og så måtte man da også have en kæreste i hver!

Sådan blev det ikke i den næste verden, den der fulgt efter skoletiden. Nu var han havnet som murerlærling i Holstebro, og selvom han havde en moster boende i byen og hurtigt tog del i byens ungdomsliv i øvrigt, så tog det ikke lang tid før han faldt pladask for en lille mørkhåret skønhed Grethe! Han vidste det ikke, men hun var også faldet for ham, så selvfølgelig blev de kærester, og det for alvor hvor de hang sammen som ærtehalm, men alligevel fik brudt og oplevede hjertelige gensyn lige indtil hun var blevet gravid af det, og dette elles på et tidspunkt hvor de begge havde lagt store planer for deres fremtiden enten sammen eller hver for sig! Det var ikke afgjort... men det blev det så nu.

Først boede de i en lejlighed i Holstebro hvor den ældste søn Jacob blev født kort før den unge far var indkaldt som soldat på dragonkasernen i byen. Det blev til en hæsblæsende tid med militærøvelser og babygymnastik i en skøn blanding indtil alle tre kunne flytte til Hesselballe nær Aarhus hvor far skulle læse til bygningskonstruktør! Det gjorde han så, men der blev også tid til at lillebror Ole kunne komme til verden, og så var familien jo samlet, netop som den nye bygningskonstruktør efter kort tid i det første job som sådan fik nye ambitioner og tog hul på sin seneste plan for sin uddannelse... nemlig den om at blive arkitekt m.a.a. med afgang fra Arkitektskolen i Aarhus.

Det blev fem forrygende og epokegørende år fuld af aha-oplevelser af den slags som får en mand til at indse hvem han er og hvad han skal her i livet. Først det aller største, som var at blive kastet ud i, at udvikle en by til 10.000 mennesker midt i et superflot landskab og i tilknytning til en ny motorvej E45 som også foreløbig kun eksisterede som en vision. Det var fagre nye verden og skete med stor succes i makkerskab med Søren, en gammel studiekammerat fra konstruktørskolen. Ud over at det følte som en svimlende udfordring kom den opgave til at give helt nye indsigter i hvordan verden er skruet sammen af en masse mønstre og enkeltdele som kan sættes sammen på forskellig vis... ja faktisk mindede det ham om, da han som helt ung havde købt en gammel knallert! Den måtte han også uden nogen forudsætninger skille ad og samle igen, før den kunne køre, og det var også stort.

Det næste år blev noget mere adstadigt og på egen hånd. Nu handlede det mere om hvordan man kunne indpasse en moderne bosættelse nænsomt og funktionelt i et traditionelt sognelandskab, alt medens der også lige skulle fortæres noget viden om den menneskelige psykologi og bosætning samt hvad æstetik nu også var for noget! Verden var for alvor blevet stor og spændende, og det fortsatte i det tredje år med nyt fokus på de rumlige aspekter ved at bygge byer, ja åndelig talt var det her der rigtig skete noget, også selvom det nok var svært at se udefra, men det var her han fandt "den røde tråd" som mere eller mindre blev fulgt resten af livet! I forlængelse af de praktiske studier havde der nu sneget sig adskillige arkitekturteoretiske tanker på banen, og ud af dem opstillede han billedligt talt tre søjler... et for den menneskelige skala i byggeriet, et for den arkitektoniske oplevelse af rum, hus og detalje og endelig et for den sociale interaktion i det byggede rum.

Alt dette fandt han i sin fornemste helhed i den traditionelle folkelige arkitektur, eksempelvis som man kunne finde den i det sønderjyske og frisiske landskab, men generelt alle steder hvor stedlige vilkår og begrænsninger tilsat den lokale menneskelige opfindsomhed havde haft held til, i harmoni at definere rammerne og løsningerne for den menneskelige bosætning. Sådanne bebyggelser kom derfor også til at lægge til grund for de sidste studieprojekter inklusive afgangprojektet... et leve- og bofællesskab for 500 mennesker i en forstad til Aarhus, et projekt som dog også havde tråde tilbage til oplevelser i den legendariske fremtidsfestival... Thylejren i 1970.

Med afgangprojektet vel modtaget og godkendt var målet nu nået, samtidig med at han lige var fyldt 30 år... det var tiden at blive voksen.

Bind III - Manddommen

Færdiguddannelsen betød nok engang en ny begyndelse, og igen en begyndelse hvor der måske nok var sat en retning, men hvor der på ingen måde var skabt en ide om hvad- og hvordan noget kunne ske. Samfundet var knap kommet sig over en lavkonjunktur med oliekrise i 1973 og der stod ingen headhuntere uden for døren, som efter konstruktørek-samenen fem år før. Familien boede nu i Sølystgade i Aarhus C, og børnene var blevet rigtige Aarhusianere... underforstået at den slags kun meget nødig flytter uden for ringgaden. Eventuelle drømme om at returnere til Holstebro blev derfor skrinlagt og om ikke før, så da en ansøgning om et job som bygningsinspektør i byen glippede.

I første omgang løstes beskæftigelsesproblemet med selv at bygge huset i Sølystgade om. Forhus og baghus blev skilt ad fra kælder til kvist og alt hvad der kunne skiftes ud af installationer og udstyr blev fornyet, ligesom rummenes funktioner blev omdefinert og nye vægge blev sat op. Omkring på de 200 m². havde trods alt hidtil levet fem familier, en på hver sin etage... tre i forhuset og to i baghuset, og nu skulle der kun fyldes en familie ind i det hele. Gert der boede til leje øverst i forhuset ville det dog gerne anderledes, og han hjalp med hele ombygningen og fik baghuset i bytte for sine anstrengelser, og så blev han en nær af familien resten af vejen... foreløbig i 45 år. Han var gymnasie-lærer og var sikret for fremtiden, og den slags jobs var ikke almindelig for arkitekter, men så var der jo heldigvis mureriet. Således havde den unge arkitekt knap oprettet egen tegnestue som insider på en større tegnestue ude i byen før en af denne tegnestues ansatte arkitekter lokkede med et stykke murerarbejde som var så specielt, at andre murere havde rystet på hovedet og takket nej. På den måde startede så en længere muremester-karriere hvor Preben, en anden god ven og studiekammerat med nybagt arkitektstatus og murerbaggrund gik med på opgaven, sammen med en civilingeniør vi fandt ude i byen, som murerarbejdsmand.

Med lidt personudskiftninger fortsatte de to arkitekter efterfølgende med en endnu større opgave og flere små indtil gruppen gik langsomt i opløsning efter at den gamle Struerdreng opnåede et vikarjob som undervisningsassistent på arkitektskolen. Det job kunne han godt lide, og i de følgende år faldt han over adskillige lignende vikarjob og blev stille og umærkeligt et medlem af det spirende prekariat som groede frem i disse år. Han lod sig dog ikke ryste, og indimellem byggede han gang på gang et hus og solgte... så uden at have tænkt nøjere over det var han pludselig bygmester, og et af husene opnåede endda den hæder at blive vist i landets fremmeste byggeblad for arkitekter... nemlig tidskriftet Arkitektur og ikke at forglemme... i Alt for Damerne.

Lige lidt hjalp det, økonomien vedblev svag om end den så stærk ud, og familien der få år senere havde indrettet sig i en villa nær stranden i Risskov gik i opløsning, og han flyttede syd på til Holme for at teste tidens fedeste trend for boligbyggeri "Tæt Lav", noget som lå meget tæt på, hvad han selv kunne have fundet på at tegne... og så endda i form af et bofællesskab! Jo det var ikke så tosset, men der skulle jo stadig brød på bordet, og det kom så som sendt af forsynet. Et nyt job vinkede... det havde noget med arkitekt-skolens u-landsafdeling at gøre, og han blev ansat af Mellempøkkeligt Samvirke som team leader for et hold unge der skulle i jobtræning som selvbyggere i Himalaya. Det blev et stort eventyr men også hårdt arbejde. På tre måneder tabte han 30 af 100 kilo og så savnede han vildt den forladte Grethe.

Savnet var gensidigt, og hjemme igen flyttede han derfor ind hos hende samtidig med, at han igen forsøgte sig med egen tegnestue som fremlejer på en større tegnestue på Klosterortv. Tegnestuen tilhørte Nils Madsen, en dynamisk og vidtseende arkitekt med gang i den, og den aktive atmosfære smittede, og inden nogen havde nået at se sig om var den genforelskede igen på farten. Han rejste til Sydamerika for om muligt at finde afsætning for nogle ideer han havde tumlet med tilbage i Himalaya... der, i Kasmir, kunne de nemlig ikke afsættes grundet en opblusset borgerkrig, og håbet var nu at de måtte kunne afsættes i Andesbjergene eller nærmere i Bolivia hvor der var tilsvarende vilkår. Heldigvis havde han slået sig sammen med en anden lejer fra tegnestuen Henry. Henry var filmmand og han kunne tale spansk, hvilket viste sig at være livsvigtigt på de kanter.

Turen endte efter en række strabadser succesfuldt og fastholdt vor mand på Altiplano de næste 25 år. Først skulle der bare lige oprettes en dansk ngo som kunne søge Danida, EU og andre donorer om penge... projektets koncept lå uden for, hvad eksisterende ngo'er ville optage i deres strategier, og det førte til dannelsen af Dansk International Bosætningservice, DIB. DIB startede som en medlemsorganisation for primært arkitekter, sociologer og andre faggrupper med interesser for byggeri og planlægning i den tredje verden, og organisationens formål var kort sagt, at medvirke til forbedring af menneskelige levevilkår gennem udvikling og demonstration af bæredygtig bosætning.

Med sådanne hensigter lagde DIB ud med sit første arbejde i Bolivia... et pilotprojekt, hvor der blev eksperimenteret med byggeri af lerjord gravet op på stedet og direkte omdannet til færdige huse inklusive selv bærende lerjordstage kombineret med simple passivt fungerende solvarmeanlæg. "Lak'a Utas" kaldte de lokale aymarafolk husene... hvilket betød "huse af jord". Det gik godt og gav anledning til at arbejde videre på stedet, og denne gang et større udviklingsprojekt hvor der ud over byggeri også blev inddraget andre byggerelaterede og især indkomstskabende aktiviteter. Dette lykkedes dog kun delvist... men det afdækkede jo så bare nogle uforudsete problemer i relation til den lokale kommunale kapacitet i forhold til udvikling og det var jo ikke så ringe endda, for de problemer kunne DIB selvfølgelig også bidrage til løsningen af!

Det sidste projekt blev derfor igen udformet som en forlængelse byggende på tidligere indhøstede erfaringer og kontakter, og herunder en videre udbredelse af Lak'a Uta over hele Altiplano, men nu også i kombination med et låneprogram og et lokalt kommunalt udviklingsprojekt i Lahuachaca beliggende i Sica Sica kommune. Nu var det pludselig et rigtig voksent projekt med over fyre ansatte og den storrygende arkitekt så nu døden direkte i øjnene! Han røg i forvejen 40 cigaretter om dagen og var sikker på, at det aldrig ville gå godt med al den røg oven i de forestående udfordringer... så ville han helt sikkert ende med 60 smøger om dagen, og det kan ingen holde til! Han gik til sagens kerne og stoppede enhver form for rygning samme dag som projektet åbnede den 1. januar 1997, og han har ikke røget siden.

Fra start gik det over stok og sten med stor begejstring blandt alle ansatte og også eksterne interessenter. Projektet var en stjerne på den Bolivianske himmel og så gik der, som det så ofte gør under sådanne omstændigheder, kage i det. På dansk side var der gennemgående tre ansatte og hos den bolivianske ngo-partner var der væsentlig flere. Det danske hold og det store flertal af de bolivianske ansatte svingede godt, medens den bolivianske top (kald det bare eliten) fordækt søgte at ændre den gældende dagsorden i projektet i retning af personlige interesser, samt her og nu at skabe sig selv økonomiske fordele. DIB tog konsekvensen af balladen og fyrede de besværlige og videreførte projektet med en ny mere lokalt forankret boliviansk ngo.

Efter seks år i sidste omgang var der i alt bygget ca. 500 huse, primært boliger og stalde, men også landsbyskoler, hotelhytter og en kirke plus det løse, og hertil kom et gennemarbejdet forskningsrapport med konceptforslag for fremtidig kommune- og lokalplanlægning på Altiplano med folkelig deltagelse... baseret på fortidige Andinske demokrati-traditioner i kombination med danske erfaringer. Således følte DIB at målene var nået, samtidig med at hoveddonor Danida generelt skiftede strategi for store dele af sin bistand, hvor der ikke længere blev givet høj prioritet til byggeri og planlægning.

Parallelt med aktiviteterne i Bolivia havde DIB overtaget lejemålet på Niel Madsens tegnestue og i lange perioder og i vekselvirkning med flere andre var vor mand også både formand og generalsekretær i organisationen hvor alle aktive mere og mindre var involveret i formulering og gennemførelse af projekter og forundersøgelser etc. både i Bolivia, men også i Cambodia, Sri Lanka, Etiopien og Sct. Vincent med flere.

Tilbage i Danmark efter det sidste Boliviaprojekt afviklede den hjemvendte projektleder og tidligere leder af DIB alle forpligtigelser på ledelsesplan i organisationen for at give plads til en ny generation af de dygtige medlemmer som havde været med gennem flere år, og som nu meget gerne ville tage over. Det passede samtidig godt ind i den gamles ønsker om at vende tilbage til sine gamle freelance byggeaktiviteter. I første omgang en totalrenovering af familiens nyeste bopæl på Elbækvej i Risskov, hvor han ud over fru Grethes store tilfredshed også opnåede, at tilfældige forbipasserende ringede på døren bare for at fortælle, at de syntes huset var blevet så smukt at se på. Således opmuntret deltog han i et kursus om byggeri af masseovne, et fortrinsvist finsk koncept som spredte sig i de år.

Knap var han imidlertid klar til at bygge ovne før han blev headhunted (presset) til at indgå i andre nye skræddersyede om- og tilbygninger samt i sidste ende også nybyggeri... ikke fordi der var gamle kunder der havde gået og ventet, nej. Denne gang var det de nu mere end voksne og foretagsomme sønner Jacob og Ole der trængte sig på, og det med det store resultat at der nu findes en spændende tilbygning til et hus kaldet "Sølyst" i Høegh-Guldbergs Gade, plus en rekonstrueret "Hestestald" i Ravnsborg Tværgade på Nørrebro, en lystgård på Skuldelev Mark ved Roskilde fjord, og lidt til rundt omkring, senest i Langør på Samsø, efter og medens han i øvrigt har indrettet sig i et par nye boliger henholdsvis på havnen i Struer og tilbage igen i Risskov.

Bind IV - Alderdommen

Dette fjerde og sidste bind er i skrivende stund helt blank og forventes heller ikke påbegyndt før efter de første tre kvarte århundreder... om den så nogensinde bliver påbegyndt eller kommer til at strække sig over et kvart århundrede til! Det må tiden vise.

Skulde det lykkes forventes der ikke at ske så meget mere på de skrå stilladsbrætter end sige ved det støvede tegnebord... men sker der noget skal det nok komme med, men overordnet er planen mere, at skrive dette bind i en reflektiv ånd hvor der vendes tilbage og ses på, hvordan livet ellers måtte være gået for så mange som muligt af de personer som har haft en rolle i drengens liv! Der er tænkt på dem som ikke er direkte i familie og de som er, både de som er forsvundet og de som er her endnu.

Herefter er der vist kun oldingen tilbage, og så er tiden inde til råt for usødet at slutte af med alle synspunkter på livet medens der ventes på døden. Med lidt held kunne der velblive til et par ord om idiosynkrasierne som religion, fornæretthed, politik og godhed. Ja, og så til passionerne som frimærkerne, erotikken, kunsten, musikken, arkitekturen og samfundet samt etikken... eller bare noget af det.

Hvem, hvad, hvorfor og hvor

Hvem fortæller

Lars Jørgen Jakobsen; dreng, murer, arkitekt, projektmager, og folkepensioneret olding. Født i Aarhus 5. april 1945.

Hvad er der fortalt om

Fortællingen er en case story om en tilfældig dreng der har levet og været, og som normalt ikke efterlader sig andre spor end en flok vildfarne gener.

Skudt fra hoften omhandler fortællingen:

En dreng kommer til verden – baggrund og forventninger.

Slægterne som fulgte slægters gang – rødder og identitet.

Drengen vokser op – verden opdages med forundring og drømme.

Den unge mand bliver far og tager hul på voksenlivet, dog under fortsat udvikling og dårskab... krydret med lidt held og drevet af passioner og visioner.

Mur og Rum Bygningskunst... bliver overskriften for livet og bruges som firmanavn.

Grundlægger desuden bistandsorganisationen

Dansk International Bosætningservice, DIB

Børnene bliver voksne og flyver fra reden.

Efterskrift – hvad var det lige der skete? Og hvad så?

Projektets titel og projektperiode:

"En Dreng I Et Spil Kegler I, II og III" er skrevet i perioden efter 2010 til 2020

"En Dreng I Et Spil Kegler IV" er skrevet i perioden efter 2020 til 2045!!!

Formål

En personlig beretning om et menneske samt dets relationer, levevilkår og tanker omkring livet mellem 1945 og 2045!!! er tilgængelig for eftertiden.

Målgruppe

Direkte efterkommere og andre som kunne være interesserede, herunder personer som beskæftiger sig med dansk folkeminder.

Forudsætninger og risici

At drengen lever og er frisk længe nok til at blive færdig med skrivearbejdet og udgivelsen heraf, hvilket må formodes at være opfyldt når dette er udgivet

Vigtigste resultater

Nærværende illustrerede selvbiografi i bogform.

En supplerende web-udgave med fokus på en større billedpræsentation og supplerende tekster på websiden larsjorgen.dk

Partnere

Projektet løses/er løst som en enkeltmandsopgave eventuelt med lejlighedsvis konsultationer hos berørte personer via samtaler og breve/emails.

INDHOLDSFORTEGNELSE

EN DRENG I ET SPIL KEGLER I.....	1
BEGYNDELSEN OG BARNDOMMEN.....	1
INTRODUKTION	1
Resume	7
Begyndelsen og Barndommen	7
Ungdommen.....	8
Manddommen	10
Alderdommen	13
Værkets hvem, hvad, hvorfor og hvor.....	7
Hvem fortæller.....	14
Hvad er der fortalt om	14
Formål.....	14
Målgruppe	14
Forudsætninger og risici	14
Vigtigste resultater.....	14
Partnere	14
INDHOLDSFORTEGNELSE.....	15
BEGYNDELSEN	19
Nutte	19
Fødselsanstalten i Jylland	19
Den nybagte mor.....	20
Nuttens barndomshjem	21
Forældrene og deres husmandssted	21
Nuttens opvækst.....	21
Søster Gerda.....	22
Morfaren Kresten	23
Farfaren Andreas.....	24
Tjenestepigen	24
Mødet med tyskerne.....	26
<i>Videre til Århus</i>	26
Glade dage i Dalsgaard	26
Graviditeten.....	28
Glade nætter i Aarhus	28
Hårdt arbejde og familiens støtte	28
Grove Hede	28
Tyske flygtninge	29
3700 gram og 51 centimeter	30
Plejebarnet.....	32
Familiepleje.....	32
Børnehjemmet i Kjellerup	32
Faderskabssagen	33
Mor Hansen	34
Huset på Ternevej.....	34
Hunden og Kaj	36
Kroen i Krogen	37
BARNDOMMEN	39
Platformen i Dalsgaard.....	39
Forankring og omsorg.....	39
Ejendommen.....	40
Ståsted og tilhør	41
Det daglige liv på husmandsstedet.....	44
Mælketuren	44
Morgentjans og formiddagskaffe.....	45

Køkkenskriveren.....	46
Uundværlighed.....	46
Middagssøvn.....	47
Markarbejdet.....	48
Roer, arbejdsfilosofi og Mao.....	49
Arbejdet i stalden.....	50
Fra korn til gris.....	52
Killinger i høet.....	53
Gårdspladsen.....	54
Storvask og vaskebænk.....	56
Slagtebænk.....	57
Fast arbejde.....	58
Kragehop.....	59
Uvidenhed og selvudvikling.....	60
Renlighed.....	61
Forplantningens gåde.....	62
Logik for høns.....	63
Folk og politik.....	64
Familien Jakobsen.....	65
Sine, bedstemor.....	65
Sines mors død.....	66
Kjøn Sine.....	66
Kvindelivet.....	67
Søren, bedstefar.....	68
Nydelsesmidler.....	68
Sund fornuft.....	69
Snak og tis.....	69
Patriarken.....	70
Meta, moster.....	70
Konfirmation på Sjælland.....	70
Fra bonde til håndværker.....	71
Kernefamiliehuset.....	72
Anna, moster.....	73
Søskendebørn og knaphed.....	74
Fra klitgård til byhus.....	74
En vanskelig fætter.....	75
Gudetro.....	76
Livet hos Anna.....	76
En helt ved et tilfælde.....	77
Byen Løkken.....	78
Badegæsterne.....	79
Kvinderne og arbejdsmarkedet.....	80
Den store omvæltning.....	81
Henry, morbror.....	81
Ud at tjene.....	81
Arbejdsvilkår.....	82
Fra slave til gårdejer.....	84
Familiens mand.....	85
Anna Rhiger.....	86
Den sidste bonde.....	87
Krista, min mor.....	88
Gerda, moster.....	89
Erik, morbror.....	90
Familiens James Dean.....	91
Gartneren.....	92
Familiefar.....	93
Bodil, moster.....	95
Mellemskolen.....	95

Kontoreleven	96
Socialrådgiveren	98
Dalsgaard Mark	99
Naboerne	100
Jens Lauersens	101
Thorvald Olsens	101
Peder Jensens	102
Kristian Jensens	103
Rasmus Pedersens	104
Axel Levrings	105
Egon Østergaards	105
Kjellerup	106
Oplevelserne i byen	107
Kulturens centrum	109
Byen og landskabet	110
Astrup	110
Karl Ungmann	111
Købmanden	112
Nørskovlund	113
Tidens gang	114
Hinge	114
Hindbjerg	115
Møllen	115
Stationen og skinnebusserne	116
Eventyr og strikkesøj	117
Max og 1950'erne	118
Samfund og togdrift	119
Tidsfordriv og udvikling	120
Drengens første værk	122
Den lille bygningskonstruktør	123
Den medfølgende dreng	125
Vognmanden i Frederiksdal	126
Et par fejltrin	127
Forfædrenes land	129
Fasterholt Kro	131
Præstens Radioavis og glemte sager	131
Stille sysler	132
Grusomhed	133
En falden kvinde!	133
Hotel Himmelbjerget	135
Silstrup ved Skarrild	137
Kjerstejn	137
Vi flytter ind	138
Fabrikken	139
Iværksætteren	139
Bygmesteren	142
Dagligdagen i huset	145
Rutebiler og udflugter til Herning	148
Kjerstejns familie	150
Gårdene	152
At fiske og gå på vandet	155
Folkeskoletiden	158
Syv år og i skole	158
Mødet med religionen	160
Det mere jordnære og dog glade landbofællesskab	161
Løkken Badehotel	165
Jespersens Hotel i Lemvig	165
Hotelgården og deromkring	166

Levende billeder	168
Spisevægning.....	168
Skolen og nye kammerater	169
Hotel Struer	170
Værelse nr. 17	172
Hotelkøkkenet.....	173
Køkkenskriverkontoret.....	174
Dansant	175
Østre Skole i Danmarksgade.....	176
Noget at gå til!	178
Det frie liv på gaden.....	179
Slagteriet.....	180
Rundt på havnen mod øst	181
Havnen mod vest	184
Byens territorier	185
Keld og opdragelse	186
Bermudatrekanten.....	189
Herskab og Tjenestefolk.....	193
Vibeke	195
Leif og vestbyen.....	196
Trappeopgangen og en "god" historie	197
Valdemar Jørgensen	199
Teglgården.....	200
Politiske overvejelser og territoriale erobringer.....	202
Liv og boligindretning i Bredgade 9	203
Valdes 50års fødselsdag.....	205
Ferguson og International Harvester.....	206
Fjerkræudstillinger.....	206
Erhvervsfremstød og aviser.....	208
Andespillene	210
Danseskolen.....	210
Dansanterne og ballerne.....	213
Boksestævnerne.....	215
Underholdning for folket.....	217
Kultur og eksistentielle tanker.....	218
Ulveunge	221
Tur til Venø.....	222
Ny teknologi.....	224
Hverdagen på Teglgården.....	226
Ferierejser hos familien.....	228
Hulebyggeren	232
Frokost i det grønne og rock'n roll.....	234
Bylivet udviklede sig	236
Kongenshus.....	238
Mindepark for Hedens Opdyrkere	238
Hotelpionererne	239
Bygningerne og heden med parken.....	241
Annine og Andreas	242
Dorte	243
Kongenshus i landskabet.....	243
Storedalen og Hjortedalen i historiens vingesus	245
Fra det oprindelige Kongenshus over Aunsberghus til Ny- og Lille Kongenshus.....	247
Nej til livet på heden ja til byen	249
Bydreng hos Importøren	250
Livet på Kongenshus	252
Rødderne til kartoffeltyskerne	253

BEGYNDELSEN

Nutte

Fødselsanstalten i Jylland

Det var den 5. april 1945, en måned før krigen sluttede. Der foregik et stigende antal modstandsaktioner i og omkring Aarhus, og tyskerne havde for nylig hævnnet sig ved en schalburgtagebombning af forlystelsesetablissementet Vennelyst i parken lige over for Fødselsanstalten i Jylland. Derfor er der ingen der rigtig ved om det var grundet de urolige tilstande eller fordi, som Nutte selv oplevede det, at hun ikke medbragte en mand der kunne tale hendes sag og skaffe hende en seng på den rigtige fødegang, at hun endte med at føde i træk og kulde på en madras på gulvet nede i kælderen, hvor hun som sideeffekt samtidig pådrog sig en ødelæggende underlivsbetændelse så hun aldrig fik flere børn.

*Fødselsanstalten i Jylland,
indviet 1910 som fødested for ugifte og ubemidlede kvinder.*

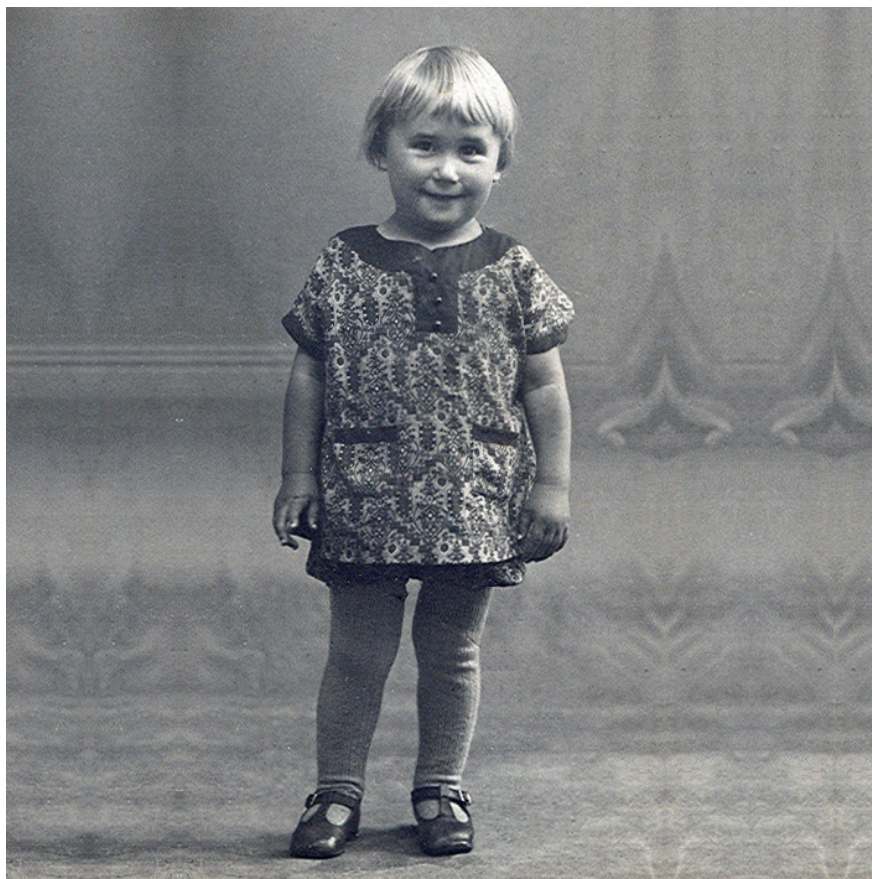
Trods anstaltens formålsparagraffer til fordel for ugifte kvinder, så var mange af de fødende på Fødselsanstalten i Jylland alligevel gifte kvinder eller en del af et kærestepar, og Nutte der i forvejen ikke var stolt ved situationen, så sig vildt ydmyget. Hun var havnet i en af de dengang værst tænkelige situationer for en ung kvinde ...at skulle føde et barn som ugift enlig kvinde, og så endda oven i købet uden konkret at vide hvem barnefaderen kunne være! Den slags blev der ikke set på med megen forståelse i datiden, og Nutte vidste alt for godt, at en svær tid ville komme, men hun var kampberedt med paraderne oppe. Hun var, trods sin svage stilling, ikke parat til at lade sig trampe på.

Selvom hendes slags var udstødte, der i almindelighed måtte hutle sig igennem tilværelsen og tage til takke med andres nåde, insisterede Nutte på en rimelig behandling, og sandelig... allerede dagen efter fødslen lykkedes det hende da også både hende og hendes nyfødte dreng at blive flyttet til stueetagen, hvor hun midt i al elendigheden og tro mod sin natur, kunne glæde sig over et hvidt magnoliatræ som blomstrede lige uden for hendes vindue. Ja faktisk faldt hun så godt til, at hun længe efter opholdet på fødegangen brevvekslede med såvel personale som et par af de andre nybagte mødre hun havde mødt på stuen.

Den nybagte mor

Den nybagte mor var en ung bondepige hvis rigtige- og fulde navn var Krista Andrea Jakobsen, opkaldt efter hendes bedstefædre Kristen og Andreas. Hun var født i juli 1924, som nummer fire ud af syv søskende på et lille husmandssted med 11 tønder land i Dalsgaard nær Kjellerup. De ældre søskende hed Meta, Anna og Henry og de yngre hed Gerda, Erik og Bodil.

Ingen husker præcis hvorfor, men måske var det fordi hun som den eneste af alle sine søskende havde brune øjne, at hun fik kælenavnet Nutte, eller også var hun bare nuttet! Skulle det imidlertid hænde, at hun af den grund troede, at hun var noget, så kunne hendes søskende dog hurtigt fortælle hende, at hun da var tabt og fundet bag en sigøjnervogn og at hun derfor bare skulle se at være glad for, at nogen ville tage sig af hende! I virkeligheden lignede hun bare sin mor der også have brune øjne.

Krista eller Nutte som tre-fireårig

Nuttes barndomshjem

Forældrene og deres husmandssted

Der var små kår på det lille husmandssted, men der var også trygt og godt. Direkte elendighed mærkede børnene ikke. Nuttes far og nu drengens bedstefar Søren Erik var streng og fåmælt som mange mænd var det på den tid. Husmænd og alle arbejdsfolk måtte arbejde hårdt for kun et sølle udkomme. Nuttes mor eller drengens bedstemor Sine, ja egentlig Nielsine Jakobine, var blid og mild men også præget af hårdt slid.

På ejendommen var der fem køer, et par heste, nogle får og en so sammen med det seneste kuld smågrise og det forrige kuld i en sti for sig... plus høns, ænder og duer samt hund og katte. Alle marker blev anvendt til dyrkning af fortrinsvist korn, græs og roer, og i trediverne hvor økonomien havde klemt allerhårdest var såvel gårdsplads som vejgrøfter blevet inddraget til kartoffeldyrkning, som så kunne bidrage yderligere til familiens overlevelse. Offentlig socialhjælp af enhver slags var utænkeligt!

Husmandsstedet i Dalsgaard i 1920erne "Huset med de mange vinduer og de mange børn"

Nuttes opvækst

Her på dette sted voksede Nutte op med optimisme, gåpåmod og en udpræget sans for naturens skønhed og altid et blik for udnyttelse af forefaldende muligheder. Hun udviklede sig i særlig grad til en kreativ enspænder, som både dengang og siden i hele sit liv fandt råd for at gøre livet smukkere og holde skindet på næsen... godt og vel endda. Hvor bedre stillede piger måske samlede på glansbilleder eller det der var bedre, der samlede Nutte på indtørrede hønseklatte, som hun kunne finde i alle mulige farver og faconer, for at anbringe dem dekorativt på et bræt i et stakhus hvor de kunne ligge og pynte mellem forskellige støvede landbrugsredskaber og andet habengut. Ja, om muligt slog hun H C Andersens historie om "Gartneren og Herskabet" med de smukke artiskokblomster med flere længder, og så var hun endda endnu kun kommet til begyndelsen.

Nå ok, små slaw! Det var ikke alt der lykkedes lige godt, hun kunne også tage fejl, men så var det også så hatten passede... og på sin egen måde, også som et godt udtryk for hendes alsidige personlighed! Eksempelvist som dengang hvor hun, gennem et par uger, havde pillet sine yndlingsmader ud af den daglige madpakke og gemt dem i et hult træ i "æ bette skåw", et lille hjørne af Dalsgaard skov, som hun gik igennem på sin skolevej. Hensigten var i den sidste ende, at afholde et lille privat orgie når lageret var fyldt op! Men ak, skuffelsen var grusom... for da dagen kom og hun halede de efterhånden over 14 æggemadder frem af deres skjul, til endelig vederkvægelse og ædegilde... da var myrer, snegle og andet kravl for længst kommet hende i forkøbet, og de havde ikke levnet hende andet end noget grimt og slimet stads, samt naturligvis en bekræftelse af det gamle mundheld: At den som gemmer til Natten gemmer til Katten. En historie der også gentog sig i nye afskygninger hen gennem Nuttes videre liv.

Søster Gerda

Midt i idyllen ramtes familien af en tragedie, som kom til at præge resten af Nuttes barndom og ungdom. Hendes nærmeste lillesøster, Gerda, døde ni år gammel i 1937 af skarlagensfeber med tilstødende lungebetændelse og fejlbehandlinger på sygehuset. Det var før penicillinens tid... sygdommen var kommet som en nysen og havde kun været kort.

Sine, Nutte, Bodil og Søren på marken i 1936 med Gerda indsat.

Nutte og Gerda havde været nært knyttet til hinanden og Nutte stod nu tilbage med en nærmest traumatisk dårlig samvittighed over overhovedet at være i live. Ingen kunne umiddelbart trøste hende og hun isolerede sig på det nærmeste fra de andre børn i sko-

len og fra omverdenen i det hele taget. Af samme grund festede hun heller aldrig senere sammen med andre unge, men mediterede i stedet ofte og længe ved Gerdas grav, eller hun fordybede sig i bøger, som nok på en eller anden måde påvirkede hende positivt på sjælen. Langsomt havde livsgnisten i hvert fald vendt tilbage til Nutte, som efter sin konfirmation også havde fået travlt med at tænke over livet efter skolen som for de fleste sluttede efter 7. klasse dengang... men hun glemte aldrig sin søster Gerda.

Morfaren Kresten

Krestens sidste høst i 1936 sammen med lillesøster Bodil, Sine og Nutte

I det hele taget var 1937 et horribelt år, hvor ikke blot Gerdas sygdom og død dominerede, det var også året hvor Nuttes morfar Kresten Nielsen tidligere var død på plejehjemmet i Kjellerup. Mormor, Mette Marie var død da hendes mor Sine lige var fyldt 7 år hvorefter hun og hendes søster var kommet ud at tjene på gårdene, medens faderen fortsatte sit liv som arbejdsmand og daglejer i omegnen af Højbjerg og siden Kjellerup. Han skulle naturligvis fortsat, efter konens død, tjene til dagen og vejen for sig selv, men han skulle jo også stadig bidrage til døtrenes opvækst og skolegang, for nok var de sat ud og tjene, men så små som de var kunne de jo knap tjene til føden.

Trods de vanskelige vilkår, uden samlet bopæl, fastholdt den lille familie alligevel sammenholdskraften til og med pigernes voksenliv, hvor Kresten blandt andet også hjalp Sine og Søren, der som ung var teglværksarbejder, til et lille simpelt hus bygget på et lille stykke jord neden for Almtoft tæt på Dalsgaard.

Kresten havde både hjulpet med penge og givet en hånd med ved opførelsen, så det har vel derfor været naturligt, at den gamle også boede en tid hos sin datter i sine sidste år, hvor han på den måde også var blevet en stor del af børnenes liv. På den tid var der ikke

megen offentlig forsorg for de gamle, og for almuen var det om muligt en æres sag med al kraft, at undgå den offentlige forsørgelse. Så hellere lade børnene hjælpe, omend dette også kunne være et ubehageligt nådsensbrød. Der var jo ikke meget at leve af lige på den tid i trediverne og trods Kresten tidligere hjælpsomhed var han næppe alt for velkommen hos sin svigersøn Søren, som godt kunne være en noget tungsindig sortseer. Men Kresten var dog heller ikke kommet tomhændet. Dels kunne han bidrage en anelse til husholdningen med en lille aldersrente, som netop var indført ved lov i 1933, og dels medbragte han en fin chaiselong og et stueur som skulle komme til at pryde stuerne i Søren og Sines hjem i resten af deres dage. Til allersidst var Kresten dog kommet på alderdomshjem i Kjellerup hvor han døde kort tid før den lille Gerda hvor så kun hans milde ånd endnu hvilede en stund over familien.

Farfaren Andreas

En anden ånd, som på anden vis herskede i familien kom fra Sørenns familie. Den forekom alvorligere og mere stræbsom, om end den havde samme rod og del i den nøjsomme almue som Sines familie. Sørenns far, Andreas, færdedes i sin ungdom på Gråheden syd for Thorning hvor han giftede sig med Ane Marie, datter af en bonde og kampestensmurer, ved Hauge sø. Her havde Andreas stået i lære og var blevet oplært som murer før han slog sig ned på Funder kanten som bonde, murer og handelsmand, alt medens familien voksede med i alt 10 børn... og Ane Marie døde. Det var jo meget sørgeligt, men desværre heller ikke ualmindeligt at kvinder den gang blev slidt ned af hårdt arbejde og ustandselige børnefødsler, og inden længe var de fleste af børnene da også, som det var almindeligt i den situation, fordelt rundt i storfamilien som det nu engang kom sig for og herunder således, at den ældste 14årige datter Maren kom hjem og tog sig af de mindste, indtil Andreas havde fundet en ny kone, med hvem han i øvrigt fik tre børn mere. Søren var ti år gammel da moderen døde, og da han var opkaldt efter sin morfar Søren Eriksen landede han hos sine morforældre i Hauge, hvor han boede resten af sin barndom.

Andreas var død i 1934, præcis samme dato men 11 år før Nuttes dreng kom til verden på Fødselsanstalten i Jylland. Han stammede i øvrigt fra Thorning Vestermark og de gamle kartoffeltyskerkolonier i Havredal og Grønhøj, blandt andre ud af slægterne Breuner (Wendel), Dürr og Kriegbaum m.fl. Det er vanskeligt at vurdere, men på en eller anden måde var Andreas nok den sidste ”rigtige” kartoffeltysker blandt Nuttes aner! I det mindste var det netop meget almindeligt for disse at kombinere tilværelsen som bonde med både et håndværk og handelsvirksomhed. Søren var ikke håndværker eller nogen handelsmand, han udviklede sig i stedet til en slider, som på bedste vis fik sørget for sig og sin familie, dog uden at der var alt for meget at grine af medens det stod på.

Tjenestepigen

Medens begge Nuttes forældre havde haft nok så hårde vilkår og, grundet deres mødres alt for tidlige død, havde måttet arbejde hårdt for fremmede eller hos slægtninge samtidig med at de gik i skole hver anden dag, så har Nutte og hendes søskende kunnet passe deres skole nogenlunde stabilt frem til konfirmationen. Efter syvende klasse forlod Nutte som de fleste andre skolen for at komme ud at tjene. Det hed at tjene fordi det var sådan man opfattede og forventede unges første år hjemme fra... at de tjente deres husbond eller deres madmor!

*Nutte som 15-årig på en fredag i 1939 sammen med tre fætre
og sine brødre Henry og Erik yderst til højre samt Bodil med hunden Molly.
Foto hentet i familiealbum.*

Først måtte hun dog tage til takke med at sparke muldvarpeskud på markerne i Dalsgaard suppleret med køkkenpigejobs på restauranten ved Hinge Søbad nogle få kilometer fra hjemmet. Her tjente hun sine første egne penge og blev så lykkelig, at hun straks fyrede dem af på et par fine røde sko!

Tak skæbne... her kunne hendes far have hjulpet hende med langt bedre ideer til langt fornuftigere indkøb. Den hårdt arbejdende husmand kunne simpelthen ikke få et så ekstravagant indkøb til at matche sit eget nøjsomme liv, men Nutte beholdt sine sko og snart efter fik hun sin første plads (arbejde og bolig på samme sted, og med arbejdsgiveren på det nærmeste i forældrenes sted) uden for barndomshjemmet hos en familie i Kjellerup. Her blev hun i to år, dog afbrudt af en flere måneder lang pause, hvor hun måtte hjælpe sin far og de mindre søskende, medens hendes mor Sine var alvorligt syg og det meste af tiden indlagt på sygehuset i Kjellerup. Det var i en tid før der var noget der hed kommunal hjemmehjælp eller lignende og hendes far stod derfor alene med de to mindste, alle dyrene, markarbejdet og en mælketur hvor han sammen med hestene, sidst på natten og allerførst på morgenen, kørte mælk fra en række gårde og andre husmandssteder til mejeriet i Nørskovlund. I en sådan situation, uden konen og moderen i huset, havde man kun familien at støtte sig til, og her trådte Nutte til som en selvfølge, og det med fynd og klem.

Den gang var det i særlig grad betydningsfuldt for unge hvis man kunne være til gavn for sin familie, og Nutte tørstede efter anerkendelse, ikke mindst, fra sin far som kun meget nødig gav sig af med den slags føleri. Hendes brødre har eksempelvis samstemmende fortalt, at de ikke mindes at han nogensinde har taget dem på skødet, endsige at have le-

get med dem. Man kan godt sige, at anerkendelse ofte kun bestod af de bebrejdelser som man undgik ved den gode indsats. Den stil lærte Nutte aldrig at forstå og hun knoklede desperat for at få ros af sin far... som et plaster på såret fik hun det i tifold mængde fra sin mor.

Mødet med tyskerne

Efter pladsen i Kjellerup rejste Nutte videre ud i den store verden til Silkeborg, hvor hun fik arbejde på et pensionat i byens centrum. Det var i begyndelsen af besættelsestiden og hun blev frygtelig nervøs da der i stigende grad kom flere og flere tyskere til byen og også til hendes arbejdsplads, hvor mange officerer kom for at spise. De var dog altid meget venlige og behandlede hende faktisk noget bedre end de danske gæster gjorde, inklusive de mange gange hvor de alle, under de mange luftalarmer, delte beskyttelsesrum. Hun vænnede sig på denne måde til at være tryk ved tyskerne og tingenes tilstand og blev i pladsen, trods kraftige opfordringer fra hendes forældre og ældre søskende om at undgå tyskerne og komme hjem og finde noget andet.

Videre til Århus

Hjem ville Nutte imidlertid ikke, hun havde efterhånden lært en del om madlavning og servering, så da tiden var moden rejste hun videre til Århus hvor hun arbejdede på et pensionat og en vinstue plus det løse i et års tid hvor hun kun tjente lidt, men alligevel hyggede sig en hel del med sin storesøster Anna, som også tjente i byen. Efter en tid kom tidspunktet imidlertid hvor Anna forlod Aarhus... hun rejste til Løkken for at gifte sig med sin kæreste Martin deroppe.

Uden Anna var der pludselig meget tomt og ensomt i Aarhus, og med de små indtægter var det også begrænset hvor meget Nutte kunne gå i byen. Efter et mislykket kæreste-forhold til en-, viste det sig, gift mand og tidligere soldat i Frelsens Hær, følte hun en stor trang til at gøre et eller andet som kunne bryde tristessen så hun kunne komme fremad igen. Således søgte hun, og fik, en stilling som kokkepige på et spisested der hed "Up Town" i Frederiksgades øvre ende. Det var ikke nogen egentlig restaurant, nærmere et cafeteria! Men trods dette var det et karrierehop der ville noget i den jo nok noget uformelle branche... sådan ca. svarende til at gå direkte fra arbejdsdreng til mestersvend, eller fra 50 kr. til 300 kr. om måneden. Det var da også kun lykkedes i kraft af en rimelig kreativ udlægning af egne bedrifter og erfaringer, indbefattet at der lige måtte lægges nogle år på alderen for at opnå balance i regnskabet. Hun var knap nitten år, men oplyste at hun var treogtyve, og hun havde købt og læst en professionel kogebog som inspiration til at pynte på beskrivelsen af sine færdigheder... og så var jobbet altså hendes.

Glade dage i Dalsgaard

Nu kom en tid, ganske vist med hårdt og krævende arbejde men også med mere luft under vingerne. Med sin sans for kunstnerisk udsmykning, der som bekendt strakte helt tilbage til hønsegården derhjemme, blev hendes glansnummer, på de mulige strøgture, fine hatte med blomsteropsats, fjer og tyl - matchende en farverig nederdel og bluse eller en ny flot spadseredragt

Således pyntet og generøst udstyret med poser fulde af gaver tog hun, så tit hun kunne, hjem til familien i Dalsgaard hvor ikke mindst de to mindre søskende Erik og Bodil blev

lykkelige for gaverne og de gode fortællinger og sjov hun bragte. På denne måde oplevede de for første gang skøre papirshatte og orange appelsiner blandt andet, og det var ting som, i det mindste under krigen, var sjældne at få fat på. Til jul og andre festlige lejligheder kunne hele familien være samlet, og så var der fest og intriger. Anna kom fra Løkken og den ældre bror Henry kom fra de steder i omegnen hvor han tjente medens den ældste søster Meta var en mere sjælden gæst, da hun efter et kortere ophold i nabolaget i Hindbjerg og Almtoft, nu boede med mand og børn på Sjælland.

Nutte og Anna cyklede fra Aarhus når de besøgte Dalsgaard.

Graviditeten

Glade nætter i Aarhus

Tilbage i Aarhus kunne mændene også godt lide Nutte og hun nød bejlernes gunst. Der var en ungersvend fra hjemegnen som opsøgte hende en tid, men især gæsterne på Uptown, som fortrinsvist bestod af allehånde rejsende, flirtede med hende, hvilket da også førte til ægteskabsplaner med en fyrbøder som momentvis arbejdede i byen, men som også en tid arbejdede i Aalborg og således efterlod Nutte, nok engang, alene i den store by. Ja hun var så alene, at en ung lyshåret og velklædt mand angiveligt fra Hellerup, uden det helt store besvær kunne charmere hende med sit gode udseende, sin fine titel som filmapparatreparatør og sin handlekraft. Lige pludselig var Nutte i hvert fald gravid, og ingen biografer eller nogen som helst andre i hele byen kendte noget til en rigtig fin og flink filmapparatreparatør iført guldur og pæne manerer. Hverken i Aarhus, Hellerup eller andre steder var han at finde, han var som sunket i jorden.

Hårdt arbejde og familiens støtte

Nu var graviditet jo ikke nogen sygdom, men i dette tilfælde blot en katastrofe, hvor kun de rette instinkter og stor overlevelsesvilje ville kunne rede situationen, og begge dele havde Nutte. Beslutsomt kom hun sig over chokket eller hvad det nu var, og arbejdede videre det bedste hun havde lært, for nu var der jo da, om ikke før, noget at arbejde for. Det forlyder ikke at det lykkedes hende at foretage en egentlig økonomisk opsparring, men en legendarisk hamstring med opkøb i store mængder af rationeret uldgarn lykkedes så rigeligt, at det ventede barn ville kunne- og også kom til at gå i hjemmestrik hele sin barndom. Indkøbene stoppede først da graviditeten begyndte at manifestere sig i livvidden hvorfor hun så sig nødsaget til at gemme sig et eller andet diskret sted i den sidste tid før fødslen. Det var jo et uægte barn der var på vej, og det skilte man ikke med. Børn født inden for et ægteskab var ægte og logikken var derfor, at så måtte børn født uden for et ægteskab jo være uægte.

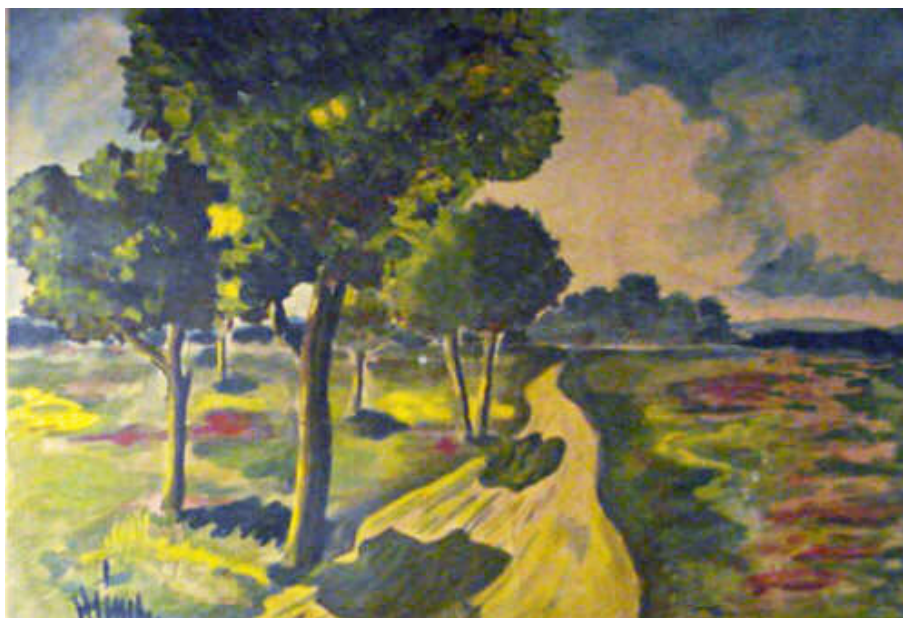
Nutte var således ikke alt for stolt af situationen og indtil da havde hun da også gået alene med sin viden, som katten omkring den varme grød. Ikke mindst i forhold til sine forældre og familien havde hun været tavs, men dog havde både hendes far og mor anet uråd, og de blev på ingen måde chokeret over nyheden da den blev lagt for dagen. Der var ingen tvivl i deres sind, og hendes mor Sine gjorde det klart ved at skrive til Nutte, at "hvis hun ikke kunne finde støtte i sit hjem, hvor skulle hun så kunne finde det" underforstået "kom hjem til os, så vil vi hjælpe dig". Dette varmede og styrkede Nutte, men hun ville alligevel helst ikke ligge sine forældre til last, hun ville for alt i verden klare sig selv, ligesom hun så vidt muligt også ville beholde sit barn, selvom det lå i kortene i hendes situation, at det kunne- eller måske nærmere burde bortadopteres.

Grove Hede

Skulle hun nå sit mål måtte hun sikre sig den bedst mulige økonomiske platform efter fødslen, og i dette lys trodsede hun protesterne fra familien, og forlod Aarhus for at arbejde på et pensionat for tyske flyvere i Grove, langt ude på Alheden nær Karup flyveplads. Dette var, som omgivelserne også havde markeret, ikke uproblematisk, dels risikerede hun at blive slået i hartkorn med de piger der havde et noget tættere forhold til ty-

skerne og dels var det i det hele taget en tvivlsom sag at tjene tyskerne... også selvom tusinder af danskere gjorde det! Men Nutte var ude i en højere sags tjeneste og havde desuden et, af erfaring, mere nuanceret syn på tyskerne! Så hun valgte at føre sin egen krig uafhængig af den øvrige verdenshistorie, først som køkkenpige i pensionatet og, i den allersidste tid, som kartoffelskrællerske i køkkenet inde på selve flyvepladsen, fire fem kilometer fra pensionatet.

Turen til og fra kartoffelskrælleriet foretog hun til fods. Dels havde hun svært ved at komme op i de lastbiler der kørte på ruten og dels brugte hun nok engang naturen som sin mest fortrolige. Det var marts måned og de første blomster og plantespirer trængte sig på, akkurat som barnet i maven, og sammen med fuglenes kåde forårsfløjt tog hun sig selv i ligefrem at glæde sig til barnets ankomst.

*I mange år hang dette billede i en barbersalon i Karup.
En slagen tysk soldat var i 1945 blevet klippet mod billedet som betaling.
Motivet var fundet på Grove Hede og kan godt være identisk med Nuttes rute!*

Tyske flygtninge

Der var dog ikke kun glæde og forventning på disse ture. Vi er jo i slutningen af krigen og tyskerne er i alvorlige vanskeligheder på østfronten, hvor russerne rykkede frem uden at skåne nogen eller noget, hvilket havde medført en begyndende flygtningestrøm af civile tyskere mod Danmark. En flygtningestrøm som toppede efter krigen med 250.000 mennesker i alt på landsplan. Nogle af de første flygtninge – børn, kvinder og gamle var endt i nogle kolde uopvarmede træbarakker ved flyvepladsen, hvor de yderligere var spæret inde bag et højt pigtrådshegn som Nutte passerede på sin rute. Hun var chokeret over deres elendige tilstand som kun blev være og være dag for dag. Før flugten var mange af kvinderne og børnene blevet voldtaget og lemlæstet og alle havde de sultet længe. Nu stod de så her, bag et hegn på en fjern og kold hede uden de mindste fremtidsudsigter, og forsøgte at tigge sig til et eller andet spiseligt fra de meget få forbipasserende.

Flyvestationens personale havde udtrykkelige forbud, med risiko for øjeblikkelig bortvisning, mod at nærmede sig- endsige at have kontakt med flygtningene. Imidlertid kunne Nutte ikke bære at ignorere de stakkels mennesker, og forbud eller ej, så følte hun, at hun måtte gøre noget, omend det hun eventuelt kunne, kun ville være lidt og nærmest symbolsk... men det måtte så være. Hun gik altid sin rute alene og stort set ubemærket, så hver dag fyldte hun nu en lille pose med kartofler under den tykke mave, og når hun så passerede flygtningelejren droppede hun der på forskellig ubemærket vis kartoflerne inden for rækkevidde for de tavse udmarvede mennesker ved hegnet.

På denne måde blev Nutte en af de meget få danskere som viste de forhulede tyske flygtninge bare en smule venlighed, hvilket jo beklageligvis ikke på nogen måde kunne hindre den støt stigende dødelighed blandt dem, ikke mindst fordi det danske samfund ikke ville vide af dem, endsige hjælpe dem tilstrækkeligt til at de alle kunne overleve.

Årsagen til modviljen var selvfølgelig danskernes reaktion mod besættelsesmagten og dens krig, som også havde kostet mange danskere livet, men kønt var det ikke.

Tyske flygtningekvinder med egne og forældreløse børn organiserer sanglege foran et par af lejrens barakker i perioden 1945-1948. Lokalhistorisk Arkiv i Karup.

3700 gram og 51 centimeter

Hun kunne godt have født hjemme eller på Kjellerup sygehus, men Nutte foretrak fortsat så stor diskretion som mulig, så hun valgte Fødselsanstalten for Jylland i Aarhus. Rejsen med tog tilbage til Aarhus blev dog meget besværlig grundet frihedskampens nu omfattende sabotager. Først måtte hun vente i en uendelighed i Sunds og siden kunne hun ikke komme længere end til Hørning hvorfra hun umiddelbart måtte gå resten af vejen til Aarhus. Hun blev dog redet af en overfyldt taxa på vej til Aarhus, og kunne halvandet

døgn efter sin afrejse fra Grove banke på døren til fødselsanstalten hvor madrassen ventede i kælderen og hvor hun straks fik sine første veer.

Det blev til en sund og rask dreng på 3700 gram og 51 centimeter og efter en uge på fødselsanstalten blev han døbt samme sted og Nutte alias Krista kunne få dage senere drage hjem ad til Dalsgård, hvor hun lagde ham på stuebordet til almindelig beundring, ikke mindst fra den tretten år gamle moster Bodil som blev en af hans allerstørste skytsånder.

Det første foto af vidunderbarnet.

Plejebarnet

Familiepleje

En kort tid passede Krista selv drengen når hun ikke var indlagt med sin underlivsbetændelse. Hendes mor afløste hende, gav gode råd og ville også gerne passe ham på længere sigt, men hun var for svag efter de flere års sygdom. Sine havde selv født og opdraget syv børn hvortil kom flere ikke gennemførte graviditeter og et opslidende arbejde i hus, mark og stald - et vilkår hun delte med alle andre husmandskoner på den tid.

Bortadoption af drengen blev derfor stadig nævnt, men også afvist. Krista ville ikke give ham fra sig, hun ville skabe sig en tilværelse hvor hun kunne have ham hos sig, og det skulle ikke være som husbestyrerinde hos en eller anden gammel bonde, som det dengang var almindeligt for unge kvinder i hendes situation. Kristas drøm var i sidste ende, at finde en mand som kunne være i en fars sted.

Børnehjemmet i Kjellerup

Der var ikke acceptable fremtidsmuligheder for Krista at finde i Dalsgaard eller lige om hjørnet, så et par måneder gammel blev drengen afleveret på børnehjemmet i Kjellerup.

Alternativet havde som nævnt været bortadoption, og set i det lys var afleveringen på børnehjemmet en knap så tung beslutning, som jo nu gav hende mulighed for at rejse tilbage til Århus for i første omgang, at klare sig med småjobs og så håbe på det bedste. Snart fik hun da også på denne måde igen fast ansættelse som kokkepige, denne gang i Folkets Hus i Amaliegade hvorfra hun senere avancerede til køkkenleder på den noget mindre, men mere fashionable restaurant "Kroen i Krogen" på Banegårdsplads.

Det eneste der vides om børnehjemmet er, at det var denne bygning på Nørregade i Kjellerup og at det var gode kristne og principfaste kvinder der tog sig af børnene. Eget foto 2005.

Krista (yderst til højre) med sit køkkenhold (antageligt bag Kroen i Krogen) i Aarhus 1946.

På Kroen i Krogen kom hun for første gang til at stå helt alene med al ansvaret for køknet, inklusive sammensætning af menukort etc., og det gik godt, for hun var jo dygtig... og kunne arbejde hårdt, om end hun ikke undgik mindre forståelsesproblemer. Eksempelvis som da hun ikke kendte begrebet "supplement" da der en dag kom en bestilling herpå! Den "ret" var ikke nævnt i hendes kokebog, og kroens specialer var i øvrigt ellers god gammeldags dansk kromad som mørbradbøf, wienersnitzel og højt belagt smørrebrød med øl og snaps til, og ingen steder var der omtale af supplement, som jo også kunne have været kaldt "en portion til af det samme".

Alt imedens valfartede hun, så ofte det var muligt, til Kjellerup for at hente den lille dreng med hjem til Dalgaard og være sammen med ham der nogle timer. Det var før weekendens opfindelse og hun havde kun sjældent mere end én fridag ad gangen, inden for hvilken hun måtte klare både samværet med drengen og familien samt rejsen frem og tilbage oftest på cykel.

Faderskabssagen

Under disse vanskelige betingelser kørte nu desuden en længere faderskabssag som dengang var uomgængelig når børn blev født uden for ægteskab. Her trådte samfundet til og forlangte at kende barnefaderen og ikende ham pligt til at betale børnebidrag til barnets fyldte attende år. Dette viste sig dog nemmere sagt end gjort. Tidligere omtalte fyrbøder, som var forduftet da han hørte om graviditeten, blev halet i retten, men viste sig efter blodprøveanalyser ikke at kunne være faderen – og Krista havde ikke oplyst andre muligheder!

Hårdt trængt måtte hun derfor bekende at hun en enkelt gang eller to, "vist nok", havde været sammen med en ingeniør, som havde fortalt hende at han rejste rundt og tilså og reparerede filmapparater, og at han i forbindelse med undfangelsen angiveligt lige havde

arbejdet hos Folketeatret i Bruuns Gade, hvortil han havde haft en håndfuld fribilletter som han forærede hende et par stykker af, med sit navn skrevet med blyant på bagsiden.

På grundlag af det opgivne navn og det sparsomme signalement blev der herefter fundet frem til et par mænd, som Krista dog aldrig havde set før, og efter en lang og kompliceret proces afsluttedes faderskabssagen i Civilretten den 27. november 1946 med, at faderen var ukendt. Ved samme lejlighed fraskrev Krista sig, grundet stolthed, udbetaling af børnebidrag fra det offentlige. Hun vidste ikke, at hun samtidig også afskar sig fra at modtage hjælp fra mødrehjælpen!

Gennem et efterfølgende afslag på en ansøgning om en småbørnspakke for enlige mødre lærte hun imidlertid på den hårde måde, denne lille detalje om skrankepavelogik og hun blev livsvarigt rasende på al offentlig myndighed. Set i lyset af den nedgørende og ydmygende faderskabssag, samt hele hendes elendige sindstilstand i øvrigt, svor hun derfor på stedet, at hun aldrig mere ville sætte sine ben på et kommunalt kontor, endsige modtage noget som helst derfra. Det blev således med en yderlig stædighed at Krista nu for alvor begyndte at stable en tilværelse for sig og sin søn på benene – og det kom da heller aldrig så vidt, at hun på et senere tidspunkt måtte ty til nogen som helst form for offentlig hjælp.

Mor Hansen

Allerførst fik Krista drengen flyttet fra børnehjemmet i Kjellerup til et andet børnehjem i Århus, hvor han boede indtil hun kort tid efter, ved et lykketræf fik ham sat i døgnpleje hos en fru snedkermester Hansen i Risskov. Snedkermesteren havde arbejdet nogen tid med at etablere fast inventar på Kroen i Krogen og havde hørt om Kristas bekymringer for drengen og det noget strenge børnehjem, som næppe var videre befordrende for et lille barns udvikling.

En dag kom han derfor til Krista og tilbød, at drengen kunne komme i pleje hjemme hos ham og hans kone. De havde i forvejen en adopteret dreng i syvårsalderen, og hans kone ville elske at få en ny lille dreng at tage sig af - og det skulle ikke koste Krista mere end det hun betalte på børnehjemmet. Tilbuddet blev accepteret på stedet, drengen blev hentet på børnehjemmet og han kom for første gang til Risskov.

Drengen husker ikke noget om alt dette, men han husker Mor Hansen og huset på Ternevej 14, og hans første erindringer stammer her fra og fra husmandsstedet i Dalsgaard.

Drengen, det var mig, og mit navn er Lars Jørgen Jakobsen. I familien har jeg tidligt, fra før jeg selv kan huske det, insisteret på at blive kaldt Jørgen og blandt vennerne heder jeg Lars Jørgen medens fremmede oftest kalder mig Lars.

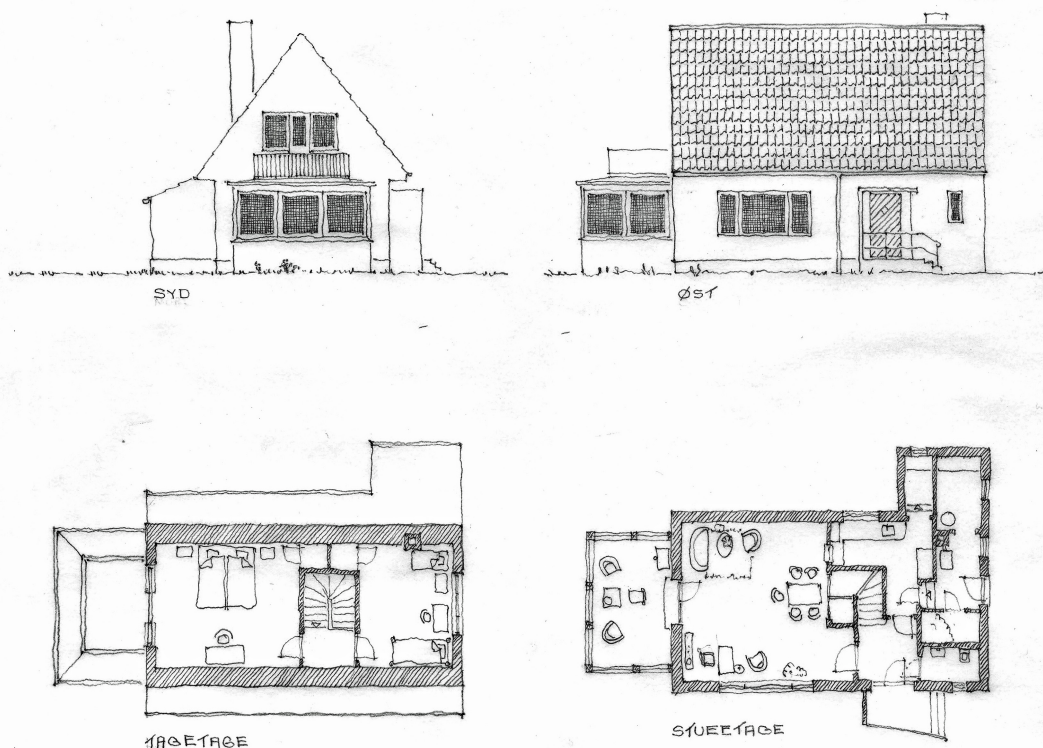
Huset på Ternevej

Det er noget forskelligt hvornår mennesker "kommer til sig selv", eller sagt med andre ord... hvornår de kan tidsfæste deres første erindringer. For mit vedkommende kappes mine første bosteder i henholdsvis Dalsgaard ved Kjellerup og Ternevej i Risskov om "æren" medens jeg absolut intet kan huske om mine børnehjemsophold som fandt sted op i 2års alderen.

Det var nok på Ternevej jeg først blev bevidst om min egen eksistens, samt om at verden strakte sig fra vandet og stranden i Aarhusbugten og op til Nordre Strandvej hvor

et stort svenskrødt plankeværk ind mod Poul Hansens Tømmerhandel på den modsatte side udgjorde verdens ende. Nu i 2010 er plankeværket ved tømmerhandlen skiftet ud med et kedeligt gråt trådhegn og Poul Hansens søn er nu en gammel og for længst pensioneret mand, som dog stadig vandrer rundt i butikken. En dag for et par år siden sad jeg tilfældigvis sammen med ham i et venteværelse hos en øjenlæge hvor jeg fortalte ham om min tidligere tilknytning til kvarteret omkring tømmerhandlen, og minsandten om han ikke kunne huske snedker Hansen! Nå undskyld, for egentlig er den slags oplysninger jo helt ligegyldige, men jeg er nu åbenbart kommet i en alder hvor jeg nyder den slags spor af fortiden og den verden hvor "alle" kendte hinanden. De dage som nu længe har været borte. Nutiden synes mig præget af en udbredt anonymitet hvor jeg selv eksempelvis på det nærmeste er ukendt, uden for den nærmeste kreds af venner og naboer i Risskov, selv trods over tredive år i denne samme århusianske bydel.

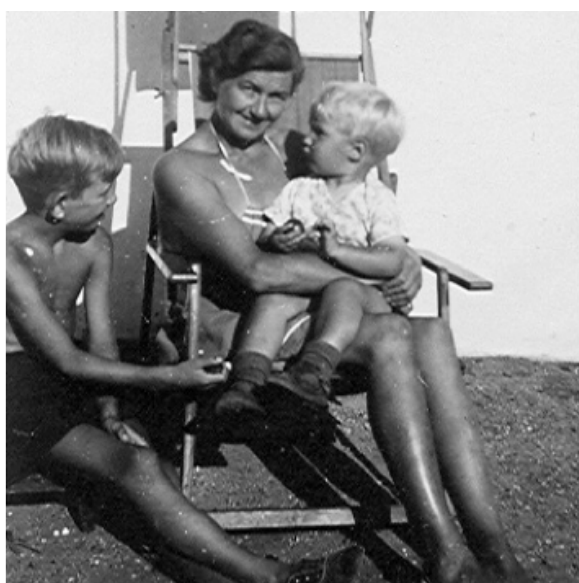
Hverken Guld Bageren lige om hjørnet, eller nogen af hans skiftende bagerjomfruer, eller folk i de andre forretninger hvor jeg også viser mig jævnligt, aner hvem jeg er, sådan da. Det er den fagre nye verden! Selv så sent som i 1970'erne, hvor familien og jeg boede i centrum af Aarhus, var vi på hat med hele kvarteret og lidt til. I dag genkender folk måske nok stadig hinanden sådan at se på, men falder man død om på gaden mere end bare et par skridt fra sin egen vej, vil der næppe være nogen der aner hvem man er!

Huset Ternevej 14

Sådan var det altså heller ikke tilbage på 1940'ernes Ternevej. Her blev mit "se mig" syndrom fremkaldt og udviklet, godt hjulpet af mor Hansens opmuntringer og ros. "Nørne" kaldte hun mig når vi opholdt os i husets superhyggelige lukkede veranda hvor hun gerne sad og strikkede eller læste, medens jeg legede på gulvet. Ind drog vi så på vandre-

ture rundt i kvarteret og til stranden, så jeg ellers kunne træne motorikken. Som bieffekt kunne jeg så se lidt nærmere på omgivelserne og lære de få naboer og især bageren om hjørnet at kende. Vejene var dengang grusbelagt og kun i enkelte af husene var der helårsbeboelser. Resten af grundene var så enten tomme vildnis eller de var bebygget med små sommer- og fritidshuse. Den del af turene jeg fornemmede bedst var den øvre ende af Ternevej hvor turen ofte gik til en bageren på Nordre Strandvej. Den rute kunne jeg også på egen hånd i slutningen af perioden. Det var meget spændende, men medførte også, at jeg glemte tid og sted og vovede mig længere bort end aftalt – og så endte det med at jeg blev fanget ind og fik forklaret at den store vej var farlig og at der kunne risikere at komme en bil eller en trambus (sådan kaldte mor Hansen bybusserne) og køre mig ned. Der var dog langt mellem køretøjerne dengang og på Ternevej mindes jeg ikke at have set andre trafikanter en fodgængere og cyklister.

Kaj, Mor Hansen og Lars Jørgen samt hunden

Hunden og Kaj

Kun sjældent kom jeg i de andre huse, der var ikke mange børn hverken ude eller hjemme, men mor Hansen havde også en hund, sådan en lassieagtig en, som ikke spiste små børn og som godvilligt lod mig lege med sig. Nå'e ja, og så var der jo også Kaj. Kaj var sønnen i huset og også meget interessant for mig, så alt kunne jo have været perfekt, hvis ikke lige det forholdt sig sådan, at jeg ikke var det mindste interessant for Kaj, jeg var nok nærmere en pestilens for ham. Kaj var vel fem år ældre end jeg og han så mig nok mest som et uvedkommende fremmedelement, der uindbudt var kommet dumpende her ind på "hans" værelse og tidligere enedomæne, hvor jeg mest var en der rodede i hans sager... også selv om han havde gemt dem i et skab i skunken og andre listige steder hvor han fejlagtigt troede at han kunne skjule ting for mig.

Sikke en elendighed for stakkels Kaj, og som om det ikke var nok, så måtte han også lide den tort, sammen med "Lassie" at slæbe rundt med mig i en i øvrigt pragtfuld trækvogn med sidefjæle hvor jeg kunne sidde mageligt beskyttet og nyde turene til lyden af Kajs forbandelser.

En gang imellem gik turen også ned til stranden hvor man kunne skue ud over bugten, så var både min mor og mor-Hansen med. Stranden var (og er) en pragtfuld strand med super fint og klart vand præget af den fineste lugt af saltvand og tang, her badede vi og alt var fryd og sommer - hvis man ellers lige ser bort fra det faktum, at jeg som den eneste måtte lade mig ydmyge ved at skulle bade uden badebukser. Denne skændsel var jeg højlydt utilfreds med, uden at det dog forhindrede mig i at sanse det pragtfulde sted, som nu i mange år har været vendepunktet for mange af mine traveture langs kysten.

Det var i øvrigt den "gamle" liflige duft af strand som jeg straks genkendte og faldt for, da min familie og jeg 36 år senere i 1981 fandt og købte vort første hus nær kysten på Ahornvej, i den ende af Risskov hvor det som altid og til stadighed nok vil være det hotteste sted at bo i Aarhus.

Kroen i Krogen

Rent faktisk kunne et par badebukser den gang godt være en uoverkommelig investering for en enlig selvhjulpen mor, men det kunne jeg jo ikke bruge til noget. For mig var min mor en rig dame med en fin hat, som boede og arbejdede på en restaurant inde i byen lige over for banegården. Med sådan en mor forstod jeg ikke, at jeg skulle bade med bar røv. Ofte havde jeg jo besøgt hende og var blevet beværtet som en prins, med røræg som vel var den mest fantastiske spise jeg kendte. Hertil kom, at selvom værelset hvor hun boede var et lille uanseligt tagkammer, så foregik adgangen dertil i en katedralagtig stemning ad et af byens fineste trappeopgange med flotte paneler og sin helt egen duft af renhed og bonevoks.

Kammeret eller værelset var et blandt flere på loftet højt oppe over min mors arbejdsplads Kroen i Krogen. Dette loft og restauranten blev min platform i Aarhus, når min mor så sit snit til at være lidt alene sammen med mig, og herfra drog vi så på udflugter ud i byen og dens nærmeste skove. Det er kun lidt jeg husker fra dengang, men et gammelt foto, af min mor med mig ved Agnete og Havmanden og Aarhus' dengang nye rådhus, har dog vakt min erindring om turene i byen.

På denne måde husker jeg også en tur i en zoologisk have ude i skoven hvor Tivoli Friheden nu optager pladsen. Det var en meget oplevelsesrig tur syntes jeg, men min mor var vildt frustreret. Et af de første huse på ruten gennem haven var en stald med et par røde køer magen til dem som min bedstefar havde gående på markerne ude i Dalsgaard, og fra dem ville jeg ikke videre. Det var mig en så vild og fed en oplevelse, at møde noget så velkendt og trygt som røde køer her ude i den store verden, at jeg under ingen omstændigheder ville gå glip af et eneste minut sammen med disse pragtfulde vellugtende og gumlende dyr, og sådan blev det. Så kunne giraffer, elefanter og andre fantasidyr have det så godt.

*Krista min mor og jeg (i strikketøj) i 1948
ved Agnete og Havmanden og Aarbus Rådhus.*

BARNDOMMEN

Platformen i Dalsgaard

Forankring og omsorg

Som antydet, via min begejstring for røde køer, følte jeg allerede dengang som treårig et klart tilhørsforhold til mine bedsteforældre og min mors familie, og selvom jeg havde det rigtig godt hos mor Hansen, så var mit hjerte fra første færd forankret på Søren og Sines lille husmandssted i Dalsgaard. Måske fordi jeg her fornemmede en uforbeholden kærlighed, mindst på højde med min mors.

I første omgang var det jo her jeg som spæd var blevet anbragt midt på stuebordet til almindelig beundring fra den tilstedeværende del af familien, som da også allerede ved denne første færd, på det nærmeste adopterede mig. At jeg i samme periode faktisk boede på et børnehjem i Kjellerup har jeg, som nævnt, aldrig haft nogen erindring om. Den historie er noget jeg først hørte om mange år senere. Instinktivt må jeg have opfattet, at jeg hørte hjemme i Dalsgaard. Det var her jeg først satte mit flag... og trods en ellers omskiftelig tilværelse, eller måske nærmere derfor, vedblev stedet i hele min barndom, frem til 13års alderen, at være verdens navle og min personlige helle... med min bedstemor som øverste skytsengel og min bedstefar som en godmodig og venligsindet brummer... begge bistået af min mors søskende.

Det var ikke sådan at jeg fornægtede min mor. Tværtimod opfattede jeg hende tidligt som en del af mig selv, vi var et par og delte skæbne i den noget bøvlende situation, hvor fremtiden var konstant under overvejelse for nye gennembrud, og hvor der til stadighed var behov for min parkering hos de gamle, medens min mor afsøgte omverdenen for muligheder med den nødvendige fremdrift.

Såvel økonomisk som socialt og på alle andre måder, var det dengang en særlig stor udfordring at påtage sig rollen som enlig forælder. Det er fortalt tidligere... der var så at sige ingen hjælp at hente i samfundet, hvorfor det da også var almindeligt at bortadoptere børn der sådan kom væltende ind i unge kvindes liv. Alternativt var der dog også mange som tog et job som husbestyrerinde hos en enlig tiloversbleven bondemand! Ingen af delene, offentlig hjælp eller en ydmyg tilværelse hos en tilfældig mand, var bare lige med på Kristas ønskeseddel. Hun var en fighter der nægtede at underkaste sig den slags elendighedsløsninger, hun var ambitiøs trods alle dårlige ods. Hun skulle bare lige vinde tid.

Til trods for de mangelfulde betingelser og takket være familiens opbakning opdagede jeg aldrig selv, at der manglede noget så eksotisk som en egen privat far... i hvert fald ikke før jeg kom i skole. Materielt var min mor suveræn til at skaffe hvad der var behov for og lidt til, og af mænd var der jo min bedstefar Søren, mine morbrødre Henry og Erik og familiens øvrige mænd samt naboer og andre hankønsvæsener at trække på, så hvad kunne jeg mangle! Det aller vigtigste, nemlig den praktiske omsorg og til dels den åndelige føde modtog jeg jo der på stedet hos min bedstemor Sine og min moster Bodil... en helt fantastisk backinggruppe. Sammen med min mor, blev de to kvinderne i mit liv både som barn og ung, hvor i øvrigt også min mors to ældste søstre Meta og Anna med deres familier spillede betydningsfulde roller. Mandfolkene de var til at slå kold-

bøtter med, og de kunne løfte en op på en hest så man kunne ride hjem fra marken og den slags, men det var primært kvinderne der gav læ og tænkksomhed.

Ejendommen

Søren og Sine var kommet til deres ejendom i Dalsgaard nogle få år efter første verdenskrig i foråret 1922, lige tidsnok til at min morbror Henry nåede at blive født på stedet den 1. april. Takket være forventninger om et lille overskud ved salg af deres første lille hus på Almtoft Mark, og måske ved den kreditværdighed der kunne opnås ved at Søren havde udsigt til at blive mælkekusk for Kjellerup mejerier, var det lykket dem at erhverve det lille husmandssted som alternativ til jobbet i teglværkets lergrave i Almtoft... så familien kunne få fødderne under eget bord. Det ville sige, at få adgang til lige lidt mere end den rene naturalieøkonomiske selvforsyning, nu med i alt 12 tønder land... den gang hvor alt var økologisk.

Omkring århundredskiftet var der, som et led i tidens trend, gennemført en større udstyknings af små husmandssteder på markerne fra gården Dalsgaard, hvor en Jens Laurson i min barndom residerede over de resterende arealer og de fortsat flotte og velholdte hvidkalkede bygninger med sorttjæret bindingsværk og stråtag. Ingen af de andre gårde eller husmandssteder var, i det mindste, helt så fine som modergården, de var alle mindre og de var indbyrdes ret forskellige af udseende og alder, hvad der indikerer, at en gradvis udbygning har fundet sted. De nye husmandssteder var væsentligt nyere end modergården, men et par stykker bar dog præg af i lang tid først, at have tjent som landarbejderboliger, som så i forbindelse med forøgelsen af deres jordtillæggender var blevet udvidet med nyere staldbygninger etc.

Ejendommen, husmandsstedet i Dalsgaard i 1940erne da jeg kom til.

Bygningerne på Søren og Sines sted hørte til de sidste. De bestod oprindeligt af en samlet stue- og staldlænge, bygget med bindingsværk sat på syldsten og med taget tækket af strå. Nogle år før overtagelsen var ejendommen imidlertid blevet udvidet med en ny muret stald og lade som dannede et T med det gamle stuehus der fortsat stod med bindingsværk, men nu dog tækket om med tjærepap som den nye bygning. Sådan så ejendommen ud da min mor kom til, men i midten af trediverne fjernede Søren bindings-

værk og syldsten og fik stuehuset grundmuret med nye vinduer medens tjærepaptaget på stalden var blevet til bliktag. Der forlyder ikke noget om at vinduerne blev reduceret i antal grundet hentydningen til de mange børn, den slags forandringer har nok mere været påvirket af tidens byggemode... men sammenhæng eller ej, så kom der heller ikke flere børn - hvilket selvfølgelig også kan skyldes at Sine nu var fyldt 44 år.

I halvtredserne kom en anelse velstand, og da blev stuehuset så yderligere skalmuret og tækket med røde teglsten. Det var ved den lejlighed, på et tidspunkt hvor murermesteren var inde for at få kaffe, at jeg for første gang besteg et murerstillads.

Husmandsstedets bygninger bestod nu af stuehus med stald og lade samt et udhus med mødding. Dertil kom et stakhus og et par mindre huse til høns, kaniner og andet kræ som ænder og gæs. Altsammen indrammet af træer og buske af alle slags så stedet i enhver henseende svarede til min forståelse af den gamle børnesang:

*Jeg en gård mig bygge vil,
der skal være have til,
store marker, grønne enge
og med lam et lille vænge,
beste, grise, køer og får
hører til min bondegård.*

*Livet begyndte for alvor i en dyng sand bag laden hvor der også var adgang til skattejagt i stakhuset.
Ud over tilløbet til livet som bonde førte dette nok mere, i sidste ende, til et liv
som murer, arkitekt og projektudvikler.*

Ståsted og tilhør

Apropos brugen af betegnelserne husmandssted versus bondegård, så var Sine og Søren stolte af at kunne kalde deres hjem for et husmandssted. Med købet af stedet i Dalsgaard var de jo hoppet med på den dengang ekspansive husmandsbevægelse. Sammen med

andelsbevægelsen gik husmandsbevægelsen jo ud på, gennem et særligt fokus på mindre familiebrug, at skabe familierne et selvstændigt udkomme og dermed et bedre liv for den stærkt voksende landbefolkning. Sine og Søren valg var derfor et udtryk for deres store, individuelle- såvel som kollektive optimisme og forhåbninger, og det blev foretaget i et beslutsomt spring væk fra deres mange år i andres tjeneste, ofte under elendige vilkår på forskellige bøndergårde og i private husholdninger. Springet og ønsket om et bedre liv var desuden foretaget som en direkte forlængelse af de meget spartanske år i landarbejderhuset i Almtoft.

Sine og Søren kendte godt til realiteterne og de var klar til et hårdt slid, uden alt for mange romantiske forestillinger, men de følte sig båret af tidens store sociale mobilisering. De følte sig som hele mennesker og var stolte af at være med til at skabe en ny subkultur i landområderne

Overordnet var der omkring århundredeskiftet til 1900 tre typer landbrug:

1. *Godserne*

- *for den allerede noget detroniserede landadel.*
- *hvor så godt som hele landbefolkningen tidligere, som hovbønder, havde været pålagt at arbejde udover at de også måtte betale tiende til kirken.*
- *som markerede sig politisk gennem partiet Højre.*

2. *Gårdene*

- *for den selvejende bondestand, som havde dannet sig siden stavnsbåndets ophævelse 100 år før.*
- *hvor de selvejende bønder, fra at have været frihedens helte, havde udviklet sig til at blive en ny magthaverklasse.*
- *som var grundstammen bag partiet Venstre.*

2. *Husmandsstederne*

- *for det opståede landproletariat blandt bønder og landarbejdere.*
- *hvor familierne i særlig grad rejste sig gennem nøjsomhed og fællesskab*
- *som via en blandet politisk baggrund i partierne Socialdemokraterne og Venstre blev bærende kraft ved dannelsen af de Radikale i 1905.*

Til yderlig orientering opstod husmandsbevægelsen i et integreret parløb med såvel arbejderbevægelsen som andelsbevægelsen i tiden omkring 1880. I første omgang førte denne udvikling til så afgørende forbedringer i drifts- og organisationsformerne, vedrørende den animalske produktion af mælk, kød og æg, at det senere omkring århundredeskiftet havde skabt grobund for, i større stil, at organisere endnu flere udstyknings af nye husmandssteder. Standarden for de nye husmandssteder blev sat til 10-15 tønderland, svarende til hvad der var fundet nødvendigt som et bæredygtigt levestandard for en gennemsnitlig husmandsfamilie. Denne udvikling fortsatte med skiftende intensitet frem til anden verdenskrig hvor den moderne udvikling bagefter, i halvtredserne, mere kom til at dreje sig om den tekniske udvikling med nye og stadig større landbrugsmaskiner etc. som trist nok, men naturligt, skabte et pres på de små brug

der i stigende omfang så sig nødsaget til nedlæggelser og sammenlægninger, for til sidst i 2002 at munde ud i en fusion mellem husmændenes og gårdmændenes organisationer til De Danske Landboforeninger, og snip snap snude, så var den historie ude.

Tilbage i 1922 finder vi stadig Sine og Søren. Som tidligere tyende, teglværksarbejder og nu husmandsfolk var de socialdemokrater. Sine havde oven i købet i begyndelsen af århundredet været med til flere socialdemokratiske valgmøder på Randers egnen, hvor hun var blandt de allerførste kvinder der overhovedet blev lukket ind til den slags sammenkomster. Kvinderne fik jo, som måske bekendt deres første valgret til lokalvalg den 20. april 1908, hvilket i øvrigt var Sines 17 års fødselsdag. Sines tidlige politiske aktivitet var dog ikke det emne som den gamle Søren syntes var det mest interessante at få bragt frem, for heller ikke at tale om hendes deltagelse i det ligeledes nymodens kvindegymnastik. Han brummede fra sin krog med den knagende kurvestol så det godt kunne lyde som om han syntes, at Sine måske havde haft det lidt for sjovt dengang, hvor hun ikke uden grund var blevet kaldt ”kjon Sine”.

Søren var nærmest Sines modsætning... han var ikke nogen udpræget balløve, men han var stærk og urokkelig i kritiske situationer, som når hans yngre og frækkere brødre var i knibe i et slagsmål og lignende. Den slags klarede han uden at løfte en hånd... og måske var det det Sine faldt for, eller måske var det bare Søren's åbenlyse forelskelse hun ikke kunne stå for! Således havde han indledt sit første sværmeri med at køre i grøften med sin fuldt læssede hestevogn, bare fordi han ikke kunne få øjnene fra hende da han passerede gården hvor hun tjente... og han havde fået øje på den skønne der var ved at hænge vasketøj til tørre i solen.

Ja, kærlighedens veje har altid været uransalige, men de var dog begge indignerede socialdemokrater. De havde hver gennemlevet ind til flere slavelignende arbejdsforhold, på gårdene og for Søren's vedkommende også i tørve- og teglværksindustrien, helt frem til tidspunktet for købet af husmandsstedet. Hertil kom at Søren også havde måttet vinke farvel til en bror og to søstre som af nød og vel også lidt af eventyrlyst emigrerede til Amerika, velvidende at de aldrig ville se hverken familie eller deres hjemegn igen.

Sammen tilhørte Sine og Søren nu den generation som i særlig grad kan siges at have grundlagt udviklingen af den danske velfærdsstat.

Det daglige liv på husmandsstedet

Livet på husmandsstedet i Dalsgaard var, generelt som på alle andre små landejendomme, et hårdt og sammenbidt slid for familiens opretholdelse, der var arbejde til alle. Søren i stald og på mark samt på mælketur, Sine i stuehuset samt ved malkning og hønsehold og køkkenhave, alt medens børnene var med over det hele, sådan som de nu fik besked på. Dyrene skulle passes og markerne skulle dyrkes og der var ingen elektriske maskiner. Kun den rå muskelkraft hos mennesker og dyr radede man over.

Mælketuren

Hver dag, syv dage om ugen, tidligt om morgenen ved halv fem tiden fodrede Søren køerne og grisene før han spændte hestene for og tog ud på sin mælketur der varede frem til ved middagstid. Han kørte fra sted til sted og løftede de fyldte 40 liter mælkejunger op på den flade hestevogn med et snuftag. På gårdene kunne der være en fem seks junger som stod inde på gårdspladsen og ved husmandsstederne var der typisk et par stykker stillet ud til vejen. Alle veje var grusveje... asfalt var endnu ukendt på de kanter, og brolægning forekom kun i de større byer.

Søren på sin mælketur ude omkring Hingeballe, nok i 30'erne.

Mellem de udsatte mælkejunger hals og låg var ofte indeklemt en seddel... eller måske stod der en kone parat på stedet med en kurv og en besked. Det var til købmanden, som Søren ville passere på turen til mejeriet. Med sedler og kurve afleveret der, før det sidste stykke vej til mejeriet, kunne købmanden så samle de ønskede varer i kurven og give Søren det hele med på tilbageturen. Det skyldige beløb blev noteret i en lille regnskabsbog som købmanden førte for hver enkelt kunde. Her kunne han så også notere værdien af eventuelt indleverede æg som han var lokalområdets centrale kraft for, at samle og videreformidle til Dansk Andels Ægekseport.

På mejeriet afleverede Søren den indsamlede mælk til viderebearbejdning. Midt for på mejeriet var der en rampe hvor der kunne holde mindst et par eller tre vogne ad gangen

medens af- og pålæsning foregik nemt og hurtigt i niveau med vognladet og derfor uden alt for store løft i jungerne. Fra rampen blev de opslugt af den store bygning og forsvandt under højlydt skramlen og råben indtil der ikke var flere. Snart efter begyndte de så småt at komme retur, nu med valle, skummetmælk og kærnemælk, fremstillet af leverancerne fra dagen før... beregnet som foder til grise og kalve ude i staldene. Oprindeligt havde man selv lavet smør og ost ude på gårdene, men siden mejeriernes komme var man overgået til at lade den slags fremstille der. Den mælk som anvendtes direkte i landhusholdningerne blev taget fra i et fad før turen til mejeriet.

Uden for nummer skete det ofte at karle og piger, ved aflæsningerne på gårdene lige så deres snit til at snuppe en god kærnemælkstår, som de hældte op i jungelåget som drikkebæger. Ellers blev de færdige produkter som sødmælk, fløde, smør og ost solgt til borgerne direkte fra mejeriets eget udsalg, eller de blev distribueret videre til byernes ismejerier og mælkevogne som i sidste ende direkte bragte varerne ud til folket.

Inden det var kommet så vidt, men dog efter en ventetid ved mejeriet lang nok til at kunne have udvekslet det meste af dagens nyheder med de andre mælkekuske, havde Søren for længst vendt hestene mod tilbageturen, hvor han med lidt held kunne nå at aflevere både mælkeprodukter, købmandsvarer og få lidt sladder rundt på gårdene og husmandsstederne, for endelig at være hjemme og røgte stalden før middagsmaden stod på bordet. Jo sådan var det. Sine stod skam klar med maden ved alle dagens spisetider, og på de gode dage kunne der godt være to stykker flæsk eller frikadelle til Søren og en til alle andre. Så var der fryd og gammen... for hvis Søren var glad, så var alle glade, han var jo manden, og så meget socialdemokrat var han da heller ikke, at han ikke forstod at nyde mandens traditionelle privilegier. Umiddelbart var det jo heller ikke helt urimeligt, når han nu så tidligt havde været af sted, og der var da knap heller nogen som havde nogen anden mening herom! Men det bør da nok lige røbes, at Sine og hjemmевærende større børn ikke blot havde ligget til pynt på chaiselongen hele formiddagen, også hun og de havde fra den årle morgenstund været på tærne.

Morgentjans og formiddagskaffe

Straks efter Sørens afgang på den tidlige morgenstund, havde Sine malket kørne, så mælken kunne nå at være klar når deres egen mælkekusk kom forbi, og med mælken fra hånden havde hun så også lige gået en runde til det forskellige fjerkræ og givet vand og foder, før hun var gået ind for at vække de mindste, så de alle kunne få morgenmad og få smurt madpakker, så de i god tid kunne komme af sted til skolen. Skolen lå i Kjellerup, en gåtur på tre kilometer, blandt andet ind gennem den lille skov hvor Krista arrangerede hin æggemadsorgie.

Senere, når først kørne var trukket ud og tøjret på marken, og gulvene fejlet og sengene redt kunne Sine så småt begynde med formiddagens øvrige opgaver, som kunne være alt fra at bage et par sigtebrød, at hente kartofler i den lille køkkenhave ude på marken eller at hente tøv i tørvehuset, før der skulle laves middagsmad... alt imedens der indimellem måske også skulle snakkes lidt med en nabokone som var kommet på besøg... for ikke at glemme posten som nærmest fik sig en kaffetår hver anden dag, hvorved Sine også kunne følge lidt med i hvad der skete ude i verden. Aviser og slet ikke radio var endnu udbredt på landet.

Køkkenskriveren.

I køkkenet var et fint støbejernskomfur med vandkar, ovn og tre kogesteder... og var det vinter, så var det tændt det meste af tiden hvilket gjorde køkkenet til verdens rareste sted at være for en lille dreng. På låget af vandkaret lå en tørret gåsevinge, den fungerede som støvekost når komfuret lige skulle friskes op. Gryder og pander var af støbejern som holdt godt på varmen, når der først var kommet gang i noget suppe eller lignende. Mest interessant var nok vaffeljernet der var meget smartere end dem man så andre steder. Den bestod af et par runde vaffeljern monteret omdrejeligt i en kraftig ring som passede fint på det mellemstore kogehul når de fleste af ovnringene var taget af. Der kunne det holde sig stabilt så Sine med sin ildrager nemt kunne skubbe til vaffeljernene så de drejede rundt og vaflerne blev bagt fint gyldne på begge sider. Det var rigtig fantastisk at følge, for jeg var vild med alt hvad der kunne køre rundt... og nå ja, jeg var også vild med vafler og syltetøj. Desuden var jeg vildt imponeret af hvilken fest min bedstemor kunne lave i dette køkken med selv de mindste midler.

Slik fandtes på det nærmeste ikke i min tidlige barndom, et ganske almindeligt kræmmerhus med blandede bolsjer kostede jo ti øre, så sådan en pose fuld var udelukket. Men skidt med det, i stedet oplevede jeg jo så bare hvor min mor havde opskriften til røræg fra, det var selvfølgelig hjemme fra hendes mor, og her lærte jeg den så også: En æggebomme og seks teskefulde sukker puttes i en kop og så skal der bare røres rundt mindst hundrede gange hver vej, så har man den fineste luftige røræg eller æggesnaps som nogen vil kalde det.

Nogen gange når tålmodigheden var meget stor, så piskede jeg også æggehviden med en gaffel i en flad tallerken, hviden var færdig når man kunne vende bunden i vejret på tallerknen uden at den nu fine hvide skum faldt af. Det tog noget tid men forøgede jo mængden til det nærmest firdobbelte, og jeg var en mester i at tage bitte små skefulde så nydelsen kunne trækkes ud til hele formiddagen... for det var altid om formiddagen, når ingen (Søren) så det, at sådanne arrangementer kunne realiseres. Et andet sliktrick hun kunne, var at putte lidt sukker på nogle friske bær og så snøre det ind som en knold i et lille stykke bomuldsstof, som man så kunne gå rundt og sutte på. Jeg kan altså godt fortælle, at når man er en lille dreng som knap nok aner hvad slik er, så fremstår den slags oplevelser som rent magi.

Uundværlighed.

Under mine mange lange ophold hos mine bedsteforældre holdt jeg per automatik til i køkkenet ved komfuret og ved Sine, som jeg fulgte som en lille hund både ude og inde. Hun var en fantastisk pædagog... sådan nogen var godt nok endnu ikke rigtig opfundet på den tid, men hun var det bare helt naturligt. Allerede i fire- femårsalderen blev jeg inddraget i flere arbejdsopgaver så jeg nærmest følte mig helt uundværlig. Først trak jeg, under behørig opsyn, én ko ud på marken, så lærte jeg at koble dem sammen, og endelig trak jeg alle fem ud til det sted hvor de skulle græsse, og hvor jeg med en stor trækølle skulle banke jerntøjrepælene i jorden. Det var før de elektriske hegns tid, og så var det jo en god hjælp, at en lille dreng lige kunne smutte ud og flytte dem til nyt græs engang midt på dagen også. Eller han kunne, når det kom sig for, rende hen til dem med toppe, når Sine havde gravet nye kartofler op. På den måde vandt han så også retten til at spise alle de mindste kartofler som han syntes var særlig lækre.

Der blev i det hele taget spist masser af kartofler som absolut var den dominerende og mest vellidte føde både til hverdag og fest. Intet kunne eksempelvis være bedre end en søndagsmiddag med friske grydestegte duer og nye kartofler med brun sovs og tilsat agurkesalat, og efterfulgt af budding med frugtsovs som efterret eller dessert. Det var stort, men så var der som regel også gæster i form af en udeboende morbror eller en moster eller bedstemors veninde Jakobine eller så.

Ja, med til sådan en historie hører vel også, at forberedelserne startede tidligt om morgenen med at bedstemor og jeg... hvad enten det drejede sig om duer eller høns, gik ned til hønsehuset og udvalgte det "heldige kræ" og fangede det med et kraftigt stykke ståltråd bukket i den ene ende, så man nemt kunne hægte dyret om benene og få fat i vingerne, hvorefter vi bar det ud på gårdspladsen hvor vi slog det med hovedet mod kanten af en træstub så det besvimede og lå helt stille, når vi straks efter med en økse skilte hovedet fra kroppen. Nu mange år efter lyder det jo lidt voldsomt, og næppe mange ville lade deres børn overveje den slags... endsige at lade et barn svinge øksen! Men for mig var det dengang så dagligdags at jeg slet ikke så dramatikken... tværtimod var jeg benovet af, at hønsene kunne løbe langt- og duerne kunne flyve højt, netop som de havde mistet hovedet der nu lå på jorden og kiggede tomt. Det var interessant... hvordan kunne det dog lade sig gøre?

Til hverdag var maden simple, men der var altid to retter. Eksempelvis stegt flæsk eller -sild med persillesovs plus kærnemælkssuppe med rosiner eller rødgrød med mælk – eller medisterpølse eller frikadeller med hvid sovs og rødbeder eller rødkål plus øllebrød eller sago suppe. Hakkebøf med bløde løg eller oksebryst med peberrodssovs var eksempler på søndagsmad sammen med måske citronfromage.

Det var meget fantastisk altsammen, og i det hele var jeg med, så at sige fra jord til bord, hvilket slet ikke var så kedeligt. På den måde oplevede jeg under slagtning og bearbejdning hvordan alle dyrene så ud inden i og at roer og kartofler, og hvad har vi, vokser sig store blot ved at stikke et lille bitte frø eller skud ned i jorden.

Hov, jeg glemte vist at nævne æblekagen med rasp flødeskum og røde geleklatter til kaffen søndag eftermiddag. Ak alle som har levet på den tid vil vide at det var retter som blev serveret i hele landet og senere om søndagen, da det radioprogram kom på banen, til tonerne fra ønskeprogrammet giro 413.

Middagssøvn.

Ikke længe efter min treårsalder ophørte Søren med sine mælketure, nu behøvede han kun at arbejde hjemme. En rigtig god timing må man sige, for det faldt fint sammen med den tid hvor både Søren og Sine begyndte at føle trang til en god middagssøvn mellem dagens gøremål. Under middagssøvnen havde jeg så også "fri". Jeg behøvede ikke at sove, men jeg skulle være meget stille, hvilket jeg var rigtig god til at være. I hvert fald turde jeg ikke andet, og på den måde lærte jeg, midt i al kedsomheden, hvilken vedervægelse det kunne være, bare ikke at foretage sig andet end at høre stueurets tik tak i stilheden... eller som når jeg sad i en grøftkant i summende solskin og høre græsset gro til tonerne af lærkesang fra langt langt oppe, så kom man ligesom undervejs med sig selv og det hele.

Senere som skoledreng rakte sådan en meditation dog ikke til ubegrænset tilfredshed, og så kunne jeg som alternativ, men stadig i dyb stilhed, finde på at bygge huler mellem frugtbuskene eller oppe i træerne hvorfra jeg gik på jagt med bue og pil. Buen havde jeg selv lavet af en gren og et stykke selvbindergarn, og pilene fik jeg rigget til med noget søm og ståltråd monteret på nogle bambuspinde, som min morbror Erik nok havde bragt til huse i sin tid som gartnerlærling.

Egentlig havde jeg vel ikke for alvor troet på de pile eller på mine egne evner for at ramme noget som helst. Men pludselig en dag faldt der en høne død om! O vé o skræk, det var ikke så godt. Søren var meget nøjeregnende med værdierne, noget måtte gøres, og de gode ideer stod ikke ligefrem i kø. Nå, jeg havde jo da set at en død pattegris kunne ende på møddingen, så uden tanke for den gode suppe og tarteletter med hønsekød og den slags som den døde høne ville kunne have leveret, da fik jeg hurtigt gravet et hul i møddingen - og så var den høne væk.

Det gik godt, min bedstefar havde ikke talt hønsene, som rendte alle vegne, han opdagede i hvert fald ingenting. En dag, nok 20- 30år senere kunne jeg dog ikke dy mig for at røbe min hemmelighed for ham, men der skete ikke andet end at Søren godmodigt eller kærligt konstaterede, at jeg havde "våt en skåle knæjt" eller sagt på en anden måde, en uartig dreng!

Markarbejdet.

Om eftermiddagen og på sine gamle dage, efter mælketurenes tid, også om formiddagen var Søren for det meste i marken, om muligt sammen med en eller flere af de hjemmeboende børn eller senere, sammen med en konfirmeret dreng, Poul. Han var blevet ansat som tjenestekarl, da Sørens ben ikke længere var hvad de havde været. I marken var der nærmest altid et eller andet der skulle laves... om foråret skulle jorden gøres klar og tilsås. Der var ikke noget der hed vintersæd, så alle markerne, på nær en græsmark med skiftende beliggenhed, stod helt sorte med den bare muld og ventede på at komme til at gro med et eller andet. Nogen gange når jordstykket ikke var alt for stort såede Søren på den ældgamle maner, med korn i et stykke sækkelærred bundet op om nakken noget nær som en slynge til en brækket arm, her blot arrangeret så han let og frit kunne svinge den frie arm og strø den ene håndfuld såsæd efter den anden - et billede som gjorde det nemt for mig at forstå lignelsen om ikke at strø sæden på stengrund, da jeg senere begyndte at høre om den slags. Ellers stod der en lille såmaskine inde i laden, som han brugte til de større stykker jord hvor der skulde være korn og roer. Kartoffler blev sat ved at en af os andre puttede sættekartofler i små huller som Søren forberedte i fine lange rækker.

Hen over sommeren blev der høstet hø til vinterfoder. Først lod Søren græsset ligge en tid for så at vende det med nogle dages mellemrum før det til sidst blev det kørt hjem. Her blev det langet ind af en luge i gavlen over grisestalden. Søren stak det ind med en fork (høtyv) og et eller flere af vi andre laverestående væsner tog imod og fik det anbragt og trådt ned, så det ikke fyldte for meget. Det var et spændende og sjovt arbejde og jeg nød at være med, ikke mindst køreturen på toppen af hølæsset hele vejen fra marken og hjem til laden og høløftet. På samme måde blev der senere kørt kornneg hjem til tærskning, og så kunne man ellers det næste års tid putte både hø og halm ned gennem en lem

over køernes fodergang. Høet blev givet som foder og halmen blev brugt som strøelse under dyrene i deres båse.

Efteråret var domineret af at tage roer op. Der var to slags - kålrabi og sukkerroer... og der var to optagemetoder. Kålrabierne fik toppen hakket af med et skuffejern, som kombineret med en dobbelt krog under sig, blev ført frem så man i tilbagetrækket kunne sætte krogene i den nu topløse roe og hive den til sig så de optagne roer lå i en lang række når man havde taget dagens høst. På samme måde endte også sukkerroerne i lange rækker før de, som kålrabierne, blev smidt op i- og kørt hjem i en stivvogn, en kassevogn med jernbeslåede træhjul trukket af de to heste som på det nærmeste selv kendte vejen, hvilket dog ikke forhindrede at jeg fik æren af at "styre dem". De skulle jo helst stå stille når der blev læsset og de skulle jo også gerne bevæge sig fremad når man var klar til det, for endelig til sidst at nå hen til roekulen hvor roerne blev pakket med halm og jord så de kunne tjene som forråd til køerne i den lange vinter.

Det var selvfølgelig stort for selvfølelsen at få lov at "beherske" de store dyr, men der var nu også andre udbytter ved arbejdet. Især Poul havde en vild fantasi om tyskere som vi henrettede i massevis i takt med at sukkerroer og top blev skilt ad! Krigens gru hvilede jo endnu over landet, og han kunne jo læse og havde på denne måde erfaret et og andet fra slagmarkerne som på bedste vis kunne holde dampen oppe på vores "massemord" række op og række ned. Poul tog de store som var officererne og jeg ordnede så alle de menige roer og ja, var der en særlig stor roe kunne den godt risikere at blive identificeret som selveste Hitler eller en af hans nærmeste generaler, og så lavede vi nærmest en lille ceremoni med imaginære trommehvirvler før macheten sang i det klamme efterårsvejr og med et swap ramte roen lige under toppen. Sukkerroer var generelt for store- eller også sad de for fast til at blive hevet op med en krog på et skaft, de skulle tages direkte med hænderne, sådan med venstre hånd... så man kunne hugge med den højre.

Roer, arbejdsfilosofi og Mao.

Måske skal det lige nævnes, at roerne på ingen måde bare sådan selv sprang fra det lille frø til de store saftige rodfrugter. Mellem såningen og forud for roernes dramatiske optagning var de flere gange hen over sommeren blevet rensset for ukrudt og overskydende roeplanter ved, at alt hvad der kunne krybe og gå i familien var udkommanderet til at hakke sin part, så de bedste planter kunne komme til. Det var et dødssygt arbejde som ingen brød sig meget om, hvorfor arbejdet også altid foregik i dybeste indædte stilhed, hvor der kun hørtes den let skrabende lyd af roejernene, der med varieret sikkerhed skar sig gennem jorden mellem de enkelte roeplanter i uendeligt lange rækker der nærmest fortabte sig i horisonten. Det handlede om at blive færdig og at kunne rette ryggen og komme videre med livet. Her vankede ingen kære mor, her kom det tydeligt frem hvem der kunne noget og hvem der ikke kunne – her lærte jeg om at præstere mest mulig kvalitet på kortets mulige tid, samt at jeg nok ikke skulle være bonde.

Mine resultater kunne slet ikke måle sig med de andres, hvilket jo nok skyldtes min unge alder, uden at det dog føltes som nogen trøst. Intet har dog været så galt at det ikke var godt for noget, for midt i al elendigheden opnåede jeg nemlig en universel lærdom som jeg har trukket på lige siden... nemlig at selv en nok så uoverskuelig arbejdsopgave består af mindre enheder, som man så bare støt og roligt skal gå i kamp med, en for en.

Efter en tid ender man så, trods alt, for enden af rækken, og så bliver man jo nemt så glad, at man ofte er klar til at tage en til... og på den måde flytter verden sig så alligevel støt og roligt. På et senere tidspunkt, i min ungdom, læste jeg i øvrigt om at en anden bondedreng, Kinas formand Mao, havde fundet ud af præcist det samme, blot beskrev han det i form af, at en bonde og hans efterkommere og deres efterkommere og så videre over tid kunne flytte et helt bjerg blot ved hjælp af en skovl og en spand. Så må man jo så håbe på, at man valgte det rigtige bjerg! For desværre var Maos ideer ikke alle lige gode... ja faktisk endte han jo som en katastrofe for det folk som han påberåbte sig at tjene, men det er jo en helt anden historie.

Arbejdet i stalden

Roernes endelige bestemmelsessted før servering var en bås eller nærdepot i stalden, indrettet med en højtsiddende låge hvor man stående på hestevognen uden for, med en greb, kunne læsse roer ind til videre fordeling blandt køerne. Jeg husker ikke hvor mange dage et par læs rakte, men fremgangsmåden var nu hver dag ved fodringstid at raspe dagens ration så køerne mageligt kunne sende retten til iblødsætning i et af deres fire maver, før de lidt efter lidt gylpede dem op igen for at tygge dem godt og grundigt med et saligt blik i deres store godmodige ko øjne. Rasperen var som en kraftig forstørret persillekværn hvor et håndtag på en svingarm gjorde det mulig at drive det cylinderformede rivejern rundt, så roerne blev raspet i småstykker der faldt ned i en spand, som man så kunne bære hen og tømme i køernes fodertrug. I begyndelsen var den noget højere end mig, men kunne jeg trække køerne på græs om sommeren, så kunne jeg vel også klare at tilberede dem noget mad om vinteren, så det klarede jeg også. Så kunne min bedstefar bedre koncentrere sig om alt det andet, som at køre møg ud og den slags. Desuden gik han meget op i, at dirigere og lære mig om de farer der lurede ved alt hvad jeg kunne komme til skade ved.

Roerasperen var jo en farlig en, som godt kunne rive en finger af og så kunne man jo også komme i klemme ved hestene eller blive trådt på tærne af en ko. Ved en enkelt lejlighed redede jeg mig på denne måde en midlertidig sort tå hos den "gamle" ko, da dette skikkelig dyr skiftede støtteben. Det var sort uheld, for koen var nærmest en af mine venner og den eneste ko jeg ellers selv kunne styre under malkning.

Jo jeg malkede også, men som med roehakningen blev det aldrig den store succes. Der var Søren og især Sine uendeligt meget skrappere, hvad der nemt kunne konstateres bare ved at se alle kattene! På bare et splitsekund efter at en af de to havde sat sig på den trebenede malkeskammel ved en ko, vimsede de energisk rundt mellem hinanden, velvidende at nu var der snart spisetid... for når mælken først var blevet hældt igennem en stor sigte, der skulle sikre at der ikke lige fulgte ko hår, fluer og anden snavs med i mælkejugen, så var der altid en masse mælkeskum tilbage i sigten... og det fik kattene hældt op i en skåret skål eller en gammel træsko, eller hvad der nu lige havde været ved hånden, og så var de helt "elektriske" med halerne strittende lodret op i luften af glad forventning.

Det kunne også hende at der blev brugt lidt frisk mælk til en nyfødt kaly, men kun så længe at den var nogenlunde spæd. Grisene ville med garanti også gerne have haft af mælken, men sådan blev der ikke ruttet med godterne, de måtte nøjes med grutning tilsat noget af den skummetmælk eller kærnemælk som kom tilbage fra mejeriet. Det var

meget underholdende at opleve grisene ved spisetid, de hylede og skreg som var de ved at dø af sult og straks der var blevet hældt op til dem var der fuldstændig stilhed kun afbrudt af lidt grynt og lidt småhvin når de kappedes om de bedste pladser ved truget. Det var dog kun de store grise og soen der fik grutting. Smågrisene nøjedes med det mælk de fik hos soen, som i den første tid efter fødslerne var sikret i en sobox, så den ikke så nemt kom til at lægge sig på en eller flere af de små. Jeg syntes smågrisene var vildt søde og fornøjede mig med at kravle over gelænderet for at lege med dem i halmen hvor de tumlede rundt og gerne involverede mig i legen indtil soen måske gav et lille grynt eller to, så glemte de alt om leg og masede sig sammen ind mod soens patter for at tage for sig af retterne. Hver gris havde sin egen pat og var der en til overs så fandt jeg det da helt naturligt at holde dem ved selskab og nappe en tår med... det var stjernestunder, men var dog ikke helt godkendt på højere sted!

Et arbejde jeg aldrig blev involveret i var spredning af møg og ajle. Det var nok det lavest rangerende arbejde af alt i samfundet dengang. I hvert fald kunne skolelærere og andre voksne godt finde på at ringeagte uartige drenge med at de nok aldrig kom til andet end at sprede møg. Alligevel blev jeg aldrig udsat for den slags arbejde... men det var nu nok mere fordi at dette arbejde ikke var helt ufarligt for en lille dreng der jo heller ikke kunne løfte hverken møgbøren eller møggreben, og den nedgravede ajletank bag tørvehuset var tabu for børn at komme i nærheden af... det var ellers fristende med håndpumpen der stak op og vinkede til en med sit pumpehåndtag. Møget og ajlen var og blev suverænt bedstefars domæne, og tak for det.

Konfirmanden Poul og husmanden Søren trækker køer i stald og møgbøren står på sin plads ved møddingen. Lokummet var bag staldvinduet nærmest gavlen ud mod møddingen.

Fra korn til gris.

I de første år havde Søren udelukkende høstet med le, og Sine og børnene havde bundet negene og sat dem i stakke, klar til at blive fragtet hjem når de var godt tørre, men sådan var det ikke mere i min tid. Da havde de, sammen med naboen, købt en selvbinder som de brugte på skift. Sådan et arrangement var blevet meget almindeligt på de små landbrug. På denne måde kunne man bedre klare den nødvendige investering som i øvrigt var kombineret med, at låne mindst én hest af hinanden under høsten. Ingen småbrug havde i almindelighed mere end to heste, og en god selvbinder krævede et træk fra tre... og en selvbinder skulle der til, der var masser af tid at spare. En selvbinder kunne til sammenligning erstatte tolv karle og piger på et tilsvarende høstarbejde på gammeldags facon.

For at kunne komme til med maskinen, uden at hestene trampede en masse korn ned, skulle man dog stadig håndhøste et tre meter bredt stykke rundt om hele marken. Denne forhøst klarede Søren og Sine stadig selv, og i det mindste et par gange med mig som lærling udi kunsten at binde og stakke neg... saligt akkompagneret af lyden fra leens skær i kornet og strygepindens gang hen over leens kling, når Søren rettede ryggen og skærpede redskabet. Når der så bagefter skulle høstes med selvbinderen kom naboen Kristian Jensen med en af sine heste og hjalp til med at få den spændt for sammen med vores egne to, og så kunne bedstefar selv klarede resten. Selvbinderen bevægede sig støt og roligt og mejede kornet så det automatisk blev fanget af et maskineri der sørgede for at dele kornet i fine neg bundet sammen med selvbindergarn. Til sidst blev negene skubbet ud på marken, hvor de lå i en lang række og blev samlet sammen af den hjælp der nu var til rådighed på dagen. Det skete ofte at en eller flere af mine morbrødre eller mostre var på besøg i høsttiden så de kunne give en hånd med, eller måske kom farbror Niels. Niels var Sørens lillebror og han var ungarl og boede i Silkeborg. Han kom til Dalsgaard på cykel, og så blev han gerne i flere dage til høsten var i hus.

Største parten af negene kom ind i laden, men det skete også, når der var en rigelig høst, at man lavede en stor stak ude på gårdspladsen hvor det kunne stå i lang tid til det var belejligt at få det tærsket. Det var igen en af de arbejdsopgaver som små drenge ikke blev inviteret med på. Tærskværket stod i laden og blev holdt i gang med remtræk til en elektromotor, og remtrækket og alle de bevægelige dele i værket var ikke ufarlige, plus at hele processen støvede så kraftigt at det indimellem var vanskeligt at se en hånd for sig. Utroligt at man klarede det uden støvmasker! Til nød kunne den der stod ved tærskværket finde på at tage et lommestørklæde for munden, men ellers stod man bare ulemperne igennem og ”overlevede” på mirakuløs vis alt... medens hundredvis af mus flygtede over hals og hoved. Musene havde nemlig bosat sig i den stak der stod ude, hvor de jo havde fundet de ideelle betingelser for et godt museliv med et fyldt forråds-kammer og tag over hovedet på en gang... men ak. Det hele forsvandt og kun kunne de trøste sig med, at de var så mange, at kattene hurtigt mistede interessen for at fange dem alle.

Det var fortrinsvis korn til foder der blev dyrket... byg, hvede og rug samt havre, som især hestene gerne ville have. Den tærskede korn blev gemt på loftet over stuehuset hvor det lå tørt og godt indtil den dag Søren spændte hestene for gummivognen omme ved bryggerstet der hvor trappen førte op til loftet. Så skulle der køres til mølle og her kunne jeg være med, og det gjorde naturligvis den slags dage til noget særligt. Ikke bare fordi

jeg så fik lov at holde tømmerne, men også fordi turen jo gik ud i den store verden, helt til Hindbjerg hvor der den gang var en mølle drevet af god gammeldags vindkraft, og hele to købmænd hvor jeg godt kunne være heldig at få lov at bruge en 10øre.

Dengang vidste jeg jo ikke at jeg oplevede et stykke danmarkshistorie ved at stå oppe i møllen og høre den knage og brage når møllevingerne drejede rundt og mølleren hældte kornet i kværnen hvor det blev til grutting som skulle med hjem til grisene. Ja jeg vidste heller ikke at den slags ture skulle ende med at blive et af de bedste "billeder" fra min opvækst der hos de gamle. Nu forekommer det mig nærmest helt uvirkeligt... sådan som jeg sad der højt til vejrs sammen med bedstefar på en kasse fra Dansk Andels Æg-eksport dækket med et par sammenlagte kornsække under vores bag og kørte ud ad de smalle grusveje i det bølgende østmidtjyske landskab med køer og folk på markerne og solen skinnende fra den sommerblå himmel hele vejen... de tre kilometer fra husmandsstedet til Hindbjerg, alt medens vi snakkede om heste og hvordan man nu bedst talte til dem når de skulle gå eller stoppe, og hvordan man skulle rykke i tømmeren når de skulle dreje... alt medens den gamle hanhund Max, hele tiden og på skift dannede fortrop eller bagtrop, medens hestene pruttede og sked helt ugenert lige for øjnene af os.

Killinger i høet

Måske lyder det som om, der altid var vildt stor aktivitet og hårdt arbejde at gøre, men det er nu ikke det hele billede. I hvert fald husker jeg mange uendeligt stille dage hvor der ikke skete meget ud over fluernes summen og et lille brøl fra en kalv i mosen. Men stik mod hvad man måske kunne forvente så havde den slags dage et lige så positivt bidrag, som de mere aktive og pulserende dage, til en opbyggelig barndom. Umiddelbart indfandt der sig da en vis kedsomhed, men fra først at have været noget negativt, så udviklede denne ro sig hurtigt til at vende opmærksomheden mod hvad der så ellers kunne være af muligheder.

Mit favoritsted var høløftet med al dens hø og halm som gjorde det ud for den tids hoppeborg, eller som sikkerhedsnet under mine fantastiske stuntnumre hængende frit i luften med benene om en hanebjælke hvorfra jeg frygtløs, igen og igen, lod mig falde ud i de uendelige dybder og ned i høet. Når man så lå der og faldt i staver med øjnene rettet mod støvet der hvirvlede rundt i en solstribе fra et tagvindue kunne der så pludselig høres nogle små piv i stilheden langt inde i høet! Det var killinger som den gamle hunkat havde gemt så afsides som muligt, som om den vidste at de nemt risikerede druknedøden hvis nogen fandt dem. Jo den vidste det nok, men den lærte også hurtigt, at med mig var der ingen fare. Trods min store respekt for min bedstefar, så valgte jeg her som i alt andet de svages side, og røbede kun den slags hemmeligheder for min bedstemor, for hun var først og fremmest mild og rar og ville aldrig gøre en kat eller noget andet fortræd, hende kunne man stole på. Således allieret krøb og borede jeg mig gennem bjergene af hø og halm til jeg nåede frem til katte hulen, hvor der kunne være måske seks eller flere små nyfødte killinger som lå med lukkede øjne og troede at det var deres mor som var på vej, hvad hun måske også var på afstand. I hvert fald dukkede hun hurtigt op i sådanne situationer, formentlig angst men også kampberedt, men når hun knurede som om hun spurgte killingerne om "ham der" havde gjort dem noget og de peb som om ingenting var hændt, så slappede hun af og skubbede lidt til dem og lagde sig tilrette så de kunne snuppe sig et lille måltid... så dampede høet af fred og salighed og med mig lige i

centrum med hovedet hvilende, med alle sanser vidt åbne, lige ved siden af kattermoren og med hendes spind i det ene øre. Da var også min lykke gjort og jeg vendte tilbage på loftet hver dag indtil hele katterfamilien uden varsel dukkede op på gårdspladsen på et tidspunkt hvor killingerne var blevet så store og sjove at deres liv var næsten uden for fare.

Gårdspladsen

Man kunne se de kåde kattekillinger inde fra det lille spisebord med den mønstrede voksdug i køkkenet. De kom ud under ladeporten og boltrede sig i eftermiddagssolen lige foran vinduet så man kunne side længe og kigge på deres spillopper hvor de tumlede rundt med hinanden eller lagde sig på lur bag en gryde med hønsefoder og i kåde hop overfaldt kattermoren, så hun måtte tage skrappere og skrappere opdragelsesmidler i brug, ja selv hanen kunne de finde på at lave numre med. Det var hanen nu ikke indstillet på, kattekillinger var under dens værdighed, så de fik et hak og fortrak og hanen kunne fortsætte sin yndlingsbeskæftigelse, at bedække hønsene som han spankulerede rundt mellem og ganske ugenert bærede med sine ydelser efter forgodtbefindende. Dog altid med stadig mere blærede bevægelser og en selvfølelse som tog han det for givet at hønsene alene var til for hans skyld. Ikke så sært måske, for han var trods alt startet på stedet som en blandt vel hundrede eller flere små gule kyllinger, som var ankommet i en papkasse der var blevet stillet ind til akklimatisering i varmen ved komfuret, før de senere blev sat ud i deres egen lille aflukke hvor de kunne vokse sig store og stærke, indtil de fik lov at gå sammen med hønsene over alt hvor der kunne findes noget godt at æde.

Den Røde hane med en lille flok af sit harem.

Der var godt nok en stor hønsegård, men hønsene ville hel klart hellere være uden for den, hvad der så også kunne medføre, at der pludselig en dag kunne komme en høne gående ind på gårdspladsen med et helt nyt kuld kyllinger. Den havde været skruk og havde på egen hånd, omtrent som katten, fundet et godt sted at forøge slægten. Det var et utroligt syn at se på sådan en høne og dens kyllinger som hun på det nærmeste underviste i at finde føde, hvad der så også var det eneste de foretog sig når de ikke lige skulle have sig et hvil under hønens vinger. Det var fortryllende at se hvor mange kyllinger som sådan kunne forsvinde ind under hønens vingefang når hun skrukende kaldte til hvilepause.

Nå, der var jo åbenbart ikke nok kyllinger der indfandt- og udviklede sig på denne naturlige måde, siden der som nævnt også hvert år blev anskaffet en kassefuld fra rugeriet, hvor iblandt den nye kok også oftest blev rekrutteret fra. Dette skete efter en nådesløs tilværelse hvor der en for en blev kogt suppe på alle hanner på nær den til enhver tid flotteste som jo så, måske forståeligt nok, kunne være/blevet ret så indbildsk som sidste og eneste hane i flokken. Tilbage var der så ellers bare en masse høns som måtte gennemleve deres skrukperioder uden nogensinde selv at få kyllinger, det var de som ikke fandt ud af at indynde sig og gemme sig med et godt rugested. Det syntes jeg var synd for "barnløse" høns, men det kunne da glæde mig, når et par stykker af dem hvert år fik den trøst at få lov til at ruge et hold ællinger ud, hvad der jo også lidt gav en anskuelig version af eventyret om den grimme ælling.

Husmandsstedet og læbegnene ud mod markerne dannede centrum for ejendommen.

Midt på gårdspladsen stod en slibesten hvor alt der skulle være skarpt blev slebet. Slibestenen var rund og sad på et nav af jern som var bukket et par gange så det i den ene side kunne anvendes til at dreje stenen rundt af en person medens en anden kunne holde knive og sakse med mere til slibestenen der, for at fungere optimalt blev holdt våd ved, at den nederste tredjedel stak ned i en balje vand som stod og balancerede på en pind under hele arrangementet. Bedstemor og jeg var ofte makkere omkring slibestenen, men nogle gange kom der en skærsliber forbi, og så glemte hun alt om at gøre det hele selv, for så fandt hun alt der kunne slibes frem, så den rare mand kunne få sig et ordentlig job og vel også fordi han kunne slibe bedre end det vi selv kunne præstere. Skærsliberen satte sin cykel op på en fod ude på vejen, så baghjulet kunne køre rundt i holdende tilstand og sådan at han kunne sidde på sadlen og ”cykle” slibesten rundt i en rasende fart som helt overgik den langsomme omme på gårdspladsen. Det var imponerende og virkede på mig som et teknologisk vidunder.

Storvask og vaskebænk

En gang hver måned eller der omkring skulle der vaskes tøj og så blev der tidligt om morgenen tændt op under den murede gruekedel i bryggerset. Gruekedlen var et specialbygget muret ildsted hvor man kunne tænde op under en stor ca. 70liters emaljeret støbejernskar, når der skulle koges noget stort. Karret var anbragt med bunden lige over ildstedet så den udnyttede mest muligt af den direkte varme, samtidig med at de brændvarme røggasser også udnyttedes bedst muligt når de blev ledt bort via en spiralformet kanal der snoede sig rundt om karret før det forsvandt op i skorstenen. Når der skulle vaskes tøj puttete man både vand og sæbe i karret og lod det kogte op før man også puttete tøjet i.

Normalt ville det indtil da have stået i blød i en zinkbalje det meste af et døgn, og det skulle nu koges godt igennem under stadige omrøringer med en stor vaskekæp på størrelse med skaftet på en skovl. Først alt det hvide og så det kulørte, medens uld og finere klæde blev mere skånsomt håndvasket og eventuelt gnuppet på et vaskebræt i en mindre balje. Det kogte tøj blev i mindre portioner løftet op fra gruekedlen med vaskekæppen og anbragt i en vaskevugge, hvor jeg ofte blev sat til at vugge det frem og tilbage, i noget der følte som uendeligt mange omgange, for at få skidt til at løsne sig ordentlig før turen gik videre over vaskebænken for at blive skyllet i en stor balje med rent koldt vand, og derefter vredet og hængt eller lagt til tørre. Undertøj, skjorter og meget andet røg op på en tørresnor på gårdspladsen, medens det større sengetøj oftest blev udbredt på toppen af buske og lignende hvor det kunne ligge og tørre i solen til hen under aften. I de følgende dage blev det meste så strøget med et strygejern der, indtil for nylig havde været opvarmet på komfuret, men som nu var skiftet ud med et elektrisk apparat.

Til sidst blev tøjet lagt på plads i skabe og skuffer. Sengetøj og måske en dug blev rullet. Husmandsstedet havde ikke sin egen rulle, men så gik Sine hen på nabogården ved Kristian og Margrethe Jensen. De havde en rulle stående på loftet. En rulle bestod af et stort bord, nogle rundstokke og en lang kasse med kampesten. Tøjet blev så rullet om en rundstok som derefter kom under kassen med stenene som blev skubbet frem og tilbage medens den tyngede ned på de anbragte rundstokke med tøjet. Det virkede super godt og gav de fineste glatte lagner med de flotteste pressefolder. Der efter var alle glade, lige frem til næste storvask... for i vaskedagene var betjeningen fra køkkenet ikke helt på

vanlig standard. Søren var jo ikke lige frem en mand der sådan kunne finde på at efterstræbe kvindens domæne i køkkenet, så han nøjedes hellere med det som der nu kunne blive til på sådanne dage.

Det meste af vasketøjet var til daglig brug, men derudover blev der også hæget meget omkring tøj til fint brug. Man tog nemlig ikke i byen eller til fest uden at være standsmæssigt klædt på, for nok kunne man være fattig, men det behøvede jo ikke at forhindre renlighed og ordentlighed hverken som person eller i påklædningen, hvilket enhver der havde ære og skam i livet så også sikrede sig at have styr på.

Det vil sige, at der aldrig manglede en pressefold i bukserne eller at der var pletter på den hvide skjortekrave og den slags elementære ting, når man skulle til byen eller til selskab. En ganske særlig øvelse, som var enhver beskåren, var således om sommeren at kridte sine lærredssko når man skulle på udflugt eller måske bare på bytur til frisøren i Kjellerup. Ved sådanne lejligheder hev man vaskebænken ud på gårdspladsen for at have støtte for bemeldte sko så de kunne tørre i solen uden straks at blive snavset til igen. Det var absolut den hotteste mode dengang at føre sig frem med hvide lærredssko, og udtrykket ”at kridte skoene” når man har skullet noget særligt krævende, fandt nok indpas i sproget den gang. Lidt som det endnu ældre ordspil ”at gøre sine hoser grønne” når man ønskede at opnå noget... eksempelvist en friers ønske om et ”ja”.

Slagtebænk.

Endnu vigtigere og en langt mere dramatisk anvendelse af vaskebænken var, når der blev slagtet gris, da blev vaskebænken stillet midt i bryggerset, så man kunne komme til det meste af vejen rundt, for når man fik grisen frem, så skulle den nødvendigvis op og ligge her, så man kunne stå ordentlig når man skulle stikke den og samtidig sikre sig, at blodet ville løbe ned i en spand. En slagtning begyndte med at Søren gik ud og tog den valgte gris og fik den bakset ud af grisestien hvorfra den selv gik hen mod bryggerset indtil den anede uråd, og så forståeligt nok ville vende om, tilfældigvis lige der hvor der stod et par mand som straks greb den, og under høje hyl fik den anbragt på bænken hvor dens skæbne længst var beseglet.

Når så blodet var pumpet ud, og var klar til at blive til blodpølse, så skulle dyret skrubes for hår og børster, hvilket var hjemmeslagterens-, som regel min morbror Henrys arbejde. Han havde sit eget slagteværktøj og brugte til denne barbering noget der lignede et blikrør med skarpe kanter til at skrabe med... som med en barberkniv, men første skulle den nu døde gris lige skoldes godt og grundig med kogende vand fra gruekedlen, hvorfra det blev taget med en pøs, og hældt ud over grisen gentagende gange, til man kunne skrabe den fin og glat og klar til at komme op at hænge eller at blive delt i store stykker og lagt til afkøling.

Slagtningen blev altid foretaget om morgenen eller først på formiddagen. Efter middag hen på eftermiddagen blev grisen så endelig parteret i alle sine enkelte dele fra og med hovedet til halen og tarmene, som også blev rensset og skyllet, for senere brug til blod- og medisterpølser. Nærmest kun indvoldenes fyld blev smidt på møddingen... og så var den slagtning overstået.

Tilbage var nu ”bare” et par dages arbejde til Sine med, at få pakket og mærket de stykker som umiddelbart kunne fryses ned samt, at få hakket det kød der skulle hakkes og få

de pølser stoppet som der var tarme til stoppet, før det hele kunne bringes op til det offentlige frysehus i den nærmeste landsby Astrup. Det var især denne sidste fase jeg var med i, der hvor den tungeste tjans nok var at dreje den hånddrevne kødhakkemaskine. Min bedstemor havde allerede dengang noget gigt, og var der noget jeg gerne vilde, så var det at vise hende hvor stærk jeg var.

Fast arbejde

Nogen gange kan det måske lyde som om jeg knoklede! Til det må jeg nok lige røbe, at det gjorde jeg ikke, ikke sådan i vilden sky, i det mindste ikke som min mor og hendes søskende mente at de havde gjort i deres tid. På en eller anden måde var jeg jo også det yngste barn på stedet, og derfor nok levede et noget mere beskyttet liv end de store havde gjort. Kravene til mig var uden tvivl mere af pædagogisk karakter til fordel for min almene udvikling, end at de var udtryk for en nødvendighed for familiens overlevelse. På samme måde var jeg så også involveret som overassistent i ægproduktionen, det vil sige ved indsamling af æg fra redekasserne i en flettet pilekurv og den efterfølgende rengøring. Ofte lå der en høne i kasserne, så man kunne mærke den lune varme når man stak hånden ind under for at lede efter æg. Det fandt de sig pænt i, dog med nogle få undtagelser som kunne finde på at hakke efter hånden, men dem lærte man snart at kende fra de andre, og så måtte de finde sig i at blive værftet ud af reden under skrål og gokken, rigtige bønder finder sig nemlig ikke i noget fra sure høns! Vel indsamlet blev æggene gået efter for pletter af snavs, som blev tørret af med en fugtet klud før de blev sat i æggebakker og stablet i en af kasserne fra Dansk Andels Ægekspport som. Når en kasse var fuld, kom den med mælkekusken op til købmandsbutikken i Astrup hvor der var samlesation for den lokale ægproduktion.

Hønsehuset lå i det ene hjørne af gårdspladsen og arealet her var et slags knudepunkt for trafikken af såvel løsgående som indelukket fjerkræ. Det vil sige, officielt skulle høns, kyllinger og ænder m.m. være i den store hønsegård eller i små flytbare bure, men Sine syntes de alle så flottest og glædest ud når de var frie, hvorfor nævnte indespærringer nok mest var at betragte som åbne fængsler, hvor de kunne komme og gå efter behag. I hvert fald dukkede de alle op... også duerne og endda himlens fugle, når Sine fodrede med korn og andet godt på gårdspladsen lige ved hønsehuset, og så eksploderede stedet i liv og glade dage blandt fjerkræet.

Mellem måltiderne var der mere ro på, og så var der tid at muge ud hos hønsene, ikke hver dag men en gang imellem. Egentlig sked de alle vegne de dumme høns, men nok mest om natten når de sad på deres pind, en râne, som var nogle lægter sat op en 30 cm. over et ophængt skrånende gulv hvor man lige kunne klemme en trillebør ind under og skrabe hønsemøget ned i den med en roehakker. Det var bare fast arbejde for Jønne-
mand.

Alt i alt handlede landlivet ustandseligt om møg og fjernelsen eller brugen af det. Det hele, fra grisene, køerne, hestene og hønsene med flere blev kørt på møddingen, hvor det lå som en opsparing i en bankboks. Med passende mellemrum og fortrinsvist om efteråret blev det kørt ud til fordeling på marken i små bunker hvorfra det så blev spredt jævnt med en møggreb klar til at blive pløjet ned som næring til de næste afgrøder. Det var et vigtigt arbejde, men nok ikke så prestigegeivende, og mange uvorne drenge på den

tid har måttet høre på, at de kunne blive sendt ud på landet og sprede møg, hvis de ikke kunne finde ud af at te sig.

Kragehop.

Al lort kom med ud på marken. For mit eget vedkommende var det, i første omgang, potten der blev tømt direkte på møddingen, efter at jeg måske havde siddet på min yndlingsplads midt på køkkenbordet og underholdt mig med at se på hønsene og al det andet liv på gårdspladsen, samtidig med pottetræningen! Jo jo, man tog ikke tingene så tungt, for når nu drengen så gerne ville sidde dér og kigge ud, ikke!

Senere, da jeg for længst var vendt fra potten var det min yngre fætter Peter som blev anbragt på bordet - men nu altså på stuebordet! Hans far, min morbror Erik, var så stolt af knægtens faste afføring at han mente det måtte vedkomme hele familien når den nu alligevel sad samlet med sådan et vidunderbarn lige midt blandt sig.

Det kommer mig i hu at mine mostre himlede op i samme anledning. Helt uden grund syntes jeg, herregud når nu drengen var så dygtig! For sådan var (og er) det i min familie, vi er lige præcist skide dygtige... og hvad skulle der være i vejen med at beundre det? Ubevidst måske, har jeg tænkt at det var rart med nogle præstationer som det kunne være overkommeligt at leve op til og måske ligefrem overgå! ...med flere lægder!

Egentlig var det jo ikke så mærkeligt med dette fokus på sådanne resultatorienterede studier. Skulle man for eksempel ellers overse en eller anden elendighed ved ikke at få øje på forvredne ansigtsudtryk og skæve kropsholdninger så kunne man jo altid aflæse situationen i potten eller i spanden, og så kunne det jo godt ende med en diagnose og en portion god havresuppe, som dengang kunne helbrede næsten enhver dårligdom... så alle nødvendigvis kunne passe deres arbejde.

Det har dog næppe alene været af hensyn til løbende sundhedscheck, at vi som børn skiftede potten ud med pladsen ved grebningen bag kalvene og ikke med husets toilet, lokum eller dass, som man nu måtte kalde det. Dels var der jo fortsat, i en rum tid, brug for en hjælper ved sådanne projekter og dels var det altså også noget hyggeligere og varmere i stalden end ude på lokummet i udhuset med kulde og træk, uden elektrisk lys og med båsene efter de fornyligt afskaffede får og geder stående tomme og nu bare fyldt med gammelt skrammel og besat af omkringflyvende duer. Indrammet i et støvet bur af kyllingetråd, stående i et hjørne, kunne man finde stedet derude ... en træbænk med et hul med et låg over og en spand under... her kunne man sætte sig! Ikke sådan at man her, på hjemmets nødtørftssted på aller højeste niveau, kunne finde den absolutte fred. Buret var først og fremmest lavet for at holde duerne ude og på den måde, spøjst nok, redde brættet fra at blive totalt overskidt.

Trods alle genvordigheder, så jeg som mindre frem til, trods de lidet luksuriøse tilstande, at blive stor nok til at sætte mig ude blandt duerne... der skulle man nemlig klare sig selv, og så var man jo stor! Det var desuden ikke en ublandet fornøjelse at sidde bag kalvene. Man måtte hele tiden have øjnene og alle andre sanser med sig, for pludselig kunne en eller begge kalve løfte halen og give sig til at pisse eller det der var værre. Så handlede det om at være skrap til kragehop og komme væk i en fart hen i fodergangen mellem grisene eller over til grebningen bag køerne.

Sine var ikke skrap i denne øvelse, og man så hende nok derfor aldrig bag kalvene, hvorimod det godt kunne hænde en kold vinterdag, at man så hende bevæge sig uroligt frem og tilbage i stalden nær stalddøren over til udhuset, for så at forsvinde ud i vejret forbi Søren når han kom ind derudefra, bankende sneen af sine støvler medens han knappede sine bukser. Så vidste hun at brættet derude var varmt!

Før spanden blev for fuld blev den tømt på møddingen så indholdet kunne indgå i stedets økologiske kredsløb. Man var, mig bekendt, endnu ikke begyndt at bruge kunstgødning, så den største miljøtrussel var nok sværten på de iturevne avissider som blev brugt som toiletpapir.

Uvidenhed og selvudvikling

Mine mostre og min mor var knap så tilbageholdende over for brugen af grebningen bag kalvene som deres mor, men når det skulle være, så ville de til gengæld have stalden for sig selv, og kom man intetanende forbi så blev man med høj røst værftet ud igen, de ville være i fred. Men så var der til gengæld bedre studier at gøre sig når mændene ved festlige lejligheder stillede sig op samme sted og hyggesnakkede medens det plaskede løs, her var ingen generthed.

Det forholdt sig jo sådan at man som barn i min tid intet anede, endsige fik noget at vide om anatomi og intimiteter af nogen slags. En lille nysgerrig dreng havde ikke andet for end at gøre sig sine egne stille iagttagelser her og der, og herunder ikke mindst omkring den nok så berømte lille forskel. Til en begyndelse havde jeg da forstået noget ved at bemærke husdyrenes adfærd hvor der jo ofte var frit syn for sagen... blot varede det meget lang tid før jeg gjorde mig mine første tanker om hvorvidt mennesker var indrettet på samme måde. Sådanne ideer trængte sig først på da jeg her, ved mændenes møder bag kalvene, på det nærmeste overværede en paradeopvisning af mandlige genitalier lige der i øjenhøjde. Jo, der var da en vis lighed med dyrene og så vidt, så godt, men det der vakte min nysgerrighed var at der var en ret så iøjnefaldende forskel.

Nogle af mændene havde en pose hængende som jeg havde set tilsvarende hos Jens Lauersens tyr, når en af køerne blev trukket derop for at blive holdt til. Men andre af mændene havde ingen vedhæng, besynderligt! Ved et tilfælde hørte jeg så, at min bedstefar som dreng havde kørt halm og kartofler ind med stude! Stude var, fik jeg fortalt, en slags tamme tyre der ikke kunne lave kalve fordi de ingen pose havde! Der blev ikke fortalt om bierne og blomsterne og da slet heller ikke om testikler og den slags. Logikken blev for mig derfor, at mænd uden pose var en slags menneskelige stude, hvad der også ved enkelte lejligheder nærmest blev bekræftet når en eller anden karl, i en nedsættende tone kunne blive skældt ud for at være en ”stud”. Nogle mænd var åbenbart først og fremmest beregnet for hårdt arbejde ligesom studene. Tjæe.. virkeligheden var og er jo, at nogle bærer til venstre og andre til højre, og her havde jeg så set, at nogle hev både pik og klokkeværk med ud af gylpen når der skulle tisses, medens andre ikke sådan hængte alle herlighederne ud til luftning og fri beskuelse ved enhver lejlighed. Det gennemskuede jeg ikke, og det var desværre ikke sidste gang i livet, at mine konklusioner på uoplyste hændelser har ramt en anelse ved siden af, men det har jeg så lært at leve med, og jeg kan endda stadig godt lide at finde mine egne forklaringer på livets fænomener, og nogen gange sker det jo at man rammer i nærheden af virkeligheden, ja endog i plet.

Renlighed

Apropos al snakken om toiletforholdene, så flød der jo ikke ligefrem med håndvaske og brusekabiner i datidens husmandshjem, ja faktisk var der slet ingen af den slags installationer og jeg savnede dem da i hvert fald heller ikke. Alligevel skortede det ikke på renlighed, og mindst engang i kvartalet blev jeg således indfanget til en storvask som foregik i køkkenet hvor jeg via en dobbelt Nelson landede på køkkenbordet, liggende på ryggen og med hovedet tvunget bagover så håret svævede lige over opvaskebaljen som var fyldt med varm sæbevand til lejligheden. Først blev håret nemlig vasket godt og grundigt under hyl og skrål... det var nemlig ikke duftende hårshampoo der blev anvendt, men strid brun sæbe eller sæbspåner, af samme slags som blev brugt ved gulvvask. Dette fluidum fandt helt automatisk vej til mine øjne som på det nærmeste svømmede væk i svien og smerte. Det hjalp kun lidt at der hele tiden blev skyllet efter med lunken vand som blev hentet i en øse fra vandkarret i brændekomfuret, og jeg kunne skråle alt hvad jeg orkede. Torturen fortsatte hele kadaveret rundt, til der kun var en lille ukendelig lyserød dreng tilbage i al sæbevandet sammen med en næsten lige så våd moster Bodil. Bodil var på den tid omkring 16 år gammel og påstod at hun elskede mig, hvorfor hun uden skånsel tiltog sig retten til at udøve al sin næstekærlighed over mig på denne grusomme facon. Til gengæld kunne hun så også i hundredvis af gange lokkes til at fortælle eventyret om ”Den lille Rødhætte og Ulven”, som regel når jeg hver aften blev puttet i seng i Søren og Sines soveværelse, lige inden for døren fra køkkenet,.

Vasken i køkkenet var af støbejern og indbygget i bordpladen som bestod af brædder med fer og not rækkende fra væg til væg. I den ene side, nærmest bryggerset, var vasken og i den anden side opbevarede service og bestik etc. – midtfor, var bordet ryddet så man kunne se ud på gårdspladsen når man sad ved spisebordet der stødte op til. Under køkkenbordet, bag et forhæng, var en hylde med fade og andet grej.

Al personlig vask foregik ved køkkenvasken. Sådan noget som tandbørstning fandt ikke sted. Søren og Sine havde gebis som overnattede i et glas vand, min mor havde tænder den gang, men endte da med et spredt gebis mellem de sidste rester af det oprindelige tandsæt og jeg har en håndfuld dyre implantater i stedet for de gamle kindtænder. Alt i alt afspejlende den gradvise udvikling- og gennemførelse af tandbørstning i familien gennem generationerne. Det var ikke ualmindeligt i almuen i min mors generation, at få et fint gebis i konfirmationsgave, så hun var nok faktisk over gennemsnittet!

Om morgenen fik man højst en sjat vand i hovedet for ligesom at vågne. Først senere, når folk havde været ude at arbejde i stald og lade, blev der vasket hænder før maden. Eneste større arrangementer jeg husker, ud over mine egne ydmygelser, var når bedstefar kom ind fra stalden og gennemgik sit fyraftensritual med vask og barbering iført blå arbejdsbukser og bar undertrøje med selerne hængende i buksekanten. Når han var færdig tog bedstemor barbergrejet og skiftede det ud med hans tallerken og så var der klar til aftensmad for hele familien... to stykker stegt flæsk til bedstefar og ét stykke til os andre med persillesovs og kartofler ad libitum, hvor det i øvrigt var at betegne som god opførsel at slutte af med at mose et stykke kartoffel og opsuge enhver rest af sovsen på tallerkenen så absolut ingen mad gik til spilde. I slutningen af 1800tallet og i starten af 1900erne og igen så sent som i 1930erne havde der været megen fattigdom og knaphed, ja ind imellem endogså sult i Danmark. Det sad derfor i ryggraden, at mad ikke måtte gå til spilde. Den stil har fortaget sig nu om dage må man sige.

Forplantningens gåde

Før Sine og Sørens tid havde der været en brønd ude på gårdspladsen, som dengang var stedets eneste vandforsyning. Sådan var det ikke mere, og udover vandhanen i køkkenet var der nu også en vandhane ude i stalden og ved hestenes vandingstrug ved gavlen ud mod vejen. Vandhanen i stalden blev mest brugt i forbindelse med fodring af dyrene, men indimellem kunne der også findes en underkop med et stykke sæbe der, så man kunne vaske hænder. I særlig grad var sådan et arrangement sat op når dyrlægen kom for at inseminere en ko.

Inseminering var på den tid stadig et relativt nyt alternativ til turen op til Jens Lauersens tyr, som nu gradvist blev erstattet med et besøg af en dyrlæge som ankom med sin taske, i bil inde fra Kjellerup. Så var alle sejl sat med et vandfad med koldt vand fra hanen og varmt vand, fra beholderen i komfuret inde i køkkenet, håndsæben i underkoppen og et lille håndklæde på et søm, samt både Sine og Søren i de fineste folder som tjenende ånder for den betydningsfulde mand, som jo da som minimum skulle vaske sine arme både før og efter arbejdets gennemførelse.

For mig var det en vældig interessant proces at følge også trods den kendsgerning, at jeg ikke anede hvad der rent faktisk foregik. Det var bare altid spændende når der sådan kom den slags folk ude fra... det fremtvang en særlig betydningsfuld stemning. Næe ja, helt uvidende var jeg vel ikke! I det mindste havde jeg da opsnapet af snakken omkring, at det havde noget med at lave en ny kalv, at gøre... lidt sådan som dyrene altid havde fundet ud af det på egen hånd, og som jeg da havde set foregå både blandt kvæg og grise men nu bare tilsat en lille smule praktisk hjælp, hvor tyren var blevet overflødig. Ja, forplantningens mysterium trængte sig på hos mig i en tidlig alder, for længe før jeg begyndte at gå i skole kunne jeg godt regne ud, at der skulle bruges en han og en hun, for det var jo derfor man ikke slagtede alle hanerne... selvom den sidste og udvalgte hane heller ikke kunne lægge æg! Men altså alt det "kemiske", det anede jeg ikke noget om. Som tidligere nævnt, ingen havde fortalt mig om hverken bierne eller blomsterne.

Dette medførte dog ikke nogen forvirring sådan lige på stedet. På mit niveau tog man jo bare virkeligheden til efterretning, både det man forstod og det man troede man forstod. Umiddelbart var handlingen jo letforståeligt, som det at så et frø der så kunne udvikle sig og blive til en stor plante, den slags var jeg fortrolig med fra køkkenhaven og markerne derude hvor jorden er altings moder, og var der ikke noget med, at... af jord er du kommet og til jord skal du blive!

Dyrlægen startede med, meget grundigt, at rense koens tarm for møg ved at hente det ud med hånden, således at han til sidst havde hele højre arm op til armhulen inde i koen, før han var tilfreds og vaskede armen og stak et langt rør, lidt som en cykelpumpe, ind og afleverede noget sæd altså "frøet" i koens mave. Det var jo ret enkelt og så kunne enhver jo forstå at der måtte komme en kalv ud af det! I farten fik jeg bare ikke lige fat i andet end, at sæden kom ind hvor lortet var kommet ud, medens jeg jo, fra de mange fødsler jeg havde kigget med på, vidste at kalvene kom ud af det nederste hul dér bag på koen. Ikke fordi det umiddelbart skabte nogen form for overvejelser endsige undren hos mig. Den åbenlyse "sandhed" er jo sjældent til diskussion - så altså, ind af det ene hul og ud af det andet, hvor svært kunne det være? Sådan gik det til, at jeg længe levede i velvidende uvidenhed om dyrenes forplantning.

Logik for høns

At pattedyrenes forplantningsmetoder var en tro kopi af de menneskelige- eller omvendt fandt jeg som 5-6årig for givet... hvad ellers? Ok, der var et par detaljer som jeg ikke havde styr på, men de kom stille og roligt på plads hen ad vejen. Dog fandt jeg nærmest aldrig ud af fjerkræenes formeringskoncept, trods det at det nok er det jeg, mere end noget andet, har studeret på kryds og tværs... dels gennem alle de gange jeg har set hannen i aktion ude på gårdspladsen, og dels via alle de suppehaner jeg har skilt ad og så har lagt lever, hjerte og kråse op på rad og række sammen med alle de andre legemsdele... og aldrig har jeg fundet pikken!

Hønerne havde dukket sig artigt når hannen viste interesse for at sætte sig op på ryggen af dem, og bagefter havde de rystet sig som en hund der lige er kommet op fra vandet. Ingen ved det vel helt, men deres bevægelser lignede altså noget frydefuldt ... og så hurtigt efter så det ud som om alt var glemt, og de fortsatte deres konstante søgen efter korn... let gokkende, alt medens hannen selvsikkert spankulerede videre til næste privilegerede høne medens spørgsmålet fortsat var... hvordan kom kyllingerne ind i æggene? Svaret på dette kan enhver nu google sig til, og med svaret herpå kan man jo så også bedre begynde at forstå hvorfor der var så mange æg uden kyllinger i... det var fordi en enkelt hane til måske 100 høns er for lidt til at befrugte alle. I det spørgsmål var naturen altså trådt ud af kraft, takket være den menneskelige manipulation. Af praktiske grunde ville man nemlig gerne sikre sig at de nye årlige generationer indenbyrdes var nogenlunde lige gamle, og det kunne rugerierne levere bedre end hønsene. Ak ja.

Set i det lys syntes jeg selvfølgelig at det var fantastisk, at nogle af de bedækkede høns, på anarkistisk vis snød systemet med en "civil ulydighed" hvor de sneg sig til at finde et godt sted for selvbygget hønserede hvor de på egne vilkår kunne udruge deres egne kyllinger. Dog var der altid et betragtelig tab af æg der ikke lod sig udruge. Det var sikkert æg fra de dage hvor hønen ikke havde nydt hannens gunst... og dem skulle man bare lade ligge, for de kunne godt være rådne og kunne forpeste luften i miles omkreds med en frygtelig stank, hvis nogen uheldigvis skulle komme til at træde sådan et eksemplar i stykker.

Det mysterium, at nogle æg blev til kyllinger og andre ikke blev det, var selvfølgelig noget der godt kunne give anledning til et par spørgsmål. Men Sine forklarede altid bare, at ikke alle æg duede til at blive til kyllinger, og så nyttede det ikke at spørge mere ind til det spørgsmål... små børn skulle ikke vide alt!

Hønsenes detaljerede formeringstricks, forblev derfor længe en hemmelighed for mig, men jeg vidste at der blandt alle de andre dyr skulle være både en hun og en han hvis der skulle dukke unger op... sååee, det anede mig bare, at hannen også måtte have spillet en rolle ved tilblivelsen af de små kyllinger.

Måske havde det forhold, at jeg ikke selv kendte til en far, ført til min særlig interesse for forplantningens gåde og alt det der med hanner og hunner. Emnet optog mig enormt, men jeg vidste også, at det ikke var et populært emne at bringe på bane... og når jeg så alligevel gjorde det, så påstod min mor simpelt hen bare at jeg ikke havde en far. Det svar måtte jeg slå mig til tåls med... men hun virkede ikke overbevisende og jeg troede ikke på hende.

Folk og politik

Normalt forløb tidligere omtalte insemineringer helt planmæssigt, måske nok i ærbødighed... men også rutinemæssigt. Ved en enkelt lejlighed var Søren dog så mærkbart påvirket af den besøgende dyrlæges fornemhed at han knap vidste hvordan han skulle gebærde sig. Et var han dog på det rene med, her måtte han anvende den på landet så sjældne tiltaleform "De", og det var ham så uvant, at han i sin befippelse... i skyndingen også kom til at bruge det over for Sine "Vil De give dyrlægen et håndklæde". Dyrlægen ænsede det vel knap, men den bemærkning lo man ofte af siden, hvor historien under stor morskab blev fortalt ved spisebordene når Søren på godmodig facon skulle drilles. Det bekom ham udmærket.

Den omtalte dyrlæge ved den nævnte lejlighed var Ivar Poulsen, som dengang sad i folketinget for partiet "De Uafhængige" og det var nok denne omstændighed der havde hylet Søren ud af den. Dog ikke fordi Søren på nogen måde delte synspunkter med dette parti, det lå længst til højre i det daværende politiske landskab... helt ude på den anden side af de Konservative. Men manden var jo en landskendt fra Kjellerupegnen og således også en person som han ofte havde hørt om i radioen... og nu stod han altså lige her i sit fornemme tøj, i Sørenes egen stald, og med den ene arm fuld af kolort!

Omvendt havde Søren dog heller ikke direkte antipati for den fine mand, sådan som det nemt kunne forekomme i vor nuværende mere polariserede verden. Dengang hørte man oftere naturligt til i et bestemt politisk parti ud fra ens personlige stand end ved, at man selv valgte det. Borgerskabet var konservative, bønderne var venstrefolk, arbejderne var socialdemokrater og husmænd var radikale... kun var Sine og Søren fortsat socialdemokrater sådan som dette parti havde været det naturlige valg i deres unge dage.

Sådan forekom der i øvrigt alle mulige afvigelser fra "reglerne". Eksempelvist kunne en murerarbejdsmand godt være konservativ, hvilket umiddelbart kunne forekomme helt disharmonisk, men så kunne det vise sig at han var en falleret fabrikant som bare ikke sådan havde skiftet sine værdier ud i faldet... akkurat som at en teglværksarbejder der går over og slår sig ned som husmand heller ikke automatisk skiftede til at blive radikal. Det var jo de tider hvor et ord var et ord blandt ordentlige folk, og så kunne man jo ikke sådan bare skifte parti og livssyn, som vinden blæste.

Politisk tilhør var oftest livsvarigt og gik i stort omfang i arv til de voksne børn. Og sådan blev det også med Søren og Sines børn... blot ikke Bodil og Krista. Bodil gik til venstre som på hendes tid var det nye Socialistisk Folkeparti, og Krista gik sine egne veje. Hun arbejdede hårdt hele livet og gav sig umiddelbart ikke tid til politik, kun fnyste hun ad Socialdemokratiet... det lugtede for meget af offentlig kontor, og der satte hun ikke sine ben. Hun var frihedskæmper på sin helt egen måde.

Familien Jakobsen

Stående: Meta, Henry, Erik og Bodil og siddende: Krista (Nutte), Sine, Søren og Anna

Egentlig var min tid hos familien i Dalsgaard ret begrænset, men i de første ti tolv år var stedet og familien her det bærende i mit liv. Det var her jeg altid kunde vende tilbage til, i min barndoms lidt omflakkende tilværelse, og det var her jeg følte mig rigtig hjemme. Familien bestod i 1945 af min bedstefar og bedstemor på 57 og 54 år samt af min morbror Erik på 16- og min moster Bodil på 13 år hvortil kom min morbror Henry på 26 som arbejdede i Kjellerup området og mine mostre Meta og Anna som begge var gift og boede henholdsvis på Sjælland og i Løkken. Alle fik stor betydning i min opvækst.

I 1951 fyldte Sine 60 år. I den anledning var hele familien samlet i Dalsgaard og vognmanden P'daniel kom med sin taxa for at køre de to gamle og deres afkom til en fotograf i Kjellerup. Den dag blev der ikke lige gjort så meget stads af vi børn, men vi vinke da til den fine bil, både da den kørte og da den kom tilbage igen. Det var ikke hver dag der kom en bil forbi på de kanter.

Sine, bedstemor

Der er allerede fortalt meget om min bedstemor Sine og der vil sikkert dukke mere op af sig selv. Min bedstemor var simpelthen det mest elskelige menneske jeg nogensinde har kendt. Elskelig var hun for mig og det var hun for alle andre... både i og uden for familien, hende vidste man hvor man havde.

Sines mors død

Sine hørte til den slags mennesker der altid, ligegyldigt hvor meget ondt de selv måtte gennemgå, har overskud til at tage sig af andre. Hun havde jo mistet sin mor allerede som syvårig hvor hun grædende var gået hen ad landsbygaden i Højbjerg og proklameret ”mi mur æ dø å a hå fån hinne søjskrin... å den hå mi søste tawn”. Hendes mor var altså død, og nu havde søsteren snuppet den eneste arv, og så skulle man vel synes at det ikke kunne blive værre, men ak det kunne det sagtens. I 1898 var det nemlig en katastrofe for en børnefamilie, når en af forældrene døde. Der var ingen socialforsorg der kunne sikre familiens fortsatte eksistens og det var så godt som umuligt for en enlig forælder både at passe børn og at skaffe til føden. Kort tid senere måtte hendes far derfor gå den tunge gang med hende og søsteren til hver sin gård hvor de kunne indgå som del af gårdens tyende. Vilkaere var så sådan i det her tilfælde, at gårdmændene påtog sig at opfostre pigerne mod at de selv tjente til føden på gårdene, men forudsat at faderen betalte deres skoletøj etc. Alle børn gik dengang i skole hver anden dag i tre dage om ugen, for så var der jo også tid til at arbejde.

Kjøn Sine

*Sine sammen med andre unge socialdemokrater og/eller sit gymnastikhold
Det er Sine stående i den hvide kjole med høj hals... og sikken en hat!*

Da faderen havde sagt farvel, stod Sine fortabt tilbage på køkkengulvet med sin lille bylt af lidt tøj i hånden, overladt til konen på gården. Det var et raskt og usentimentalt kvindemenneske, og hun vendte sig mod Sine og sagde til hende ”Hvad står du der og glor efter? Kan du se at lægge bylten fra dig og løbe om på marken bag stalden og hjælpe de andre med at tage roer op”. Et nyt liv havde taget sin begyndelse. Hvordan det ellers gik hende herfra er der ikke længere nogen der rigtigt ved, men med hendes gode sind var det tilsyneladende gået hende rimeligt godt og ikke mindst sådan, at hun også var blevet en pige der reflekterede over livet og dets ofte urimelige vilkår. Sikkert derfor, var hun også tidligt blevet politisk interesseret, og af nogle efterladte fotos findes et par hvor hun

er afbildet med nogle ungdomsvenner, muligvis nogle af hendes politiske venner eller kammerater fra et gymnastikhold hun også havde været med på. På det indsatte billede ser man tydeligt hvorfor hun blev kaldt "kjon" Sine.

Hun tjente mest som pige ude på landet, men på et tidspunkt havde hun også været pige i huset hos en familie i Viborg. Da Søren traf hende, eller gjorde kur til hende, tjente hun imidlertid på en af gårdene i Astrup kun en kilometer fra den ejendom som senere blev deres husmandssted. På den tid tjente Søren på en gård der hed Rotterdam nogle få kilometer længere mod øst. Engang havde han således kreativt stukket en lille omvej med sin hestevogn for, om muligt, at få et glimt af den liden Sine, hvilket da også var lykkedes så dramatisk som det næsten kunne. Han havde nemlig nær drejet hovedet af led da han havde fået øje på den skønne ved tørresnoeren, i færd med at hænge tøj til tørre! For også dengang skulle man holde øjnene på vejen når man færdedes med et køretøj. Således kørte Søren nu i sin vanvare uhjælpeligt fast med både heste og vogn stående midt i den bløde og halvdybe grøft... ja, og så sad han der til spot og spe for enhver! Men sin kjon Sine fik han da.

Kvindelivet

Det er ikke til at vide præcist, men min moster Bodil mente helt bestemt, at bedstemor havde haft flere graviditeter som ikke var blevet til noget. Sikkert er det dog, at mange hårdt arbejdende kvinder dengang tabte graviditeterne grundet tungt og slidsomt arbejde. Tænk bare på hvor hårdt det kunne være at komme igennem den månedlige storvask med gang i gruekedle og vaskevugge med vrid og hængen til tørre og læggen sammen, alt medens alle de sædvanlige daglige gøremål også lige skulle gennemføres. Malkningen, hønsene, kartoflerne, bagningen, plukningen af bær og så det løse.

Flere gange, som da min mor Krista var hjemme for at hjælpe til og andre gange, var Sine syg og indlagt på sygehuset i Kjellerup. Det kunne hver gang godt vare flere uger at blive rask, men hver gang var så et kvindeligt familiemedlem eller en nabo på banen for at hjælpe Søren med husholdningen. En mand kunne den gang knap koge en kande vand, og til ethvert køkken hørte der en kvinde. Hvordan vikarerne så fik klaret deres eget arbejde, det ved jeg ikke.

Ud over naboerne havde Sine en særlig god veninde fra sine ungdom. Det var Jakobine, som ofte kom og snakkede. Hun var, eller havde været, sygeplejerske inde i Kjellerup men var ellers fra Hinge, og hun havde tidligere boet oppe i Egon og Olines ejendom, oven for husmandsstedet, før hun på sine gamle dage var flyttet til en lejlighed i Kjellerup. Jacobine der aldrig havde giftet sig, var til stor støtte for Sine og familien. Jeg kan stadig for mit indre øre høre hvordan de to veninder kunne klare verdenssituationen og fælles bekendte over en tår kaffe med finbrød til.

For mig var bedstemor nok det allervigtigste holdepunkt i de første år og minderne om hende er kun gode og varme, som når hun krammede og utallige gange sang og pegede... "Pandeben, øjesten, næsetip, mundelip, hageflip" for så at slutte med " et kilde, kilde, kilde". Eller som når hun i timevis holdt ud og gentog "Højt på en gren, en krage sad..." ...den var jeg dybt berørt af ...og hvordan kunne den hæslige jæger dog være så gemen!

Sine plukker bær som ca. 60årig

Søren, bedstefar

Lige så mild og lyst et sind bedstemor havde, lige så alvorlig og tungsindig var bedstefar. Det tungsindige var dog ikke noget jeg bemærkede, for mig var han simpelthen bare indbegrebet af en mand og vel også en faderfigur, og jeg kunne lide alt ved ham og nød meget at udveksle knuser med ham og mærke og lugte noget andet end alle de kvinder jeg ellers var underlagt. Han var stærk og han lugtede af frisk luft, køer og heste samt aller bedst... af skrå.

Nydelsesmidler

Der var ikke så mange der røg til hverdag dengang, men at skrå! Det gjorde alle mænd og absolut ingen kvinder. Kvinder hverken røg eller skråede eller drak, de var i køkkenet og lavede mad og plukkede høns og den slags... ja, og så var der selvfølgelig også lige dem der også måtte tage del i arbejdet på mark og i stald! Skråen bestod af tobak rullet i noget tobakssovs og formet så den ligner et lille stykke rundt lakrids. Søren puttede skråen bag underlæben hvor den så lå et stykke tid og lod sine stoffer sive lige så stille ud i munden hvor de både bevirkede en frisk smag og ånde. Ofte havde Søren lagt en halvt udnyttet skrå fra sig et diskret sted medens der skulle spises eller andet... det kom der tit meget sjov ud af, for det var altid Sine som måtte finde den igen. Selvfølgelig skulle jeg også prøve at tygge skrå, det lugtede jo godt og så var der det der med at det lignede lakrids, det var svært at stå for. Dette blev dog noget lettere efter at jeg have smagt på det,

for det var stærkt som chili og smagte allerede efter første sut som gammelt indhold fra en askebæger hvad der i øvrigt også ofte brugtes som "krydderi" for den rigtige skrå, der blev vendt et par gange i asken og så puttet i munden. Det hed sig således blandt unge piger dengang, at det at kysse en karl der ikke tyggede skrå... det var som at kysse en spædekælv i røven!

Sund fornuft

Søren var ikke en bedstefar der legede med børn, han var mere en der advarede om alle de farer der lurede og som man skulle passe på. Låget og pumpen over æblebeholderen var skrøbelig og der skulle man holde sig væk fra, lige som man heller ikke måtte gå ind bag hestene eller kravle ind på loftet over hønsehuset, for så kunne man blive sparket eller falde ned osv. Så enkelt kunne det være, hør efter og ret dig efter hvad der bliver sagt, så har du frie hænder til at passe dig selv.

Skulle man på nogen måde lege med Søren så var der kun en vej, og det var at finde på noget der kunne kombineres med hans arbejde, som at deltage ved fodring af dyrene, eller tage med på køreturene til Hindbjerg og ikke at forglemme, at rede sig en ridetur på hestene, når de skulle hjem fra eller ud på marken. Det var det helt store, at sidde der højt oppe på arbejdshestens brede ryg og mærke varmen og bevægelserne fra dyret alt medens man havde udsigt til hele verden, ja næsten til Astrup. Jo det er nemt at forstå, at konger altid har redet på heste, for her var også jeg en konge.... lige indtil vi nåede vandtruget ved staldgavlen. Da var det med at placere sig rigtigt og holde godt fast i manken, for når hesten sænkede hovedet for at drikke, så blev der pludselig frit fald forover hvis man ikke havde godt ved, for man red jo på rigtig indianervis uden sadel.

Skulle det endelig lykkes at lokke bedstefar med på almindelig tidsfordriv, så måtte det være noget med kortspil først på aftenen lige efter radioavisen. Der kunne man godt redde sig en omgang "enogtredive" eller måske oven i købet et spil "femhundrede", hvis det da også lykkedes at lokke bedstemor med. Hende kunne man også spille "Gris" med.

Snak og tis

Når stueuret havde slået ti om aftenen var der sengetid. Da gik først Søren i seng og så jeg og Sine, som jo lige først skulle have mig på plads i sengen bag køkkendøren. Der var noget der ligner en halv meter mellem den seng og dobbeltsengen, så vi kunne sagtens snakke videre sammen når lyset var slukket og det gjorde vi, eller snarere, det gjorde jeg. Der var ingen ende på mine spørgsmål som nu var af mere eksistentiel karakter, men til sidst sagde Sine STOP, "nu skal du sove".

Nogen gange fik jeg mig sneget til, at sove mellem Sine og Søren. Det var som at komme i himlen, der var ingen mage til den hygge, blot en skam at jeg selv var den værste trussel mod den gode stemning og den lune varme, al den stund at jeg, helt frem til syttenårsalderen, tisede ukontrolleret når jeg sov. Bedstemor det tapre menneske stod bare stille og roligt op og skiftede hvad der skulle skiftes, inklusive mit nattøj, og så fik jeg et lille klem og vi sov videre. Men jeg var træt af det og syntes bestemt ikke at det var morsomt. For at jeg derfor ikke skulle blive alt for nedtrykt over elendigheden, så trøstede især Bodil mig med, at også min morbror Erik havde haft det sådan. Instinktivt undlod jeg dog at underholde Erik selv med denne trøst.

Patriarken

Søren var ikke nogen specielt udadvendt mand, men han var på ingen måde menneskesky, det hårde arbejde og tyngden af livets mange pligter afholdt ham bare fra at svinge sig alt for højt op i offentlig virksomhed. I hans ungdom var han dog en attraktiv følgesvend for sine yngre brødre Kristian og Niels ved baller og lignende arrangementer. De var begge et par spradebasser som nemt kom i klammeri, og så var det jo rart at kunne læne sig lidt op ad storebrors autoriteter. Søren var kendt for at være brølstærk og med hans sindighed behøvede han da knap heller, at tage hænderne af lommerne for at skabe ro over gemytterne.

Samme sindighed og tilknappethed havde Søren bragt med ind i sin familie, hvor der ikke havde hersket nogen form for kæresteri med børnene... først da jeg kom til. Under fadderskabsagen havde der på et tidspunkt været på tale, at han skulle være min værge, hvilket var en del af min mors selvydmygelse hvor hun havde lagt sig fladt ned for, på sin måde, at sikre mit tilhør til hende og familien, frem for at jeg skulle havne i en adoption. Søren havde ved den lejlighed sagt at hun kunne selv være værge, for når hun havde hjemmet i Dalsgaard i baghånden, så skulle det nok gå. Ja og når han nu havde sagt sådan, så kunne det jo godt være at han følte en vis forpligtelse til at være flink, selvom jeg da aldrig har tvivlet det mindste på hans oprigtighed. Jeg var jo kommet til verden på et tidspunkt hvor de værste af hans trængsler længst var forbi og hvor der frem for alt var blevet balance i økonomien... og i den situation var det jo nok nemmere at finde sit flinke og rare jeg frem.

Det er især Henry og Erik der nu, her mange år efter har fortalt at de, skønt de selv var nærmest voksne den gang, fandt det meget uvant at jeg kunne få sådan en god behandling. Selv, havde ingen af dem så meget som én eneste gang prøvet at sidde på skødet af deres far, endsige at være blevet kærtegnet... de var bare blevet sat til at bestille noget, hvad der langt hen ad vejen så også havde ført til en slags had/kærlighedsforhold mellem de to brødre og deres far.

Lidt anderledes reagerede pigerne, mine mostre, de havde i princippet fået samme behandling som deres brødre, men de mere frygtede end hadede ham. I den sidste ende så elskede de ham dog mest. Kærligheden havde de alle, sønner og døtre, måttet lære at kende hos deres mor Sine, og derfor både elskede og forgudede de deres mor, så længe hun levede og lidt til.

Hvor om alting er, så var Søren en agtet mand såvel i familien som i naboskabet og hvor han end kom i forbindelse med andre mennesker. Ham kunne man stole på, og han var simpelthen arketyper på en hædersmand... noget af det fineste som kunne opnås i almuen og for den sags skyld vel også alle andre steder.

Meta, moster

Konfirmation på Sjælland

Min ældste moster Meta var gift med Villy Jensen som i min tidligste barndom var landbrugsmedhjælper et sted helt ovre på Sjælland, nede ved Køge et sted. Der besøgte min mor og jeg dem da mine to ældste fætre Kristian og Søren skulle konfirmeres. Der var lejet et stort telt med trægulv og bænke og borde, og mon ikke min mor stod for maden? Det mener jeg, for vi var der i flere dage og jeg så ikke meget til hende. Selve festen hu-

sker jeg heller ikke helt, men jeg husker at min godt to år ældre fætter Ole tog mig med på opdagelser og at vi legede ved en dam hvor vi søsatte hvad vi nu kunne finde af brædestumper og pinde som kunne gøre det ud for små sejlbåde, det nød jeg meget. Det gjorde jeg så også når jeg sad i deres bil og legede at jeg kørte ud i verden. Det var en gammel en Chevrolet årgang 1928 af samme type som de høje Ford biler, som var verdens første masseproducerede bil. Chevroletén havde tidligere tilhørt min morbror Erik, og var stadig første og eneste bil i hele storfamilien. Som sådan følte jeg naturligvis et vist ejerskab til vidunderet, men det blev dog ikke til en rigtig køretur af den grund.

Meta og Krista på fløjene med deres yngre søskende Bodil og Erik mellem sig og deres drenge Jørgen (mig) og Ole samt Søren og Kristian foran sig i Dalsgaard.

Fra bonde til håndværker

Senere flyttede Meta med familien til Ballerup, helt i tråd med den generelle afvandring fra land til by som allerede herskede i de år. Egentlig har de nok været halvfattige i vore dages øjne, men sådan har jeg aldrig opfattet situationen nogen steder i familien, tværtimod har jeg altid betragtet mit familiære netværk som en særlig styrke hvor alle godt kunne trække på alle, og sådan var der jo ingen grund til ynke. Ikke fordi jeg ikke vidste, at nogen indimellem havde det hårdt, men det så jeg bare som et vilkår for såvel andre som for mig selv. Flere gange hørte jeg eksempelvis også min mor tale om at Kristian

og Søren, der som drenge blev kørt hårdt af Villy der tog dem med i stalden fra den tidligste morgenstund, for at de kunne muge ud ved kørerne og fodre dem etc. før de selv kunne få tid til at gå i skole. Det var vel min mors agt, at jeg skulle glæde mig over, at sådan noget slap jeg for! Men jeg var bare i al hemmelighed misundelig. Dels havde de en far der kunne bruge dem til noget og dels stod der også, i al almindelighed, en em af respekt om folk der kunne bestille noget, og det kunne de.

Den første bil i storfamilien var en Chevrolet.

I Ballerup kom Kristian i tømmerlære og Søren blev bager for så også siden at blive tømmerer, imedens Ole tog den som mælkedreng og siden som arbejdsdreng på et maskinværksted før også han gik i tømmerlære. Villy havde jo forladt landbruget og var blevet arbejdsmand på byggepladserne i det stor ryk inden for boligbyggeriet i 50'erne. Han havde allerede længe været familiens handyman med en større produktion af køkkenskabe og lignende bag sig, og nu byggede han også et statslåns hus til sig og sine på Hørhaven i Ballerup. Det var dengang det blev muligt for arbejdere at hoppe med på den gryende velfærdsudvikling.

Kernefamiliehuset

I dette hus kom jeg flere gange på ferie og nød godt af at være sammen med i sær Ole og hans venner (rødderne) og med behørig bidrag af mellemgæster m.m. fra moster Meta som i overensstemmelse med vilkårene dengang var hjemmegående husmoder, hvad der jo betød at børn for det meste havde en fast ankerplads at ty til når trangten til lidt omsorg meldte sig. På alle måder blev familien og huset i Ballerup lidt af en rollemodel for min egen opfattelse af et godt liv.

Om det også fagligt har påvirket mig i mit eget valg af levevej er nok lige i overkanten at påstå, men udviklingen med statslåns husene kan da godt have krøbet ubemærket ind under huden på mig.

Huset på Hørhavevej.

Med højdepunkt i mellemkrigsårene havde et af de fineste initiativer inden for almindelig dansk byggeri og bygningskultur gået sin sejrsgang med den landsdækkende forening "Bedre Byggeskik". I denne bevægelse satte arkitekter og samfund fokus på at fremme gode danske byggetraditioner, som modvægt til en dengang omsiggribende uskik med hovedløs anvendelse af alle mulige udenlandske, og for den danske bygningskultur, fremmedartede stilarter i en stor pærevalling. Den udvikling, altså den bedre byggeskik, var så blevet bremsset af tyskernes besættelse... mest grundet den almindelige stilstand som fulgte, men også grundet den voldsomme mangel på materialer der samtidig opstod og varede til krigens ophør og godt op i 50erne, hvor de gode ideer igen blev efterspurgt, nu dog med yderligere krav om reduceret materialeforbrug samtidig med en øget økonomisk tilgængelighed for den almindelige familie!

Det var i denne situation ideerne om statslånshusene tog fart. Det blev udviklet blandt arkitekter og håndværkere i skøn forening og der blev bygget over alt, men i overskueligt omfang, et hus der og et hus her... og små huse, op til 85m². af god spartansk kvalitet, og Metas og Villys og drengenes hus var et af dem, og jeg så det ske. Hvad jeg ikke vidste var, at det hele jo endte med at være tilløbet til det helt store byggeboom i 1960erne, der hvor jeg selv stod på stilladserne.

Anna, moster

Den næste i rækken var min moster Anna, hende som en tid boede og arbejdede i Aarhus samtidig med min mor Krista. Allerede før min tid var hun jo rykket til Løkken for at blive gift og efterfølgende installeret på en gammel stråetakt klitgård bestående af et stuehus og en stald med en lade fuld af hø lige syd for byen, støvt beliggende midt i det storslåede klitlandskab, dengang før sommerhusenes store indtog et 10år senere.

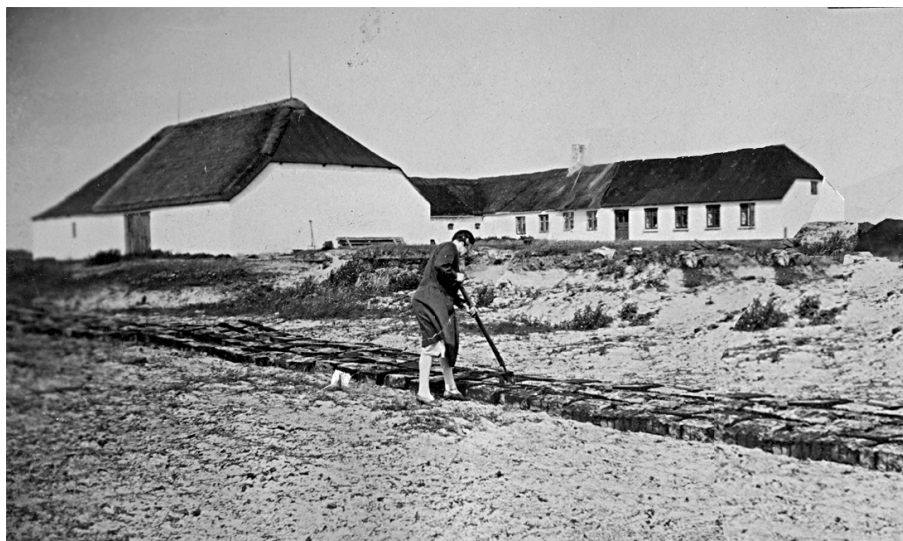
Søskendebørn og knaphed

Tilfældigvis var Anna og Krista også kommet til at køre et parløb som mødre... for fire måneder før min fødsel i Aarhus, da havde Anna født en lille pige ude på gården i klitten tror jeg. Pigen blev døbt Zita Dalsgaard Pedersen, og med det mellemnavn kan noget tyde på, at også Anna har følt et vist tilhørsforhold til sit barndomsland. Min kusine blev i imidlertid aldrig kaldt andet end Tutte, og hun blev min mest fortrolige ven helt fra begyndelsen. Lige fra etårsalderen mødtes vi i Dalsgaard og oppe på klitgården, og da der ikke var andre jævnaldrende til at forstyrre blev vi naturligvis meget optaget af hinanden.

Det er dog meget sparsomt hvor meget jeg husker fra denne tidlige tid, egentlig kun dette, at vi engang havde moret os rigtig godt i ladens halmdynger. Ja det var gået så godt endda, at jeg i begejstringens hede havde tabt den ene af mine kludesko, som min mor så osende som en tordensky og iført en lommelygte brugte flere timer på at finde igen, alt medens jeg forsvarsløst var blevet puttet i seng på ubestemt tid. Min mor var ikke fattig, hun havde bare ingen penge, så enten fandt man det bortkomne eller også måtte man undvære i en rum tid, til ærgrelsen havde fortaget sig og nye midler måske kunne prioriteres til indkøb af materialer til et par nye kludesko.

Fra klitgård til byhus

Efter nogle få år i klitten må der så være sket noget i Martins familie eller så, for da flyttede familien sammen med hans far, den gamle Pedersen, ind i en ejendom på Hjørringvej nord for Løkken ude ved Furrebyvej... eller muligvis var det Martins barndomshjem og moderen var død! Det ved jeg ikke. Det var ikke nogen decideret landbrugsejendom, men der var da en ældre udhuslænge med vaskehus og lade samt et bødkerværksted hvor den gamle havde lavet smørdritler og andre forefaldende opgaver. På et tidspunkt formentlig i begyndelsen af 1920'erne var der så bygget et stuehus til ved gavlen ud mod Hjørringvej, og det var det sted der blev centrum for alle barndommens ophold i Løkken hvor min mor og jeg i lange perioder var en integreret del af Annas familie. Gennemgående var der liv og glade dage i huset, hvor førstesalen i øvrigt var lejet ud til en familie som også havde børn, så der var altid nogen at lege med.

Klitgården med laden og en mig ukendt kvinde der vender tørv eller!

En vanskelig fætter

Fra hverdagen er det nok ofte "ulykkerne" der huskes bedst. Set i lyset af min mors sparsommelighed var det i hvert fald lidt af en katastrofe da hun på et tidspunkt i min 4årsalder, var kommet hjem på Hjørringvej med et par fine røde lange bukser... sikkert de første bukser i mit liv som ikke var hjemmestrikket, og hvor hun så bare mødte en brat og ufravigelig afvisning, trods hendes betydelige investering. Hun havde, ved sit køb, simpelthen overset eller ignoreret at drenge ikke gik i rødt, og dermed havde overtrådt en grænse hvor jeg på ingen måde var parat til at følge hende. Min mandighed var ikke til salg, og det lykkedes hende således heller aldrig, så meget som, at få mig til bare at prøve dem! Det var nok den første rigtige magtkamp mellem mor og søn som indtraf sig der, og om det nu var min mors svaghed over for beslutsomme mænd, som hun så vidt det var muligt helst ville gøre tilpas, eller om det var fordi hun købte mine argumenter skal jeg ikke kunne sige, men jeg fik lov at vinde, og mon ikke Tutte så er blevet proppet i bukserne!

Af andre "mænd" som min mor heller ikke kunne modstå var min bedstefar Søren. Selv da han ældet og langt oppe i halvfemserne sad på plejehjemmet, blind og på alle måder sat ud af spillet, kunne han fuldstændig uretfærdigt komme af sted med, hvis hun efter hans mening havde båret sig forkert ad med et eller andet, at tugte hende rundt langs panelerne for at gøre ham tilpas. Hele livet anglede hun tilsyneladende forgæves efter hans anerkendelse, som ikke sådan uden videre blev kastet i grams. Kun når hun ikke selv var tilstede kunne han finde på at rose hende, for hun var jo imponerende med alt hvad hun ellers formåede.

Jeg, Anna og Tutte ved husmandsstedet i Dalsgaard

Gudetro

Pengene til de røde bukser havde min mor tjent som kogekone henne på Løkken Badehotel hvor hun flere gange var sæsonansat, den sidste gang så længe, at jeg også gik i skole i en del af anden klasse i Løkken... og det, i en periode hvor jeg i øvrigt også havde fornøjelsen at gå i søndagsskole trods det, at jeg med mig selv forlængst havde konstateret, at den der historie med Gud og Helligånden kun kunne være opspind og dermed en måde at føre folk bag lyset på. Muligvis var det religiøse ikke ondt ment, ja måske var det oven i købet velment... som en slags pædagogisk indpakning af ellers nyttige leveregler for menneskene! Men så abstrakte og uforståelige var disse leveregler alias "De ti bud" da heller ikke... i hvert fald betragtede jeg dem som helt naturlige og nødvendige for et godt liv sammen med andre, så i mine øjne var det helt overflødigt, ja endda skadeligt sådan, at putte så klare regler ind i en forvirrende, overtroisk religiøs ramme! På mig virkede noget sådan i det mindste bare som bluf, og dermed som manglende respekt for min fatteevne... jeg var- og blev mere mistroisk, og instinktivt frasagde jeg mig troen som noget jeg kunne bruge.

Til trods herfor kunne jeg da alligevel vældig godt lide de spændende historier fra det gamle testamente og lignelserne omkring Jesus og hans frihedskamp... Den kamp virkede interessant og dette ikke mindst fordi manden optrådte fordomsfri og altid var på de gode og de svages side. Det var de samme kvaliteter som jeg også senere kom til at beundre hos andre frihedskæmpere og oprørere som Davy Crockett, Robin Hood og Jens Langkniv med flere som har sat sig op mod overmagten.

Som en del af denne, lad mig kalde det erkendelsesproces, havde jeg stille og roligt fundet frem til, at ikke alting var det, som det gav sig ud for at være og, at man populært sagt skulle have et øje på klem over for såvel det gode som det onde, og så selv danne sig et billede af tingene! Altså, kunne jeg godt forsvare at gå i indremissionsk søndagsskole, blot måtte jeg selv tage ansvar for hvad jeg tog med mig derfra... sådan som det altid gælder, og som det eksempelvis også gjaldt da jeg som ung følte mig som kaldet til de dengang omfattende socialistiske bevægelser. Også her kunne der dukke vold og undertrykkelse op i "det godes navn", og så er der tid til omtanke og paradigmeskift. Blandt mine første politiske helte var Axel Larsen SF og Preben Wilhjelms VS, medens jeg nu på mine gamle dage søger efter en god økoholistisk og socialliberalistisk kandidat! Det er lidt som at løse cirkulens kvadratur og jeg er ikke alt for optimistisk.

Livet hos Anna

Lige overfor Annas, på det modsatte hjørne af Furrebyvej og Hjørringvej boede en købmand, hun hed- eller blev kaldt Gine. Udover havregryn og vaskepulver handlede hun også med slik. Nå ja, det kunne jo sådan set være lige meget, for Tutte og jeg havde ingen penge, men alligevel! Når vi mindst ventede det, så kunne den, gamle farfar stå helt stille i sit sorte gammelmandstøj henne ved det fjerneste hushjørne og lydløst kalde os hen til sig for at give os hver en 10øre. Det var lige præcis nok til køb af en lakrids-tandbørste med noget hvidt sukkerstads sat på som børster... og så var vi lykkelige. Egentlig mærkeligt, at jeg aldrig fik den idé at få en rigtig tandbørste, men det skete først meget senere, dengang jeg som 12årig havde været ved skoletandlæge for første gang.

Farfar Pedersen havde som nævnt været bødker med speciale i smørdritler og hans værksted, stod længe nærmest urørt efter, at han var holdt op og var kommet på alders-

rente. Dette værksted var for mig nok Løkkens mest spændende rum, her var alt muligt værktøj til bearbejdning af træ og lidt til, og så lugtede der dejligt af høvlspåner. Kun var der det problem at det var forbudt område for små drenge, så jeg ved ikke hvordan, men det lykkedes mig altså alligevel her, at få lavet en serie modelskibe af den slags, med et bræt skåret spids med en stævn i den ene ende, og påmonteret en klods eller to som styrehus med en pind som mast etc. på midten, samt med noget tungt som køl på undersiden”. Måske var det i en periode, efter den gamles død og samtidig med at Martin var begyndt at have lange sygeperioder ind imellem, at jeg så mit snit til at snedkerere... det kan godt tænkes. Det var også der på værkstedet at jeg fangede ørentviste som jeg så brændte ihjel på drabeligste vis, så en 100% sød dreng har jeg altså ikke været.

Tuttes far, min onkel Martin var for mig, som de fleste andre mænd, af den alvorlige type der ikke keredede sig så meget om børn... og dog! Som med alting, så var der også undtagelser her, for det kunne hænde at Martin på en god dag kunne finde på at hive sin banjo ned fra vægen og spille ”Den lille nisse rejste” med os børn som sangkor. Det var stort, men at lade en lille dreng husere på et værksted med skarpt værktøj ville han næppe have tilladt. Grænser var der nemlig mange af for børn og folk i al almindelighed, og så den gang, men de var ikke nødvendigvist altid de samme som nu!

En helt ved et tilfælde

Grænser er således dynamiske og flytter sig efter omstændighederne, og på den måde kunne børn på mange områder den gang bevæge sig langt friere, end børn kan nu om dage. Således ville man nok aldrig i dag, lade 6-7årige børn rende ned til Vesterhavet for at bade på egen hånd... men det måtte vi godt. Vi, Tutte og hendes lillesøster Gerda og jeg, skulle bare passe godt på... og ikke gå for langt ud... aller højest til første revle, og kun der hvor der også var andre ude at bade. Jo, vi overlevede skam, og med den frie bevægelighed lærte vi så rent faktisk også netop at passe på os selv. På tilsvarende vis stod det selvfølgelig også mig frit for, at drøne ned til Furreby bæk og Vesterhavet for at søsætte mine skibe og flaskeposter eller hvad jeg nu havde fundet på.

Tutte, Gerda og jeg Jørgen i 1951

Engang, på en af badeturene, kom der dog lige lidt rigelig dramatik på programmet. Solen skinnede og der var stille vand og vi havde dasket rundt og leget en tid ude i vandet og ville gå i land igen, og så o vé, o skræk! Først plumpede Gerda i og så Tutte og så jeg. Pludselig kunne vi ikke bunde når vi bevægede sig mod land, og de to tøser gik nærmest i panik og hylede op... noget måtte gøres! Ja det måtte der, og heldigvis bevarede fætter her da også roen og fik dem hevet udad igen, for der kunne vi jo bunde, og med lidt ro på blev logikken naturligvis, at vi måtte forsøge at bevæge os tilbage langs kysten ad samme rute som vi var kommen ud, for vi var jo nok på første revle som på det nærmest havde været inde og kysse kysten, der hvor vi var gået ud. Knap var vi dog begyndt på ruten tilbage, før end en høj høj nordmand, som hidkaldt af kusinernes skrig og skrål, stod og kiggede ned på os og derpå samlede os op, så vi hang og daskede under hans arme alle tre, medens han vadede direkte ind til land med os, vandet gik jo kun ham til livet.

Hjemme igen var det dog mig der var helten, hvilket ikke var noget der skete så tit, så det nød jeg. Det normale var jo ellers at jeg nok blev betragtet som lidt af en trussel mod pigernes liv og forlighed, i hvert fald af Martin. Af ham havde jeg på et tidspunkt modtaget mit livs første lussing, engang hvor jeg sandsynligvis har været rigelig kreativ og måske endda på hans døtres bekostning. Men den sag var nu glemt og jeg fik en daler i belønning for min dåd, en formue som jeg i egne øjne vel knap var berettiget til, men det lunede med anerkendelsen, og en daler eller 2 kroner svarede dengang til det meste af en timeløn for en voksen mand, det var jo svimlende - hele tyve lakridsstandbørster!

Byen Løkken

Løkken blev mit livs første by, for selvom Kjellerup i størrelse nok svarede meget fint til Løkken og for den sags skyld til alle de andre småbyer i datidens Danmark, så var forskellen at jeg i Løkken selv boede i byen... ganske vist i udkanten og kun i så korte og spredte perioder, at Løkken vel knap nok opdagede at jeg var der. Men byen gjorde altså et stort indtryk på mig. Jeg færdedes meget i hele nabolaget mellem Furrebyvej og kvarteret inde omkring torvet hvor Badehotellet med min mors arbejdsplads lå, og jeg blev fyldt med indtryk på mine ture, oftest i selskab med Tutte. Hurtigt var jeg blevet fortrolig med turen ad Hjørringvej og Nørregade ind til torvet, hvor ruten også ofte blev forrykket med en smuttur via Løkkegade, med bageren der solgte de mest vidunderlige brunsvigere, ned forbi stationen, der var byens vigtigste forbindelsesled til omverdenen, som dengang primært hed Hjørring, og måske videre på et besøg hos en fiskehandler på Vrenstedvej. Tutte var veninde med fiskehandlerens datter tror jeg, og det gav jo lidt ekstra adgang til at komme tæt på livet i butikken hvor alle mulige slags fisk svømmende rundt i et kæmpe havakvarie bag butiksrudden. Her kunne kunderne selv pege på de fisk de helst ville have, og sommetider skulle vi også selv have et eller andet, som måske et par hornfisk eller lignede. De var sjove at spise for deres ben var grønne og ikke hvide som rødspætternes og torskenes.

I det hele taget drejede det meste sig i Løkken den gang om fisk. På den anden vej rundt, ruten ned omkring stranden, først ned langs Furreby bæk og så videre forbi den lange række af små badehuse langs klitterne hen mod byen på den ene side, og med havets fantastiske saft og kraft på den anden side, endte vi ved molen. Her herskede en råben og snakken af mænd i gummitøj og masser af måger flyvende om ørerne. De fyldte store

kasser med fisk, krabber og hummere, som i en lind strøm blev bragt videre op til den travle auktionshal ved strandvejen, på den sidste del af ruten som førte videre op til torvet med mejeriet og badhotellet. Både ved fiskepladsen og ved mejeriet var der trængsel af hestevogne med tavse kuske og måske et par ildsprudlende og osende dieslbiler med lad og seje chauffører imellem. Alle indgik i den samlede distribution af fiske og mælkeprodukter etc. og bidrog til et leben uden lige. Det var spændende at se på, og set i bakspejlet så var Løkken og alle andre småbyer dengang en levendegørelse af det by-ideal, som den hollandske arkitekt, Herman Herzberger, senere i 1970'erne docerede som ledetråd for moderne byplanlægning, hvoraf fremgik, at en by skulle være så en lille dreng kunne gå rundt og få ideer til, hvad han selv ville lave når han blev stor.

En af morgenstundens hestevogne ved mejeriet tilhørte Rudolf, mælkeemanden som kørte mælk ude omkring ved moster Anna og længere ud ad. Ham kendte Tutte og dermed gjorde jeg det jo så også, og det betød at vi kunne få lov at køre med et stykke... og var stemningen god så sprang vi også lidt for ham med mælk og andet til husholdningerne undervejs. Ellers kom konerne også gerne selv ud til vognen for at få smør og flødeskum i løs vægt i skåle og kander som de selv medbragte. Rudolf var en flink mand og vi kvitterede med at synge "Rudolf med den røde tud" som jo lå lige på tungen i tiderne op omkring Jul, hvor hans heste med lidt god vilje godt kunne ligne et par rensdyr.

Løkken var dengang som nævnt en by helt domineret af fiskeriet, men byen var også stadig meget præget af anden verdenskrig, med efterladte bunkers både ved stranden og oppe i byen, og herunder også en lille bunkers på marken over for Annas. Den kunne vi godt lide at kravle på og lege inde i, alt medens vi gyste ved tanken om krigens farer, som vi var tudet ørerne fulde om. Jævnligt blev vi advaret om aldrig at samle noget metal og lignende op, som måske kunne gemme på sprængstof. På torvet stod der også en uskadelliggjort og udhulet havmine der var rund som en kugle og forsynet med nogle strittende detonationspinde. Nu fungerende den som indsamlingsbeholder for penge til krigsofre og lignende. Den var ikke stillet op fordi folk i Løkken puttede meget i den tror jeg, men man satsede nok nærmere på at vriste et par mønter ud af den gryende turisme som allerede dengang prægede byen, om end det var for intet at regne i modsætning til nutidens turisme 70år senere.

Badegæsterne

Turismen havde ligget stille under krigen, men nu var der begyndt at komme folk i en stadig stigende strøm. Badegæsterne, som de blev kaldt, kom især fra København og Sverige... også til Anna og Martin, som efter at den gamle Pedersen var død, nu sammen med resten af Løkken klemte på medens tid var, at udnytte de kortvarige økonomiske muligheder som den korte turistsæson tilbød. Eksempelvist lejede rigtig mange familier deres egne boliger ud til de skiftende feriefamilier. Hvert år i sæsonen rykkede Anna og Martin med familien således også ud af stuehuset og ud i det gamle udhus, som nu i samme anledning var blevet indrettet interimistisk som en sommerbolig hvor familien kunne bo medens badegæsterne fyldte op stuehuset. Med de flotte betalinger badegæsterne var parat til at spendere, så skulle de jo da også have de bedste forhold som man formåede at byde på. Så er det lige om gæsterne nu også kunne imponeres, det var jo for det meste forvendte og forkælede mennesker fra de store byer! Jo det kunne de nok lidt,

i det mindste hørte jeg aldrig andet end positive reaktioner og stor anerkendelse fra gæsterne.

Tankevækkende i forhold til nutidens hygiejnefikserede vaner er det da alligevel, at tænke på, at der dengang på hele ejendommen kun fandtes et toilet uden håndvask ude i baggangen mellem stue- og udhus! I forvejen boede en familie til leje helårs i den øverste etage af stuehuset, og med husets ejerfamilie og badegæsterne kunne der nemt være en femten personer i alt rundt omkring i hele ejendommen - og alligevel var der aldrig kødannelser! Eller har jeg overset noget? Hvad rigtige badeværelser i øvrigt angår, så kunne de i hele Løkken nok tælles på en hånd. Der har vel været et par stykker på gangene henne på Badehotellet og et par stykker til måske. Nå men det var nu ikke den slags jeg funderede over! Bad var noget man kunne tage i havet, hvor svært kunne det være? Ja og det var så også hvad i det mindste gæsterne gjorde.

Kvinderne og arbejdsmarkedet

Ligesom Meta og alle andre gifte kvinder, så var Anna husmoder. Det var stadig i en tid før begrebet "hjemmegående" havde vundet indpas i det danske sprog. Ordet "hjemmegående" kom som modsætning til "udearbejdende" og opstod vel først i 60'erne, da kvinderne i eksplosiv grad begyndte at vinde indpas på arbejdsmarkedet, uden at de dog af den grund slap eller fik lov at slippe, den over alt blandt kvinder fuldstændig dominerende identitet som værende husmoder. Ingen mænd smykkede sig med denne titel, men der fandtes dog hjemmegående mænd, men den slags var i reglen gift med en jordmoder. Det var helt sikkert gode og fornuftige mænd, men med mine fordomme også ynkelige mænd som primært levede af deres koners penge. Derfor var betegnelsen en "jordmodermand" på en og samme tid også udtryk for både ringeagt og misundelse, i hvert fald blandt uvidende drenge. Sikke en svir tænkte de, samtidig med at de gruede for hvad sådan en mand så kunne blive nødt til at finde sig i på hjemmefronten!

Anna overtog og drev BP benzinstationen videre i mange år efter Martin

Martin var ikke en jordmodermand, og i flere år arbejdede han som arbejdsmand hvor der var arbejde at få, indtil han så muligheden for at etablere en BP benzintank i forhaven på Hjørringvej. Kombineret med autoservice, smørehal og alt hvad dertil hørte i ladden i den yderste ende af udhuset, blev banen nu lagt for en ny og bedre tilværelse for hele familien, og mine bedsteforældre Sine og Søren kunne nu ånde lettet op... moster Anna kunne nu anses for at være kommet godt i vej med mand og børn og hus.

Tilsvarende kunne man desværre ikke sige om min mor. Titlen som husmoder var forbeholdt gifte kvinder, og som ugift forsørger kunne hun kun sjældent læne sig tilbage... så når sæsonen var forbi i Løkken og badehotellet lukkede, måtte hun simpelthen på valsen igen. Noget skulle nødvendigvis altid ske, og det gjorde der så... med eller uden mig på slæb, afhængig af omstændighederne. Det var i sådanne kunstpauser jeg kunne være heldig at blive parkeret i Dalsgaard og under tiden altså også i Løkken og et par gange også i Ballerup og Marsvinslund.

Den store omvæltning

Det gik også godt i en tid for Anna og familien i Løkken og byen blev således en af de vigtigste heller i min barn- og ungdom. Dog kom der et da familien blev ramt af den største sorg. Martin døde, han havde været syg længe, og vi havde alle set, at han havde et åbent sår der lige som kom inde fra og bredte sig på maven! Det var mavekræft, og til sidst havde det været uudholdeligt pinefuldt. Paradoksalt nok døde han nogenlunde samtidig med at min mor havde fundet en mand, Valdemar.

Henry, morbror

Krista (Nutte) gemte sig langt inde under bordene, eller sengene om nødvendigt, når hun havde drillet sin aldersmæssigt nærmeste søskende, den to år ældre storebror Henry, som ofte i al familiær venskabelighed gerne ville give hende nogle stryg. Sådant fortalte hun det selv med et smil, og uden at antyde nogen form for fortrydelse eller fjendtlighed, for ret beset havde de jo bare opført sig som netop søskende, der i vekslende strid og sammenhold har rivaliseret om bedst mulig plads i flokken. Dette kunne af og til føre til noget tugt, men kunne også på den mere positive side føre til samarbejde om fælles mål, som da de sammen gennemførte en længere ekspedition til Horsens, hvor de havde besøgt deres faster Sørine som boede der sammen med sin slagtermand Karl Madsen. Turen blev foretaget på cykel gennem det dengang grusvejsbelagte Østjylland og den havde taget nogen dage. Faster Sørine var noget særligt for familien, men præcist hvordan og hvorledes har fortabt sig med tiden, blot ved jeg at hun er den eneste kendte slægtning der har skrevet nogle af sine tanker og erindringer ned. Dette resulterede i et lille skrift med titlen "Til mine børn" som siden er kommet mig i hænde som både kilde og inspiration til mine egne skrivelser.

Ud at tjene

Efter sin konfirmation kom Henry ud at tjene hos en bonde, sådan som alle andre kom det den gang. Egentlig ville han gerne have været i slagterlære og havde da også en tid et job som arbejdsdreng hos en slagter i Kjellerup. En læreplads var imidlertid så dårligt lønnet at det krævede at han kunne bo og spise hjemme, og det var ikke lige just den

form for yngelpleje Søren havde tænkt sig. Han havde selv måttet klare sig uden uddannelse, og så kunne hans søn vel også klare sig uden den slags luksus! Jo det kunne og gjorde Henry da så også, om end med en vis portion skuffelse. Kun kunne han trøste sig med at de fleste andre af hans slags som nu fætrene Voldbys vist led samme skæbne.

Henry som konfirmand med to fætre fra hans faster Maren gift Voldby i Funder.

Arbejdsvilkår

Grotesk er det nu, i det moderne velfærdssamfund, for en person som jeg selv der, langt hen ad vejen, har været heldig i arbejdslivet, at se tilbage på de hårde vilkår som gjaldt og blev accepteret så sent som i vore forældres generation. I vor egen generation har vi jo haft mulighed for at vælge og vrage mellem alle mulige uddannelser, forudsat at vi ville og kunne det der skulle til! Dette sidste med at ville og kunne noget kan godt lyde sådan lidt gammelmandschauvinistisk! Det er dog ikke hensigten, for disse egenskaber er bare afgørende for alt i menneskelivet, og alle generationer er helt sikkert ligestillet angående medfødte evner, hvorimod levevilkårene økonomisk og kulturelt kan være meget forskellige og skæbnesvangre i både god og dårlig retning... samt, i de fleste tilfælde uden for den enkeltes rækkevidde, at ændre afgørende på.

Som nu bare Henry. Han og rigtig mange af hans generation ramtes af dårlige vilkår på begge fronter... familierne var økonomisk svage og de havde ingen tradition eller erfaringer for at skifte spor. Langt de fleste mennesker i almuen var bønder eller håndlangere ved landbruget, og et spring fra at følge i forældrenes spor som sådan og til at blive eksempelvis håndværker, for ikke at sige akademiker, var et mønsterbrud af samme størrelse som hvis en akademikerdatter fra den humanistiske venstrefløj i dag ville forsøge sig som jagersoldat, eller hvis en arbejderson målrettet vælger at stile mod businessbranchens top10! Man kan sige at unge, den gang som nu, generelt arvede forældrenes sociale status på godt og ondt. Nu vel med en vis opblødning inden for den brede middelklasse, medens afstanden mellem bund og top nok vokser sig stadig større. Det sidste med stor risiko for at nedbryde den folkelige sammenhængskraft. I 1970erne var der stærke kræfter der kæmpede for gennemførelse af "Økonomisk Demokrati" som skulle sikre sig også det folkelige ejerskab og dermed også en mere motiveret folkelig deltagelse i samfundsudviklingen. Desværre blev tankerne aldrig ført ud i livet... de blev talt og

manipuleret ihjel. Lidt som briterne nu om dage (2016) har ladet sig forføre til en udtræden af de europæiske fællesskab EU, stik mod sine egne objektive interesser! Det er underligt at være vidne til, at menneskeheden igen og igen, i vild- og dårskab i den grad graver de huller de selv bliver smidt ned i!

Ingen af de nævnte mønsterbrud er umulige, men de har dog det tilfælles at der skal et rimelig stort overskud til hos den enkelte og/eller i familien for at vove springet og gennemføre sådanne "ukendte" forløb... Sådan var det den gang og sådan er det nu, og derfor blev Henry bonde, sådan som alle os andre der heller ikke ved egen kraft har formået at springe så højt som ungdommens drømme rakte. De fleste af os må glemme den vi ikke blev og så må vi elske den vi blev!

Nå da, men overordnet er livet da heldigvis blevet nemmere og nemmere, for nu er samfundet jo rigere end nogensinde før. Alle har gået i skole i 10 år i stedet for som tidligere i 7 år... og skulle være klædt rigtig godt på i forhold til videre uddannelse og social interaktion! Men ak, det er alligevel som om summen af problemer er konstant, om end på et højere niveau, måske! Ungdommens adgang til at finde arbejde og uddannelse burde jo slet ikke være et problem, for det ugjorte arbejde er der rigeligt af, men alligevel... måske grundet den teknologiske og demokratiske udvikling synes tilgangen til livet mere og mere kompliceret end nogensinde, både for de forreste-, dem i midten- og for dem længst tilbage i køen. De der måske kan alt hvad de måtte ønske sig kan alligevel ikke, fordi de nu har eksistentielle problemer med at beslutte sig... eller også kan de godt beslutte sig, men de kan ikke finde rette tid og/eller sted, passende til alt det de ellers har gang i! Hertil kommer at ingen ting er som det var... og at alt gøres på nye måder, som hverken forældre og da slet ikke bedsteforældrene kan snakke med- og rådgive om. I den tunge ende bliver flere og flere af de nye generationer hægtet af, og det er langt værre end at blive bonde.

Faktisk kan man nu godt komme i tvivl om det overhovedet er muligt i et ukontrolleret vækstorienteret samfund at opretholde en målsætning om bare en nogenlunde lighed inklusive fuld beskæftigelse. I sin yderste konsekvens vil der jo i den sidste ende kun være brug for en håndfuld mennesker til at tænde samfundet om morgenen og slukke igen om aftenen... resten tager robotterne sig af! Der er lige nu en stærk udvikling på vej med selvkørende biler af alle slags og der tales alvorligt om kunstig intelligens hvor eksempelvis syge mennesker kan få stillet langt bedre/relevante diagnoser via digitale databaser etc. etc. Ja, med sådan en udvikling kan man kun forvente at arbejdsstyrken gradvist indskrænkes fra den tunge ende sådan at der til sidst kun er en stadig skarpere elite tilbage på det såkaldte arbejdsmarked... og hvad så? Kan det være godt for menneskeheden? Det forekommer ikke som en god fremtid... nærmere som en gentagelse af et af fortidens mareridt, som der hvor romerne måtte sikre deres borgere adgang til billigt brød og bygge Colosseum i Rom så folket også kunne få skuespil! Alt sammen for at holde masserne i ro og afholde dem fra alskens former for kriminalitet. Nej, noget sådan må vi undgå. Men mon ikke også det skulle kunne lade sig gøre at lægge en kurs, hvor en vunden rigdom på tid og penge kunne blive brugt til målrettet, at forfølge andre inspirationer fra såvel historien som samfundsvidenskaben mod at indrette et solidarisk afbalanceret samfund hvor alle kan få lov at yde efter evne og nyde efter behov... nå det er en anden historie, som må vente! Her og nu tilbage til fortidens Henry.

Fra slave til gårdejer

Henrys og tidligere generationers vilkår i arbejdslivet har ganske vist været anderledes end nutidens... de var således ikke hæmmet i adgangen til arbejde, nej de var nærmere blevet udnyttet i situationer der mere kunne minde om tvangsarbejde, hvor de ud over enhver rimelighed og uden noget der bare kunne ligne en retfærdig belønning fik besked på at arbejde nat og dag, fuldstændig som det faldt deres husbond ind. For Henrys vedkommende var tidspunktet for hans debut i arbejdslivet tilmed midt i trediveerne, samtidig med at den hidtil største og mest verdensomspændende økonomiske krise herskede, og hvor gårdspladsen i Dalsgaard af samme grund var inddraget som kartoffelmark. I den situation måtte han bare være glad for at kunne tjene til føden. En disciplin der da også længe efter var et særligt adelsmærke for den arbejdende klasse... selv at tjene til føden.

Således lige præcist sikret sin overlevelse fulgte Henry i sin fars plovspor, først som dreng og senere som karl på forskellige gårde på Kjellerup egnen, herunder også en tid på den legendariske "Kaptajnsgaarden" nær Engesvang. I disse pladser fulgte kost og logi med, og her lærte Henry en hel del til hårdt arbejde og om landbrug, ud over det han havde med hjemme fra, men primært oplevede han altså tiden som en slavetilværelse. Karlekamrene var kolde, klamme og ofte i direkte tilknytning til hestestaldene med en utæt bræddevæg som eneste adskillelse. Dagene startede ved femtiden om morgenen med fodring af dyrene og malkning før morgenmaden og markarbejdet eller hvad der nu skulle gøres frem til den sidste fodring som tidligst var overstået umiddelbart før aftenmaden ved sekstiden.

En gård i Marsvinslund ved Demstrup ventede!

Der var altså masser af hårdt arbejde til Henry og kun få fornøjelser, som kunne bestå i en cykeltur til dyrskuer så langt borte som i Herning, eller ud i de fjerneste kartoffelmarker for at besøge et eller andet pigebarn. Henry var nemlig en flot fyr og måtte derfor ”spilde” en del tid på pigerne, der som regel ville ham alt deres bedste. Alligevel lykkedes det ham også at spare penge sammen så han i 1948, 25 år gammel, havde nok til udbetalingen på en lille ejendom i Marsvinslund ved Demstrup nord for Kjellerup, omtrent på den tid hvor jeg erkendte min egen eksistens... og Henrys og alle de andres.

Ejendommen havde tilhørt noget familie til en nabo P. Jensens i Dalsgaard og var nok dobbelt så stor som det han havde troet at han kunne komme af sted med, men lykken stod ham altså bi og han blev boelsmand og således næsten gårdmand...men han blev socialdemokrat.

Familiens mand

Som hos sine andre søskende kunne min mor også trække på Henrys støtte, og hun og jeg kunne således flytte ind for en tid på gården i Marsvinslund der sidst i 1940erne, formentlig i forbindelse med at Henry også kunne få sig indrettet lidt i stuehuset og hvad min mor nu ellers har kunnet hjælpe med. Det ved jeg ikke helt, men vi var der og jeg udforskede de nye omgivelser. Ikke nok med gården selv, haven, markerne og mosen, nej hvad som helst og også hos naboen, i og med at jeg på den tid betragtede alt i verden som arrangeret til ære for mig. Straks fra start fik jeg mig derfor i denne ånd også fedtet ind i nærheden af kagedåserne og en kasse med legetøj på nabogården, hvor der kun boede et større barn hjemme... en pige lidt som Bodil tror jeg. I hvert fald var der en stemning af belæsthed og gode vibrationer at trække på, og det var jo heldig for, for at komme til Henrys gård var der ikke andre veje end tværs gennem nabovens gårdsplads, så man sås jo nærmest hver dag.

Lige først for, efter at have passeret nabovens matrikel, var der en større hønsegård med hønsehus på venstre hånd og en pryd- og køkkenhave på højre. Derefter kom man ind på Henrys gårdsplads som var centreret omkring en brønd så man lige netop kunne køre rundt om den med en hestevogn, hvad der jo var vigtigt af hensyn til mejeriets mælkevogn, som på denne måde kunne sikre sig at vende rigtig i forhold til den videre færd, når kusken havde læsset på- eller af ved staldøren. Der var tre længer med ko- og grisestald til venstre og lade og hestestald midt for, medens stuehuset lå frit til højre og i tilknytning til haven. Bag stalden var der desuden et stakhus til redskaber og lignende samt et mindre udhus med et par grisestier i, alt sammen var kendte begreber for mig og jeg færdedes hurtigt hjemmevant.

Gården lå højt og med ryggen mod nord vendt mod et større stykke mose og et stykke skov længst væk. Dette smukke landskab kunne man i fred og idyl sidde og kigge ud over når man sad på gårdens lokum, som var indrettet i et lille et kvadratmeter stort træskur bygget op af laden. Her kunne man lade døren stå vidt åben og nyde tilværelsen og på alle måder få noget ud af livet imens. Som toiletpapir hang der altid en gammel telefonbog i et stykke sejlgarn – underligt nok, for der var endnu mange år til Henry fik telefon, men han har altid været en mester i at finde anvendelse for de ting og sager, som han nu engang faldt over. Eksempelvist på de mange kræmmermarkeder han altid har besøgt, og hvor han også lige til det sidste som 90årig og ofte i mit selskab, og til min lige så store fornøjelse, yndede at komme.

I mosen var der store firkantede og dybe huller udgravet med skovl. De stod tilbage efter krigen hvor man havde gravet tørv her i lidt større mængder og med salg for øje. I de første år af Henrys tid på stedet, blev der fortsat gravet til husbehov, indtil brændselsforsyningen med først træ eller kul og siden olie gjorde livet lettere. Tørvemassen som blev gravet op var en våd og klæg masse som i første omgang blev puttet i nogle forme, som gav de færdige tørv en størrelse som nogle velvoksne mursten. Først skulle det værste vand lige løbe af massen, men så fjernede man formen for at lave yderligere tørv og de nu frilagte tørv kunne så tørre videre et par dage, afhængigt af vejrliget. Når de var godt faste blev de så vendt om så solen kunne gøre sig gældende på den anden side også, og så videre måske et par vendinger til, før hele baduljen blev læsset på en stivvogn og kørt hjem i stakhuset så hvor tørvene fortsat kunne tørre godt igennem. I stakhuset blev der også stablet brænde som var et udbytte fra skoven, fint birkebrænde endda, og den slags arbejde kunne jeg også deltage i, så når der således samledes til huse var der gode dage.

Ellers lå den største del af markerne vest for gården, hvor der også findes en gravhøj fra formentlig den ældre bronzealder. Her kunne man godt nu og da, når mosekonen bryggede eller solen gik ned med den røde farve, få fantasier om elverpiger og troldtøj som havde hersket her og måske stadig gjorde det! Tja, hvem ved, men reelt har der nu ikke været tegn herpå og dog, for det var her omkring, at Henry senere i en moden alder gik og harvede og fik øje på et stykke gammelt jern som, ifølge undersøgelser på Stiftsmuseet i Viborg, viste sig at være en ca. 3.300 år gammel bronzedaggert, så noget liv har der jo så været omkring højen, og daggerten er da sikkert også fra den tid hvor højen blev bygget.

Anna Rhiger

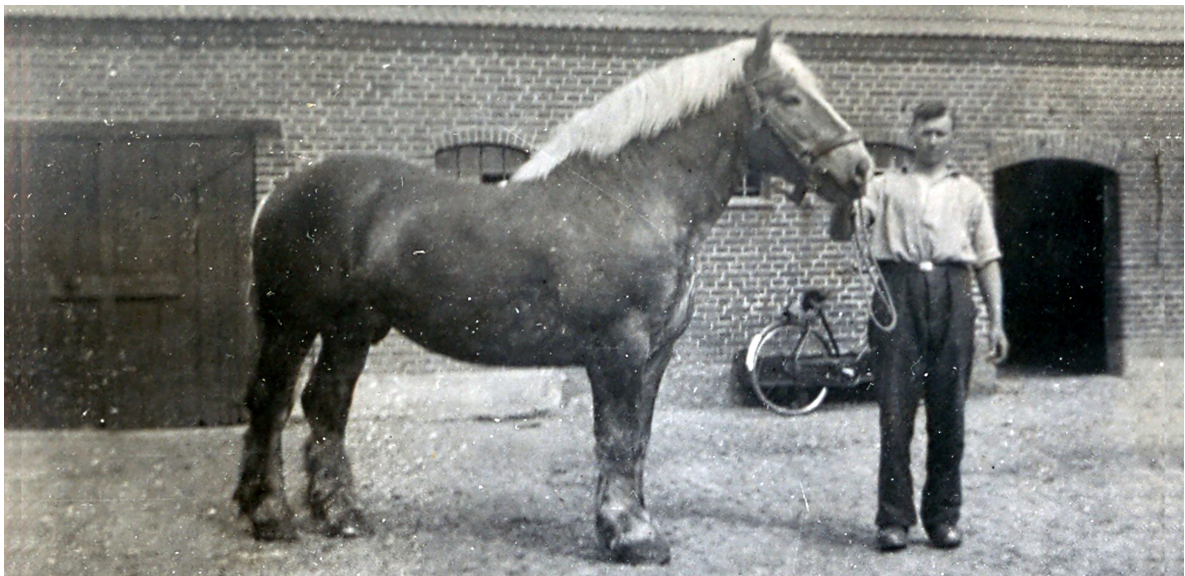
I 1950 giftede Henry sig med pigen Anna Rhiger fra Dalsgaards naboejerlaug Hingeballe i Hinge sogn. Hvordan den alliance så ellers var blevet til, så var det forbigået min opmærksomhed, men jeg var med både ved forberedelserne og selve brylluppet som stod i Landbocentret inde i Kjellerup.

Til højre ved brylluppet var brudeparret og deres forældre

Det var sikkert et stykke tid efter at jeg havde boet i Marsvinslund, for jeg boede der i det mindste ikke på det tidspunkt, hvad der selvfølgelig har været en naturlig forklaring på. I hvert fald lærte jeg her for første gang, at der er grænser for hvor meget man kan råde over hinanden, også i en familie. Min mor og Anna var således, og uvist af hvilken grund, ikke slyngveninder, men skal jeg gætte, så har der nok hersket den slags jalousi som nemt opstår når ting og mennesker skifter "ejerskab", og Henry kunne jo nu ikke længere være til samme rådighed for sin søster, som da han var ungkarl, og hun og jeg kunne bo hos ham. Alligevel kom jeg dog senere på mindst et par kortere ophold i Marsvinslund, hvor jeg hyggede mig fint med Anna, som i mellemtiden havde født deres første datter Annette. Hun tilbragte det meste af sin vågne tid med at tumle rundt i en kravlegård som var anbragt i bryggerset hvor Anna nemmest kunne holdes øje med hende samtidig med at hun også kunne passe sine øvrige gøremål. At være landhusmoder var ikke anderledes for hende end det havde været og stadig var for bedstemor Sine. Det var et fuldtidsjob hvor maden ikke bare skulle pakkes ud og varmes lidt, nej den skulle først fanges, slagtes og parteres... eller hentes på marken og rykkes op med roden og vaskes, skrælles og koges, alt medens der også skulle fejes, skures og skrubbet eller vaskes og lappes og stoppes etc. etc. og omend jeg kun var der i kort tid, og hjalp til så godt jeg kunne med at holde øje med Annette og lignende, så har min tilstedeværelse nok også været belastende i Annas travle dag. Få år senere kom lillesøsteren Margrethe, men da havde jeg, det vil sige min mor, fundet andre parkeringsmuligheder for mig.

Den sidste bonde

Gårdens pryd og Henrys stolthed var hestene

Aldersforskellen til de to kusiner var måske rigelig stor... i hvert fald blev de aldrig lege-kammerater på samme måde som det skete med Tutte og tildels Gerda i Løkken. I lange tider så jeg nu mest Henry og familien når de kom på besøg i Dalsgaard. Henry havde en enspændervogn, en jumpe, som de kom kørende i engang imellem om søndagen, og da var det så smart, at fordi der kun var en hest til en jumpe, så var der plads til den i en gennemgang mellem væggen til kostalden og båsene til bedstefars egne to heste, og så

kunne alle tre heste stå der og gumle ved siden af hinanden. Man tænkte meget på at dyrene skulle have det godt, med god mad til maven og rigeligt med halm under sig.

Et par gange besøgte jeg familien og gåden i Marsvinslund sammen med Søren og Sine, som tog mig med derud på en cykeltur. Så passerede vi forbi godset Aunsbjerg som jeg siden har hørt om i forbindelse med historier om Steen Steensen Blicher. I sådanne sammenhæng kunne Henry finde på at rose mig for et eller andet og sige at jeg kunne blive karl ude hos ham, når jeg blev stor nok til det. Det blev jeg vældig stolt over og jeg syntes det lød rigtig godt, for hverken jeg eller nogen anden havde på det tidspunkt fantasi til at forestille sig andre muligheder. Men sådan kom det jo altså ikke til at gå. I stedet gik det sådan, at Henry blev slægtens allersidste bonde.

Krista, min mor.

Den midterste i rækken var min mor Krista. Hun var, som antydte, en særdeles sej og arbejdsom kvinde, som er- og vil blive omtalt spredt i mine fortællinger. Umiddelbart levede jeg i et had- kærlighedsforhold til hende det meste af barndommen. Had er nok lige i overkanten, men min vrede var stor over at hun ikke gav mig en forklaring på det med min manglende far, men tværtimod bildte mig ind at sådan var det bare i hendes og mit tilfælde... jeg havde ingen far basta. Først i skolen anede jeg for alvor uråd og måtte erkende at hun havde fyldt mig med løgn, hvad jeg aldrig helt tilgav... både Jesus og jeg havde en far, derom ingen tvivl. Som voksen kan jeg naturligvis godt se hendes begrundelse og anerkende at hun jo bare er/var et menneske. Men hendes manglende oplysning og fortrolighed til mig gjorde mig usikker og gav dermed også anledning til noget tummel med omgivelserne der jo altid gerne ville vide noget om emnet. Men hun kan jo have haft sine grunde.

Når jeg alligevel også elskede hende, så er det selvfølgelig fordi jeg aldrig tvivlede på at hun også elskede mig, og så var det jo også hende der altid kom med det sjove og det storslåede når jeg ellers tullede rundt på de familiære opholdssteder med Dalsgaard Mark som den gennemgående landingsplads. Det var hende der dukkede op med nogle underlige aflange gule tingester som jeg aldrig før havde set mage. Det var mine første bananer... som således kom til Dalsgaard da bananbådene var kommet i gang igen efter krigen. Eller da hun en anden gang ankom med en skinnende nymalet drengencykel udsmykket med fine mærkater med indianere og fartstriber på stellet, da mente jeg, at jeg var verdens heldigste dreng... nåe ja, mest var det jo nok tøj og støvler og den slags hun kom med! Men helt klart, når det gjaldt nyanskaffelser, så kom de fra hende, ligesom det også var hende der stod for at jeg ellers kom ud i verden... derud hvor der kun var hende og mig og hvor det så også var hos hende jeg måtte søge den tryghed der nu kunne være brug for.

Instinktivt forstod jeg godt at det var hende og mig der hørte sammen, mere end det var min bedstemor og mig, men om det var kærlighed eller afhængighed der kom ud af det er svært at afgøre. Mon ikke det var "både og", det tror jeg. Dertil kom så respekten for hendes dygtighed, for jeg tvivlede aldrig på at hun var vildt dygtig, sådan som de fleste børn heldigvis oplever deres forældre... og jeg tvivlede heller ikke på at hun knoklede for os begge to. Bare syntes jeg at hun var for utjekkset, som den gang med de røde bukser der i 4årsalderen oppe i Løkken, eller da hun sendte mig i skole iført laksefarvede

underbukser uden gylp og med rimpeelastik i liv og ben. At hun ikke af sig selv kunne se at hun var helt forkert på den, overbeviste mig fuldstændig om at jeg overgik hende helt i forhold til hvem af os der havde fingeren på den rette puls i denne verden og især om hvordan man burde se ud og gebærde sig. På en måde ser jeg nu, at jeg udnævnte mig selv til at være manden i huset, når der nu ikke var andre på den post, og min mor var længe om at finde et modtræk herfor. Det har nok ikke været lige kønt at se på, og ude i byen var jeg forhåbentlig en anelse mere ydmyg.

Gerda, moster

Gerda døde efter en meget kort sygeperiode af skarlagensfeber otte år før min ankomst, tilbage efter hende var kun en dukke som sikkert også hat tilhørt hendes søstre. En dukke som kunne lukke og åbne øjnene når man lagde hende ned på ryggen og henholdsvist rejste hende op igen. Den dukke måtte jeg ikke lege med, ja jeg måtte da i hvert fald ikke sætte mine fingre i øjet på den.

Der blev ikke talt om Gerda i dagligdagen, men hende på kirkegården i Hørup var hendes grav, og der kom man med sikkerhed forbi ved enhver lejlighed hvor familien kom til kirken og kirkegården. Så stod Sine og Søren og tav og mindedes. Foran denne grav havde det halve af Kjellerups børn stået på samme måde ved begravelsen, Gerda havde været afholdt og hendes død havde forekommet så meningsløst blandt andet understreget ved, at hun samme dag i den lokale avis' børnesider blev annonceret som vinder af en tegnekonkurrence hun havde deltaget i.

Gerda og min mor Krista 1936

Gerdas død var traumatisk for hele familien og hun forblev i hjerterne lige siden, mens livet dog gik videre, og... endnu på det sidste, da de to gamle sad på plejehjemmet nær 45 år senere var Gerda stadig savnet... og nu mente 94årige Søren i sin afmagt, blind og uden førlighed, at Gerda var den bedste af alle pigerne og at hun helt sikkert ville være kommet og boet sammen med dem på plejehjemmet og således have gjort alle de sidste dage til gode dage.

Erik, morbror

Erik var en ung mand eller måske nærmere en stor 16 årig dreng da jeg kom til, og han var for længst flyttet hjemme fra. Som dreng havde han været meget optaget af smådyrhold med kaniner, høns og andet fjerkræ hvormed han gennem både salg og bytte skabte sig en lille gesjæft og lidt lommepenge, som kunne sætte lidt kolorit på den ellers nøjsomme barndom dengang i tredivernes verdenskrise. På et tidspunkt var det endda gået ham så godt, at han havde kunnet anskaffe sig en salonriffel hvormed han også havde nedlagt et lille udvalg af sangfuglene i nabolaget. Flere af dem var blevet udstoppet og stod stadig og pyntede i det lille kammer som havde været hans bag stuen i Dalsgaard, der hvor jeg nysgerrig studerede de støvede kræ og undrede mig over, at de kunne se så levende ud og samtidig være helt døde.

Erik og Bodil med deres kære

Familiens James Dean

Ellers var der ikke så mange spor efter Erik udover måske, at nogle af de flytbare fjerkræbure, som fortsat blev brugt til at holde styr på nye ællinger og kyllinger, var lavet af ham. Men så var det jo så heldigvis sådan, at han ofte i egen person kom hjem på besøg og bidrog til underholdningen og det var ikke kedeligt, for han var nok familiens mest humoristiske og moderne medlem og så var han den som først af alle var blevet motoriseret. Helt hvordan har jeg ikke styr på, men faktisk var det ham som havde bragt den høje gamle Chevrolet ind i familien i første omgang... den bil som jeg havde set ovre hos Meta og Villy's på Sjælland.

Den var dog fortid for Erik nu. For nu suste han rundt på en motorcykel, et fantastisk flot eksemplar af en gammel Indian Scout fra begyndelsen af 20'erne eller så. Med lidt held kunne det lykkes at vriste en lille tur fra ham som passager på bagsædet, og så gik det ellers ud ad grusvejene. Ellers var Erik underholdende med en hurtig replik hvis pointer dog ikke altid faldt i lige god jord hos hans far eller for den sags skyld hos hans lille søster Bodil. De fandt dem enten uforskammede eller platte. I virkeligheden var de bare bidende ironiske, og den slags syntes jeg bare var vildt morsomt og godmodigt. Erik havde ikke været en specielt stor dreng, og måske havde han også været en lidt nervøs dreng som ikke helt havde fået den anerkendelse som han har været berettiget til! I hvert fald, så kompenserede han nu så det sved. Dog aldrig i forhold til mor Sine, hende elskede han, som alle hans søskende... og hun var da også den der elskede og uforbeholdent bakkede op om ham og dem alle.

Sine og Erik snakker om kyllinger

Glansnummeret for mig, var når Erik indvilgede i at lave koldbøtter, ikke at han selv skulle rulle rundt, nej han tog mine hænder når jeg stak dem bagud mellem mine ben, hvor han så greb fat og løftede mig højt op i luften, idet jeg samtidig blev rettet ud fra min krumme udgangsstilling – det var vildt og jeg kunne slet ikke få nok. Set her længe efter var det måske ikke så voldsomt mange kræfter han brugte på mig, men det var rigeligt til at han kunne indtage en helteposition hos mig som familiens James Dean, den samtidige verdensberømte amerikanske filmhelt af "ung og vred" typen. Ved en lejlighed hvor både han og jeg skulle med toget fra Hindbjerg, skulle jeg således også have foreslået ham, at vi overfor de andre passagerer kunne gøre som om han var min far! Hvordan dette ellers forløb ved jeg ikke rigtigt, og jeg husker heller ikke selv episoden, som jeg er blevet fortalt om. men jeg tvivler ikke på at det da nok har været en historie de lige har vendt og drejet lidt under snakken senere der hjemme. Hændelsen kunne jo dokumentere lidt om, at jeg trods alt ikke havde overset det der med en far der ikke var nogen steder. Den side af min historie der jo ellers var puttet godt væk i glemmebogen... og egentlig husker jeg heller ikke selv at dette bekymrede mig så meget, men noget må der jo altså have rumsteret i mine tanker.

Gartneren

Efter sin konfirmation havde Erik fået en plads som dreng hos en bonde i Astrup. Det var tæt på hjemmet og så kunne man lidt nemmere støtte ham hvis det viste sig at være for hårdt for ham, hvad det da netop også snart viste sig at være... en møgbøve var dengang nærmest som et vognlæs for ham, og Erik ville ikke være bonde, han ville være noget andet, gartner måske!

Sådan noget tøjeri forstod Søren sig bare ikke på, han så sådan på det, at hvad der havde været godt nok for ham selv, det måtte også være godt nok for hans søn, hvilket da også var det mest almindelige dengang, sådan som det også tidligere er omtalt. Sønnerne fulgte oftest i fædrenes fodspor gennem mange generationer... eller skulle vi kalde det plovfurer! Der var derfor ikke megen hjælp at hente da Erik ad uransagelige veje selv havde fundet en læreplads som gartner inde omkring Kjellerup. I den forbindelse skulle der som det sig hør og bør udarbejdes en kontraktlig aftale inklusiv forældrenes samtykke, og da strittede Søren imod. Ved et møde, hvor mesteren kom ud til Dalsgaard, undsagde Søren drengen og fortalte mester, at det måtte være på eget ansvar hvis han ville ansætte den frække knægt!

Sådan har jeg aldrig selv kendt Søren, men det har da været stærk kost med en sådan faderlig behandling, men jeg har da fået det bekræftet af Henry. Erik blev imidlertid gartner, og som sådan har jeg også besøgt ham, først i Østbirk vest for Horsens og senere da han som nygift med sin Ellen var flyttet ind i et hyggeligt bindingsværkshus i Kappendrup på Fyn. Gennem det meste af læretiden havde han jævnlige grøntsager med hjem til Sine, som gemte dem diskret for gradvist at liste dem ind i husholdningen, for den urimelige og uforsonlige Søren ville ikke tage mod noget fra Eriks lærested, han må jo have følt et nederlag! Forstå det hvem der kan!

I læretiden var Erik desuden aktivt medlem af Socialdemokratisk Ungdom, hvor han nok var den eneste af sine søskende der gik direkte i sin mors fodspor med et politisk engagement. Der herskede dog en generel klassebevidsthed i familien, hvor kun min mor skilte sig ud... i hvert fald efter historien med mig og den manglende spædbørns-

pakke fra mødrehjælpen. I sin vrede inkluderede hun i hvert fald socialdemokrater som nogle lige så store røvhuller som alle de andre... og hun skulle vise dem skulle hun.

Det samme skulle Erik. Han soled sig i sin nye fynske familie og i løbet af kort tid havde han også indtaget et drømmejob som gartner på en stor institution for multihandikappede børn. Efter en rundvisning nogle år senere så jeg de mest stakkels mennesker jeg nogensinde har mødt, men jeg oplevede også en morbror der havde fod på det hele, planter, buske og børn samt oven i købet høns og vinbjergsnegle... jo jeg så Erik som direktøren for det hele, men fonemmede jo også godt at han var en del af et team. Ellen og Erik fik tre børn... Peter, Inge og Søren.

Familiefar

Den ældste søn hedder Peter og her er begge familier samlet ved drengens barnedåb. Ellen og Erik står sammen med dåbsbarnet og lige til højre for dem ses Søren og Sine

Om det var før eller efter brylluppet husker jeg ikke, men ved et julebesøg i Dalsgaard hvor Erik og Ellen havde overnattet på en madras mellem alle os andre på gulvet i soveværelset og pænstuen, da kommenterede Erik højlydt sin begejstring ved at kunne putte sig ind under Ellens varme dyne, så at jeg i min lille hjerne arkiverede ideen om, at sådan et dynefællesskab måske ikke var så ringe endda! Der var dog fortsat god tid til at finde ud af den slags.

Med giftermålet forsvandt Erik nok lidt ud i periferien af familien. Dels var der jo langt til Fyn og dels skete der jo det som skete i langt de fleste tilfælde jeg kender, at det er kvindens familiekultur der kommer til at dominere dannelsen af den nye families værdier

og regelsæt. Engang stod der i avisen at en undersøgelse havde dokumenteret, at det gennemsnitligt forholdt sig sådan, at 80% af den dominerende påvirkning i nye familier kom fra kvindens familie, underforstået at de resterende 20% jo så nok kom fra mandens familie. Fantastisk, men sådan oplever jeg det også både her og der og alle vegne. Ikke sådan at det behøver at være et problem, men jeg har bare altid oplevet kvindens dominans i hjemmene sådan lidt, lige som tyngdekraften... den er ikke til at lave om på. Ja undskyld, når jeg nu er kommet så godt i gang, så kommer jeg til at tænke på et tilfælde hvor manden nok alligevel har været den mest dominerende, og ak ja somme tider er det ikke til at se skoven for træer... for mon ikke bedstefar Søren kunne kandidere som en super macho? I hvert fald kan beretningerne om hans af og til vrede adfærd over for sine børn og kone tyde på at han fik lov at dominere lige rigeligt meget. Hvad familiekultur angår, så var Søren heller ikke kommet tomhændet. Med sine 12 søskende og de fleste boende i omegnen var der en klar Jakobsen-kultur i familien.

... Søren var tungsindig blev der tit fortalt af Bodil, og jeg hans gode ven tænkte og tænker, at han nok har været nervøs og bange for hvordan alting skulle gå, og så kan man nemt ende med at handle og agere irrationelt!

Gennem hele sin barndom og ungdom var Eriks tro følgesvend naboens søn Ingvar, her på den legendariske Indian Scout motorcykel.

Bodil, moster

Min mors yngste søster Bodil blev af særlig stor betydning i mit liv. Hun var knap konfirmeret da jeg første gang blev lagt på køkkenbordet, hvor hun så mig som en åbenbaring eller i det mindste en stor og avanceret dukke, som kunne meget mere end bare at lukke og åbne øjnene, og som det store barn hun selv var, kunne hun helt uden tanke for hvad der nu ellers kunne være at bekymre sig om, vedrørende elendig stambogsføring og den slags som lige der optog resten af familien, tage uforbeholdent og lykkeligt imod mig. Kun jeg selv var vel endnu mindre bekymret.

Bodil blev min faste ven længe før jeg selv vidste hvad sådan en var for noget, og det var hende der var der, da de første tegn på min bevidsthed om egen eksistens begyndte at dukke op. Da fortalte hun den to- treårige at han eksisterede og havde eksisteret længe og havde sagt umn.. umn.. når han fik noget godt at spise... da han var rigtig lille.

Bodil blev konfirmeret et års tid efter min fødsel. Her ses hun sammen med sine søskende Erik, Krista (min mor), Henry, Anna og Meta.

Mellemskolen

Bodil var kommet til godt fire år efter Erik. Henry havde været en dreng på 10 år og han havde været oppe at hente gamle Anne Levring, som havde taget imod pigen. Børn blev født hjemme den gang, og man klarede det selv ved familiens og naboers hjælp... det

var helt almindeligt, men vel heller ikke uden en vis risiko! Sine havde fornylig passeret de 41 år og i hendes alder var det ikke blevet mindre risikabelt, men det gik som det skulle og både mor og barn overlevede. Bodil blev det sidste barn i familien og hun var tilsyneladende et stærkere barn end Erik, eller også fik hun bare al den opmærksomhed og opbakning som der ikke havde været overskud til at give ham, og for den sags skyld heller ikke de andre ældre søskende. Tydeligst kan det konstateres ved den kendsgerning, at Bodil som den eneste af sine søskende kom til at gå i mellem- og realskole efter konfirmationen og syvende klasse, helt som det også skete i de fleste andre af datidens almuefamilier. Med krigens ophør i 1945 og den efterfølgende industriudvikling havde der simpelthen bredt sig en optimisme og en øget velstand som aldrig set før.

Hvad Bodil angik skal så også lige bemærkes, at hun ifølge en gammel karakterbog fundet i hendes dødsbo, var helt ekstraordinært dygtig i skolen og at hun tog en realeksamen med topkarakterer hele vejen på nær lige i gymnastik.

Helt tabt for omverdenen var hun dog ikke, medens hun dygtiggjorde sig i skolen, men der blev ikke stillet samme store krav til hende om at deltage i arbejdet hjemme, sådan som der var gjort til de andre... nej Bodil skulle først og fremmest passe sin skole. Men det kunne hun jo ikke holde ud til hele tiden, og der ophobede sig da derfor også ubrugt energi op til andre mere praktiske sysler! Og der var det jo så, at der vankede ekstra omsorg til lille Jørgen i alle ender og kanter, såvel med sæbevask om morgenen ved køkkenvasken og med fortælling af aftenens godnathistorie, med Den Lille Rødhætte og Ulven i front... og måske efter en lille svingom på køkkengulvet til radioens dansemusik, hvor jeg meget praktisk kunne stå på hendes fødder medens hun førte os rundt. Et fantastisk nummer og jeg har været vild med dans lige siden, ligesom jeg senere også pløjede mig gennem alle de eventyr m.m. jeg overhovedet kunne opdrive, straks jeg havde lært at læse.

Kontoreleven

Efter skolen fik Bodil ansættelse som kontorelev, også selv om det krævede at hun så skulle bo og spise hjemme! Nu var der ikke længere noget med, at skulle ud i en tarvelig plads i en eller anden gerrig bondehusholdning, nej det slap Bodil helt for, og ikke nok med det! I et job som kontorelev fik hun, som den første i familien nogensinde, regulær fritid uden en arbejdsgiver som efter sit eget for godt befindende kunne skalte og valte med hendes tid. Bodil var selv direktøren i sit liv.

I dette lys blev Bodil vandrer, hun gik med på den da udbredte trend om at komme ud i naturen mest muligt. Ikke for at tage roer op eller den slags... nej, men for at få motion og frisk luft og lære noget om naturen og geografien og, ikke mindst, for at være sammen med andre ligestillede unge mennesker. På denne måde blev hun og hendes liv også et vindue ud til en større verden for mig... hjemme på sidelinjen. Omend det kun var i små glimt, så fattede jeg at verden var stor, også selvom jeg jo da selv havde haft en tid i Risikov og Aarhus, for den tid var glemt.

En gang tog Bodil mig også med på en cykeltur helt til Silkeborg, hvor vildt! Det var imponerende for mig, at vi sådan ved egen kraft kunne cykle den lange tur, som jeg havde prøvet så tit med toget. Vi var helt fremme ved Silkeborg havn med hjuldampere Hjejlen og alt hvad der ellers bevægede sig deromkring – eksotisk, eksotisk for her kunne Hinge Sø slet ikke være med.

I hverdagen husker jeg mest Bodil som den der kom cyklende hjem fra Kjellerup efter fyraften hvor vi ofte stadig var i marken for at ordne et eller andet, og ofte henne i mosen hvor jeg kunne klatre op i et birketræ og få øje på hende, straks som hun rundede henne ved Margrethe og Kristian Jensen på naboejendommen. Måske havde hun et lille stykke lakrids eller chokolade med til mig!

På et tidspunkt boede jeg i Frederiksdal på den anden side af Kjellerup mod syd. Her var der en søndag blevet arrangeret en udflugt til Hinge Søbad. En helt fantastisk oplevelse med vand og badebro og at hoppe ud i vandet under glade skrig og skrål, en lykkelig sommeroplevelse – lige indtil jeg på det nærmeste skar min ene storetå af på en skåret ølflaske henkastet på søbunden! Stedet var jo også en yndet lokalitet for afholdelse af høstballer og anden festivitas. Ba bu... ba bu... stor ståhej, og jeg vågnede op dagen efter inde på Kjellerup sygehus i en hvid natdragt og foden bundet ind, gipset og hængt op. Og oven over fodenden strålede Bodils smil. Hun havde ikke været med på turen, men hun havde hørt på kontoret, eller måske fra min mor, at jeg var blevet indlagt og nu stod hun og sagde godmorgen da jeg for første gang, efter uheldet, kom nogenlunde til mig selv. Egentlig aner jeg ikke hvad man mere detaljeret havde gjort og fortsat gjorde for mig, men jeg ved at jeg var indlagt i noget nær et par uger og at jeg var vildt ulykkelig over at være alene i verden. Dette til trods for at der både var et par andre tremmesenge med børn i, og at Bodil mindst et par gange om dagen dukkede op og underholdte mig med beretninger om livet hjemme i Dalsgaard, både i al almindelighed og i særlig grad om min yndlingshøne og -ko og hunden Max, og jeg græd så det sprøjtede hver gang hun gik igen. Det er nu snart 70år siden og jeg har knap været indlagt på et sygehus lige siden 7, 9, 13.

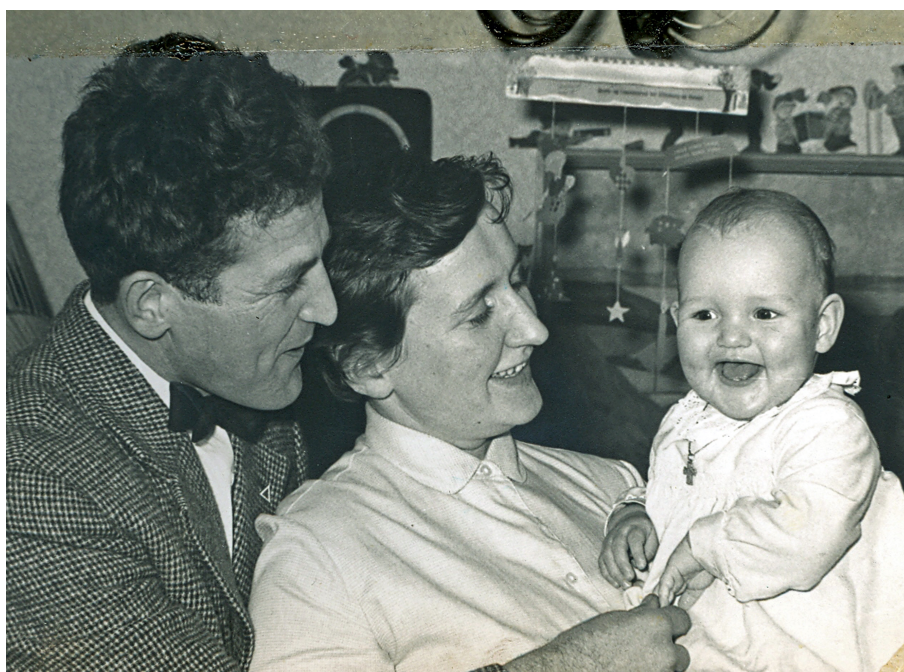

Bodil var min skytsånd

Socialrådgiveren

Imens Bodil var kontorelev, eller lige efter, giftede hun sig 18 år gammel med sin vandrerkæreste Georg og sammen drog de til København for at uddanne sig yderligere. Georg var elektriker og forsørgede i første omgang dem begge, medens Bodil påbegyndte et studie som socialrådgiver. Det var en hel ny uddannelse i landet og Bodil kom på den anden årgang i skolens historie. I den allerførste klasse gik den legendariske Hanne Reintoft, men alle i uddannelsen var pionerer dengang, også Bodil. Hun har aldrig fortalt mig direkte om sine bevægegrunde for det engagement og den empati som drev hende hele livet i forhold til især børns ve og vel, men for mig er der ingen tvivl om, at hendes egen families sociale baggrund spillede en betydelig rolle for hende, og ikke mindst hendes mor Sines- og i sidste ende nok også min mors historie, har sandsynligvis spillet en rolle da Bodil efter uddannelsen valgte at arbejde i mødrehjælpen.

Bodils sociale engagement og brede indsigt kom da i øvrigt også til at spille en betydelig rolle i mit eget liv, hvor ikke mindst hendes kendskab og interesse for familiens kulturelle rødder inden for husmands- og landarbejderkulturen gjorde et vedvarende indtryk.

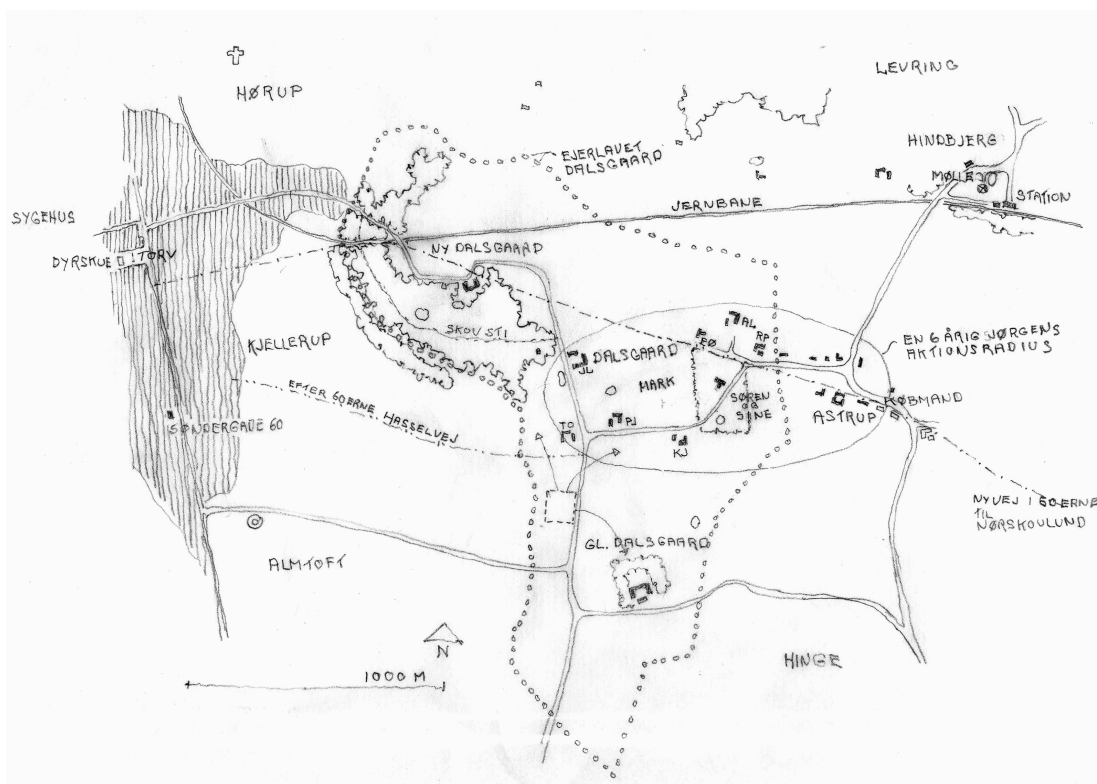

Som en slags afslutning på sin uddannelse som socialrådgiver fødte Bodil sin og Georgs datter Rikke

Dalsgaard Mark

Det blev Sine og Sørens verden der blev mit barndomsland. Ikke at forstå sådan, at jeg ikke faldt til alle de andre steder hvor skæbnen førte mig hen, men det var til Dalsgaard Mark jeg altid vendte tilbage, og det var her mine rødder nåede dybest og fandt næring til de første lag af min selvopfattelse. Det gjaldt husmandsstedet og landskabet med markerne, mosen og naboejendommene... og det gjaldt menneskene der færdedes der.

Gamle postkort sendt til Sine og Søren var oftest forsynet med netop adressen "Dalsgaard Mark" og det var da også netop sådan... som et lille sluttet naboskab, at det lå og skuttede sig, omgivet af den nærmeste verden bestående af et par større gårde i samme ejerlav og af tilsvarende naboskaber i de tilstødende ejerlav og sogne. Om tillægsnavnet Mark var officielt ved jeg knap nok, men betegnelsen antyder helt sikkert, at her var livet mere noget magert end noget fedt. I det mindste kunne man her fra ikke komme længe ud, uden at bevæge sig ind i noget andet.

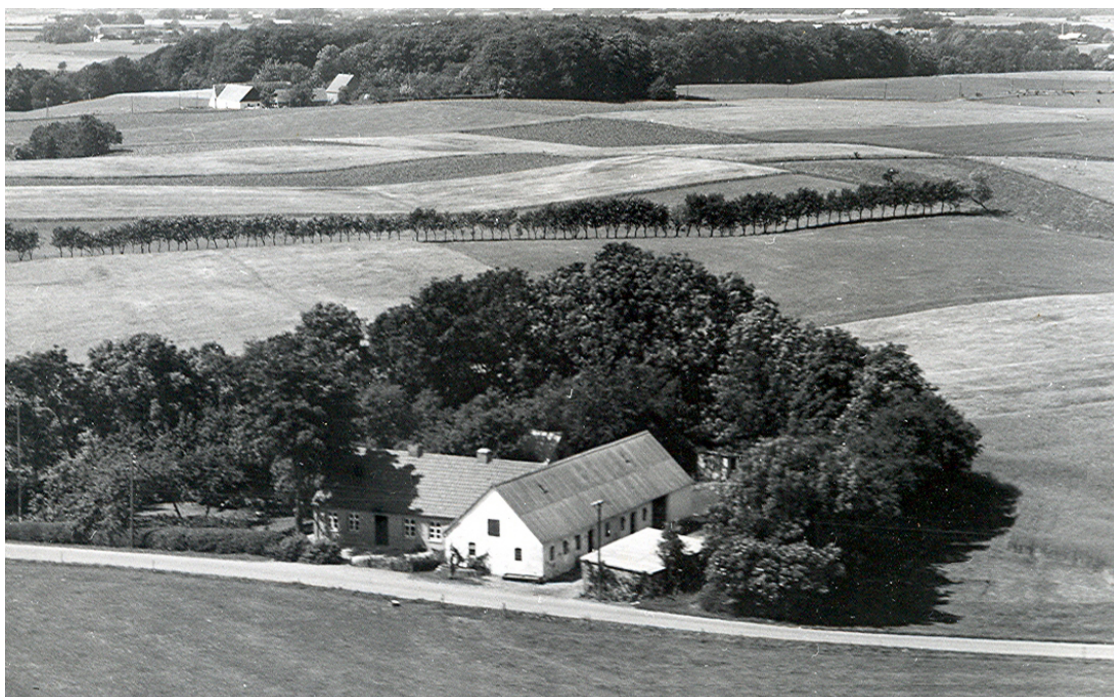
*Dalsgaard Ejerlav er markeret med bollelinje og de viste veje er fra 1950erne
Den viste jernbane eksisterer ikke mere og de nyere veje er markeret med stiplede linjer
Den lille Lars Jørgens aktionsradius er antydnet med en oval.*

Oprindeligt, og længe før min tid... tilbage engang i 1600tallet, havde der kun været en enkelt stor gård i området. Den hed Dalsgaard og den havde blandt andet tjent som sæde for en herredsfoged. I begyndelsen af 1900tallet var der imidlertid ikke mere end et par æbletræer tilbage efter den oprindelige gård, som nu var erstattet med tre nogenlunde lige store gårde på tre nye lokaliteter strategisk placeret på den oprindelige gårds jorde. Ny Dalsgaard mod nordvest var pudsigt nok den ældste, Gammel Dalsgaard mod sydøst var den yngste, og midt mellem de to lå den gård som havde fået lov at bære det

rene navn Dalsgaard videre, og det var den gård, som senere gradvist kom til at udgøre hovedgrundlaget for udstykningen af de syv husmandssteder på Dalsgaard Mark, der hvor den så selv lige præcist bevarede førerpositionen som gården ”æ gor”.

Dalsgaard Mark udgjorde- og udgør stadig, sammen med Ny- og Gl. Dalsgaard, et ejerlav der lige siden udstykningen i 1700tallet naturligt er fortsat, med slet og ret at hede Dalsgaard. I næste lag af min verdensopfattelse indgik Dalsgaard, sammen med tre andre ejerlav Almtoft, Kjellerup og Hørup i et overordnet sognefællesskab, Hørup Sogn... med kirken i Hørup, dyrskuet og torvet i Kjellerup og et vandtårn og en iskiosk i Almtoft som samlende komponenter. Nå, ja, til min verden hørte der da også lige nabosognene Levring med landsbyen Hindbjerg og dens mølle og station samt Hinge med købmanden i Astrup og mejeribyen Nørskovlund.

Det var folkene på de otte ejendomme, nu Dalsgaard Mark, jeg talte med til ”min stamme” og jeg husker stadig nu omkring 65 år senere, både navnene og de personlige karaktertræk på alle som sad i de enkelte ejendomme. Over alt i nabolaget færdedes jeg frit og lidt til, og derudover besøgte jeg jævnligt de kendte steder i lokalområdet... på cykel eller med min bedstefar og hans hestevogn.

Søren og Sines husmandssted lå midt i ejerlavet Dalsgaard som er en del af Hørup Sogn der desuden rummer ejerlavene Almtoft, Kjellerup og Hørup,. Tilstødende sogne er desuden Hinge med Astrup og Nørskovlund samt Levring med Hindbjerg.

Naboerne

Alle familier på Dalsgaard Mark var på en gang naboer og kolleger inden for landbruget. Enhver passede først og fremmest sit eget, men kunne også arbejde sammen hvor det bød sig, i forhold til at dele eller låne redskaber og andet. Der var ikke noget formelt fæl-

lesskab, men man deltog i stort omfang i hinandens gilder og man gik til kaffe hos hinanden, hvor der blev serveret hvedeboller med smør, lagkager med glasur og flødeskum samt alle mulige slags småkager, alt sammen hjemmebagt efter alle kunstens regler og lidt til.

Objektivt set var naboerne helt jævne og almindelige folk, men for mig var de alle unikke og autentiske personligheder. Groft sagt kan man sige, at de var mit første møde med menneskeheden uden for familien... og derfor bidrog alle til at forme min indledende forståelse af omgangen med andre mennesker. På en måde opfattede jeg dem alle som en slags sekundære forældre som det var rart at være gode venner med.

Sådan håber jeg så også, at jeg siden har mødt- og stadig møder andre mennesker hvor jeg har boet og arbejdet. Måske ikke ligefrem som forældre, men dog som mennesker jeg gerne vil gøre en indsats for at ære og have det godt sammen med. Men hvor nogle af "mine mennesker" mødt siden 1950erne er røget i glemmebogen, efter princippet "ude af øje - ude af sind", så står alle i familien og blandt naboerne i 50ernes Dalsgaard fortsat klart i min erindring ... de var jo mit livs første medmennesker.

Derfor, og fordi de også repræsenterer en lille danmarkshistorie som også mine familiedlemmer, da vil jeg også omtale dem her.

Jens Lauersens

Gården hvorfra de fleste andre var udstykket hed, som omtalt, fortsat Dalsgård og den var også stadig den største og førende ejendom af de otte i naboskabet. For eksempel var det her man trak til tyr når en ko var tyregal, om end også denne gesjæft var i aftagende grundet det nymodens insemination. Et par gange var jeg dog med min bedstefar i dette dramatiske ærinde. Sådan oplevede jeg det i det mindste, når jeg på behørig afstand så den store tyr bestige den lille ko, alt medens gårdmanden Jens Lauersen styrede begivenheden og min bedste far Søren efter bedste evne holdt koen nogenlunde rolig i tøjret. Der var noget ophøjet over både gård og gårdmand... og eksempelvis har jeg aldrig set ham til kaffearrangement!

Ud over de intime besøg hos tyren og et par visiter omkring jul sammen med Sine kom jeg aldrig på Dalsgaard. Gården lå ved kanten af Dalgaard Skov, længst væk fra Sine og Søren, ligesom dens nabo Thorvald Olsens husmandssted hvor jeg også kun kom sjældent.

Thorvald Olsens

Familien Olsen var dengang de nyeste folk på Dalsgaard Mark og blev vel fortsat set lidt an! Eller også havde de særlig travlt med at komme til at sidde sikkert på stedet. Thorvald gjorde sig således i denne kamp vældig bemærket ved at være den første, som fik installeret malkemaskine. Det var vildt imponerende i mine øjne. Således blev der indrettet et malkeum til maskineri og spandvask, som var så rent og fint at det duperede mig lige så meget som jeg sikkert også ville blive det i dag, hvis nogen inviterede mig ind i et rumskib. Jeg havde aldrig før, i forbindelse med en stald, set sådan nogle slanger med gennemsigtige rør og blanke beholdere før, og så med mælken strømmende igennem direkte ned i mælkejungerne! Vildt imponerende, og så ville hele anlægget endda i dag kun kunne bruges på et landbrugsmuseum lige som alt det andet man brugte dengang.

Peder Jensens

Ved nedkørslen til Dalsgaard Mark (nu Skovsvinget 4) boede Laura og Peder Jensen. Deres sted var også i udkanten af min aktionsradius, men da de var jævnaldrende med Sine og Søren kom jeg lidt oftere hos dem, dog mest sammen med Sine til en kop formiddagskaffe og nogen af Lauras fantastiske småkager, som hun opbevarede i flere forskellige kagedåser på sine køkkenhylder. Om det skyldes kagerne eller ej, så syntes jeg at Laura var noget af det rareste jeg havde mødt, altid venlig og med et smil til en lille dreng. ”Pjensens” var meget respekterede folk, dels var de flinke og omgængelige, men de havde også en del status fordi de altid havde været et lille hanefjed foran alle andre med de mest fornøjelige fornyelser. Min mor fortalte, at de var de første som fik radio engang i trediverne og at hun og hendes søskende flokkedes derhenne for at høre stemmer og musik. Det kunne godt give lidt nap og nogle skub, da de kun kunne høre en af gangen i det tilhørende hørerør!

Senere var det også Pjensens der først fik telefon på Dalsgaard Mark, men Sine har nok syntes at det var for stort, at bede om at låne den, for hun foretrak stadig posthuset i Kjellerup, når hun en sjælden gang havde behov for at ringe til- eller modtage opkald fra eksempelvis min ældste moster Meta som boede i Ballerup og heller ikke havde egen telefon. Så foregik det ved, at en af dem skrev et postkort og annoncerede tidspunktet for sit opkald direkte til modtagerens nærmeste telefoncentral eller posthus, og så mødte begge op i hver sin telefonboks og råbte til hinanden, for ellers kunne de ikke tro, at den anden kunne høre noget så langt borte! Først da Sine og Søren gik på pension og flyttede til Kjellerup i 1959, fik de også selv et apparat.

Pjensen og Laura

På et tidspunkt i 1952 tror jeg, tjente min fætter Søren, som 14årig, hos min bedstefar. Det var i en periode hvor jeg ikke var der særlig meget, men jeg var der da så meget at jeg af ham lærte at lave en fiskestang af bambuspinde som vi kunne fiske med i en dam oppe bag Pjensens. Dammen var et stort, mørkt og dybt vandhul med nogle træer og et buskads omkring, en helt egen og spændende verden hvor jeg bare ellers ikke måtte gå alene op, men vi fangede... eller jeg fangede, ikke noget der. Det havde jeg ellers tidligere gjort i et af min bedstefars mosehuller, som oven i købet var meget mindre og kun med lidt dunhamre og siv omkring. Der fangede jeg en lille karusse, som det lykkedes mig at bringe hjem til vandtruget ved staldlængens sydgavl, hvor den dog led den kranke skæbne at ryge med ned i en af hestenes maver, da de fik en fyraftenstår før de blev trukket i stald.

Ellers var fætter Søren mest optaget af piger som kredsede om det lille husmandssted i den tid han var der. De kunne ikke stå for hans Ballerupske tungemål, som var ret forskellig fra det lokale meget brede jyske, men derudover var han nok også i sig selv en lille charmetrold, om end jeg ikke forstod meget af hvad der foregik.

50 år senere så jeg Laura og Peders gravsten på Hørup kirkegård i lapidariet, der hvor stenene fra de sløjfede grave stilles, og ja, nu er de heller ikke dér mere. Tiden går og vi forsvinder alle.

Kristian Jensens

Mellem Pjensens og mine bedsteforældres boede Margrethe og Kristian Jensen på en lidt nyere rødstensejendom bygget i begyndelsen af 20erne. Deres to børn havde været jævnaldrende med min mors yngste søskende og sikkert derfor, og fordi de også var nærmeste nabo, var de blevet Sine og Søren's primære samarbejdspartnere omkring de praktiske gøremål i hverdagen når tingene lige kunne gøres noget lettere med lidt ekstra grej eller et par hænder til. Eksempelvist ejede de i fællesskab en selvbinder og udvekslede heste når der skulle høstes med den. Til en selvbinder krævedes mindst tre heste i stedet for de to som alle selv havde og, på samme måde var der også flere om, at dele den rulle til glatning af duge og sengetøj etc. som stod på loftet hos Margrethe.

Hos Margrethe kom og gik jeg efter behag, og kunne endda være heldig også at rede mig et glas saftevand og en sludder med hende. Hun kunne fortælle om livet og hvordan man kunne begå sig, som for eksempel nytårsaften hvor det var tilladt at lave ting som ellers ikke var tilladt. Så som at liste madam blå (kaffekanden) ud af køkkenet hos nogen man ville drille lidt og så hænge det op i deres flagstang sammen med en nabos havelåge eller lignende, hvis det skulle være rigtig sjovt. Og det var så hvad vi børn havde gang i hver nytårsaften.

Kristian havde flere grise end min bedstefar og det var en oplevelse at høre det markante skift fra skrig og skrål til den dybeste stilhed, kun afbrudt af lidt snøft og puffen, når de blev fodret ved aftenstide. I det hele taget var dette skumringstidspunkt fuld af sin egen stemning, akkompagneret med en summen af alle mulige andre lyde også... af spande der skrumlede, køer der brølte og mænd der dirigerede med folk og fæ rundt bag staldmurene i nabolaget.

En gang måtte jeg ikke besøge Kristian og Margrethes sted i lang tid, der var sat flere skilte op med advarsler om ikke at komme nærmere! Der var udbrudt mund- og klovsy-

ge - det var trist ja meget trist og stemningen var meget ængstelig ved risikoen for at smitten skulle brede sig yderligere... stedet var som spedalsk.

Flere år senere sidst i 60erne var et eller andet gået helt galt og Kristian blev enkemand! Margrethe var gået i dammen oven for Pjensens.

Af hensyn til nyere generationer, der kun kender Dalsgaard Mark som den er i dag, skal lige oplyses om, at den nu gennemgående Illervej fra Nørskovlund til Kjellerup ikke fandtes i 1950erne. Dengang førtes trafikken af mere snørklede veje gennem området og omkring Dalsgaard og ned ad Skovsvinget om forbi Sine og Søren og op til Rasmus Pedersens med stikvejen bagom til de sidste to steder med Axel Levrings og Egon Østergaards steder yderst på marken.

Rasmus Pedersens

Rasmus Pedersens ejendom hører nok til de ældste af alle de nuværende ejendomme i Dalsgaard. Ja, det var ikke noget jeg vidste dengang, for bygningerne var skønsomt fra begyndelsen af 1900tallet, men af de studier som også ligger bag historien om den første Dalsgaard og opsplitningen til i øvrigt først to og så til de fire gårde hvoraf en aldrig var blevet bygget, fremgår det at der i samme omgang, tilbage i 1700tallet, faktisk er blevet udstykket en særskilt mindre ejendom i jord svarende til et husmandssted eller et boelssted, men kun bebygget med et såkaldt vejhus, typisk for en håndværker, en sadelmager eller lignende. Man kan forestille sig at en efterkommer eller veltjent medarbejder fra den oprindelige Dalsgaard her har modtaget en godtgørelse eller erkendtlighed i forbindelse med det store opbrud fra stamgården, men der er også spor der peger i retning af at der var en selvstændig ejendom helt tilbage i 1571, muligvis som en forløber for den senere egentlige udstykning!

Nu er det gamle vejhus længst forsvundet og erstattet af den trelængede ejendom som ligger der stadig i dag, og der hvor Rasmus Pedersens holdt til da jeg kom der. Om det har noget med dens fortid at gøre er svært at sige, men det var som om denne ejendom også i 1950erne var af lidt højere status end de andre, men dog ikke på niveau med Dalsgaard, idet jeg helt ser bort fra Ny- og Gammel Dalsgaard som vel mere var proprietærgårde.

NB. Senest har jeg nu også fundet frem til at ejendommen på alle måder har været et ophøjet sted, idet der længe før alt andet i Dalsgaard engang i bronzealderen er bygget en gravhøj på en naturlig forhøjning lige nord for de seneste staldbygninger. Her har man således gravsat måske den første bonde i Dalsgaard, dengang religionen i særlig grad byggede på vedvarende kontakt med den gamle æt... hvoraf de nye generationer var en del. Kan nogen høre historiens vingesus?

På vestsiden af ejendommen, ned mod min bedstefars, var der et vandværk som blev fornyet dengang med en ny vandbeholder støbt i beton. I den anledning forestiller jeg mig nu at man også omkring århundredskiftet kan have været et foregangssted og har set muligheden for at udnytte den høje beliggenhed til at forsyne hele nabolaget med rent vand! Selv i 50erne var der nemlig masser af steder på landet hvor man klarede sig med egne private brønde, typisk midt på gårdspladsen, men altså ikke på Dalsgaard Mark. Før dette antager jeg, at for eksempel de første beboere på min bedstefars ejendom har brugt

vand fra de mange mosehuller. Sådan havde de i det mindste selv klaret sig da de boede i deres landarbejderhus i Almtoft.

Pedersens var i øvrigt flinke folk, hvor jeg flere gange har været med til aftenkomsammen og kaffe sammen med de andre naboer. De havde en søn som jeg knap husker, men jeg mener han hed Leif..! og så havde de en datter som nok var godt et år ældre end jeg. Hun hed Karen Margrethe og gad godt lege med mig når der ikke var andet der bød sig til. Det var i øvrigt det første hjem hvor jeg oplevede aktiv musik. De havde et pedalorgel som virkede voldsomt tillokkende på mig og jeg fik da også lov til at lave et par dyt, uden at dette dog har ført til nogen form for musikalsk karriere, men jeg lærte da sangene "hønsfødder og gulerødder med halsen af en svane", "Jens Hansen havde en bondegård" og sikkert flere. Det var et sted hvor man automatisk tænkte på at opføre sig pænt og ordentlig.

Axel Levrings

Ud ad stikvejen eller hjulsporet til de to yderste ejendomme kom man først forbi Axel Levrings, den sandsynligvis tredjeældste ejendom på marken efter matrikelnummer at dømme, men også her er de første bygninger for længst skiftet ud ligesom der har været rokader med skiftende jordtillæg. Før Axel var der også en Levring på ejendommen og nu er der en ny af slagsen, så dermed kan man vel betegne stedet som en slægtsejendom.

I 50erne var Axels gamle mor Ane gået på aftægt i den ene ende af stuehuset. Så vidt jeg ved, havde hun i sin tid medvirket ved et par fødsler hos min bedstemor som da også fortsat aflagde visit hos den gamle kone, og en enkelt gang var jeg med. Ved den lejlighed fik jeg en kasse med gammelt legetøj at lege med medens de snakkede, og jeg fandt et billedlotteri som jeg syntes var spændende. Der var ikke meget legetøj rundt omkring dengang, og alene det at der overhovedet eksisterede noget her, var for mig en stor oplevelse. Ellers kom jeg ikke meget her, nok især fordi der ikke var børn på stedet.

Egon Østergaards

Til gengæld havde de en dreng inde på den sidste ejendom hos Oline og Egon Østergaard. Han var knap på min alder og hed Knud Erik og han var min legekammerat når jeg var i Dalsgaard. Mest dryssede vi vel omkring på jagt efter en spændende oplevelse frem og tilbage over marken, som var den nærmeste vej mellem vore domæner... rundt i staldene eller bare op og ned i høet og halmen i laderne. Eller vi landede i deres dagligstue og spillede Dam og Mølle. Det var Knud Erik skrap til, han havde lært nogle gode strategier af sin far, og så kunne jeg jo så også lære dem og jo, jeg lærte også at jeg kunne vinde.

Om vinteren dannedes der altid en lille dam ved deres skel ned mod mine bedsteforældre mod syd, der løb vi rundt i gummistøvler og legede skøjter. Vi havde ingen skøjter, men vi prøvede at vikle noget ståltråd om nogle brædestumper, og så binde det hele på støvlerne. Det fungerede overhovedet ikke, men der gik da en masse tid med det.

Egon var handelsmand og drev ikke egentlig landbrug, jeg tror de havde en ko og en gris, men ellers var det mest dyr på transit der opholdt sig i stalden og på marken, som vel kun var på omkring en tøndeland eller to. Engang fik de lagt nyt stråtag på stuehuset, det var spændende at kigge på, langt mere interessant end at tage roer op og de sædvanlige bondeting. Egon kom i næste række efter Kristian Jensen når min bedstefar stod og

manglede hjælp, som når der for eksempel var behov for at hjælpe en kalv til verden. Mange gange klarede koen det nærmest selv, men andre gange vendte kalven forkert og skulle hives ud. Så kunne Egon finde ud af at sætte en løkke på et tov omkring de nærmeste ben så Søren og han sammen kunne trække på det helt rigtige tidspunkt. Så vidt jeg forstod handlede det om at fødslen ikke gik i stå når først kalven var på vej, for så risikerede den at side fast ved livet når den var halvvejs ude, og det kunne den godt tage skade af.

*Egon og Oline Østergaard, Axel Levring og frue samt Karl Ungmand.
Alle naboer den gang var for mig søn næsten min familie og da det blev tid, var de selvfølgelig
også med ved Søren's 80 årsdag.*

Kjellerup

Bedst var nok turene til Kjellerup, der gik ad grusvejen hen forbi Kristian Jensens og P. Jensens og videre op til Thorvald Olsens hvor vi drejede til højre hen forbi Jens Lauerens på Dalsgaard som også var yderste post inden for min aktionsradius. Derefter passerede vi Ny Dalsgaard som var fremmed territorie for mig, de havde godt nok nogle drenge på min alder derinde, men det lykkedes mig aldrig at finde en god anledning til at komme i kontakt. Gården var en stor gård og den var ikke en del af hverdagen på Dalsgaard Mark, så måske var der noget classeskel i luften som spærrede for initiativet, det er jo da set før, at forekomsten af forskellige vilkår kan medføre lidt naturlig distance. Men det ser jeg nu ikke noget forkert ved, jeg konstaterer bare, og jeg har aldrig hørt fjendtlig tale om nogen der på stedet. Ved indkørslen til Ny Dalsgaard var der en branddam, nogen gange med en lille flok ænder, hvor vi drejede ned mod noget eng og græssende køer og videre over banen gennem "æ bette skåw" og så op til Kjellerup ad vejen som nu hedder Sindingsgade. Dengang var det stadig uden for byen og på højre hånd passerede vi den hyggeligste kampestensgård med stråtag og løst gående høns på gårdspladsen i den Morten Kockske stil, før vi kørte ind i byen ved Ågade.

Kjellerup var i 1950'erne på det nærmeste vokset sammen med Almtoft i syd og med Hørup i mod nord, og byen som sådan var klart Dalsgaard Marks livline til resten af verden. Byen lå lige på den anden side af Dalsgaard Skov, og der var ikke mere end 3,5 kilometer derind, hvad enten man gik ad vejen gennem "æ bette skåw" nær Hørup, eller sønden om via Almtoft Mark. Således havde børnene fra Dalsgaard i mange år først gået ad vejen til skolen i Almtoft i de små klasser og den anden vej rundt i forbindelse med de store klasser til skolen i Kjellerup. I det sidste skoleår i syvende klasse måtte de jo så også lige et smut omkring præsten ved Hørup kirke til konfirmationsforberedelse.

Oplevelserne i byen

For mig betød en tur til Kjellerup at jeg fik søndagstøjet på. Ikke fordi jeg skulle i skole eller havde store ting at gøre i byen, men når man skulle til byen, så skulle man se ordentlig ud. Mit liv på Dalsgaard Mark faldt jo før min skoletid og siden kun i ferierne, så jeg kom egentlig ikke meget til Kjellerup, men jeg blev da klippet nogen gange ved barberen inde ved torvet. Han var en glad og snaksalig mand som på underholdende vis fik mig anbragt på et bræt lagt henover stolens armlæn så jeg kunne sidde der, højt hævet oppe i en rigtig arbejdhøjde, med fødderne på en gammel avis på selve sædet... og så var jeg hos herrefrisør, formedelst en énkrone som jeg dog gerne havde brugt anderledes hvis det havde stået til mig. Som for eksempel at købe et kræmmerhus med bolsjer, en salmiakstang og en isvaffel med skum i slikbutikken lige om hjørnet i en krog ud til Søndergade ved siden af Schous Hotel. Slikbutikken havde Bodil introduceret mig for, der havde hun nemlig selv sine ærinder. Nu er den butik længst ude af historien, og hotellet brændte vist nok engang i 70'erne og blev erstattet med noget fuldstændig "lige meget" nybyggeri.

Billede fra 1950'erne. Det var "min" Barber butik. Et besøg på konditoriet blev det aldrig til her.

Torvet var det absolutte centrum i byen, her og i nabolaget var der masser af butikker og en gang om ugen var der marked, og her havde rutebilerne til alle oplandets landsbyer holdeplads, her mødte folk hinanden og sjovest synes jeg jo det var, at møde nogen fra Dalsgaard Mark af. Ja og så var der jo specielt en lille butik Cito midt for tovet – her

handlede de med legetøj og her kunne man frit trykke næsen flad mod ruden og se på Tekno biler og æsker med Lego klodser i timevis... indtil man blev større og flyttede næsen hen på æskerne med Meccano ingeniørsæt - sikke et eldorado. Mit eget legetøj dengang bestod mest af de figurer som jeg selv kunne sætte sammen af kastanjer og tændstikker eller de sten som jeg i min sanddyngne udnævnte til køer og heste etc. Ikke for at beklage mig – tvært imod, den form for leg udviklede bare mine evner for at se muligheder, vel nærmest som dengang min mor samlede på "hønsemedaljer".

Et par gange, hvor det var min mor som fulgte mig, blev besøgene hos barberen udvidet med en tur i et badekar på elektricitetsværket hvor de lejede badeværelser ud, det var på det nærmeste en vildt eksotisk oplevelse hvor lyde af maskiner og klaprende træsko akkompagnerede min mors skrubberitualer med træuld og sæbe, og som i sidste ende fik mig til at ligne en lille blankpoleret pattegris.

Disse renvaskningsstunts kom dog aldrig på hitlisten, for jeg var langt mere optaget af de åbenbaringer som man kunne støde på i slikbutikken i Søndergade og hos Cito på Torvet med det i øvrigt meget fine lille anlæg og tinghuset der på smukkeste vis fremstod som et lille eventyrslot i baggrunden. Det er min overbevisning, at det var den slags scenarier og skønhedsidealere som gav folkelig sammenhængskraft dengang, i hvert fald syntes jeg at torv og rådhusanlæg var et glørværdigt midtpunkt i Kjellerup og oplands lille samfund.

Tinghuset 1959, Lokalthistorisk Arkiv.

Undskyld... tilbage til virkeligheden, for selvfølgelig blev mine længsler imødekommet til sidst! Først med Lego som var det nye og moderne legetøj som afløste mine gamle træklodser hvormed jeg havde startet min bygmesterkarriere og havde bygget de fineste huse med søjler og buer krydret med spir og grønne træer så det var mageløst. Men

klodserne kunne ikke hænge sammen... og det kunne Lego, og med legoklodser kunne man bygge "rigtigt", som med mursten! Og så var der døre og vinduer og tagsten som kunne bygges ind og på... altså, hvor vildt.

Ingenting var dog så vildt som Meccano. Med det blev legen blodig alvor, for med det kunne man udforske selveste naturlovene... at man kunne få fuld drøn på et lille hjul ved at forbinde det med et elastik til et større hjul og så dreje dette rundt og transformere kraften over på det lille hjul, som så med fordel kunne udstyres med nogle møllevinger så hastigheden blev dramatiseret til det yderste! Det gav mig nærmest ekstase på denne måde at opdage kendte fænomener som møllens hjul i Hindbjerg eller tandhjule- ne på min bedstemors cykel. På forunderligvis fik jeg lov i dagevis at fylde stuebordet med mine kreationer sat sammen af de vidunderlige stænger, hjul og andre dingener, så var der hygge, og ikke mindst om aftenen, når bedstemor strikkede strømper og bedstefar læste Kjellerup Avis eller hørte radio på Kalundborg senderen.

Kulturens centrum

Største oplevelse i Kjellerup var ubetinget det årlige dyrskue bag torvet oppe i retning af sygehuset. Her var der solskin og feststemning med flag og stråhatte og frem for alt candyfloss med smag af "Kongen af Danmark" bolsjer. Dyrene som sådan kendte jeg jo egentlig rigeligt til i forvejen, men det gjorde jo et vildt mere festligt indtryk at såvel dyr som mennesker, i dagens anledning, var striglet og kæmmet så godt igennem at de alle var noget nær ukendelige. Men så passede de ligesom også bedre ind i billedet med alle gyngerne og karrusellerne og al det andet gøgl... jeg elskede det.

Knap så festligt, men til gengæld noget mere højtideligt var turene til kirken i Hørup. Den blev ganske vist ikke overrendt, men et par juleaftner drog familien dog af sted derind. Der var en hyggelig og tryk stemning og der blev fortalt gode historier alt medens min bedstefar Søren og hestene holdt til ved mejeriet (Tror jeg.) neden for kirken. De måtte jo så modtage julebudskabet på hjemturen fra en af mine mostre, for bedstemor Sine var jo blevet hjemme ved komfuret og flæske- og andestegene (Eller var det omvendt!). Man må i hvert fald nok se i øjnene, at familien ikke var den mest vakte sådan rent religiøst, men Sine og Søren var dog medlem af valgmenigheden, antageligt for at skabe personlig distance til den der på stedet mere indremissionske menighed... og så vidt jeg forstår har man så syntes... at med det på plads, så havde man gjort hvad man kunne med det religiøse. Eller måske skyldtes overgangen til valgmenigheden at den indremissionske præst havde afvist at vie min ældste moster Meta med sin Villy fordi han havde været gift før!

Missionsfolk blev i familien opfattet som selvgode, moraliserende og meget gerrige mennesker som det var bedst at undgå. Det var ikke fordi man ellers nogensinde talte om religion, det lå bare ligesom i luften, og bevidst eller ej så har jeg hel klart overtaget samme attitude om end med et øje på klem, for når det gjaldt (og gælder) de religiøse historier og leveregler så synes jeg der var masser at komme efter. Men decideret at tro på en gud og vente på frelse og den slags, det forstod jeg mig simpelt hen ikke på. Lidt gudetro var der dog i familien, hvor min elskede bedstemor Sine og moster Bodil, som nok de eneste, havde et mildere forhold til Vor Herre.

Byen og landskabet

Turene til Kjellerup, om det så var til barberen eller til kirken, foregik i begyndelsen, med hestevogn men senere, da jeg var blevet større, også med cykel eller til fods. På turene til fods gik turen altid ind gennem Dalsgaard Skov hvor skovbunden glimtede af solstråler som spejlede sig i anemoner og vandhuller med sværme af farvestrålende guldsmede. Om byen er der ellers at sige, at torvet og det man allerede dengang så som det rigtige Kjellerup er opstået sidst og befinder sig midt i trekanten mellem de oprindelige landsbyer Hørup, Almtoft og Kjellerup, præcist der hvor de nyere hovedveje Silkeborg-Viborg og Bjerringbro-Thorning krydser hinanden. Fra dette punkt "Kjellerup Korsvej" danner byen en af portene mellem det blødere Østjylland og det barskere Vestjylland som begynder omtrent lige uden for bygrænserne mod vest, ved den gamle hærvej der fulgte den jyske højderyg ned gennem Jylland. Der var i begyndelsen af 1900tallet tilløb til at Kjellerup skulle være købstad, men den plan blev aldrig gennemført trods domhus, jernbanestation og sygehus.

Astrup

I hverdagen gik turene mest til Astrup mindre end en kilometer ad vejen mod øst. Astrup var en bebyggelse med nogle få gårde, en snedker og en købmand, og den hørte til i Hinge Sogn. Først skulle man dog op forbi Rasmus Pedersens i Dalsgaard Marks ældste og yderste husmandssted der hvor vejen fortsatte direkte ind i nabosognet Hinge med landsbyerne Astrup, Nørskovlund og Hinge selv... med kirke, sø og søbad.

Første beoer i Hinge sogn var den mælkekusk som hentede mælk hos Sine og Søren, ham kendte jeg vældig godt. Han hed Axel og var et af de mest underholdende elementer i den daglige trummerum på Dalsgaard Mark, og han var flink til at lade mig hoppe på fladvognen, og køre med på et stykke af hans rute, når han havde læsset på eller af hos os. Længere oppe ad vejen boede en familie som jeg ikke kendte, men som havde en søn der var i mekanikerglæder inde i Kjellerup. En dag havde han tændt en smøg og var sprunget i luften, værkstedet havde været fuld af benzindampe. Det var meget tragisk og medførte en del andagt når man passerede forbi huset de næste lange tider. I dag tænker jeg, at drengen sikkert har været en særlig kvik fyr når han havde valgt mekanikerfaget, den gang i en tid hvor alle andre ellers kom ud at tjene som karl på en gård. Valget af mekanikerfaget kan i hvert fald ikke have været møntet på selvforsyning, for på Dalsgaard Mark var der ingen som havde en bil endsige en traktor.

Næste ejendom var et lille sted, på hjørnet hvor vejen fordelte sig til hver sin side til henholdsvis Hindbjerg i Levring sogn og til Astrup og videre. Der så man ikke meget til nogen beboere, men her boede en gammel mand som vi kaldte "Generalen". Jeg ved ikke mere om ham, end at han var pensionist og derfor kunne køre gratis med toget der kørte mellem Bjerringbro og Silkeborg. Det gjorde han så hver dag hele vinteren, frem og tilbage fra morgen til aften, på den måde holdt han varmen uden selv at skulle bekoste dyr brændsel, som på de kanter den gang typisk bestod af tørv.

Det var her oppe hos Generalen, at jeg nær havde mistet hørelsen en nytårsaften! Vi var nogle stykker der forsøgte at få manden til døren for om vi kunne lokke lidt kage fra ham, men der var ingen livstegn og pludselig stoppede det hele da et af de dengang ny-modens sejlgnarbsbomber sprang lige midt mellem hovederne på os! En elleranden havde åbenbart syntes at det var et passende sted at fyre sådan en af, og idet mindste fik jeg sat

gang i en langvarig hyletone... og Sine kunne senere hive stumper af bomberester ud af mit ene øre.

Karl Ungmann

Over for generalen, på den østlige side af Hindbjerg Astrup vejen, boede cykelsmeden og altmuligmanden, Karl Ungmann. Han var sort som en neger med et ansigt oplyst af det hvide i øjnene og en rød hvid mund, så langt tungen rakte. Han var så rar som dagen var lang og her kunne en lille dreng altid få lov at rode i de mange kasser med rustne eller olierede reservedele samtidig med at han kunne få sig en hyggelig snak, enten med Karl selv eller med hans husbestyrerinde Ann Marí, som var lige så tyk som Karl var tynd. Engang i femårsalderen mødte jeg Karl hvor han kom cyklende med stellet fra en brugt drengcykel. Det så godt nok interessant ud syntes jeg, så jeg måtte jo da lige spørge ham hvad han mon tro skulle bruge det til! Jo da, det var dele han skulle bruge til at stykke sammen til en ny cykel til en lille dreng han kendte! Nå, det var da lige godt nok en heldig dreng tænkte jeg, sådan en cykel kunne jeg i hvert fald også godt tænke mig, for jeg var netop i færd med at lære den svære kunst at cykle på min bedstemors cykel, og den var jo ikke lige den nemmeste at holde styr på, og så var det jo en damecykel!

Kort tid efter mødet med Karl var det imidlertid min fødselsdag og min mor kom hjem på besøg fra Aarhus til eftermiddagskaffen som i dagens anledning bestod af kakao med flødeskum... og hvem kom så ikke, netop som alle var samlet omkring bordet? Det gjorde Karl da såmænd, for det viste sig nu, at min mor havde hyret ham til at lave en cykel til mig, og jeg genså nu det gamle stel i skinnende nymalet tilstand og med nypudset styr og hjul og alt muligt monteret, inklusive de flotteste overføringsbilleder sat på de rigtige steder, så ingen kunne se at det ikke var en fabriksny cykel, sådan cirka. Jeg havde i hvert fald aldrig set så flot en cykel før, og så var den endda auberginefarvet. Stor fest.

Min fætter Søren kom også hos Karl Ungmann og Ann Marí.

Købmanden

Med den nye cykel blev det nu den rene leg at køre til købmand, sådan som jeg ofte gjorde det for min bedstemor. Det havde fungeret nogenlunde med hendes gamle cykel, men nu var der meget mere værdighed over transporten. Købmandsbutikken lå midt i Astrup og var det naturlige samlingssted for folkene i nabolaget. Der var også vildt hyggeligt i butikken, og så duftede der altid af nymalet kaffe som blev lavet på en skinnende kaffemølle som stod ved vinduet så man også kunne se de flotte forkromede hjul og kaffebeholderne ude fra vejen. Kaffe på den tid var særlig værdifuldt, det var jo kort efter krigen og der var stadig forsyningsvanskeligheder tror jeg, for når jeg skulle hente kaffe og for den sags skyld også sukker, da skulle jeg have små rationeringsmærker med. Det var noget staten havde sørget for, for så kunne man sikre at alle kunne få "si' kaffe". En tår kaffe var og er jo noget nær livsvigtigt for danskere, og det fik man så ude ved køkkenbordene hver eftermiddag klokken 3. De fleste steder, for ikke at sige alle steder, var kaffen tilsat noget erstatningskaffe af ristet knust cikorie og rug, og sådan noget skulle jeg også købe. Det hed Rich's og havde det fine reklame slogan "det er Rich's der drik's". Børn fik ikke kaffe ret mange steder, hverken med eller uden erstatning, men min interesse var alligevel stor for i Rich's pakkerne medfulgte altid et billede som man kunne samle på, eksempelvis over temaet Pinocchio, den lille dukkedreng hvis næse der som bekendt voksede et lille stykke hver gang han stak en løgn. Den slags kunne godt give lidt kolorit på det ellers noget monotone landboliv.

I stedet for sukker brugte vi tit sirup, det vil sige lys eller mørk sirup, og jeg kunne bedst lide den mørke. Måske var det for at spare på rationeringsmærkerne, det ved jeg ikke, men vi købte det jo da hos købmanden, forudsat at vi selv havde et tomt glas med. Så tog han glasset og gik til en tønde hvor han med en hulske elegant fik det fyldt med det klistrede stads uden at noget løb over og fedtede alting til. Det så nemt ud, men det var det ikke, i hvert fald faldt det mig meget nemt at få det i både håret og tøjet, når jeg baksede det over mine havregryn med mælk hver morgen. OTA solgryn var det dengang! Nu er det økologiske havregryn af lige meget hvilket mærke og med økologiske rosiner og en halv banan skåret i skiver lagt ovenpå i stedet for sirup. Det vil sige, at jeg har spist havregryn så godt som hver eneste morgen hele livet, hvor jeg stort set heller aldrig har været syg... og i det spil må der da være en sammenhæng!

Alle mennesker havde dengang en købmand, i hvert fald i Dalsgaard... og når man havde en købmand, så havde man også en "bog". Det vil sige, at købmanden havde en bog for hver af hans kunder, og når man så købte ind, så blev det skrevet ned i bogen, og færdig med det – troede jeg. Sådan var det selvfølgelig ikke, betalingen blev naturligvis bare foretaget en gang imellem, eksempelvis når der var kommet penge til huse fra mejeri eller slagteri vil jeg tro! Eller helt sikkert når der kom penge ind for æg, for her havde købmanden fat i den lange ende... det var jo nemlig ham selv der stod for udbetalingerne af æggepenge. Så altså, betalt blev der, og det er i det mindste aldrig faldet mig for øre at Søren ikke skulle have betalt sine regninger. Søren var en hædersmand og hædersmænd betaler deres regninger og holder deres ord til punkt og prikke. Alt andet ville kaste skam over familien, for naturligvis faldt Sine og hele husstanden ind under Sørens omdømme og enhver vidste jo da også, at bag en god mand stod der også en god kvinde. På den baggrund behøver jeg vel næppe at nævne, at Søren blev mit forbillede som menneske, og ligesom han havde sin "køn" Sine, der har jeg jo så min smukke Grethe.

I Astrup var der også et lille fælles frysehus hvor min bedstemor ofte havde ærinde, for her havde hun en boks hvor hun dengang, længe før køleskabets indtog opbevarede familiens hjemmeslagtede kød.

Nørskovlund

Det var naturligvis også muligt at købe en skovl eller et par søm hos købmanden i Astrup, men i sådanne specielle ærinder kunne det godt svare sig at køre godt et par kilometer længere ud til Nørskovlund. Nørskovlund var en forholdsvis ny og driftig landsby vokset op omkring dets Mejeri som hed Hinge Mejeri fordi det i sin tid omkring 1886 var bygget ved Hinge sogns mest centrale vejkryds. Det var jo her min bedstefar kørt mælk til i mange år, så her kunne han på en god dag lige få en sludder med gamle kollegaer ved mejeriet, når målet ellers oftest var landsbyens smed. Her var der nærmest permanent kødannelse af hestevogne og bønder som skulle have deres heste skoet eller have rettet lidt på diverse landbrugsredskaber. I ventetiden kunne man så passende se sig lidt omkring og måske gøre et par indkøb i en af de, efter landlige forhold, mange butikker med brugsforeningen i spidsen. Eller man kunne lige få lavet en aftale med en håndværker som der også var flere af her.

På en måde kunne man godt kalde Nørskovlund en andelslandsby, den var i hvert fald qua mejeri, brugs og forsamlingshus vokset op sammen med andelsbevægelsen, og nu kan man så sige at de også er blevet gamle og grå sammen. Nåe ja, andelsbevægelsen eksisterer og blomstrer da stadig på koncernniveau, men den daglige folkelige deltagelse synes at være sygnet hen... sådan som den også er det i lokalsamfundene som i dag alle er blevet reduceret til anonyme lokalområder i storkommuner!

Nørskovlund set fra forsamlingshuset i landsbyens opbrudstid ca. 1910, med mejeriet til venstre og brugsen m.m. overfor samt smed og mølle henne om hjørnet.

Tidens gang

Hvad mig selv angår, har jeg haft fornøjelsen af at blive vaccineret mod kopper i Nørskovlund forsamlingshus, hvor bedstemor Sine også lige kunne hilse på gamle bekendte, og hvor jeg igen vendte alene tilbage ca. 60 år senere! Det var for at holde et foredrag om mit arbejde i Bolivia og omegn, men ved samme lejlighed kunne jeg konstatere, at der nu stort set kun er kulisserne og en håndfuld pensionister tilbage af det gamle Nørskovlund, fuldstændig som det også er tilfældet i så frygtelig mange andre landsbyer, hvor det engang så pulserende liv er udskiftet med tom og søvrig tristesse tilsyneladende drænet for ungdom og initiativ. Det er i sådanne stunder man må sande, at vi med den moderne udvikling kan have sejret ad helvede til. Ikke fordi jeg ikke nyder hjemlig hygge med fladskærm og internet ad libitum, men hvad blev der lige af det menneskelige fællesskab i hverdagen? Tja, jeg opsøger det jo egentlig heller ikke selv, ud over det nødvendige, så måske er den slags længsler, når det kommer til stykket, bare en gratis omgang af romantiske forestillinger. I virkeligheden har jeg jo nok i mig selv og mine, så hvorfor skulle det være anderledes for folk i husene i dagens Nørskovlund hvor de udover at nyde naturen da trods alt også både laver juleoptog og går til andespil sammen!

Tingene forandrer sig jo ustandselig, og siden isen trak sig tilbage før tidernes morgen har menneskene utvivlsomt færdedes rundt på jorden omkring Nørskovlund, hvor de da også har markeret sig med gravhøje i skoven lige sydøst for den nuværende landsby og nogle tusind år senere med kirken i Hinge. Det vil sige, at man kan regne med, at her har levet folk uendeligt længe og som i de skiftende tider har ladet sig lede af alle slags nye ånder og guder - og mon ikke de gamle, ligesom som jeg, hver gang har våndet sig når nye tider og værdier har holdt sit indtog... Gu har de så!

Nørskovlund var i min barndom noget nær den yderste kant af verden og først til aller sidst, vel i 11års alderen og et par cykler senere, forcerede jeg denne grænse og opdagede det nye land omkring Hinge og især Hinge Søbad.

Hinge

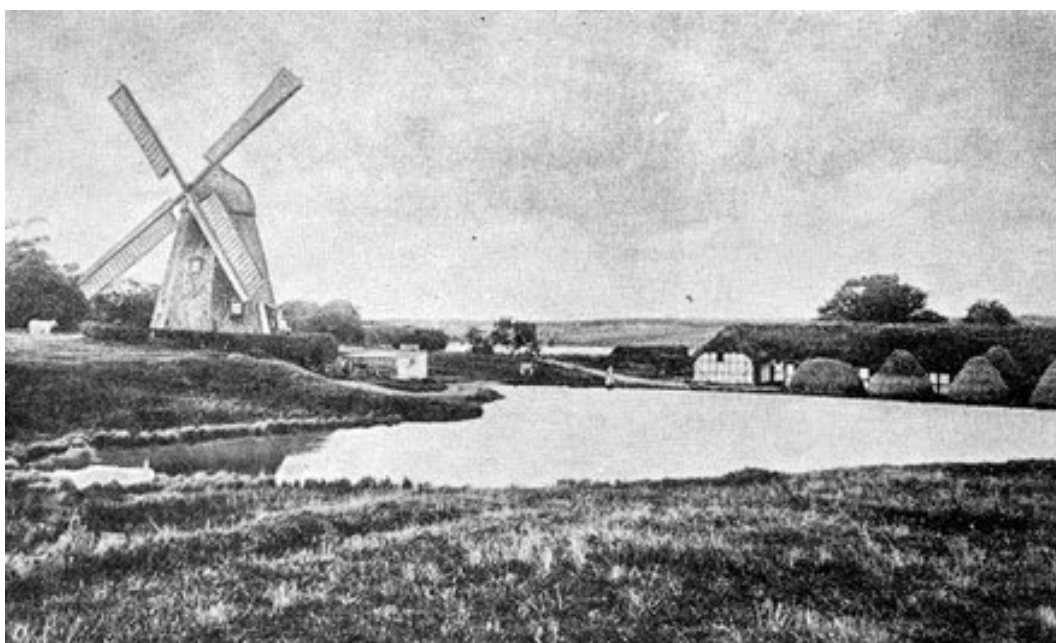
Tinghuset i Hinge 1896, malet af "fruen på tinghuset i Kjellerup" Dorothea Krabbe.

Helt yderst i verden lå Hinge og hyggede sig nede ved Hinge sø. Hinge havde tidligere været et magtcenter på egnen med Kirke og Tingsted samt smedje, købmand og både vand- og vindmølle

Hindbjerg

Hvis man tilbage, hvor vejen fra Dalsgaard ramte T-krydset ved Generalen og Karl Ungmanns huse, drejede en kilometer mod nord væk fra Astrup og ind i Levring sogn, så kom man til Hindbjerg der omtrent som Astrup, nærmere var en samlet bebyggelse med nogle gårde, end den var en egentlig landsby, og dog! Der var ligesom lidt mere at komme efter, ikke at det gjorde den store forskel at der var to købmænd, nej det der løftede Hindbjerg var tilstedeværelsen af stedets vindmølle og Hindbjerg Station, de gjorde en forskel så man godt kunne tale om lidt centerdannelse her.

Møllen

Der er ikke fundet et billede af Hindbjerg Mølle, men nyd så synet af Hinge Mølle, bygget 1862 og ophørt som mølle formentlig omkring 1960. Den er i 2011 restaureret til bolig uden møllevingerne.

Hindbjerg mølle var en almindelig gammeldags vindmølle som lå for enden af et stort gadekær. Her fik min bedstefar malet korn som han selv havde med i sække på gummivognen, som sædvanligvis var den der blev brugt til de udadvendte kørsler. Gummivognen havde et stort fladt lad monteret på et stel med hjul, som på biler, med dæk og op-pustelige slanger. Ja det tror jeg da, men jeg har faktisk aldrig set dem blive pumpet! Fladvognen var der noget mere stads over, at vise sig med, end det at komme anstigende i stivvognen, som havde hjul af træ beslået med jernringe der gjorde, at vognen skramlede højlydt af sted når den kørte på den ujævne grusvej. Derfor blev den da også efterhånden kun brugt på markerne når der skulle køres roer eller mæg. Gummivognen kørte adstadigt og stille og så kunne der mageligt stå en kasse fra Dansk Ægekspert med

en pude af et par sammenlagte stykker sækkelærred. På den måde blev der så et par fine siddepladser til både min bedstefar og mig, når vi kørte gennem det, i øvrigt smukke bølgende landskab... med mig ved tømmerne og hestene i sindig gangart, alt medens de pruttede lystigt og afleverede læssevis af hestepærer på vejen.

Disse ture var lykken, og oven i købet endte det hver gang også med en smuttur over til købmanden over for møllen for at købe for ti øre blandede bolsjer eller lignende. Uforglemmeligt. Nærmere har det til gengæld været at glemme hvordan tandhjulene og slidskerne i møllen sådan helt præcist fungerede, men kornet blev afleveret, og for det meste, malet og læsset tilbage på gummivognen, så man med lidt held kunne have dem med hjem på samme tur. Nogen gange måtte det dog bogstaveligt talt gå som vinden blæste eller nærmere ikke blæste, og så måtte vi vende tilbage efter et par dage med det nødvendige blæs på for at kornet kunne være klar til afhentning.

Stationen og skinnebusserne

Ellers kom vi ikke meget i Hindbjerg, og dog! For Stationen i Hindbjerg var jo for os alle, døren ud til den store verden, til Silkeborg og så til Aarhus eller Herning og videre... eller over Kjellerup til Rødkærbro med Viborg og derfra videre til Nordvestjylland eller den anden vej rundt helt til Skagen! Min mor og jeg stod altid af- og på toget i Hindbjerg, hvor vi også blev hentet og bragt af min bedstefar, der ved den slags lejligheder havde fejlet ladet på gummivognen og rettet på de sammenlagte sække så de ikke støvede for meget på vores fine rejsetøj. Det kunne være meget stemningsfuldt en mørk aften med høj månelys der tyst omsluttede både heste, vogn og passagerer, medens vi bevægede os lydløst gennem det aftenstille landskab! Eller det kunne være en prøvelse i vild fygesne hvor hestene lige som dukkede sig og overlod blæsten til dem som sad og skuttede sig oppe på æggekasserne.

*Hindbjerg Station og alle de andre var tro kopier af hinanden.
Stationen er her vist med omtalte skinnebus holdende ved perronen.*

Togene var begyndt at køre på denne strækningen Kjellerup - Silkeborg i 1924, samme år som min mor blev født. I begyndelsen havde man kørt med rigtige damplokomotiver og nærmest et par skurvogne på slæb til passagererne, men da jeg rejste der fra midten af 40'erne var dette arrangement blevet skiftet ud med nye såkaldte skinnebusser, som var motorlokomotivvogne inklusive to store kupeer til passagererne. De var flotte, røde og meget hyggelige, sådan som de stod på gaden i Silkeborg foran stationen, når man som rejsende trådte ud på Banegårdspladsen efter, som jeg i de første år at have indledt rejsen med regionaltoget fra Aarhus til Silkeborg.

Eventyr og striketoj

Hver rejse var et eventyr og i det mindste oplevede jeg på disse ture at verden kun kunne være noget der var til for min skyld, og det var jo på alle måder godt nok, men nogen gange kunne det også udvikle sig til en prøvelse for min mor. Engang var jeg således faldet i en hyggelig snak med en mand som havde en stor hund der lå under sædet og smilte så meget til mig, at jeg jo nærmest var nødt til at kigge nærmere på den og klappe den og nusse den og, nåe ja hvordan kommer man nu bedst til det, med en hund som ligger under et passagersæde i en togvogn? Tja, for mit vedkommende blev det ved at få mig selv skubbet i stilling inde ved siden af, sådan efter devisen, at ”lige børn og hunde leger bedst”.

Der var blot lige den hage ved sagen under togsædet, at min mor, efter et par ugers hårdt strikkearbejde i samtlige hendes sparsomme fritimer, havde fået afsluttet- og til sidst også mig iført noget nær en mørkeblå habit med hvid bluse og vandkæmmet hår, alt sammen i strik, som nu bare lignede et sæt udtjente støveklude som på ingen måde kunne bidrage til opfyldelse af hendes behov for ros som en god mor, ved ankomsten hjemme i Dalsgaard. Ak ja, pænhed var ikke min stærke side den gang, og er sådan set heller aldrig rigtig blevet til noget holdbart siden, men synd var det jo da for min mor, når hun nu havde arbejdet så hårdt for at imponere dem alle sammen. Imidlertid var seancen måske en ubevidste protest fra min side, for hvad ligner det nu også lige, at stoppe en rask mandhaftig dreng ind i et sæt tøj af strik, altså! Sådan tænkte jeg selvfølgelig ikke lige i nuet, for jeg var jo slet ikke klar over at der fandtes andre muligheder og jeg vidste jo kun, at min mor med stort besvær havde sikret/hamstret garn til resten af mine dage. Ja og samtidig trævlede hun fortsat alle de uldstykker op som hun kunne komme i nærheden af, med et støt voksende lager som resultat... så hvordan og hvorfra skulle jeg lige have fået forestillinger om alternative herremoder! Og så havde der jo lige været krig, og man kunne jo aldrig vide hvornår man igen ingen ting kunne skaffe. Nå, hvorom alting er, så endte den historie med, om ikke at være årsag til- så dog samtidig med, at jeg ikke mere blev overdoceret med strik, men da havde jeg jo så altså også noget nær rundet de fire år.

Lige så lykkelig jeg var når jeg ankom, ligeså ulykkelig var jeg når jeg skulle forlade Dalsgaard igen. Da herskede der gråd og tænders gnidsel indtil forventningen om nye oplevelser ude i den store verden så småt- og i stadig større grad kunne formilde situationen. Første del af omvendelsen skete dog først når der skulle købes togbillet og stationsforstanderen stillede sin fejekost ude på perronen og gik ind og åbnede lugen ud til ventesalen, så vi kunne klare den forretning på reglementeret vis. Der var jo det interessante med den luge, at den nærmest bestod af en lille karrusel delt i to halvdele og anbragt i en

boks som var indrettet sådan at man ikke kunne kigge eller få en hånd igennem lugen, uanset i hvilken stilling karrusellen nu stod. Konceptet var så, at man skulle lægge betalingen i den halvdel der vendte ud mod ventesalen hvorefter stationsforstanderen lagde den ønskede billet i den anden halvdel, den som vendte ind mod ham, hvorefter han drejede karrusellen rundt så penge og billet havde skiftet plads... og voila så kunne man tage sin billet, samtidig at pengene også havde skiftet ejer. Det var da fantastisk, og på gode dage kunne der endda følge et æble med. Med billetten velforvaret i min mors lomme, var der derefter tid til at studere de fine togplakater på væggene. Et af dem var et tegnet portræt af en ged som så direkte på mig uanset hvor jeg stillede mig an. Det syntes jeg var godt fundet på, for geden så helt levende ud selvom den kun var en tegning på et fladt stykke papir.

Nuttens herremodestrik og "model" der sidst i 1940erne.

Max og 1950erne

Som regel var hunden Max fulgt med til stationen, den var min mest trofaste ven i Dalsgaard og fulgte mig helst alle vegne, og den havde helt sikkert også gerne fulgt mig i toget hvis den havde fået lov. I stedet blev den ofte på perronen i flere timer efter togets afgang og engang blev den endda siddende i en hel uge, og ventede på at jeg vel kom tilbage... men til sidst var den dog slukøret trasket hjem igen. Hundene på landet levede dengang deres eget liv og Max var bestemt sin egen, også når der var hunhunde i løbetid! Da kunne han godt forville sig så langt ud af sognet, at ingen så ham i ugevis før han li-

ge så stille en dag kom luskende, nærmest sidelæns af dårlig samvittighed, ind på gårdspladsen, og det i en sørgelig forrevet og kvæstet tilstand efter de iltre eventyr.

Nu om stunder er alle hunde lukket inde eller de er i snor, og stationen og banen i Hindbjerg er for længst nedlagt, medens langt større stationer andre steder er omdannet til simple trinbræt med en automat hvor man selv skal trække en billet ved hjælp af et elektronisk dankort og efter at man med lidt held, via et rædselsfuldt trykknapsystem, har fortalt hvor man vil hen. På mange måder toppede det danske samfund i menneskelighed i 50erne. Krigens og besættelsestidens afmagt var lagt bag, og 60ernes og den endnu senere eftertids hæsblæsende, men også vildt spændende, jagt efter stadig større materielle fix var endnu ikke begyndt.

Bedstemor Sine "snakker" lidt med den fantastiske Max, som var så god til alt, blot ikke som skødebund.

Samfund og togdrift

Nu er det hele endt i den såkaldte globalisering hvor lande og kontinenter på det nærmeste er ved at gå i opløsning i bestræbelserne på at effektivisere hele verden. Det foregår med en vildskab der kan jamres meget over, også fra min side, men på den anden side så er det jo også vildt spændende at opleve den menneskelige opfindsomhed og alt det som kan præsteres når alle kræfter bliver sluppet løs på en gang. Dog hører jeg i sidste ende til de som mener at man skal tage tyren ved hornene og tæmme udfoldelserne så meget at den blinde vækst ikke får overmagten frem for en mere fornuftig menneskelig prioritering!

I det spil er det ganske vist nødvendigt med noget optimisme og det bidrager jeg så gerne med, om end man må rive sig i håret over de mange gange kreativiteten og udviklingen ender op i totale fejlgreb. Eksempelvist har jeg fundet ud af at de gode skinnebuser fra min barndoms lokalrejser til og fra Hindbjerg var fremstillet på de nu lukkede Frichs fabrikker i Aarhus medens vi nu må købe ubrugelige tog i udlandet. Den slags kan godt fremkalde lidt nostalgiske følelser omkring togdrift og samfunds- og produktionsforhold i almindelighed i Danmark. Uha, herom kunne der fortælles den ene skrækhistorie efter den anden. Ok, tingene bider nok sig selv i halen, og når folk fik eksempelvis pludselig skaffer sig en bil alle sammen i 1960'erne og frem, ja så kører togene jo tomme frem og tilbage, så der kun er kunder nok til tog på de regionale strækninger, hvor vi så til gengæld kan drøne fra Aarhus til København på tre timer. Det er en tredjedel af den tid som det tog i 50'erne, hvor der altid hørte mindst en overnatning til, hvis man krydsede Storebælt som jo dengang foregik med færge. Ja det er jo lige før, at togene på sådanne strækninger nu kan konkurrere med flyforbindelserne hvor man udover flyvetiden jo også må bruge tid på transport til og fra lufthavnene.

Hov, det var da vist et lille sidespring ud i lidt politiske kvababelser, lad mig derfor lige slutte af vedrørende turene ud i geografien omkring Dalsgaard. Nemlig, at jeg kun lige mangler at fortælle, at den helt særlige fordel ved turene med hestevogn eller på cykel til Astrup, Nørskovlund og Hindbjerg var, at her kunne man færdes i sit daglige tøj, her var der ingen krav om omklædning og rene negle og slige ubehageligheder for en travl dreng der havde vigtigere ting at tage sig af.

Tidsfordriv og udvikling

De fleste aktiviteter foregik udendørs der ude på landet på den tid, der var ikke mange børn der havde deres eget værelse eller sted hvor de kunne etablere et indendørs liv... man drev omkring hjemme eller rundt omkring hos andre for at udforske mulighederne for en god snak eller leg. Kun undtagelsesvist var man indendørs i stuehusene! Som børn rangerede vi dog lige over hundene, for de kom aldrig inden for... de måtte tage sig til takke med stalden, laden og bryggerset. Kattene var også dengang deres egne, og det kunne lykkes en enkelt udvalgt kat at komme ind og slænge sig på chaiselongen (en højbenet sofa med hovedende). Hos Sine var det stammoderen til alle de andre katte der ellers mødte op i stalden ved malketid.

Nogen gange hændte det så også for børn at skaffe lidt albuerum inde... for eksempel når vejret ikke artede sig. I sådanne stunder kunne jeg så se på tegneserier i Kjellerup Avis med Ferdinan og i hæfter med Knold og Tot eller bøger som om Lille Sorte Sambo. Det var dengang der ikke var antydning af nedsættende tale, når der blev sagt noget om negerkonger! I det mindste syntes jeg det var fantastisk at mennesker også kunne være sorte... men OK, jeg var jo også historieløs, uden at jeg dog af den grund nogen sinde har skiftet synspunktet ud, at der absolut kun er farven til forskel i så tilfælde. Lad så være at der kan være både gode og slette mennesker i alle lejre. Det lærer man jo gennem livet... men så lærer man jo også at glæde sig over de gode og så ellers at lægge en distance der kan passe når det fordres.

Der lå ikke og flød med bøger under min opvækst, og det var da også først hos Bodil, da hun havde sat bo, at jeg oplevede den første bogreol. Alligevel stødte jeg da på litte-

ratur ude i kartoffelrækkerne... eller var det i roerne, at Poul brugte timer på at fortælle og pantomimere om hans helt Biggles, der var pseudonymet for en engelsk forfatter/journalist og militære flyver der huserede både før, under og efter anden verdenskrig med noget nær 100 bøger om sine/heltens fantastiske bedrifter. Egentlig kan jeg knap huske hvad de handlede om, men jeg husker tydeligt bøgerne på Pouls natbord og hans emitterede flyvninger med loops og livsfarlige dyk der op og ned blandt roerne på Dalsgaard Mark.

Ferdinand så jeg som en rar og nok en lidt svag mand, medens kaptajn Wom mere var en svag mand der prøvede at gøre som om han var stærk. Begge kunne man jo godt finde ude i virkeligheden!

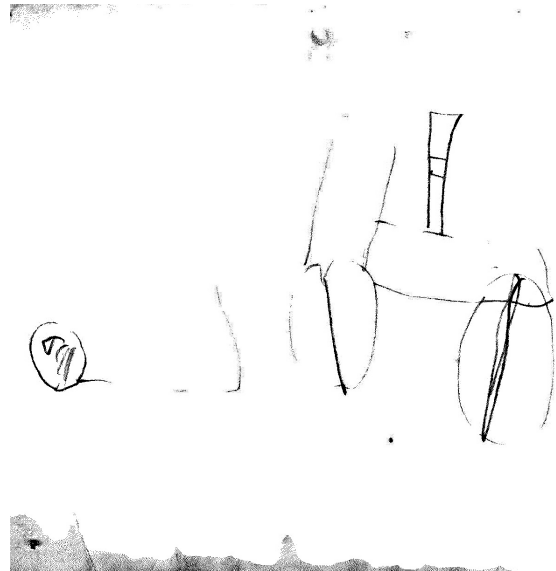

Lille Sorte Sambo var den første der gav mig udlængsel! Hans dejlige runde mor med tørklæde om håret og bjerge af pandekager bagt i tigersmør var lige mig. Biggles var nok for lidt større drenge, men i Pouls performance var det bare det vildeste jeg hidtil havde oplevet.

Drengens første værk

Mærkværdigvis var den bog som jeg fik det tætteste forhold til, en bog med titlen "Blomsterbogen". Det er, for jeg har den endnu, en lille bitte bog med vers og billeder om de fleste af de blomster som jeg kendte i forvejen fra have, mark og skov... Vintergækken, Anemoner, Stedmoderblomster samt Kastanjelys og Æbleblomst og mange flere. Måske var det, som de røde køer jeg har omtalt vedrørende min mors og mit besøg tidligere i Aarhus Zoologiske have, det genkendelige jeg faldt for... det at se af mig kendte ting i en bog oplevede jeg som imponerende! Tænk, at jeg sådan bare i det daglige omgikkes så betydelige! Det var jo nærmest også mig og mine, der på denne måde fik større betydning.

Bogen havde jeg fået af min moster Anne i 6års fødselsdagsgave og den er nu meget slidt og fyldt med diverse blyantsstreger og et par tegninger med de første tegn på mine ambitioner om at tegne. Således er mit første værk en tegning af en vejtrømler.

Tegningerne i Blomsterbogen er meget romantiske og som her, om Hylden, eksempelvis garneret med et par legende killinger hist på vejen hvor der ligger et lille hus så smukt... mit drømmehus til min mor og mig, altså! Umiddelbart var jeg ellers ikke særlig romantisk, og mit bedste bud på at jamme med i køret var da også at supplere med en vejtrømler. Grusvejen gennem Dalsgaard var nemlig lige blevet asfalteret og jeg havde endnu aldrig set en traktor.

Poesi og blomster har da været med hele vejen gennem livet, men det må indrømmes at den slags trods alt altid har måttet vige pladsen når der også har ligget udfordringer med byggeri og konstruktion på bordet, og det var også tilfældet dengang. Blomster og killinger var glemt øjeblikkeligt og Sine var den første til at forstå, at nu måtte stuebordet ryddes for den vævede løber og skålen med dillerdaller, som vore spillekort og Sines strikkesøj, der sædvanligvis stod og fyldte op på bordets midte... og var der så ikke ligefrem juleaften eller runde fødselsdage, så kunne jeg få lov at råde i dagevis på bordet, men dog lige gøre plads til postbuddet som jævnligt blev budt på kaffe på hjørnet nærmest døren.

Først var det træklodser bestående af simple byggesten, bjælker, gavle og søjler skåret med profileringer og så alt det løse, som jeg kunne finde rundt omkring i husholdningen og glemte papkasser på loftet med alskens ragelse fra svundne årtier som kunne kombineres med vilde ting fra naturen... Ja men det var måske de mest fantastiske kollebyggerier der kom ud af det både inde og ude... men det vidste jeg ikke! Jeg syntes nok bare at det var noget billig skrammel, trods det at jeg har stoppet op mange gange siden og har overvejet om ikke det lige netop var mit rette metier. Men da har jeg været fanget af alt det jeg troede jeg skulle!

På et tidspunkt fik jeg også lavet små bondegårdsmodeller i sanddyngen for enden af laden. Der blev markering af stalde og lader og stuehuse af tiloversblevne træklodser efter at en snedker havde lavet nyt tag på et kyllingehus, og markerne omkring gården blev trukket i sandet med en pind hvorefter de blev forsynet med kastanjer og småsten anbragt som køer, heste, grise og høns etc. plus små stykker træ og dimser som hestevogne og der ud af. Det var et vældig tidsfordriv, lige indtil der ud af det blå pludselig stod en æske med LEGO-klodser på et bord.

Alt andet blev glemt på et splitsekund. Det var en kæmpe oplevelse som kun er tangeret af min første Macintosh computer 30 år senere eller måske min først iPhone 50 år senere.

Bedstefar Søren brugte sand til, ved glat føre, at strø på staldgulvet så man stod bedre fast der... og så var det jo i øvrigt godt altid at have lidt sand liggende! Også for en lille dreng der endnu ikke skænkede det nogen som helst tanker hvad han mon skulle være når han blev stor.

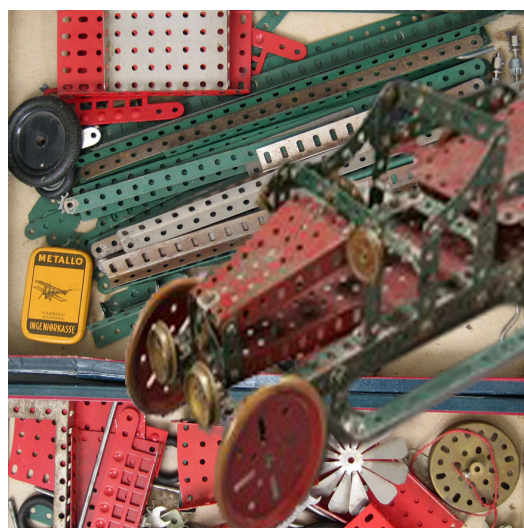
Den lille bygningskonstruktør

Det var dybt fascinerende at disse nye plastikklodser uden videre kunne sættes sammen igen og igen og i stadig nye kombinationer. Det var før man fik Lego-pakker til ganske bestemte fremstillinger af alt fra mennesker, bygninger og maskiner til emner langt uden for hvor min fantasi rækker. Nej man kunne få (købe) en lille, mellem eller stor pakke med et givent antal store, halve og kvarte klodser, sådan som de fleste ville kunne

kende det fra indkøb til rigtige byggerier. Dertil kunne der også være specielle klodser for tagsten, vinduer og døre samt fundamentalsplader der gav mulighed for at få styr på sit projekt.

Der var vel manualer med i æskerne til eksempler på mulige bygningsværker baseret på brug af de medfølgende klodser etc. Men det var nok en kende for kedeligt eller nemt. I hvert fald gik jeg hurtigt over til selv at komponere mine værker, for så kunne jeg jo også drage nytte af de gamle træklodser når disse lige kunne passe ind i billedet... og sådan gik der lang tid... lige ind til næste åbenbaring på stuebordet!

Det var "ingeniørsættene". Det vil sige æsker, igen i forskellige størrelser (og priser), med små flade stænger i flere længder med masser af huller som gav mulighed for at samle dem ved hjælp medfølgende skruer og møtrikker. Dertil kom, at der også fulgte forskellige slags hjul og specialdingenoter med så man kunne bygge tårne og broer eller traktorer, kraner og møller som både kunne køre og selv bevæge sig. Det var mageløst, og her kom iagttagelserne fra Hindbjerg Mølle m.m. rigtig i anvendelse, så der ikke blot blev lavet møllevinger der kunne bringes op i rivende fart med et lille svinghåndtag, nej der blev også lavet hejseværk så man kunne få ting op og ned. Det mest almindelige ingeniørsæt hed Tekno, men mit hed Meccano.

*Det vigtigste købelegøj blev Lego og Meccano, og sådan har jeg tænkt at det var for alle drenge, men det kan man ikke bare regne med! Eksempelvist har jeg to sønner hvoraf den ene var vild med sin tids Meccano, Fischer Technik. Den anden ville bare meget hellere slå på tromme.
Nåe ja Lego har de begge leget vildt meget med, og det har deres børn også.*

Den medfølgende dreng

Samtidig med den mere permanente forankring i Dalsgaard og i familien Jakobsen kørte der, helt fra begyndelsen, også et parallellforløb hvor helt andre og meget skiftende lokaliteter var i fokus. I første omgang var der, som omtalt, børnehjemmet i Kjellerup og Aarhus samt tiden i mor Hansens hus i Risskov, men derfra fortsatte livet jo videre så godt som det nu lykkedes min mor at finde vej og job. Tvunget af nød og mod sine egne ambitioner tog hun først et job som husbestyrerinde hos en enlig mand med en datter og så ellers som kokejomfru på diverse kroer og hoteller. Hun havde først måttet slække noget på idealerne for arbejdets karakter og forsøgte så hen ad vejen med skiftende held at arbejde sig opad, men grundlæggende var det, at hun holdt fanen højt med hensyn til mig, således at hun kun undtagelsesvist tog jobs hvor en medfølgende lille dreng ikke kunne inkluderes helt eller delvist.

På afstand ligner det alt sammen noget af et rakkerliv, men jeg var (og er) en meget nysgerrig natur og jeg så meget op til min mor... så selvom jeg også var genert og tilbageholdende, så var min tillid til hende stor nok til, at jeg altid mest var præget af et "her kommer jeg og jeg er privilegeret" syndrom. Sådant var min situation vel ikke efter almindelig målestok, men sådan oplevede jeg det. Vi var ikke fattige hende og jeg, men vi måtte passe på det vi havde, og på den måde har jeg aldrig oplevet at mangle noget af betydning.

Trods min gode selvværdsfølelse, så lagde den materielle knaphed, som antydte, alligevel låg på min adfærd, så jeg instinktivt lærte en vis ydmyghed som kunne give plads til, at de skiftende omgivelser som regel godt kunne holde mig ud, og det lykkedes da også så godt at jeg i det mindste selv har haft fornemmelsen af at være et nogenlunde vellidt barn, og gammelklog som jeg nok også var. Ofte alene og overladt til mig selv oplevede jeg mange facetter af menneskelivet på egen hånd, og at der både var gode og knap så gode mennesker til. Qua min mors fortrædeligheder eller måske nærmere replikskifterne i hendes kamp for den bedre tilværelse oplevede jeg især, at løgnagtighed og arrogance var modbydeligt og sårende, hvilket jeg tog til mig på en måde hvor jeg vil påstå at jeg har bestræbt mig på, så vidt muligt, ikke selv at benytte nogen af delene. Det er forhåbentlig lykkes, men sikkert er det at jeg bifalder ordsproget om at hovmod står for fald, og det har jeg da heldigvis set bekræftet i mange tilfælde.

Dog har jeg ikke afholdt mig fra at give den som blærerøv. Blandt venner har jeg livet igennem elsket at sole min "ufejlbarlighed" og så tage de "klø" som jeg på den måde uundgåeligt er rendt ind i. Men også her gælder det om ikke at overskride omgivelsernes tolerancetærskler i utilgivelig grad, for over eller under alt har det for mig gjaldt om, at sikre et passende netværk af venner i familien, på arbejde, i fritiden, i nabolaget og hvor som helst. Mønstrer har gennemgående været at skaffe et par venner i de enkelte sammenhænge hvor der så godt har kunnet være en fire fem stykker uden om i næste lag. Denne strategi, som knap nok har været tænkt, har virket perfekt... gamle venskaber er aldrig ophørt men er naturligt nok neddrolet i forbindelse med flytninger og skift i det hele taget, hvor der jo så på samme måde også er opstået nye alliancer.

Det var lidt om min selvopfattelse omkring det sociale liv, som jeg synes er forløbet fedt og godt og som også er det der har holdt mig flydende. Men ingen er jo fejlfri, og i det spil har jeg været min egen værste fjende... for ved overmod og manglende koncentration

on med ikke altid at få læst livets spil rigtigt, har jeg ved flere lejligheder trådt i spinatbedene, eller har bare misset mine chancer. Det er blandt andet sådanne svagheder der ligger bag disse erindringers titelformulering! Mit liv har helt sikkert mere fungeret som en pinball og dens noget tilfældige bane og pointhøst... hid og did, end som en vel tilrettet bowlingkugles løb mod straight.

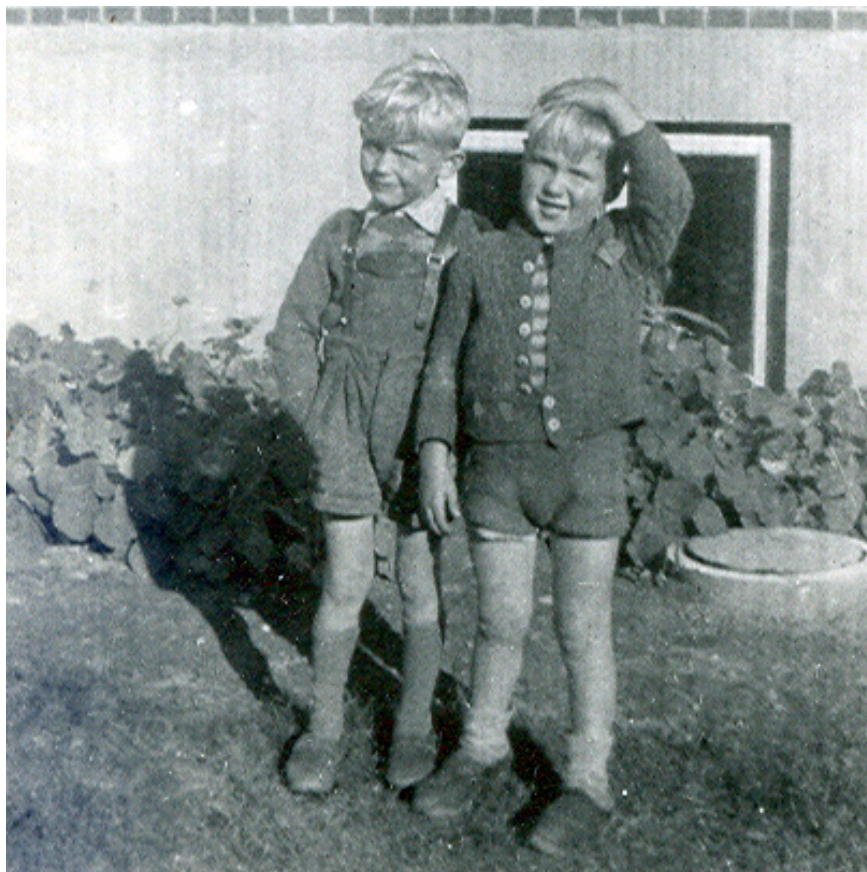
En livsbane blev lagt.

I første omgang og frem til skolealderen forløb tiden ude i verden, efter de første år i Kjellerup og Aarhus og ellers uden for Dalsgaard, som husbestyrerindens søn.

Vognmanden i Frederiksdal

Det gik opad i lang tid før man nåede til Frederiksdal knap 10 km. fra Dalsgaard. Skiftevis sad jeg 4årige på bagagebæret eller foran i en kurv på styret og led med min mor når hun asede og masede og ofte måtte stå af og trække med cyklen for at komme det sidste stykke af vejen fra Pederstrup op til Frederiksdal. Min mor havde bidt i det sure æble og taget plads som husbestyrerinde hos en vognmand Andersen i Frederiksdal, for herfra kunne hun stadig nå hjem til Dalsgaard hvis der skulle blive brug for hende eller omvendt hvis hun havde brug for sin mor. Det var jo dog første gang hun var helt alene om mig.

Maksimalt boede vi i Frederiksdal i et år, eller nok noget mindre! De ting jeg husker derfra er enkeltepisoder, og en legekammerat fra landsbygaden som hed Henning. Henning boede skråt over for mig, og hans mor gjorde rent henne på skolen, medens vi mest tullede rundt ude foran i den tomme skolegård. Et begreb som børnehaven eksisterede næppe uden for de større byer, og ude på landet arbejdede kvinderne ikke meget for andre end deres egen familie. De var husmødre og passede børn, mand og hus. Ved forefaldende jobmuligheder som rengøring af en skole, eller som sæsonarbejder i landbruget, kunne nogle kvinder og deres familie dog godt lade sig friste til at tjene en ekstra skilling... som nu Hennings mor, og for den sag min egen mor, her blot med omvendt fortegn, for hun gik ind og erstattede en manglende kone i en familie med en mand og hans datter men ingen mor!

Henning og jeg (ham i den strikkede habit).

Et par fejltrin

Vognmandens datter var nærmest voksen syntes jeg, så hun har nok været omkring 10års alderen. Hun kunne i hvert fald løbe på skøjter, og engang tog hun og nogle af hendes legekammerater mig med på skøjtetur, en tur som stadig står klart i min erindring, som den første gang jeg læste verden helt forkert! Isen vi skøjtede på var hård og fin og udgjorde overfladen på en mindre sø i en mose et stykke uden for landsbyen. Alle var optaget af at skøjte rundt og rundt men også af og til gennem nogle siv som stak op af en lille våge i isen. Her gjorde de andre et lille hop og strøg elegant videre på den anden side. Det så nemt ud og mit gåpåmod fejlede da heller ikke noget, da jeg i al ubemærkethed trodsede den kendsgerning, at gummistøvler nok ikke gav det samme drev fremad som skøjter gør. Så jeg tog tilløb for at gøre de andre kunsten efter.

Det stunt blev til min første alvorlige advarsel her i livet om, at ikke alt er helt her i verden er som det ser ud til... selv ikke når man har den aller bedste selvtillid. For har man ikke forstået kunststykket fuldt ud, så ender man nemt som en hund i et spil kegler, hvilket der i det aktuelle tilfælde betød, at jeg plumpede gennem isen og forsvandt ned i vågen. Da jeg kom til sivene var jeg naturligvis hel parat til at lave det lille hop, som jeg havde set de andre gøre, og det gik jo da også fint med at komme op og hænge i luften, men så kom problemet. For der hvor de store børn jo havde en vældig fart på, som i hoppet sendte dem hurtigt videre hen over vågen, der var jeg kommet i knap så store svingninger, så mit hop forløb på det nærmeste uden fremdrift lodret op, så jeg mere lignede en der hoppede i et badekar, hvad jeg jo sådan set også gjorde. Nedturen fra mit

hop gik således direkte ned gennem vågen, først gummistøvlerne så resten af drengen og til sidst toppen af strikhuen, det hele røg væk... ned under isen, og snip snap snude så var den dreng ude. Herefter husker jeg kun at jeg fik tørre vanter og trøjer på, som de andre nu lige har kunnet undvære i den tid det havde taget, at få mig bugseret hjem til min mor igen. Heldigvis havde en eller flere af dem været snarrådige og stukket en arm ned i dybet og fået mig hevet op igen.

I det hele taget var Frederiksdal ulykkernes holdeplads. Tidligere er fortalt om mit livs eneste rigtige hospitalsindlæggelse efter en udflugt til Hinge Sø og den skårede ølflaske, som for øvrigt skete på en udflugt fra Frederiksdal. Men også på hjemmebanen hjemme i landsbyen var det lykkes mig at blive sendt på hospitalet, denne gang dog kun til en større ambulansreparation. Tiden var jo en teknologisk brydningstid, som alle tider i dag synes at være, og hos vognmandens fremmelige nabo havde man for nylig udskiftet den gamle vaskevugge med en af de her dødsarte vaskemaskiner som bestod af et kar i størrelse og form som en murerbalje med elmotor under og med en stolpe med ”vinger” der stod op i midten og kørte frem og til bage... først med en halv omgang den ene vej og så en halv omgang den anden vej. På den måde kunne maskinen så nærmest automatisk gøre det samme som vaskevuggen og man kunne spare på rugbrødkraften, det vil sige håndkraften, hvor mange børn jo ellers havde kunnet gøre sig nyttige... nå ja, børnene protesterede nu ikke over at slippe for det job. På den øverste kant af karret var apparatet forsynet med en elektrisk vridemaskine hvor man kunne tage det våde skyllede tøj og putte det ind mellem to valse af hård gummi. Så blev tøjet trukket gennem valserne som i samme omgang pressede det meste af vandet ud af tøjet, så det var lige til at hænge til tørre, og volá... det var imponerende.

Hjemme i Dalsgaard foregik samme operation ved at man tog det vaskede og skyllede tøj stykke for stykke og vred det rundt om sig selv i modsat retning, fuldstændig som når man vrider en gulvklud. Det forstod jeg mig på, og jo jeg havde da godt nok også set en hånddrevne vridemaskine af samme type som den nye elektriske. Men den hånddrevne type var langsom og man var ikke i tvivl om den kørte rundt eller ej, sådan som jeg kom i tvivl da jeg så på de to elektriske valse der bare stod og kørte og kørte. Det havde jeg alligevel aldrig set før og ja, kørte de nu også rundt? Det var ikke til at se det, ligesom man så heller ikke helt kunne se hvad vej de løb rundt! Dette bragte naturligvis videnskabsmanden op i mig, da jeg af en eller anden grund var havnet i naboens vaskekælder og stod og kiggede på herligheden. Nabokonen har sikkert været ude i gården for at hænge tøj til tørre, så der var ikke nogen at spørge, og så måtte jeg jo så selv finde ud af hvordan det fungerede. Og så kunne der vel ikke ske noget ved lige at sætte en finger løst på den ene af rullerne, så mysteriet hurtigt kunne opklares.

De kørte rundt valserne, og de kørte også den rigtige vej... og både nabokonen og min mor hørte skrigene. De var så virkningsfulde, at min mor havde sprunget højt og nærmest flyvende hen over et ellers ufremkommeligt hegn mellem de to ejendomme, og da begge kvinderne så på en gang nåede frem og fik stoppet maskineriet, som nu stod og kørte rundt på de fedtede ben og sener af min underarm, lige under albueledet. Den forhøjning kunne valserne alligevel ikke gabe over, heller ikke trods det, at kødet nu ellers var trukket af og sad nede omkring handledet som et stump løs ærme fra en jakke.

Det blev så til mit andet sygehusbesøg, men viste sig dog ikke at være værre end at kødet kunne rulles tilbage og syes på plads igen før det blev pakket ind i gazebind og så hjem

med mig igen. Det foregik i en bil og det i sig selv kunne få mig til at glemme alt om min arm. En biltur dengang var så sjældent at det kunne have været den første. Det spørgsmål kan jeg ikke svare på, og jeg ved heller ikke hvor den kom fra, men jeg ved at jeg nu, flere årtier senere har et kæmpe ar på min underarm som strækker sig fra håndledet til albueledet med et noget rimpet stykke på midten der hvor stramajarbejdet har været særligt omfattende.

Som nævnt boede vi ikke i Frederiksdal så længe men vi, eller jeg, var ellers faldet vældig godt til i landsbyen og i huset med datteren, uden at jeg dog kan huske vognmand Andersen. Det mest sandsynlige er at min mor havde fundet et lille bitte trin op i karrieren, ved at skifte et vognmandsfirmaet ud med en kro eller lignende... Det næste sted jeg husker er i hvert fald FASTERHOLT KRO.

Forfædrenes land

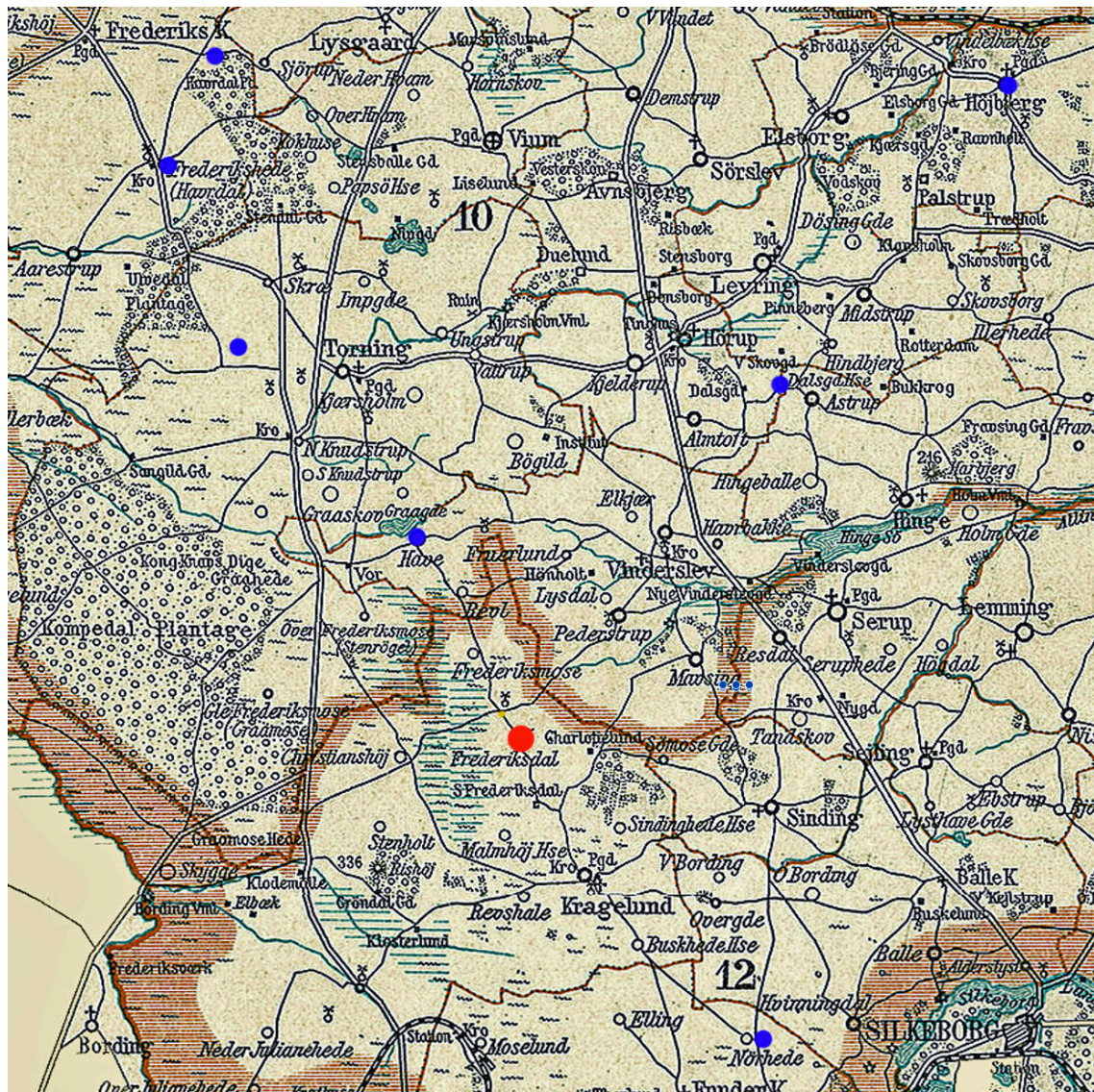
Hvad jeg ikke vidste noget om dengang i Frederiksdal, var at landsbyen lå midt i mine nærmeste forfædres land på min bedstefar Sørenns side. Dels var det jo tæt på mine bedsteforældre i Dalsgaard ti kilometer mod nordøst, men lige så interessant er det, at det derudover også var ti kilometer fra min oldefar Andreas tidligere ejendom på Funder Nørrehede mod sydøst, og fire kilometer til min tipoldefar Søren Eriksens ved Hauge Sø mod nord, og tolv kilometer til min anden tipoldefar Jacob Johansen ude på Alheden og Thorning Vestermark, som igen befandt sig kun 5 kilometer fra Havredal og Trehuse i nordvest, hvor også flere af mine både danske og kartoffeltyske tip-, tiptip-, tiptiptip- og tiptiptiptipoldeforældre havde levet. På den måde og sammen med mit senere forhold til Alheden føler jeg mig lige netop med i den lille gruppe af medlemmer fra den sidste generation der stadig lever eller har levet i de gamle slægters fodspor. Samtlige mine og mine fætterkusiners børn er nu hverken ved landbruget eller håndværket endsige bosat i den midtjyske hedeegn.

Som barn vidste jeg i det hele taget ikke noget om mine forfædre. Interessen for slægten og dens kamp for tilværelsen er vel naturligt nok først kommet til nu i det seneste voksenliv hvor det til stadighed fascinerer mig at opdage nye facetter. Eksempelvist som nu hvor jeg netop er stødt på, at Frederiksdal også har været en del af den oprindelige kolonisering med kartoffeltyskere. Mindre grupper fik nemlig tildelt jomfrueligt jord netop her og lidt længere mod vest i Gråmose samt Julianehede ved Engesvang, Christianshede længere mod syd. Familierne i disse kolonier faldt bare aldrig rigtig til, og de fleste rejste videre til Rusland, hvorefter de forladte gårde blev overdraget til andre. På den måde ser det blandt andet også ud til at min egen tiptiptipoldefar Johan Jacob Breuner allerede som 17årig fik overdraget en forladt gård i Havredal, som han i øvrigt straks brød ned for at genopføre den i Trehuse hvor det meste af gårdens jord lå.

Det var Johan Jacobs forældre og mine tiptiptiptipoldeforældre Johan Georg Breuner og Anne Rosina Löfler der ti år tidligere i 1759 var ankommet til Havredal med deres børn og bl.a. den 7årige søn Johan Jacob der sammen med to brødre grundlagde Trehuse. Der skete meget omkring de gårdflytninger, men det vil jeg komme tilbage til senere vedrørende min mors slægt. Her bør dog lige tilføjes, at den gode Johan Jacob 5 år senere giftede sig med pigen Anna Cathrine Dürr som han fik 12 børn med... hvorved hun med mange andre også blev min tiptiptipoldemor. Hun var i sin tid som 4årig ankom-

met til Grønhøj i 1760 sammen med sine forældre Johan Peter Dürr og Apolonia Scmuck Kriegbaum.

Hov, her kom jeg lige lidt utidig måske, igen ind på min kartoffeltyskerslagt, men det er fordi den optager mig og på sin måde også præger min identitet. I det afsluttende bind om min alderdom vil jeg gengive hvad jeg har fundet ud af! Men nu tilbage til barndommen og FASTERHOLT der i øvrigt ligger på kanten af kartoffeltyskerland lige sydvest for nedenstående landkort.

Forfædrelandet omfatter mine bedsteforældre og oldeforældre på Sine og Sørenns side. Sine den milde kom fra Højbjerg med rødder i egnen nord for Randers. Søren var vokset op hos sine bedsteforældre ved Hauge Sø sydvest for Kjellerup, hvor hans far, min oldefar Andreas, havde lært murerfaget og taget datteren, Sørenns mor, med til Funder Nørhede hvor hun døde efter ti børnefødsler. Andreas var vokset op på Thorning Vestermark hos sine forældre og sine bedsteforældre. Bedstemoren var kommet fra nærmeste landsby Skrå og han var vokset op i Trebuse nær Havredal hvortil hans bedsteforældre, mine tiptiptiptipoldeforældre var kommet gående med oksekære fra Sydtykland i 1759, hvilket vil sige, at jeg er af kartoffeltyskerslagt.

Fasterholt Kro

Pludselig befandt jeg mig ikke længere i Frederiksdal, men bare et helt nyt sted. Denne gang uden for lov og ret på Fasterholt Kro syd for Herning og nabo til det nærmeste som Danmark nok kommer til at have haft en kulmine... nemlig brunkulslejerne i Søby. Her var det så et altnuligjob som kogejomfru og husholder der havde lokket min mor videre og bort fra Frederiksdal. Kroen fungerede som et lille hotel og havde både krostue og krosal, hvad der alt sammen jo da lugtede lidt mere af den gode Kristas ambitioner om en karriere inden for hotel- og restaurationsbranchen.

Bygningen husker jeg som et større toetages hus med sidebygning. I overetagen var der nogle værelser og her var min mor og jeg installeret. En trappe førte ned i stueetagen hvor der var et køkken, en krostue og en sal til større arrangementer. Jeg havde for første gang mit eget værelse, men nu var jeg jo også godt i gang med mit femte år og i øvrigt meget optaget af at vokse mig endnu større, godt motiveret af en ny legekammerat som ikke talte om andet end at han snart skulle til at gå i skole. Det var jeg meget misundelig på, men hvordan det gik ham ved jeg ikke, jeg var nok nærmest rejst igen før han fik lejlighed til at brillere med sin nye værdighed.

Præstens Radioavis og glemte sager

I hverdagen færdedes jeg mest i krostuen og ude i det nærmeste nabolag med stationen og togene skråt overfor. Togene gav en god stemning af at være midt i verden. Der var hyggeligt i krostuen hvor der jo jævnt hen kom folk som skulle have en øl og lidt smørrebrød og som så, efter min opfattelse, passende kunne bidrage lidt til underholdningen af en lille snakkesalig dreng medens de ventede. I sådanne stunder kunne det så hænde, at de blev redet af ”Præstens Radioavis”, for når den var på skulle der være absolut stilhed, det var jo den tids fremmeste nyhedsformidling, endnu længe før fjernsynets udbredelse. Ganske vist gik der nogen tid før jeg rigtig fandt ud af det med nyhedsudsendelsernes navn, men til gengæld så var jeg lidt hurtigere til at finde ud af, at der ikke sad en mand, en præst formodentlig, inde i radioen som stod på gulvet i krostuen. Radioen var en såkaldt gulvmodel der i form af en stor kasse med et lille betjeningspanel på forsiden nåede fra gulvet og op i almindelig bordhøjde, hvorfor en lille dreng som aldrig havde oplevet noget lignende, nærmest ikke kunne tro andet end at det var for at rumme den mand der talte så fint! Og dog, alligevel må jeg været kommet i tvivl, for i et ubevogtet øjeblik fik jeg listet bagbeklædningen til side og jeg fandt ikke nogen mand. Måske var det fordi radioen nu var slukket? Nej det kunne ikke være sådan fat, for jeg havde altså heller ikke set ham gå! Tilbage var så blot, hvor pokker kom stemmen så fra?

I et gammelt skur bag kroen fandt jeg et gammelt regnehæfte med nogle små kulørte mærkater, klistret ind med melklister. Der var noget dragende over opsættet og uden at jeg vidste hvorfor, men det vakte min slumrende interesse for at sortere ting og sager og putte dem i rækker og kolonner ud fra en eller anden ide om orden. Det viste sig at være en mindre frimærkesamling, som et andet, måske tidligere barn på kroen, havde leget med og at nogen på et tidspunkt havde smidt samlingen ud sammen med nogle gamle aviser i skuret. Det varede dog nogle år endnu før jeg kastede mig over, at være frimærkesamler, men kimen var lagt... eller lå det der allerede! Historien med min mors hønsemedaljer eller hendes vilde hang til at strikke børnetøj i alle mulige udgaver og farver kunne måske tyde på et medfødt samler-gen?

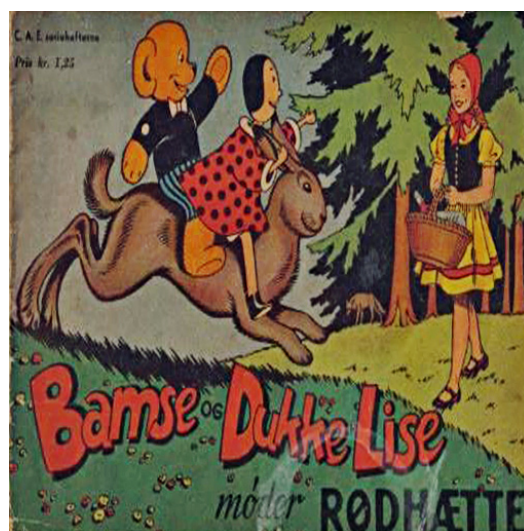
Muligvis har det været en lidt ensom fornøjelse at have været landet der på kroen i FASTERHOLT hvor jeg så har tilbragt tiden med at gå på opdagelse i det store hus, for det var også der, jeg på loftet fandt en bog med nogle sjove tegninger af en lille dreng der gik rundt i en by, hvor der slet ingen mennesker fandtes. Det var en sjov bog syntes jeg, og selvom jeg i første omgang ikke selv kunne læse så var den en stor oplevelse, for det var den første børnebog jeg husker at have set. Det var Palle alene i verden og jeg beholdt bogen i flere år, for det var også et tema jeg forstod og kunne leve mig ind i. Ikke fordi jeg altid gik rundt og var ensom, for jeg var verdensmester i at komme i kontakt med folk, men altså ikke mere end at jeg også tilbragte megen tid i mit eget selskab, og med de fortolkninger af livet der nu en gang kunne komme ud af det.

Stille sysler

Legetøj var stort set ikke eksisterende, men lidt papir og en blyant og noget tegneri blev det da til, og en saks fik jeg også lært at bruge da der dukkede først et- og siden flere ark påklædningsdukker op på det voksdugsbelagte spisebord i køkkenet. Der kunne jeg sidde og klippe og hygge mig, medens min mor havde gang i madlavningen. Det var gode stunder, og ofte var jeg også med min mor på besøg hos en veninde eller nok nærmere kollega, som af og til arbejdede på kroen. Hun boede i et lille hus lidt længere henne langs banen og hun bød altid på kaffe med sukker i. Jeg fandt ud af, at hvis jeg drak kaffen uden først at røre om med teskeen, så kunne jeg til sidst nyde al sukkeret i et par super mundfulde. Slik var ikke ukendt for mig, men det var stort set utilgængeligt, så på denne måde kunne jeg alligevel tilfredsstille den søde tand, det syntes jeg selv var vældig snedigt.

Der var tit gang i kroens sal med møder og fester, men den slags foregik mest efter min sengetid, så det var ikke noget jeg kunne følge meget med i. Engang var der imidlertid karneval, og det måtte jeg godt blive lidt ekstra oppe for at se på. Og det skal jeg love for... det var spændende. Sådan noget havde jeg aldrig set før... voksne mennesker der legede og klædte sig ud, det var noget helt nyt for mig. Der var flest udklædninger som prinsesser og en skorstensfejre, men også mange andre. Størst indtryk gjorde en der var klædt ud som Ridder Rap. Ridder Rap var en tegneseriefigur som optrådte hver dag i Jyllandsposten, som selv dengang også nåede helt ud til så fjerne steder som FASTERHOLT. Ikke fordi jeg var nogen grundig læser af avisen, jeg kunne jo slet ikke læse, men jeg fulgte hver dag med i Ridder Rap og al det han og hans hest klarede... så vidt jeg husker, trods deres herre Kong Gulerods evige gøren sig besværlig.

Der var ikke nogen som havde klædt sig ud som Bamse og Dukke Lise. De var ellers mine andre helte dengang, og de optrådte som tegneserie i Familie Journalen som min mor holdt. Sådan hed det når man fast købte et bestemt blad og fik det sendt med posten (eller hvem der nu kom med det). Således holdt mine bedsteforældre Sine og Søren Kjellerup Avis og ugebladet Hjemmet (Den med Knold og Tot), og i FASTERHOLT var det Kroen som holdt Jyllandsposten. Husk det var længe før der fandtes fjernsyn så derfor var der mange flere der holdt aviser og blade end nu, hvor også internettet har spist en stor markedsandel på det område.

Ridder Rap og Bamse og Dukke Lise var mine første helte.

Grusomhed

Om dagene stod salen næsten altid tom og her begik jeg nok mit livs første større udåd. Det forholdt sig sådan, at jeg ved flere lejligheder havde hørt vendingen, at en kat havde ni liv og at det havde noget at gøre med, at katte altid ville lande på benene, hvis de faldt eller blev smidt fra et sted til et andet, eksempelvis fra et tag og ned på jorden. Det lød vildt syntes jeg, for jeg havde jo rigelig kendskab til døden via smågrise som ikke havde kunnet klare livet og høns med flere som enten var døde af sig selv eller var blevet hjulpet lidt på vej og ja, selv døde heste og køer var forekommet på min vej, lige som et par indtørrede kattelig. Men umiddelbart kunne jeg ikke forestille mig at disse døde dyr var døde mere end en gang og nå...e ja, måske kunne der lige være tvivl i forhold til de der to indtørrede katte, men alligevel...! At man skulle kunne foretage døden helt op til ni gange, det var svært at tro på, men det kunne da i det mindste testes mente jeg.

Krokatten havde netop på et tidspunkt en flok store killinger som var blevet opdaget for sent til at nogen ville drukne dem, sådan som det var almindeligt for at holde kattebestanden nede på et rimeligt niveau. Så hvorfor ikke lige prøve med et af de killinger, hvor vidt den ville lande på benene hvis man smed den op i luften, hvorfra den jo så uvægerligt ville falde ned igen! Ak ja, som tænkt så gjort, jeg fik fat i en af killingerne og sneg mig ud i salen for at blive klogere, idet jeg smed den arme killing så højt op i luften som jeg kunne. Først en gang og så en gang til hvor killingen både overlevede og også så ud til at lande på benene... og hvordan var det nu ellers lige at man talte til ni? Det fandt jeg aldrig ud af lige ved den lejlighed, for pludselig og inden jeg vidste af det, lå jeg i min seng... nok en gang, til forvaring på ubestemt tid. Så kunne jeg lære, at man ikke må kaste med killinger!

En falden kvinde!

En af de større oplevelser, hvor jeg i dag ville ønske at jeg kunne have taget en lille billedserie af den lokale folkelige arkitektur, var nogle besøg ved de nærliggende Søby brunkulslejre og det maleriske klondike af skure og små butikker der havde rejst sig derude, lige nordvest for FASTERHOLT. Turene derud, foregik i en lastbil kørt af en af min mors venner. En gang imellem tog han mig med på arbejde når et læs brunkul skulle

hentes derude, tæt på kanten af de kæmpe udgravninger hvor små flokke af mænd bevægede sig rundt som legetøjsfigurer langt nede på bunden, hvor også andre maskiner bevægede sig lydløst rundt. Det var meget storslået og gav fuldstændig den samme uro i maven, som jeg mange år senere kunne genkende ved bjergkørsel i fjerne egne som Himalaya- og i Andesbjergene.

Fyren, min mors ven, var nok i virkeligheden en bejler som så sit snit til at benytte det gode gamle trick der består i, på en gang at tage barnet ved hånden og moderen om hjertet. Om dette så lykkedes eller ej ved jeg ikke, men han dukkede da op et par gange senere på vores nye steder, så mon ikke han opnåede en vis succes! Når jeg ikke kan huske hans navn skyldes det at det var sjældent på disse kanter, måske var der noget polsk eller andet østeuropæisk i navnet, men han talte da dansk.

Der arbejdedes hårdt i brunkulslejerne og mændene lugtede godt af sved.

Familierne boede i små og ofte elendige klondykebusse, som trods sine ringheder også rummede smukke arkitektoniske detaljer der, sammen med almindeligt traditionel folkelig arkitektur, har været den helt store inspirationskilde for mit virke som arkitekt.

Fire fem år efter at vi havde forladt FASTERHOLT fandt jeg, mellem nogle af min mors papirer, nogle breve fra en kvinde der skældte hende voldsomt ud for at have haft noget i gang med kromanden der, lige som vognmanden i Frederiksdal, også hed Andersen. Denne havde engang været købmand et andet sted før FASTERHOLT, og der havde han dannet par med den vrede kvinde. Den fik ikke for lidt, og for at sætte trumf på, blev jeg da også lige nævnt, som den her dreng hun slæbte rundt på, og som kun kunne være et helt sikkert bevis på en løsagtige livsførelse. Således at forstå at min mor Krista var en slet og falden kvinde som også, nu i FASTERHOLT, havde forsøgt at sætte sin klo i hendes arme kromand... og ja, sådan noget læsning kunne vel forekomme forvirrende for en lille dreng, men jeg fornemmede nu bare, at det nok ikke var så meget min mor der havde været ude i noget rod, som det havde været kromanden og hans forsmåede kvinde. Under alle omstændigheder var indholdet ikke noget der anfægtede mig videre, dels havde jeg selv knap lært denne Andersen at kende og da slet ikke den vrede kvinde. Det ville nok have virket mere vedkommende om det havde handlet om den gode lastbilchaufør... og ja, hvad så!

Egentlig var det ikke pænt af mig sådan at snage i min mors papirer, men når de nu lå og flød i en let tilgængelig skuffe sammen med gamle ruller sytråd og andet krims-kram, og jeg tænkte om der måske kunne findes et spor efter den her far, som der stadig ikke var nogen der havde fortalt nærmere om. Ikke fordi jeg oplevede fraværet af sådan en traumatisk, men en vis nysgerrighed kan jeg ikke frasige mig. Og skulle det være, så kunne det jo også være rart nok at vide lidt mere, når nogen nu var nærgående omkring dette spørgsmål, så derfor havde jeg nok altid antennerne lidt ude efter en opklaring. Det gav dog aldrig resultat, hvad det jo så altså heller ikke gjorde i denne omgang. Min mor undveg enhver tilnærmelse af det, for hende, prekære spørgsmål. Således som hun også gjorde da jeg i tiårsalderen, i samme skuffe, havde fundet et gammelt avisudklip med billedet af en mand som havde en butik i Guldsmedegade i Aarhus. Det billede forsvandt sammen med alt det øvrige, da jeg havde spurgt ind til hvem han var.

Hotel Himmelbjerget

Det næste spring op ad min mors karrierestige inden for hotel & restaurationsbranchen bragte os til Hotel Himmelbjerget hvor hun, ud over almindeligt køkkenarbejde også skulle være oldfrue. Sådan en skulle stå for, at lokalerne og værelserne var rengjorte og indbydende med nyvasket linned etc. etc. Det var tilsyneladende et travlt og krævende job, for i hvert fald måtte jeg i stor udstrækning passe mig selv, og det kunne godt være lidt af en udfordring der på toppen i skoven, hvor der ikke umiddelbart fandtes naboer og legekammerater. Der var kun skov og kiosker og et ubeboet himmelbjergtårn . På vejen til Hotellet havde jeg dog, nogle kilometer før, set en masse børn som gik og arbejdede på nogle marker. Men dem kunne jeg ikke komme hen og lege med, for det var slemme børn som var anbragt der for at lære at opføre sig ordentligt. De var på opdragelseshjem, og stedet hed Himmelbjerggården, og det var altså ikke et sted man skulle ønske sig at komme fik jeg at vide, selvom der så ville have været masser at lege med.

I stedet indledte jeg så en række enmandsekspeditioner, som i første omgang kunne bestå i en runde mellem alle de små kiosker der stod som drysset ud langs stien mellem hotellet og tårnet. Hvordan ejerforholdene til kioskerne var ved jeg ikke, men de blev alle passet af mennesker med et eller andet handicap, som altså ikke var værre end, at de godt kunne passe en kiosk... alle fyldt med alle mulige souvenirting mærket med et "Hilsen fra Himmelbjerget". Næsten alle danskere eller i det mindste alle midtjyder havde dengang været en tur på Himmelbjerget hvor de havde erhvervet sig en Himmelbjergstok, med henblik på både op- og nedturene når man ankom eller afsejlede med hjuldampere Hjejlen nede ved søen. I dag kan man stadig købe noget nær de samme ting, men som indenfor landbrug og håndværk, da har enhederne også her ændret sig, således at de små bitte kiosker, hvor en mand kunne stå i midten og nå hele sit varelager, nu er afløst af færre og langt større kioskbygninger. Og der ser heller ikke ud til at der stadig skulle være et socialt indhold i aftalerne om kioskhandel på stedet.

Nu kan jeg ikke mere huske hvor mange trin der var i HC Andersens trappe, men her havde jeg ved et tilfælde lært at tjene en 10øre eller endog en 25øre ved at tælle alle trinene for turister som ikke lige selv orkede at tage turen som rummede mindst 100 trin. Det startede ved at nogen spurgte om jeg ville gøre dem denne tjeneste, og siden spurgte jeg så selv folk om jeg ikke skulle tælle trinene for dem. Det lykkedes alt sammen, og nu kunne jeg endda klare opgaven bare ved at løbe turen ned og op, uden at jeg behøvede

at tælle, for nu vidste jeg jo godt hvor mange der var! Ha, og med de håndører jeg fik ud af det stunt købte jeg straks en rund vanilje- eller jordbæris til 15 øre eller et spil på en automat hvor man for 25 øre kunne prøve at fiske noget slik eller legetøj op med en lille kran som man selv skulle forestille at styre. Det var ikke særlig morsomt men solen skinnede altid og overordnet hyggede jeg mig med de ellers gode omgivelser og de flinke kioskfolk og hvem jeg ellers kunne falde i snak med.

De fedeste stunder på Himmelbjerget var da skolerne i en periode ankom på deres årlige udflugt, for det betød sanglege og andre børn. Godt nok kunne jeg føle mig genert i forhold til børnene, men det lykkedes mig alligevel altid at få mig anbragt på en måde, så en lærerinde fik øje på mig og fik den ide at spørge mig om jeg ikke ville være med – og det ville jeg jo gerne, og så kunne der nemt gå en times tid eller mere med det, og så... pludselig var jeg heller ikke på Himmelbjerget mere, hvilket betød at jeg var tilbage i Dalsgaard på mellemlanding for en stund.

Der var nok et dusin eller mere af de små kiosker på Himmelbjerget, og Søren Madsen med de små arme havde haft sin i mere end 50 år.

Apropos Himmelbjerget og folkeligheden havde stedet allerede længe været et folkeligt mødested. Det var begyndt allerede i 1830erne på initiativ af Steen Steensen Blicher, sognepræsten og digteren ude i mine forfædres Thorning og Frederiks. Han havde arrangeret patriotiske sammenkomster og gymnastiske konkurrencer som siden ændrede karakter i mere lavkulturel retning inklusive grundlovsfester med gynger og karruseller etc., og her var det at min slægt også var med. Søndag den 22. november 1914 havde min tipoldefar og kampestmurer Søren Eriksen ved Hauge Sø nær Vinderslev således deltaget aktivt i både de politiske møder og festlighederne. Om Søren havde overdrevet sin deltagelse i festlighederne melder historien ikke noget om, men han var kendt for sine dansefærdigheder og selskabelighed, og da han på hjemturen der foregik til fods, var kommet nordvest for Silkeborg var han blevet dårlig, hvorfor han lagde ruten om forbi sit ældste barnebarn Maren der var gift Voldby og boede i Funder. Hun var min bedstefars ældste søster og hun tog naturligvis godt imod den gamle som først kom ned at sidde, og så ned at ligge hvorefter han udåndede og døde i løbet af tirsdagen. Det var i øvrigt ham min bedstefar var opkaldt Søren Erik efter.

Silstrup ved Skarrild

Kjerstejn

Øjnene var helt hvide og lyste op i et mørkt snavset, svedigt og glad smilende ansigt. Huujie det var vel nok dejligt at I kom sagde han til os og hankede op i noget af vores habengut som stod på perronen... nu skal I se, jeg holder lige foran stationen.

Vi var lige stået af toget i Kibæk lidt vest for Herning, og Kjerstejn Jeppesen var kommet for at hente sin nye husbestyrerinde som han raskt fik stablet op inde i førerhuset på sin gamle lastbil, dækket af mindst et centimeter tykt støvlag over alt, måske lige med undtagelse af passagersædet ved siden af chaufførens der hvor min mor nu sad og var lidt stram i det, selvom det jo da var tydeligt for enhver, at der netop var gjort hovedrent på dette sæde, alene for hendes syld og lidt for min måske. Hurtigt var vore kufferter nemlig blevet hevet om på ladet og jeg op på skødet af min mor... glad smilende, for jeg havde øjeblikkeligt besluttet mig for, at Kjerstejn han var god nok, hvem han så ellers var! Han kunne godt minde en hel del om den gode Karl Ungmann hjemme i Dalsgaard.

Køreturen vi skulle ud på varede ca. ti kilometer og førte først til Skarrild som var hovedsædet i vores nye hjemegn, et sted lidt som Nørskovlund og omegn. I Skarrild var der et par købmænd, en slagter, en cykelhandler og andre småhandlende foruden skolen, forsamlingshuset, telefoncentralen, kirken, mejeriet og kroen. Kjerstejn skulle lige ind til købmanden på hovedgaden der også var en del af Kibæk, Sønder Omme vejen, nu hedder den Brogade. Der stod en dreng uden for på min alder, men ellers var der stilhed og mor og jeg kunne sidde og kigge os lidt omkring... min mor ganske vist og stadig helt stiv for ikke at komme til at røre noget i den snavsede bil. Både hun og jeg var jo i vort stiveste puds i dagens anledning, hvor jeg, den nye virkelighed taget i betragtning, dog havde svært ved at få øje på berettigelsen af så drastiske forholdsregler. Men mor havde mig bekendt aldrig set Kjerstejn før, og når hun nu så skulle møde sin nye arbejdsgiver for allerførste gang havde hun vel ment at vi skulle være præsentable, tænk en fabrikant... ja, en formbrændselsfabrikant! Der var nærmest blevet talt andægtigt, og vel også lidt betænkeligt, om ham hjemme ved køkkenbordet i Dalsgaard.

Kjerstejn kom snart ud igen, stadig smilende og nu med en pose friskkværnet kaffe, som med lidt held, nok kunne løsne lidt op på den stramme dame! Ikke noget med Rish's lige den dag... i hvert fald stak han posen i hånden på min mor, omtrent i samme bevægelse hvormed han også startede motoren op igen, under bulder og brag og i en os af diesel og tørvesmuld. Det tykke lag støv som dækkede alt i og omkring lastbilen, inklusive Kjerstejns ansigt og hele fysiognomi, var nemlig tørvesmuld - eller det brune guld, som det også blev kaldt på de kanter, både før og under krigen hvor vel noget nær 50.000 mand havde været beskæftiget med at grave varmen op af den danske undergrund i form af tørv og i særlig grad brunkul. Nu kun få år senere var den beskæftigelse nok reduceret til noget nær 10.000 mand på landsplan, men da Skarrild nærmest lå midt i branchens epicenter, i øvrigt lige som vort tidligere tilholdssted FASTERHOLT, som lå og stadig ligger nogle få kilometer mod øst - på den anden side af Arnborg. Dette og alt mulig andet nåede Kjerstejn at fortælle om på de sidste to tre kilometers køretur ud til Silstrup, tre mindre huse og et par gårde, som lå og hyggede sig der ude, i passende afstand fra det travle liv inde i Skarrild.

Vi flytter ind

Det midterste af husene, et murmesterhus fra 1920'erne, var Kjerstejns og ved siden af, på samme grund, var hans formbrændselsfabrik, som mest lignede et Storm P. anlæg i to etager bygget af stolper og blikplader med maskiner og gods strittende i alle retninger over for et værksted med masser af værktøj, en motorcykel og masser af ragelse. Nå ja, og bag det hele gemte sig endnu et beboelseshus... et mindre hus af samme type som skurene ude ved Søby. Der boede en gammel kone og hendes voksne søn Max. Alt sammen let overdrysset med tørvesmuld.

Min mor var nær vendt om, noget... eller vel nærmere det hele passede ikke til hendes forventninger, kun hendes ærekærhed holdt hende tilbage. Hun kunne ikke bare tage hjem og sætte sig og tude, for Søren var nok solidarisk med sine børn, men han var ikke blødsøden og det betød blandt andet at man blev i sin plads i mindst et år, man skulle altid give tingene en chance, og hvor kunne hun så ellers tage hen - sådan lige på en studs. Monstro jeg var en klods om benet på hende lige der! Det ved jeg ikke, og den slags har det heller aldrig faldet mig ind at bekymre mig om, og strengt taget var jeg vel også den bedste grund hun kunne have til at holde sig i live... hvordan det så end bød sig, og så tage udfordringerne der fra, og det gjorde hun da så også. Både der og for den sags skyld også i resten af sine dage, og da også som hun altid havde gjort.

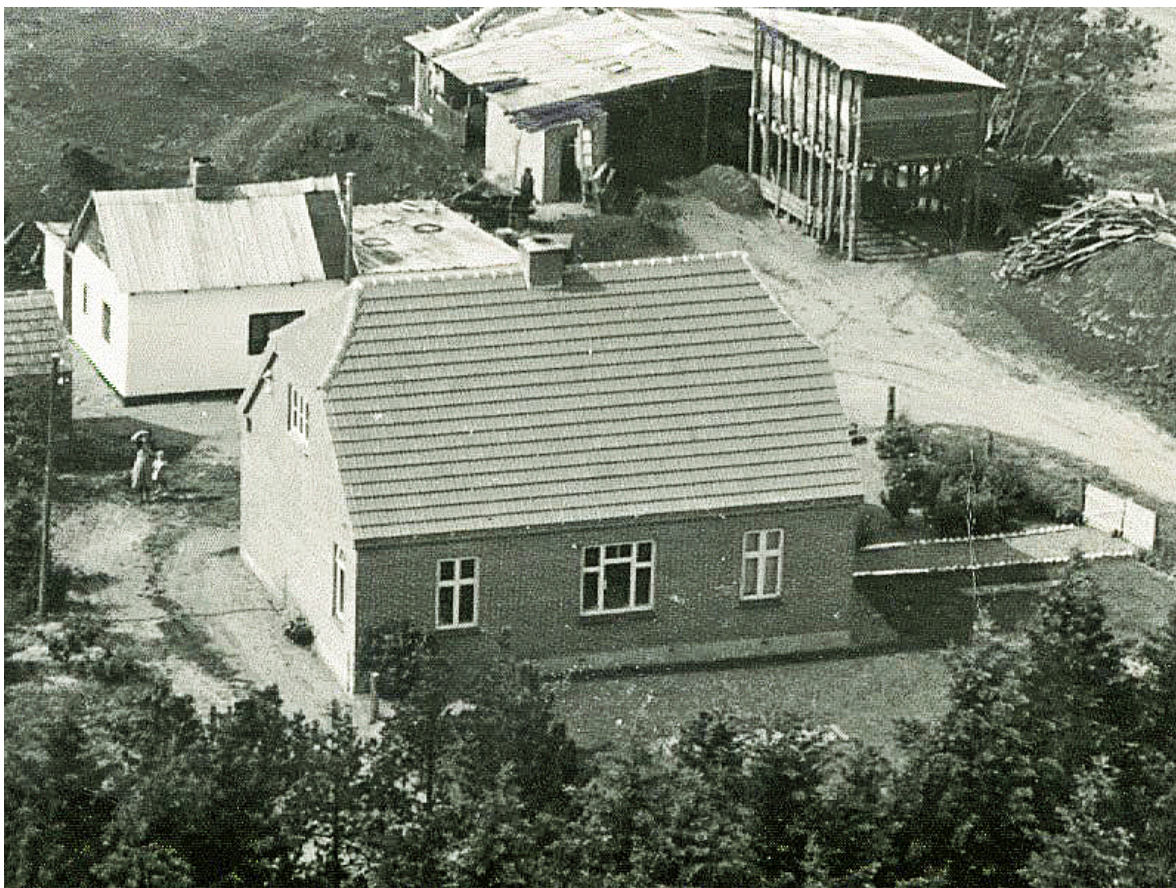
Her stod vi så, med verdens flinkeste mand og verdens mest beskidte hus, som nok begge trængte til en kærlig hånd. Min mor Krista trådte i karakter og kastede sig over huset. Først skulle hun have sig selv og mig indrettet i husets soveværelse ved siden af køkkenet. Her flød der med efterladenskaber fra en tidligere husbestyrerinde som tillige havde været kunstmaler hvilket sidste nok lige havde taget lidt overhånd, der var malinger og kasserede malerier overalt i soveværelset og rundt i huset, hvor tingene nok havde flydt uberørt i et års tid eller to og nærmere var blevet gradvist forøget frem for ryddet op. Mor fnøs og syntes det hele var håbløst og jeg syntes bare det var vildt spændende og kunstmalingen lugtede godt af linolie, så alene for lugtens skyld kunne jeg godt tænke mig at blive kunstmaler, og hvad! I løbet af nogle få dage var der jo blevet rigtig hyggeligt i huset, og ikke mindst Kjerstejn strålede om kap med den nye renhed der også, som noget helt nyt, havde animeret ham ud på det nyskurede badeværelse efter fyraften før aftenmaden.

Badeværelset lå sammen med bryggerset i en lille sidebygning, hvor bryggerset blev brugt som baggang og vaskehus med adgang videre til badeværelset og køkkenet. Det var første gang jeg oplevede et rigtigt badeværelse, jeg havde ganske vist set et wc før på Ternevej i Risskov, men den gang sad jeg jo mest på potte, og så var der jo heller ikke badekar som her hos Kjerstejn. Der var kun lige et aber dabej og det var, at der ikke var indlagt vand! Vandet skulle hentes i brønden uden for på gårdspladsen. Badeværelset var simpelthen forud for sin tid, eller i det mindste for sit vand. Alt var af Kjerstejns egen design og produktion, badekarret var stort og bygget på stedet som flisebeklædt murværk og der var håndvask og træk og slip wc, alt sammen dog tørlagte. Kjerstejn kunne nemlig alt, eller skal vi sige næsten alt, og eksempelvis kunne han både mure og sætte fliser op hvorimod det, i denne omgang altså havde knebet noget med indlæggelsen af vand. Ja og hvad så? Kunne man vel spørge, for så fik alle da lidt ekstra motion når der i et væk skulle pumpes vand op af brønden, både til vask og skyl i badeværelset og til

madlavning i køkkenet, og Kjerstejn gik altså selv nynnende i front som det gode eksempel.

Fabrikken

Ak ja, den rare mand havde nok også travlt med at gøre sine hoser grønne, men det kunne han nu nok godt have sparet sig, Krista havde andre planer! Det vidste hverken Kjerstejn eller jeg dog noget om, og det varede da heller ikke længe før han og jeg, efter min opfattelse i det mindste, udgjorde et rigtigt tørvesmuldsteam. Sammen drog vi ud i moserne omkring Karstoft for at hente tørvesmuld, som vi bragte hjem og skovlede af med håndkraft til der var et helt bjerglandskab omkring fabrikken - der var ikke tippelad på lastbilen. Det var vel opfundet, tippeladet, men det var ikke nået ud til Silstrup. Men skidt, tørvesmuld er let og jeg kunne sagtens være med i arbejdet, uden at det nok gjorde den store forskel for udbyttet men pyt, det der betød noget for os begge var nok det, at at være et hold, for Kjerstejn havde ingen ansatte på sin fabrik, Han var enspænder men ikke asocial.

Her har vi så fabrikken i baggrunden og med værkstedet og den lille annekshus samt hovedhuset omkring gårdspladsen med pumpen.

Som nævnt var fabrikken lidt af en industriarkitektonisk specialitet. Grundlæggende bestod anlægget af et kæmpe stort halvtag hvor der stod lidt skrammelmaskiner inde til en side medens resten af pladsen var fyldt op med tørvesmuld og en dieselkompressor stående midt i det hele, dog lige med plads til en mand som kunne stå og skovle smuld op i en tragt hvorfra det selv gled videre ned i kompressoren hvor det blev komprimeret og

omdannet til en uendelig lang pølse, hård som briketter. De blev nærmest automatisk skubbet videre over på en lang slidske der førte op øverst i den toetagers stolpebygning hvor pølsen så, ved faldet ned i en støt voksende dyngede formbrændsel delte sig i passende størrelser, velegnet for endemålet i brændkamrene på omegnens komfurer og kakkelovne. Når så lageret var fyldt, kunne man trække i et par stænger omme på stolpebygningens bagside, hvorved der åbnede sig en luge i bunden af kassen så formbrændslet nu let selv kunne falde videre ned på ladet af lastbilen, og hokusfokus så var der klar til udkørsel. Det syntes jeg var rigtig smart.

Iværksætteren

I værkstedet under det flade tag over for stuehuset rodede Kjerstejn med alt muligt og herunder i særlig grad med gamle radioer som han gjorde i stand og solgte når han alligevel var ude med formbrændsel. Derfor kaldte han sig også radioforhandler når det var mere comme il faut end fabrikant. Men ikke nok med det, for han havde altid mange jern i ilden, hvoraf en af de sjovere var en produktion af legetøj han havde haft lidt succes med under krigen, og som han stadig tog op i vinterperioderne hvor der var mindre udendørs arbejde andet at lave, lidt som en tømmer der lidt længere mod sydøst i Billund mellem Grindsted og Vejle, havde sat sig til sig til at lave legetøj af træ.!

Til denne syssel var der lige rigelig koldt ude i værkstedet, men så var det jo rigtig fint at hele produktionen uden videre kunne hentes ind til stuebordet tæt på kakkelovnen. Der sad han så og lavede nogle små ca. 17 centimeter lange dukker primært bestående af en stump kasseret cykelslange monteret med en såkaldt skrævhals inden i ca. på tredjedelspunktet. Når stumphen af cykelslange så blev pumpet, og snøret godt til i begge ender og omkring halsen, kom der noget ud af det som kunne ligne en lille armløs dukke med krop og hoved, og som man kunne få til at give lyd fra sig, når man trykkede den på maven. Så pressede man nemlig luften fra kroppen gennem skrævhalsen og op i hovedet på dukken, og dette gav den ønskede skræv-lyd, samtidig med at hovedet blev noget større.

Fra, jeg ved ikke hvor, havde Kjerstejn skaffet sig en hel sæk fuld af de små runde drejede træstykker med hul i midten og et metalblad som delvist dækkede hullet og som gav den omtalte lyd fra sig når der passerede luft igennem. Ved sammenbindingen i toppen kunne der blive bundet noget tvist eller andet i knuden som kunne ligne en munter hårpragt, der måske kunne matche et butterfly eller lignende der blev fastgjort om halsen medens fodenden blev bundet så det var muligt via en cykelventil at pumpe dukken op til en passende størrelse hvor der jo fortsat skulle være muligt at flytte luft frem og tilbage mellem krop og hoved, og så var en dukke næsten færdig... blot lignede de lige så meget nogle velpolstrede medisterpølser som dukker, ja der manglede simpelthen noget mere personlighed! Det problem havde Kjerstejn selvfølgelig også en løsning for i sit koncept, for nu fandt han forskellige malinger frem og satte sig til at tegne sjove mænd og koner på, som mindst kunne konkurrere med dem som den gode Walt Disney samtidig sad og tegnede ovre i Amerika, og vupti så havde Kjerstejn lavet de fineste og sjoveste skrævdukke, som han kunne tage med rundt og faldbyde til familierne der ude efter den allersidste kartoffelrække hvor han kom mest, for nu var det begyndt at brede sig med rigtige kul og koks inde i byerne, ja selv i Skarrild blev der gradvist færre folk som fyrede med tørv og formbrændsel etc. og så var det jo godt at kunne udvide sortimentet.

I det hele taget var Kjerstejn altid herre over situationen som også dengang, i den lange vinter hvor han også lige skulle se lidt til en gammel motorcykel, og hvor istapperne forbandt tagdryppet med den frosne jord i lange knudrede stænger! Jamen da fik han da bare bakeset dyret ind på køkkengulvet hvor den hurtigt lå adskilt og under stadig pudning og finjustering i et par uger, før den endte med at funkke som en helt ny maskine (sådan da) og blev sat til salg. Det var da en mand som forstod at indrette sig praktisk syntes jeg, som var ellevild over hyggen og helt var på Kjerstejns side, når min mor hvæsende forsøgte at holde huset pænt og ryddeligt, medens han uanfægtet arbejdede videre med sit.... respekt, respekt altså. Andre mænd jeg kendte, ville aldrig have kunnet slippe godt fra sådan en adfærd, sådan bare at vade ind i stuehusene uden først at smide både kasket og træsko i bryggerset, og da slet ikke slæbende på en motorcykel! Nej Kjerstejn, var en rigtig karl for sin hat og kunne ikke sammenlignes med det triste syn som almindelige ængstelige ægtemænd udgjorde når de duknakkede forsøgte at gøre deres hersende koner tilpas!

De såkaldte skrævhalse i personlig streg frit efter hukommelsen

Det varede nok flere år før det gik op for mig, at Kjerstejn jo nok snuppede en gratis omgang, for han var jo ikke gift med min mor, og det var jo rent faktisk ham der bestemte... han var jo arbejdsgiveren, så måske var det derfor ikke uden grund, at han af og til måtte finde sig en ny husbestyrerinde! Måske var det således heller ikke en helt problemfri adfærd, midt i sin egen begejstring, at glemme hensynet til andres interesser, men Kjerstejns måde var bestemt ikke ondt ment, bare noget mere bohemeagtig end

hvad man ellers sådan kendte til. Nå, i det mindste så viste han mig, at med lidt beslutsomhed og initiativ så er der meget længere ud til grænserne for udlevelsen af livets gode påhit, end de begrænsninger som mange lader sig standse af, omend det nok også kan anbefales at indrette sig med et opvarmet og enevældigt værksted og overlade boligen til boligformål.

Bygmesteren

I den forstand gik det meget bedre med Kjerstejns allerstørste projekt i min tid..."Øen". Han ejede en ø midt i Skjern Å, på en strækning neden for Silstrup lige over for et stort stykke hede, græs og skov i den nordvestlige kant af Clasonsborg. Her rådede gøgens kukken, uglernes gylp og vibernes piben sammen med vandets klukken og ørrederne og laksene der stod stille og fimrede nede i åens dybder. Her summede det af sommer og guldsmede og vindens sus i siv og krat... jamen du fredsens! Åens store løb gik sønden om øen som på den nordlige side var adskilt fra fastlandet med et mindre løb hvor der sådan ca. midtskibs var lavet en simpel bro mellem fastlandet og øen. Nå ja, så simpel var den vel heller ikke, den var nemlig sindrigt bygget og integreret sammen med en ruse - en ålruise, som på øens side fulgte det lille åløb et par meter inklusive en planke, hvor man kunne stå ud og kigge nærmere ned efter nattens resultat og i givet fald høste hvad der måtte være.

Oftest var der mellem ingenting og en til tre pæne ål, som så røg hjem på panden og siden indgik i herreretten "stegt ål og stuvede kartofler", ja men altså! Så blev der stille om bordet indtil de første portioner var sat til livs og før man blev siddende længe og åd sig en pukkel til, glade for at der den dag lige præcist var sådan en mindre portion i rusen. Andre gange kunne der nemlig være en hel spand fuld af store flotte ål, men så gik de til salg. Det vil sige, først blev de sendt til rygning et eller andet sted udensogns, og så kom de tilbage som lange stive gyldne stænger som blev smidt ind i lastbilens førerhus sammen med skrævdykkerne, og så var de ål væk... solgt derude i udkanten af udkanten.

I den vestlige ende af øen som vel havde en størrelse som en håndboldbane eller så med spidse ender, voksede en lille skov eller nærmere et krat hvor fuglene boede inde. Der var en lille løvomkranset sti, der som et rør førte ud til den vestlige spids af øen... der hvor de to løb mødte hinanden igen. Her kunne man sidde i salighed i græsset og tabe sig selv fuldstændig for tid og sted, indtil virkeligheden vendte tilbage ved et vibeskrig, en laks der sprang eller... og man gik tilbage mod den østlige ende af øen hvor beplantningen var lavere og vekslende mellem forskellige slags siv og hvad det nu hedder alt sammen... jeg husker der var noget pil også, dem med de fine små behårede knopper der ligner gæslinger, og som sammen med så meget andet på det sted var som skabt til juledekorationer, en af min mors helt store glansnumre.

Juledekorationer indgik dog ikke lige i Kjerstejns planer på øen, ikke fordi han havde noget imod min mors begejstring for naturens anvendelighed nej tværtom, men han havde anderledes visioner. En dag kom han således hjem med lastbilens fuld af en dyngede nedrivningsmursten. Med dem ville han bygge et hus med tagterrasse lige midt på øen... og som sagt så gjort, Kjerstejn kunne nemlig bare det der med at gå i gang med nye projekter, og da ikke mindst når man nu lige var faldet over en bunke billige mursten! De strakte dog kun lige til at lægge huset an med de første skifter og så til et par hjørner, så var de væk. Men nu var næsen jo indstillet på gamle mursten, og så kunne man jo lige så

godt fortsætte ad den galej, for Kjerstejn vidste jo alt om hvor sådan nogen bare lå og flød rundt på ruten for hans øvrige gesjæfter, det var jo nærmest bare som at samle guldet op fra vejen, og dermed blev den nærmeste omegn da også ryddet for alskens murbrokker. Vanskeligst var det med fundamentene som, jo da også her, lige skulle laves allerførst! Sand og grus var ingen sag, det kunne man finde i et hjørne af en lille skov mellem fabrikken og kanalen. Kanalen var (og er stadig) et kunstigt vandløb som forsyne jorderne og engene langs Skjern Å dalen med overrisling under tørre perioder. Her var der et hul i en brink som til stadighed groede sig større og større når folk i Silstrup med mellemrum havde gang i lidt byggeri. Tilbage var så bare at skaffe noget cement.

Nu var det jo ikke sådan at Kjerstejn var nærig, nej slet ikke, men han var da sparsomelig, og hvad der er sparet det er jo som bekendt tjent var mantraet, og så var der jo sporten i at skabe størst mulige værdier med færrest mulige finansielle investeringer. Den slags hørte nærmest til Kjerstejns livsstil, og jeg tvivler derfor på at der overhovedet blev indkøbt andet end cementen til byggeriet af huset på øen. Genbrugstanken kom således rigtig til sin ret her, længe før det jo senere, som nu om dage, har fået øverste prioritet og anerkendelse i stadig større kredse. Jo sådan var det da op til- og omkring årtusindskiftet, hvor man nu i de første årtier af 2000tallet er gået i ekstase med nedrivning af alle mulige velfungerende bygninger, når der skal ske noget nyt med stedet. Bygningsteknologien og nye krav til nyt byggeri inklusive ombyggeri har simpelthen gjort det fordelagtigt at skabe "ren røv at trutte i" når der skal bygges. Nye krav om at putte 40 cm. isolering under ethvert nyt- og ombygget hus er alt i alt mere rationelt at efterkomme på "bar mark". Dog foregår de fleste nedrivninger sådan at alt hvad der kan genbruges bliver taget fra og sendt ind på markedet for brugte materialer, som især mange selvbyggere benytter sig af.

Funkis midt i Skjern Å 1951

*I overgangen mellem stueetage og brystmur var der en 30 cm. udhæng bestående af betondækket.
Det er grundet fejlbarlig hukommelse ikke kommet med på tegningen.*

For ikke at gøre byggeriet for svært for sig selv i hans genbrugssammenhæng, stillede Kjerstejn naturligvis ikke for store krav til de nærmere teknikaliteter, det hele skulle bare hænge sammen og taget skulle være tæt, sådan! På designområde havde han dog højere ambitioner om byggeriet end ellers nogensinde set på Skarrildkanten, og jeg aner ikke hvor han havde sine avancerede ideer fra. Huset skulle nemlig være et funkishus med noget så ukendt som en fuldt dækkende tagterrace og en "frit svævende" trappe derop støbt i jernbeton... det havde ingen set før, men Kjerstejn må have studeret på et højere plan end omgivelserne vel tiltroede ham, for han var målrettet og rystede ingenlunde på hånden. Helt sikkert må han have set noget om moderne byggeri fra før krigen eller han har læst om den hotte Bauhaus æstetik og funktionalismen. Byggeriet blev i hvert fald til et enestående hus og et eksempel på ægte folkelig- og end individuel progressivitet, hvor man må tage sig til hjertet med den ene hånd og tage hatten af med den anden.

Huset på øen dengang og ca. 1960

Som antydnet var det et simpelt hus uden anvendelse af hverken El eller VVS. Lys blev etableret med petroleumslamper og toiletfaciliteterne blev klaret med et simpelt kubistisk skur med en lokumsspand... begge dele strategisk anbragt i et lille krat i passende afstand til husets indgang. På en måde var lokummet vel overflødigt med det nære nabo- skab til åen, men kvinderne i kredsen af øens brugere insisterede på at kunne gå i skjul. Varmen i huset blev klaret med en gammel bilæggerovn af støbejern hvor man kunne smide gløder ind fra komfuret i køkkenet, hvor husets fremmeste teknologianvendelse i øvrigt befandt sig. I form af en håndpumpe var der skabt direkte forbindelse til en brønd et stykke uden for ydermuren. Således kunne man stå inde og pumpe vand op i en køkkenvask, det var moderne og mere end de fleste i Silstrup kunne præstere. Kun var der den hage ved det, at vandet altid var fuld af okker hvorfor man, i det mindste i min tid, altid havde madkurv og saftvand med på udflugterne til øen.

Symmetrisk med køkkenet var der et tilsvarende lille soverum i husets modsatte side mod syd. Mod øst var der et stort opholdsrum med vinduer til begge åløb og indgang fra øst, hvorfra man også kunne bestige husets tagterrasse ad en lang jernbetontrappe sat i et frit svæv fra jorden og op. Rundt langs kanten af taget var muret en brystningsmur så alle kunne nyde udsigterne, men uden umiddelbart at kunne falde ned. Ikke et øje var tørt, i hvert fald ikke hos Kjerstejn, som selv havde lavet det hele rub og stub, og stort set med de bare næver, som set en dag hvor murerskeen havde forputtet sig.

Ad åre mistede huset sin rendyrkede funkiskarakter da der blev smækket en lukket etage oven på sammen med en tilbygning omkring trappen som dog fortsat kan anes ved det skrå tag op mod gavlspidsen. Ideen om genbrug er dog fastholdt, som det fremgår af den flotte stribe terrassedøre, alt sammen sikkert tilføjet engang i slutningen af 60'erne og 70'erne før Kjerstejn døde i 1982.

Dagligdagen i huset

Øen og huset var og vedblev kun at være for sjov. Det rigtige liv levedes oppe i huset ved fabrikken og i nabolaget der omkring. Kjerstejn havde sit værelse med adgang fra husets entre, som kun blev brugt af ham selv. Her fra førte også en trappe op til tagetagen hvor der var et stort kammer med gamle radioer og andet guf, og på den måde kunne han jo passende husere i denne afdeling af huset og rode som han ville. Husets centrale rum var køkkenet med spisekammeret og spisepladsen hvor jeg havde oprettet hovedkvarter til mine indendørs sysler, som dog også kunne sprede sig ind i stuen, medens min mor måske var ved at sylte og henkoge alle mulige bær og grøntsager til vinterforråd. En af de store opgaver for husmødrene dengang var at begrænse familiernes leveomkostninger mest muligt og det fungerede gerne bedst ved hjælp af egne produkter fra have og stald, og et af tricksene var således konservering af madprodukter så de kunne gemmes fra de gode tider om sommeren til de dårlige tider om vinteren, husk det var før fryserens folkelige udbredelse. Min mor var god til den slags, og så langt så godt, men det gik alligevel lidt galt til sidst... for da hun fyrré år senere døde, efterlod hun sig så store mængder af henkogte, syltede og dybfrosne fødevarer, at de ville kunne have holdt liv i en hel landsby i en lang vinter, hvis ikke lige at det meste, trods alt, havde været så gammelt og mugbegroet at der godt kunne have gemt sig noget hun havde haft med helt tilbage fra tiden i Silstrup. Det havde hun dog næppe, for da jeg besøgte Kjerstejn engang, vel ti år efter at vi var flyttet, kunne jeg se, at der stadig stod syltede ting fra min mors tid i hans spisekammer!

Direkte til køkkenet og mellem Kjerstejns afdeling med entreen etc. var der stuen, det var møbleret med et bord og seks stole i midten af rummet omgivet af et par serviceskabe og en divan i det hjørne hvor Kjerstejn hver aften lagde sig til rette med lukkede øjne for at høre ”præstens” radioavis. Radioen var langt mindre end den i FASTERHOLT hvor med alle fantasier, om at der sad en mand inden i og talte, var manet i jorden. En forklaring på mysteriet om lydens tilblivelse havde jeg nu taget til efterretning uden egentlig at forstå fænomenet fuldt ud alligevel, men... sådan var det bare, og at der ikke var nogen præst bag pressens radioavis havde jeg vel også fået fat i. I stedet for at undres mere over det hele begyndte jeg så i stedet at lytte efter hvad der blev sagt, og jeg mindes stadig de stemninger af tilbageholdt åndedræt og gisp, som de største nyheder kunne skabe. Eksempeltvist dengang da den berømte kaptajn Karlsen forblev om bord på skibet En-

terprise til det sidste, indtil det sank efter flere dages drama ude i Atlanterhavet. Eller dengang da dronning Alexandrine var syg i længere tid og til sidst døde.

Når divanen ellers var ledig overtog jeg den tit for at kigge i aviser og ugeblade og efterhånden også selv læse Bamse og Dukke Lise i Familiejournalen. De optog mig meget mere end Villy på eventyr som jeg dog også skelede til i samme blad, uden dog at forstå ret meget, men historierne foregik både ude i rummet og i eksotiske jungler etc. og alene billederne satte meget fantasi i gang, med efterfølgende mærkværdige hulebyggerier ved hjælp af komponenter fra Kjerstejns skrammeldynger. Ellers fulgte jeg også her Ridder Rap's eskapader i Jyllandsposten, medens jeg måtte nøjes med at studere mine yndlingshelte Knold og Tot i ugebladet Hjemmet, når jeg var hjemme ved min bedstemor Sine som stadig holdt dette blad og gerne læste højt for mig derfra.

Det mest imponerende udstyr i huset og stuen var dog telefonen! Det er muligt, at Kjerstejn ikke hørte til de mest præsentable i daglig fremtoning, men at han var et intelligent menneske og ikke hørte til de bageste drenge i klassen kunne der ikke herske tvivl om... og selvfølgelig havde han da også telefon, i øvrigt den første telefon som jeg oplevede i et privat hjem. Den hang som en kasse på væggen, over en lænestol i et hjørne af stuen lige inden for køkkendøren. På den højre side sad et drejehåndtag for opringning samt afringning, og på venstre side hang telefonrøret med hørebof og taletragt i et ophæng som åbnede og lukkede for samtalen når man tog røret henholdsvis hængte det tilbage. Over kassen var der et par ringeklokker, og midt i hele opsættet var der en skriveplade som samtidig var låg for kassens hulrum hvor der kunne ligge huskesedler og blyanter etc. Vildt fantastisk altså, og når der så blev ringet blev der stille og nærmest andægtigt i huset. Alle opkald var naturligvis til Kjerstejn og det var normalt også ham der tog røret. Min mor kendte vel knap nogen der havde adgang til en telefon, men hun var dog ikke selv uvant med telefoner, og når han ikke selv var der, så tog hun da imod besked.

Apropos telefoner så havde min mor da nok været i daglig forbindelse med dem allerede i sin tid i Aarhus. Det er i hvert fald fra hendes gamle arbejdsplads Up Town at jeg har hørt den vittige historie om ham bonden der en formiddag ringede til restauranten for at bestille et bord. Kvinden der tog telefonen, som jo godt kunne have været min mor, satte røret til øret og præsenterede sig med at henvise til restaurantens navn, deær optown (det er Uptown). Hvortil bonden svarede, Næe æet optawn, jamen så prøvæ a å ring te-båg i attermær" (Nå er der optaget, jamen så prøver jeg at ringe tilbage i eftermiddag).

Ja tiden var, som altid, en rigtig brydningstid hvor alle skulle vende sig til al den nye teknik som hele tiden kom i omløb, også som i dag når jeg nu mere end tres år senere sidder og kæmper med at håndtere min iPhone og dens uendelige muligheder. Altid er det jo fantastisk hvilke omvæltninger i tilværelsen de skiftende teknologiske fremskridt, i et større og større tempo, fører med sig. Dengang i Silstrup og Skarrild oplevedes det stadig som noget stort, at man sådan lige kunne ringe og træffe aftaler med folk langt væk, ja flere kilometer væk. Og skulle det så ske, at nogen ikke tog telefonen, ja så var viljen stor til at hjælpe med at gøre det som teknologien ikke selv magtede. Det var således almindeligt i Skarrild at centralen, en dame i et lille hus over for skolen og kirken, egenhændigt greb ind, dersom nogen ringede til en der ikke var hjemme. I rigtig mange tilfælde vidste hun jo hvor folk befandt sig, og så kunne hun jo lige så godt fortælle det til den der ringede op! Som regel var det jo også en hun kendte, og så kunne man måske

også lige fortælle et par andre lokale nyheder, og så måske give en besked videre til modtageren, når hun vidste at denne var i nærheden af sin telefon igen.

I 1952 var mine helte Dronning Alexandrine og Styrand Karlsen på det synkende skib Enterprice. Det nærmeste vi kom litteratur var nok små julebøger med gode opbyggelige historier om glemte familiemedlemmer der dukkede op juleaften. Den førende bog var "Ved Julelampens Skær".

Hvordan det ellers gik til, men det var nok også fra centralen, så kom der en gang om måneden en konvolut med en lille stak noter... et for hver enkelt telefonopkald som i håndskrift orienterede om samtalen og dennes pris. Noterne blev så opbevaret en tid i hulrummet under skrivepladen, indtil Kjerstejn kunne finde på at tage en håndfuld og give dem til mig som tegnepapir! På forsiden fremstod de som små skemaer fortrykt i forskellige farver og udfyldt med blyant, det var i sig selv lidt spændende at studere, men på bagsiden var de blanke og velegnede til at tegne små mænd og andet krams på, og på den måde kunne hverdagen så også lige festliggøres en lille smule.

Livet i stuen var lidt som en rundkørsel med holdeplads hvorfra man rykkede ud til de forskellige opgaver i livet, men det hændte da, at der opstod stille hyggestunder hvor vi

alle sad om bordet og syslede med hver sit og hvor min mor kunne finde på at synge ”Solen er så rød mor” når jeg blev puttet i seng.

Rutebiler og udflugter til Herning

Ud over det sammenhængskraftskabende telefonvæsen bidrog desuden tidens rutebiler til udvikling og styrkelse af lokalbefolkningernes samvirke. I Skarrild som i alle andre landsbyer var der nærmest ingen privatpersoner som havde bil, ja i det mindste kan jeg ikke erindre nogen, og så godt som alle var afhængige af rutebilen når der skulle udveksles personlig kontakt med omverdenen, og fra alle flækker i Hernings opland afgik der nu rutebiler til og fra hovedbyen typisk en gang eller to dagligt. Fra Herning kunne man så komme videre ud med tog eller for den sags skyld også krydse videre med de små lokale busforbindelser der jo overordnet og nærmest af sig selv dannede et netværk, der som et spindelvæv rakte fra den ene ende af landet til den anden og vel endnu videre. Blandt andre stødte jeg da også personligt på dette netværk, både i Frederiksdal og Nørskovlund som begge på denne måde var forbundet med Kjellerup og så derfra og videre.

Rutebilerne var nok de nærmeste forgængere for personbilerne, fælles for begge transportmidler var, at de primært var beregnet for persontransport inklusive personligt bagage og lidt til. Således var der også tagbagagebærer på næsten alle rutebiler beregnet for passagerernes større pakkenelliker. Dette har helt sikkert har været rigtig godt for chaufførernes helbred. Mange gange, på hver eneste tur, blev hans ellers stillesiddende tilværelse ved rattet nemlig afløst af en rask klatretur op og ned ad en stige bag på bussen til og fra rutebilens tag med dens gods og bagage af alle slags, som blev fundet for stort til at tage med ind i rutebilen. Det gav anledning til masser af sved på panden, men også til kvikke bemærkninger om dette og hint både fra chauffør og passagerer. Håndtaske og måske en papkasse med et kuld nys udrugede ællinger fandt man dog altid plads til inde i bussen.

Rutebilen fra Skarrild til Herning var også min mors og min livline til omverdenen, hvad enten vi skulle på besøg i Dalsgaard, eller bare skulle på en tur til Herning, hvor udsalg i særlig grad virkede tillokkende på Krista. Forud havde hun og vores nabokone Marie så studeret et katalog fra Dahls Varehus, så de både vidste hvad der nu var moderne og hvad det kunne koste, for så regnede de da med at kunne finde noget tilsvarende i Herning og i bedste fald også til en endnu bedre pris. De var mest interesseret i tøj, tant og fjas, og om nødvendigt i lidt køkkengrej. Sådanne ture var festlige i forhold til den daglige trummerum i Silstrup, for dengang var Herning, med banegården og den lange hovedgade og de mange forretninger af alle slags, det nærmeste man kom en storby i det vestjyske hedeland, og byens egentlige centrum, set fra oplandet, var helt klart rutebilstationen. Den gemte sig i en krog lige ved byens centrale torv med kirken lidt længere ude i baggrunden... og her mødtes gud og hver mand fra Skarrild, Timring, Simmelkær og alle de andre hedeflækker.

Herning var en ny by på et halvhundrede år, og den var præget af nu, at være servicecentral og handelscentrum for det meste af det jyske hedeland, der hvor man tidligere havde eksisteret forholdsvist isoleret fra omverdenen og noget nær havde været selvforsynende med det meste, kun suppleret via gode omvandrende handelsmænd der i hård konkurrence med et nok så ubestemmeligt folk af mere stratenrøverisk karakter drog omkring og faldbød såvel kendte produkter af lokal tilsnit og produktion, som de seneste moder-

niteter så som de vandt frem på datidens større markeder som i Knudstrup i nord og Vorbasse i syd med flere.

Ja den gamle tid var nu, efter verdenskrigene, mere eller mindre forbi og alle havde fået smag for det moderne samfund, der nu også var begyndt at brænde igennem på heden og skabe behov som hidtil havde været umulige for de fleste derude at opfylde. Først og fremmest var det selvfølgelig varer og nyskabelser af den slags som moderne handel, nemmere transport og nye industrier, samt lettere adgang til allehånde liberale erhverv etc. gjorde muligt og banede vejen for, og det var netop al den slags som nu koncentrerede sine kræfter i Herning. Endnu var det måske knap synligt, men lige om hjørnet ventede den eksplosive tekstilindustri som nærmest kom til at bære byen. Først og fremmest var det nemlig tekstilindustrien der opslugte alle ledige hænder fra nær og fjern for at sy skjorter og knytte tæpper og meget andet. Turene med rutebilen fra Skarrild fandt således umærkeligt sted midt i en brydningstid hvor det selv at kunne nå frem til butikkerne, netop var i gang med at afløse de utallige uldkræmmere der som de sidste handelsrejsende endnu, men vel allerede i stærkt aftagende antal, rejste rundt i selv de fjerneste afkroge og solgte undertøj, strømper og skjorter m.m.

Sådanne kræmmere dukkede da således også stadig op i Silstrup. De medbragte deres varer samlet i et gråblåt klæde hvormed var bundet en kæmpebylt der lige akkurat kunne stables på en cykel og herfra tages på ryggen det sidste stykke ind i køkkenet, når de ankom til et hus der ude på landet. Med et snuptag lod manden så bylten lande åbnet midt på køkkengulvet, så alle herlighederne på det nærmeste væltede ud som et festfyrværkeri for de oplevelsesshungrende landhusmødre, der også med stor fornøjelse hørte på de sprudlende salgstaler som fulgte med. På denne måde var jeg selv, absolut ufrivilligt, blevet den ulykkelige ejer af et større antal laksefarvede lodne underbukser velegnet til den kolde vinter, som kræmmeren havde proklameret. Det ville aldrig være sket, hvis jeg var blevet spurgt, og da slet ikke efter mine første erfaringer med butikkerne i Herning, for der opdagede jeg jo straks, at der også fandtes fine hvide underbukser med gylp! Og jo, det var den slags overgreb, som godt kunne bidrage til en begyndende generationskløft mellem mor og søn.

Det der for mig var den største oplevelse ved turene i Herning var Trianon. Trianon var et konditori midt på hovedgaden, der hvor den kaldes Bredgade. Et konditori var et helt nyt begreb for mig, en slags kaffe og kage restaurant med tæpper på gulvene og sortklædte serveringsdamer med hvide forklæder. Stedet bar præg af luksus og var klart et billede på noget min mor gerne selv ville realisere i sit liv... og så var der en duft og en stilhed som kunne få selv den vildeste dreng til at vende tærne ydmygt indad. I stueetagen var der en finere bagerforretning hvor man kunne se og danne sig en mening eller en forhåbning om de udstillede kager... men ellers fortsatte turen op af en flot trappe til nogle nærmest tempelagtige serveringslokaler på første sal ud mod gaden. Den, gaden, kunne man så kigge ned på i et helt nyt perspektiv medens man fik bestilt sin kage med chokolade, flødeskum og det hele til. I ventetiden hviskede vi så nærmest sammen, så fint var der, og allervigtigst... jeg kunne kigge på et kæmpe akvarium på størrelse som et badekar og fyldt med de flotteste fisk hvoraf de mest dominerende var zebrafiskene, som var hvide med sorte striber og af den slags som lignede små rødspætter på højkant. Helt utroligt og fantastisk.

Kjerstejns familie

Tilbage i Silstrup herskede så en kappestrid mellem Krista og Marie om hvem der kunne lave de flotteste kager a la Trianon. Min mor lavede blandt andre en super pindsvinekage svarende til en sandkage pakket ind i smørcreme og drysset med knust brændt sukker... men skulle jeg dømme, så gik Marie nu af med sejren, da hun bagte en marengslagkage med nougatis inden i, det var jo næsten som at ophæve alle naturkræfterne, således at putte is ind i ovnen og så slippe godt fra det! Jeg var vildt imponeret.

Marie boede sammen med sin skovarbejder mand Elvin i et nyere landarbejderhus neden for Kjerstejns hus, direkte ned til kanalen, hvor de endda havde et lille stykke jord på den modsatte side også... med egen bro og genvej videre ned til øen. Deres hus var det naturlige samlingssted for beboerne i de tre mindre huse i Silstrup hvor alle var mere eller mindre i familie med hinanden. På den anden side af Kjerstejns hus gik der en lille sti gennem en tæt granbevoksning, og der i en lysning, omgivet af pryd- og køkkenhaver, stod et lille hus som jeg kunne forestille mig var ca. som huset i eventyret om Hans og Grethe! Blot var der ikke pandekager på taget. I dette hus og denne have boede Kirstine og Johannes Pilgaard. De var Silstrups ældste og de var Maries forældre, og Johannes var Kjerstejns storebror – men jeg ved ikke hvorfor de havde forskellig efternavn, måske var de halvbrødre. De kunne godt ligne hinanden men Johannes, som også var en meget rar mand, var nok noget mere afrettet end Kjerstejn. Under alle omstændigheder var det Kirstine der havde bukserne på der i huset.

Blandt min mors papirer har jeg fundet dette foto af Kjerstejn og sandsynligvis en søster Karoline.

Tilsammen udgjorde beboerne i de tre huse lidt af en storfamilie og et bofællesskab med Marie som det absolutte midtpunkt. Umiddelbart betød det, at jeg altid havde et sted at gå hen og at jeg nok her i Silstrup havde min barndoms guldalder. Ikke mindst luner de

mange aftener stadig mit sind, hvor alle var samlet og der summede af hygge og verdens midte, medens alt og alle så ellers blev vendt i snak og kaffe med kager til. Et fjernsyn havde ingen på de kanter og i disse tider så meget som hørt eller set. Og dog, mon ikke Kjerstejn havde læst et og andet, for senere efter min tid på stedet kom da også Tv-apparater på hans repertoire.

I tidernes morgen havde Kjerstejn boet i huset sammen med sin mor og muligvis også med sin søster Karoline som jeg aldrig har hørt om før, men som har sat sit navn på Kjerstejns gravsten i Skarrild.

Billedet af Kjerstein er taget i hans guldalder før min tid i Silstrup og Marie og Elvin er fundet nu på nettet. En gang i 2000erne passerede jeg Skarrild og fandt de viste gravsten på kirkegården.

Marie vedblev at være min mors veninde livet igennem, og således var både hun, Elvin og Kjerstejn da også med til min mors bryllup flere år senere i Struer da jeg var 11 år gammel. Om dette besøg i Struer, af de tre fra Silstrup, forlyder det i øvrigt, at Marie på dagen konstaterede at Kjerstejn slet ikke havde noget tøj som kunne leve op til hendes, og nok heller ikke de fleste andres krav om påklædning til sådan et arrangement i sådan en fin by. Min mor har jo nok ikke smurt for tyndt på, når hun i sine breve til Marie

havde beskrevet sit nye liv og den stråleglans det hele foregik i. Derfor greb Marie også ind og dikterede Kjerstejn at købe noget nyt tøj, så han ikke faldt igennem blandt de fremmede, men med den tid de havde til rådighed, var der altså bare ikke andet at gøre, end at de måtte købe ind undervejs. Formentlig havde Marie og Elvin på det tidspunkt købt deres egen bil, for historien fortæller at de gjorde holdt i Holstebro for at gøre deres indkøb. Kjerstejn som trods det, at han i første omgang, total nyvasket og renskuret, var blevet proppet i noget af sit gamle men selvfølgelig rene kluns, gjorde det ikke et decideret imponerende indtryk! Faktisk nok tværtimod, for personalet i herreekviperingshandlen, vidste knap om de kunne se et grundlag for at vise Kjerstejn til rette, ja der var nok nærmest noget "Damernes magasin i Korsbæk" over hele scenariet. Men Kjerstejn var fin nok til, på diskreteste vis, at vise sin velspækkede tegnebog tilfældigt frem, så de med sindsro og stort omhu turde kaste sig over opgaven, at klæde Kjerstejn på. Således endte sagen også med, at Kjerstejn kom til at ligne den direktør og fabrikant som han vitterligt også var, og alle var glade og feststemte ved fremmødet til brylluppet i Struer.

Gårdene

Med familietrekløverets tre huse mellem sig, afsluttedes Silstrup med en gård i hver ende. Den første, den til skarrildsiden, blev drevet af en ung mand, som også havde sin gamle mor og far boende. De hed Mark og med dem var der knap så megen kontakt, også selvom det var den gård man skulle køre gennem, når man skulle have lastbilen ned til øen. Et par gange var jeg dog med til kaffe henne hos dem. Det var sådan set ikke så bemærkelsesværdigt, det foregik som overalt på landet dengang, sådan som jeg også kendte det fra Dalsgaard... først fik man en hvedebolle med smør til kaffen, som for børn kunne være skiftet ud med en rød sodavand, hvis der ligefrem var fest. Derefter var der som regel lagkager med hvid og brun glasur lagt sammen med creme og syltetøj, og til sidst blev der sat en masse forskellige småkager frem. Vaniljekransene var min favorit i konkurrence med "rutebiler" som var rektangulære sukkerchokoladekager med kraftige riller øverst, så de godt kunne ligne en stiliseret tagbagagebærer på en rutebil.

Dette var det generelle arrangement, men alle steder kunne jo have sine egne særheder. Første gang henne hos Marks måtte jeg i hvert fald spærre øjnene op, da først konerne havde sat sig til at strikke og knevre i den pæne stue, og mændene blev hængende omkring dagligstuebordet og havde fået kortene fundet frem til et slag whist eller mausel. Nu blev der nemlig sat et helt specielt kortholder på bordet som kunne hjælpe den gamle Mark med at holde på kortene. Der var ikke så mange kræfter tilbage i ham, og på denne måde kunne han lige netop selv klare at smide ud og tage ind når det var hans tur etc... det var da vældig fundet på syntes jeg. Ikke fordi jeg deltog i kortspillet nej, nej... kortspil sådanne aftener var skam en alvorlig sag og absolut ikke for børn, men jeg nød at få lov at se og høre de voksne lege og snakke, og så lugtede der nærmest eksotisk når de røg deres cigarer og babbede på deres piber.

Engang havde Marks en københavnerpige på ferieophold, hun var helt fantastisk og blev en superlegekammerat for mig så længe det varede. Hun var en rigtig Pippi Langstrømpe som kunne alting, og så talte hun københavnsk. Det var et helt fremmed sprog i forhold til det brede jyske, som jo ellers dominerede i alle mulige afskygninger overalt i Jylland dengang. Pigen var lidt ældre end jeg, for hun gik i skole hjemme i København, og det

var gennem skolen hun var blevet udtaget til et jysk ferieophold, så hun kunne få noget sol! Det kunne man vel få alle steder tænkte jeg, men jeg var vild med hende og hun lærte mig at svømme i kanalen, hvor vi fra morgen til aften testede hvem der kunne svømme længst under vandet, kun afbrudt af Elvin der også lige skulle have en dukkert når han kom svedig hjem fra arbejdet i skoven. Marie og Elvin havde ikke selv børn, men deres have var det eneste sted langs kanalen hvor der var en fremkommelig kanalbred at bade fra, og så var det da en selvfølge at det var der vi slog os ned. Som børn ejede vi hele verden,...sådan da, og i hvert fald indtil nogen fortalte os noget andet.

Om det var ved den tid eller ej husker jeg ikke, men på et tidspunkt var jeg kommet hjem uden mine badebukser, hvilket medførte en øjeblikkelig ordre om at løbe tilbage til badestedet og finde dem. Hine tider tilbage i Risskov hvor jeg ydmygende havde måttet bade uden badebukser, angiveligt fordi badebukser var dyre, sad friskt i min erindring og jeg sprang af sted, men med uforrettet sag. Badebukserne var væk, formentlig drevet væk med strømmen! Det regnede min mor i hvert fald med, og da jeg først var gennet i seng, sådan som hun altid gjorde når jeg voldte hende problemer, gik hun selv ned til kanalen hvor hun steg ned i det stille vand og indledte en vandring med strømmen i kanalens midte... de badebukser skulle findes. Først langt hen på aftenen kom hun vred og træt tilbage med de famøse badebukser som var nået et par kilometer mod vest før de var blevet holdt tilbage af noget siv hvor kanalen drejede ind under vejen til Sdr. Felding. Om hun var fattig eller bare sparsommelig havde jeg ingen opfattelse af, jeg lærte bare at tingene havde værdi, og at værdier skulle man værne om. Dog var det ikke den slags vilkår der forstyrrede min nattesøvn... men noget må alligevel have bundfældet sig, for som voksen har jeg udviklet en vældig respekt for værdierne, og jeg mangler vist kun lige at finde ud af en måde hvorpå man kan bruge toiletpapiret på begge sider!

I den modsatte ende af Silstrup, også ned til kanalen, lå en større firelænget gård... det var gården eller "æ gor" i Silstrup. Her kunne man finde på at rydde ladelængen og holde Sct. Hans- og høstgilder, og det helt store var da sønnen blev gift og samtidig skulle overtage driften. Da var alle sejl sat og der festedes i flere dage. Den unge brud var en tynd og lidt svagelig type som ofte holdt sygesengen, så det var lidt af et chok da det rygtedes at hun et par år efter var blevet set i høet med den unge Mark henne fra den anden gård, det havde man alligevel ikke regnet med, hendes svage helbred taget i betragtning! Nå, men måske var det også bare snak, for der kom da ingen skilsmisse og parret på gården fik da også senere en datter, sååee...

Hvordan den historie så ellers opstod eller endte, det ved jeg ikke, men jeg havde da fået en ny brik til det ejendommelige puslespil som der så småt var begyndt at tegne sig i mit hoved, om hvad forholdet mellem mænd og kvinder sådan kunne byde på. I øvrigt var skilsmisser jo dengang et nærmest ukendt begreb og er vel, i givet fald, knap heller så meget som blevet overvejet ude i de små landsogne, når den slags affærer i ny og næ dukkede op til overfladen. Nærmere blev den slags bare taget til efterretning... rygter eller ej, og føjet til det barklag af et blandet personligt omdømme som de fleste måtte bære rundt på i de små samfund. Måske blev der tilgivet, men aldrig glemt... eller var det omvendt, at der blev glemt, men aldrig tilgivet! På den måde blev der skabt markante personligheder om jeg så må sige, for ingen kunne som mange kan i dag, bare gøre som ingenting og gemme sig i anonymitet, og overlade det til den kulørte presse at tilfredsstille det udbredte menneskelige behov for sladder og gerne af erotisk tilsnit.

Det der i Silstrup og omegn ellers prægede dagligdagen var nok mere, at folk passede sig selv og arbejdede i de fleste af de vågne timer, om end i et mere menneskeligt tempo end det som nutidens mennesker lader sig tyrannisere af... alt foregik normalt stille og roligt. Kun kunne der godt være nogen hurlumhej under udførelsen af de forskellige sæsonprægede aktiviteter som såning og høst. I særlig grad kunne optagelsen af årets kartofler skabe sin egen stemning af hyperaktivitet. Da var der ekstraordinært arbejde til alle der ville, ja selv skolen inde i Skarrild lukkede en uge, og kaldte det kartoffelferie, så også børnene kunne være med på kartoffelmarkerne. Selv var jeg ikke begyndt i skolen endnu, så jeg fulgte bare med min mor som det tynde øl. Krista havde jo hele landbrugskulturen i kroppen, primært gående ud på, til stadighed, at demonstrere sit eget værd målt i ægte arbejdsevne og -vilje, så naturligvis meldte sig til et kartoffeloptagersjak. Dels kunne hun her føre sig lidt frem, men mest var det nok pengene der gav den største mening for hende.

Ud over sit job som husbestyrerinde drog hun i forvejen ofte ud til konfirmationer og bryllupper som kokekone på gårdene i omegnen. I sådanne anledninger opholdt hun sig så også i flere dage ved de pågældende familier for, at være med lige fra forberedelse til oprydning, og man skulle jo så tro, at det kunne være nok! Men lige netop i kartoffelsæsonen blev der aldrig holdt store familiefester, så kalenderen var jo så ligesom ryddet for andre ting, og hvad var så nærmere end at kaste sig i kartoflerne, ikke bare i Silstrup men også ude omkring.

Det navn jeg hørte mest om i forbindelse med kartofler var Hesselvig Enggaard, men der var jeg ikke med, jeg var kun med når det var på en af de to gårde i Silstrup. Engang kom mors kartoffeloptagersjak, hvor Marie også var med, således for at samle kartofler op på Marks gård - på jorderne ned mod åen og øen. Her kunne jeg være med, og det var et fantastisk liv jeg på denne måde blev en lille del af. I sjakket var der vel et dusin kvinder, alle tilsyneladende iført deres mandlige slægtnings allermest aflagte og lappede arbejdstøj. I samlet flok bevægede de sig som en pjaltehær ud over de vidtstrakte kartoffelmarker, samtidig med at der blev snakket og grinet og knoklet tavst og sammenbidt. Det var en fantastisk oplevelse i hvordan sjov og alvor kunne forenes gennem hårdt arbejde. Pludselig en dag opstod der endog et dramatisk optrin med et par heste som løb løbsk, så kartofler og kartoffeloptagersker, under vilde hyl, blev spredt ud til alle sider medens en karl samlede benene på nakken og spændte efter de famøse heste. Alt kunne gå galt når heste blev løbske og stort set kun en mur kunne stoppe dem. Heste er jo begavede dyr, og når man er begavet så kan man også blive bange... eksempelvis ved lyden af en hestebremse, som er en grim flueagtig insekt der ynder at lægge sine æg i hestens pels. Om det så er på grund af erfaring eller instinkt, så vil hestene gøre alt for at undgå disse bremser, og den dag styrtede de af sted direkte mod åen med den nu tomme vogn flagrende efter sig, lige til de ved et lykketræf fik slået en bue så de endte med at løbe langs åen hvor de så kom til sig selv, og karlen rystet kunne få samling på dem og kørt tilbage så arbejdet kunne genoptages.

Det var under et sådan job, men henne på *æ gor*, at jeg tjente mit livs første enkrone. I flere dage havde jeg fulgtes med sjakket og båret eller trukket kurve hen og ud af rækkerne for at få dem tørt på hestevognen der kontinuerligt kørte dem hjem til gården. Da arbejdet var afsluttet en dag hen under aften, kaldte den gamle bonde mig hen til sig og tog en krone i sin pung og gav den til mig, idet han roste min indsats. Det gjorde mig

pavestolt, for en ting var at have fået lov at være med... det var stort, men så også at få penge for det! Det var en ny og helt fantastisk god fornemmelse.

Ved samme lejlighed var jeg så også blevet så fortrolig med gården at jeg af og til kiggede forbi. Det var ikke fordi der vankede mere kage der, men de havde fået en ny karl som i lang tid eksperimenterede med at konstruere en grønlandskekajak, og det syntes jeg var vildt spændende. Han havde læst at de grønlandske fangere lavede deres egne kajaker af sælskind syet sammen med tarme og hvad de ellers kunne finde i naturen, og det ville han så også prøve. Det endte med at blive et skrog af pilegrene bundet sammen med selvbindergarn og beklædt med salpetersække, som var særlig robuste. Syltet godt ind i fedtelse, af den slags man smurte hjulene på stivvognene med, blev den forsøgt gjort vandtæt og derefter søsat i kanalen... Det gik bare ikke så godt og det var heldigt at der ikke var meget dybere end godt en halv meter. Kajakken flød sådan set godt nok i første omgang, men når der kom en dreng op i den, så sank den lige med det samme.

At fiske og gå på vandet

Det var den store forskel på åen og kanalen, at hvor åen var omgærdet af alskens advarsler og forbud affødt af druknefare i den ofte stærke strøm og den meget større dybde, der var kanalen et tilladt fredeligt modstykke hvortil der ikke fandtes tilsvarende bekymringer for sikkerheden. Tæt krat langs bredderne satte jo sine egne grænser for alt for vilde udfoldelser i og omkring kanalen når der ikke, som i Marie og Elvins have, var givet nem adgang til vandet. Men næsten hvert efterår hændte det, at vandet blev tømt ud af kanalen, for at man kunne rense løbet for siv og andre vandplanter der til stadighed forsøgte at tage magten og hæmme gennemløbet. Så var der tid for ekspeditioner... og noget af det sjoveste var at gå på fiskefangst i de mange vandhuller som stod tilbage i kanalens bund efter en tømning. Det var en form for fangst der kun krævede de bare hænder, og så kunne resultaterne i bedste fald endda give lidt succes hjemme når der blev smidt et par ørreder på bordet... helt i modsætning til skaller som nærmere gav minuspoint.

Skaller var en slags skidtfisk og dem var der selvfølgelig flest af, men de var fyldt med ben og smagte måske heller ikke alt for godt. Alligevel kunne jeg slet ikke stå for muligheden af en stor fangst, da jeg engang opdagede en kæmpeflok under isen i et tilfrosset vandhul hvor de ikke havde flugtmuligheder! Herfra bar jeg flere spandfulde med hjem i Kjerstejns fine badeværelse, hvor jeg skar dem op og tog deres svømmeblære ud og puttede i badekarret sammen med masser af vand. På den måde fik jeg skabt en stor flåde af svømmeblærer der flød rundt, alt medens et ankelhøjt lag af parterede skallelig fyldte op på gulvet i resten af badeværelset. Muligvis havde jeg en ide med arrangementet, men den har jeg glemt nu, for det hele blev pludselig afbrudt, da jeg ikke længere var alene hjemme, og således en gang til oplevede at komme i seng på ubestemt tid.

Snart må jeg så, trods alt, være kommet op igen og pludselig en dag i foråret kom vandet stille og lydløst tilbage, bærende på alle de siv og andet som i mellemtiden var blevet skåret af og efterladt i det tomme kanalløb. Det skete på et tidspunkt hvor jeg besøgte min bedste legekammerat Karen Margrethe som boede på endnu en gård langs kanalen, en halv kilometer i retning mod Skarrild. Sammen stod vi henne hos hende og så på de flydende grønne masser der tyst kom flydende ind under og forbi deres egen bro over kanalen til en markvej som fortsatte videre ned mod åen... og så var det lige at der kom

sejlende en ordentlig klump, ja nærmest en lille ø, af siv som vi kunne hoppe ud på fra bredden og sejle nogle få meter hen til broen, hvor vi så nemt kunne hoppe op og løbe tilbage og udvælge en ny ø, hvad vi så morede os med et par gange, indtil der naturligt måtte opstå ideer til udvikling af konceptet. Vi kunne jo for eksempel prøve at skabe en større ø, så vi kunne gå lidt omkring derude... og som tænkt så gjort. Ved et tilfælde lå der en større dyng af granrafter tæt ved broen, og hvad var nu smartere end at få sådan nogen sat fast så de kunne holde lidt på sivene som så kunne samle sig og danne en større og større ø, ja til sidst kunne vi faktisk gå hele vejen over kanalen på vores "ø", som jo nu nærmere var en del af fastlandet. Vi havde det rigtig sjovt og var så opslugte af situationen at vi ikke lige fik bemærket, at vandet længere oppe ad kanalen var begyndt at løbe over og risle ned over markerne mod åen i en stadig vildere strøm! Nej vi anede ikke uråd, men blev så i stedet gjort opmærksom på problemet af Karen Margrethes far, som blårød i hovedet kom løbende oppe fra gården råbene en masse gloser som tydeligvis ikke var venlig stemt, ligesom de heller ikke var indledning på nogen form for gensidig snak, for en del af fagterne gjorde det klart, at nu var jeg ikke længere velkommen der på gården, den dag.

Kanalen set fra Marie og Elvins bro hen mod Marks gård.

Hvad der derefter skete fik jeg således ikke lejlighed til at følge på tæt hold, men fra min ofte faste holdeplads efter den slags kreativitet i sengen, mindes jeg at min mor gik hændervridende rundt i huset længe efter, også hendes sengetid, og modtog bulletiner om hvordan redningsarbejdet skred frem. Alle arbejdsføre mænd i hele lokalområdet var blevet kaldt til undsætning medbringende deres heste, harver og grebe så de sammen kunne få hevet den nu kompakte masse af hårdt presset siv etc. op, efter at den gradvist

havde hobet sig op på en måske hundrede meter lang strækning i kanalen, før man var nået så vidt, som at få lukket for tilstrømningen af vand - et sted ved en sluse ude på den anden side af Skarrild i Arnborg, halvvejs i retningen mod FASTERHOLT. Jo, mine ører blev rødere og rødere, og min mor lod mig ikke være i tvivl om, at jeg havde skabt en meget slem situation... for selvfølgelig havde det da først og fremmest været min ide, det der med de rafter, og med dem havde jeg jo nu nok nærmest forårsaget at utallige marker nærmest var skyllet i åen! ... det var slemt, men dog heldigvis ikke værre end at jeg allerede næste morgen kunne konstatere at vandet igen flød stille og roligt forbi i kanalen, og hvad var så problemet? For en sikkerheds skyld gik der dog en rum tid før jeg igen vovede mig hen ad til Karen Margrethe og da var jeg på forhånd tilgivet, og jeg blev som altid inviteret med til at spise til middag sammen med gårdens folk og med Karen Margrethes mor stående bred og herlig midt mellem sit kogegej og langbordet, som en dirigent af slagets gang... og så så hun også ofte et snit til en lille snak med mig, så hun kunne holde sig opdateret med hvad der sådan skete henne i Silstrup.

Karen Margrethes yndlingsleg var at lege far, mor og børn. Dette manifesterede sig så i en stadig mere sofistikeret boligindretning i et selvbygget legehuse markeret med løse brædder, pine og sække, stillet an under en hyldebusk i det fri, men sådan at der både dannede sig et køkken og en stue i vort bo. Rummene var så udstyret med mindre kasse-rede møbler og diverse skåret porcelæn og udtjente gryder og potter. Det var utroligt hvad vi fik rørt sammen af grimme snaskede retter af jord og vand og hvad vi ellers kunne finde. Når man så tænker på det finere nordiske køkken, som nu et halvt århundrede senere er blevet verdensberømt på anvendelse af naturens egne produkter, kan man vel sige, at vi også på mange måder var langt forud for vor tid, når vi lavede retter af grutning inde fra grisene tilsat brændenælder og mælkebøtter etc., vi havde det i hvert fald pragtfuldt som mesterkokke. Vi havde også alvorlige planer om at skulle have børn, men udover at vi godt vidste, at man skulle have bukserne af, så fandt vi aldrig ud af hvordan vi så ellers lige skulle gribe sagen an... men lidt anatomiske studier blev det da till! Ja, og det var så oven i købet en leg der ofte dukkede op, også andre steder, når man ellers kunne finde fred for de voksne, for vi vidste instinktivt godt at det ville være en god ide at holde dem uden for.

Desværre blev Karen Margrethe og jeg nok bremsset lidt i vore udfoldelser det forår i 1952 hvor jeg var begyndt at gå i skole den 1. april. Karen Margrethe var det meste af et år yngre end jeg, og med min nye status som skoledreng og den dermed større kreds af mulige legekammerater blev vores leg nok knap så intenst. I skolen lærte jeg således et par søskende at kende, de var fra en gård langs kanalen en halv kilometer vest for Silstrup, ligesom der også var en pige som boede nede ved åen i et hus kaldet Kildehuset. Hun var lidt interessant fordi hun hed Krista ligesom min mor, og så var hun moster til sin mors yngste søster... det kunne godt imponere mig lidt. De var alle lidt ældre end jeg, men de blev da anledning til at jeg fik udvidet mit territorie og at jeg lærte at klatre højt i træerne efter fugleæg og at fange haletudser og lignende i små damme ved åen. Ved Kildehuset havde de en stor gåseflok med en majestætisk gase der gjorde hvad den kunne for at holde børn på passende afstand og bier i en lang række bistader, hvorfra de selv slyngede deres honning. På rette tid, når det skete, kunne man så være heldig at redde sig en klump bivokstavle godt klistret ind i lynghonning, og det var noget der gjorde livet værd at leve.

Folkeskoletiden

Med skoletiden åbnede sig en helt ny verden, og som allerede antydet gav skolegangen straks fra start anledning til helt nye venskaber både udenfor og lige om hjørnet i de vante kredse.

Noget helt specielt var, at jeg for første gang oplevede min egen identitet som andet og mere end Kristas dreng. Det varede således ikke længe før jeg fik navnet Jørgen Kjerstejn som henvisning til hvor jeg kom fra... altså fra Kjerstejns hus! Det passede mig fint, og jeg oplevede det som en slags anerkendelse af både min person og det sted jeg hørte til.

Syv år og i skole

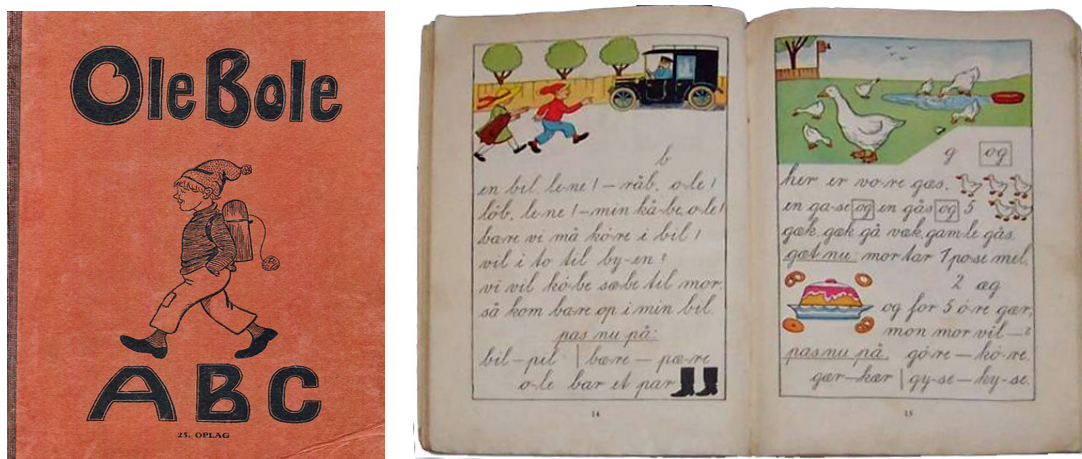
Den 1. april begyndte skolen i landsognene den gang. Dog begyndte jeg først den 2. april, dagen efter alle de andre. Om det var forglemmelse eller et udslag af min mors fobi i forhold til offentlige myndigheder eller noget helt tredje kan jeg ikke vide, men hvad lignede det at overse min første skoledag, det var virkelig for utjekket syntes jeg, og det blev nok også et bidrag til, at jeg vedvarende fik en meget kritisk holdning til min mors gøren og laden i forhold til mig og mit. Hun scorede således heller ikke mange point da jeg kort tid efter, ved en lægeundersøgelse af alle børnene i skolen, pludselig stod der helt alene og blev bevidst om mine laksefarvede underbukser, da jeg så at de andre drenge havde hvide underbukser med gylp...! Her var der så pludselig kun mig selv til at træde i karakter for at redde situationen og æren... og jeg pure nægtede at klæde mig af til undersøgelsen, samtidig med at jeg også afviste alle forsøg på at overtale mig til noget som helst. Kun gik jeg lige akkurat med til at betro mig til min klasselærer frk. Thygesen! Hun løste så til gengæld problemet og jeg fik min undersøgelse udsat til dagen efter sammen med de store børn, hvor jeg så kunne sikret mig at have nogle mere præsentable underbukser på.

Umiddelbart, set med et barns øjne, kunne den vrede som dukkede op mod min mor ved sådanne lejligheder vel være retfærdig nok, og for mig så det jo da også ud til, at at de fleste andre mødre havde haft det nødvendige overblik til at forudse og sikre deres drenge mod slige hændelser der let kunne risikere at svække deres børns omdømme eller selvværd! Men der kunne nu nok også nemt findes forældre der var de rene katastrofer ved siden af min mor, og hun er da også "tilgivet" alt... sådan som jeg også selv håber at blive tilgivet mine mangler og fejltagelser i forhold til mine egne børn.

I det hele taget havde min mor som "enlig mor" jo en langt vanskeligere kamp for anerkendelse og værdighed end de fleste. Et billede på hvor svært min hun har haft det kan hentes fra min syvårs fødselsdag, bare tre dage efter min første skoledag, hvor jeg jo stadig var vildt optaget af at skulle i skole. Den dag vågnede jeg op og opdagede at jeg var alene hjemme. Klokken var næsten syv og Kjerstejn var for længst kørt af sted i sin lastbil og min mor var altså også væk! Det syntes jeg var lige groft nok, og hvor var festen henne? Når jeg var hjemme ved min bedstemor var der da altid noget ekstra opmærksomhed og måske endda en ekstra teskefuld sukker på havregrynene... ja måske var der oven i købet også en lille gave eller to. Året før havde moster Anna også været i Dalsgaard, og hun havde givet mig den lille bog med poetiske digte om blomster – en lidt usædvanlig gave til en seksårig syntes jeg, men jeg var lykkelig for den og har den som oplyst endnu.

Nå, nu var jeg et år ældre og min mor var væk! Måske var hun ude på et af sine småjobs, og jeg måtte skynde mig at gå i skole hvis jeg ikke skulle komme for sent. Den nu gamle cykel oppe fra Karl Ungmann var enten kørt i sæk eller også var jeg vokset fra den, for i hvert fald måtte jeg gå ind til skolen... en tur på godt to kilometer, som jeg nu kendte udmærket efter at have taget turen i tre dage, og så kunne det måske ske, at nogen ville huske min fødselsdag når jeg kom hjem igen. Normalt var der ikke meget trafik, men halvvejs i Skarrild kunne jeg se, at nogen kom gående imod mig inde fra byen... og hov, var det ikke min mor? Jo, og hun havde noget med sig som godt kunne være en cykel! Og jo, det var en cykel, og det var endda en drengecykel, en splitter ny blå drengecykel og et tillykke med fødselsdagen... fantastisk, jeg var lykkelig og nåede oven i købet skolen til tiden. Måske har jeg tænkt, at den kunne hun godt have hentet noget før, det husker jeg ikke, men min mor fortalte at hun, efter aftale med cykelhandleren, havde været inde for at hente den allerede ved sekstiden om morgenen, men så havde hun glemt pengene og måtte hele vejen hjem igen for at hente dem, og derfor var hun kommet for sent på den. Ak ja, i disse tider blev der ikke givet ved dørene, og da slet ikke et par timers kredit til en enlig mor, som jo da heller ikke engang rigtigt var der fra sognet.

Skolegangen foregik hver anden dag. Der var syv årgange fordelt i to klasser. En med de små og en med de store i hver sit klasselokale og en tilhørende lærer. I de små klasse gik de tre yngste årgange som omsorgsfuldt blev undervist af den rare frk. Thygesen, som noget misvisende efter min opfattelse havde fået øgenavnet frk. Tippe, hende den skrappe tante som noget sippet optrådte i tegneserien om gavtyveknægtene Knold og Tot. I hvert fald foregik undervisningen hyggeligt og spændende med læsning, skrivning og regning som jeg i øvrigt ikke husker nogen problemer med at finde ud af.

Ole Bole var en meget central figur i alle danske børns liv dengang i 50'erne.

Hvad læsning angik havde min mor på forhånd hjulpet mig med at lære alle tal og bogstaver at kende så godt, at jeg godt kunne læse både ord og nemme sætninger før jeg kom i skole. Derfor var det også en leg for mig at komme i gang med den tids mest fantastiske læsebog for begyndere, Ole Bole's ABC, med tegninger af den legendariske Storm P. Regning var jeg knap så fortrolig med, men desto større var min glæde ved at lære om denne fantastiske kunst... regnekunsten, som for mig var det rene trylleri. Det mest spændende var dog når vi skulle lære om religion, her var lige godt nok noget der kunne overstige selv min vildeste fantasi, og jeg labbede de fantastiske historier fra

nok især det første testamente i mig, lige fra jordens skabelse på syv dage til hvor Moses kommer ned af bjerget med De Ti Bud skrevet på to stentavler, for så ikke også lige at tale om Jesus og alle hans lignelser, da det stof dukkede op på pensummet.

Mødet med religionen

Tiden er før søndagsskolen i Løkken. Religion var helt nyt for mig, og nogen steder forekom det mig da også lige lovlig vildt, men skidt, meningen var jo god nok tænkte jeg, og det er jo det med moralen der betyder noget! Således også vedrørende De Ti Bud der jo nærmest forekom indiskutable, sådan som de blev præsenteret... og så dog!

I det mindste fattede jeg af en eller anden grund en mistænkelighed til det første bud, det om at man ikke må have andre guder. Ikke fordi jeg kendte endsige havde nogen anden gud i tankerne, men i fortællingerne havde der jo indgået historier om afgudsdyrkelse og den slags... for at illustrere og overbevise om den sande og almægtige gud, vil jeg tro. Imidlertid har forbud altid virket udfordrende på mig og mit hidtidige liv, og hvor kort tid det end havde været dengang, havde det dog også givet mig den erfaring, at man ikke skulle tro alt hvad man hører! Og sagt lidt moderne, så var jeg nok allerede der begyndt at leve efter deisen "Tillid er godt... men kontrol er bedre". I hvert fald var jeg ikke parat til at kaste mig ud i en blind tro på noget som helst, men jeg ville da godt give det en chance. Så når der nu ikke blev forelagt nogen overbevisende bevisførelse, så var det jo nærliggende selv at foretage en rask lille undersøgelse. I den anledning fandt jeg derfor nogle forskellige skrammelting frem hjemme i Kjerstejns værksted, sådan at jeg kunne lave min helt egen afgud... for når man nu, sådan som Kjerstejn kunne gøre gamle cykelslanger levende, så skulle det vel ikke være så svært for mig at lave en gudefigur! Så vidt jeg havde forstået kunne en gud jo antage alle mulige skikkelser. Så med en gammel stiv kost, et par kasserede grydelåg og et stump tæppe samt et par gåsevinger og nogle snore og ledninger fik jeg bakeset noget af et fugleskræmsel sammen, som i dag nok ville kunne have begået sig vel på en moderne installationskunststilling eller...!

Den var ikke nogen skønhedsåbenbaring, det kunne jeg godt se, men den kunne vel gå an syntes jeg. Tiden var inde til at bede til den, så jeg kastede mig på knæ og fik mumlet lidt forskelligt, som måtte kunne skønnes tilstrækkeligt til at hidse den rigtige gud op. Han var jo almægtig og måtte jo nu forventes at nedkæmpe denne sin nye konkurrent, eller i det mindste at straffe mig for min synd. I mit stille sind håbede jeg selvfølgelig, at han ville finde den så lille og ubetydelig at jeg hurtigt ville blive tilgivet. Men der skete ikke noget, hverken op eller ned, så muligvis skulle jeg også have ofret et eller andet! Men det havde jeg ikke lige fået gjort i skyndingen, så hvem kunne vide! Ja måske var det derfor at der ikke skete noget, for under alle omstændigheder blev mit væsen af en afgud stående uskadt en rum tid omme bag værkstedet, og ligeledes skete der heller intet med mig, så på en måde følte jeg at have fået min mistanke bekræftet. Det der med Gud var bare en god historie... og hvad sagde jeg, tænkte jeg. I øvrigt uden at miste tilliden til de fortsat gode historier og deres moraler, når frk. Thøgersen fortalte om dem. Men den almægtige gud havde tabt. Han kunne simpelthen ikke eksistere, han kunne højst være hvad man i dag vil kalde "varm luft", eller lig med en menneskelig opfindelse som synonym for naturens kraft og/eller egne tanker.

Helt definitivt var min afskrivning af Gud dog ikke. Det har jeg ellers altid troet den var, men blandt mine mors papirer fandt jeg nogle år efter hendes død, og efter at jeg skrev

ovenstående, et notat skrevet af min bedstemor hvor hun refererer, at hun en sen aften havde hørt mig bede til Gud og talt om hvad der skulle ske når jeg engang skulle være engel hos ham, og så havde jeg fortalt ham om at jeg håbede at der ville være mange der gerne ville lege med mig deroppe og mere i den dur. Det har forbavset mig at læse, men jeg kan dog ikke helt afvise at jeg fortsat har tumlet med religiøse spørgsmål og herunder også har garderet mig lidt... hvis nu! I notatet skriver hun også at jeg er 8 år, hvilket indikerer at det er skrevet ca. et år efter at jeg forlod Skarrild og da boede i Struer, efter også at have boet og gået i skole i Løkken inklusive søndagsskolen og Lemvig! På den baggrund kan jeg vel have været lidt eksistentielt forvirret og har grebet ud efter et nok så løst holdepunkt!

Det mere jordnære og dog glade landbofællesskab

Var det religiøse lige lovlig uhåndgribeligt, så havde jeg på den anden side langt mere tiltro til at forsøge at forstå hvad der ellers bandt menneskene sammen. Det bærende sociale liv i Silstrup og Skarrild bestod jo grundlæggende af den værdi der skabtes i det store overordnede arbejdsfællesskab inden for det lokale land- og skovbrug og serviceret af håndværkere og butikker i Skarrild og tilsat det drev som de omreisende uldhandlere, fiskehandlere og andre løsgængere førte med sig. Alle kendte alle og fungerede i et fint forgrenet netværk, som gav et godt grundlag for masser af glade smil og gensyn når dagligdagen blev krydret med fælles Sct. Hans- og Julearrangementer, som dog nemt gik ens næse forbi, hvis man boede helt ude i Silstrup. I et tilfælde var alle Silstrups beboere og min mor og jeg imidlertid troppet op ved den årlige dilettantforestillinger inde i forsamlingshuset i Skarrild. Forsamlingshuset lå skråt over for skolen, hvor den også fungerede som gymnastiksal. I dagens anledning var den pyntet op med løvgrene og flag, og så var der stillet an med en scene som gav det ud for en almindelig dagligstue som de typisk så ud på gårdene der ude. Scenegulvet var hævet noget nær en meter over det almindelige gulv, så alle kunne følge med når skuespillerne kom, stod og gik medens de afleverede deres replikker, som både den aften og i enhver anden forestilling hovedsageligt handlede om kærligheden mellem to unge som måtte stride sig gennem alle mulige og umulige hindringer for at få opfyldt deres hedeste ønsker om at få hinanden og i den sidste ende flytte ind og overtage den fædrende gård og leve lykkeligt til deres dages ende.

Denne aften var det en rigtig klassiker som i den bedste Morten Koch stil fuldt ud levede op til det latterliggørende billede, som jeg siden har oplevet blive landets dilettantforestillinger til del... Men for mig var det altså livets første teaterforestilling og jeg var som tryllebundet af den magi og manipulation, hvormed parret fik hinanden til sidst. Betaget var i det mindste også alle de øvrige Silstrupboere, thi de kendte vældig godt den kvindelige hovedrolle, vores nabokone Marie, og de morede sig derfor særligt når netop hun måtte ligge mund til de mange kys fra den mandlige hovedrolle, en ung bonde ude fra et andet hjørne af Skarrilds opland, eller der hvor hun med høj stemmeføring gav sin mulige svigerfar ordentlig besked, og lød fuldstændig, som når hun hjemme hundsede med sin Elvin. Jeg ved det ikke, men noget af det hele kunne jo nok godt virke lidt vovet for nogen! Men dermed bidrog det så nok også desto mere til underholdningsværdien.

Lidt efter lidt og gennem deltagelse i både dagligdag og sammenkomster gik tilpasningen den slagne vej og jeg blev så småt en del af landskabet og Skarrild, hvor jeg hang ud med skolekammerater både inde i byen og ude ved gårdene. I min klasse var der vel tredive

børn i alt, det husker jeg ikke præcist, men en af dem var da i øvrigt den dreng som havde stået uden for købmandens butik den dag jeg kom til Skarrild første gang. Han hed Frederik og var købmandens søn hos hvem jeg nu også kom til børnefødselsdag inde i privaten. I sig selv var der jo ikke den store forskel på et købmandshjem og et landbohjem, men når jeg nu efterhånden kendte butikken så udmærket fra alle besøgene hvor jeg havde foretaget småindkøb for min mor eller andre i Silstrup, så var det jo meget sjovt at se hvad der kunne gemme sig inde bagved, og så konstatere at butikken nok var det mest interessante ved det hus. Lige som i købmandsbutikken i Astrup hjemme ved Dalsgaard var butikken her domineret af en stor kaffemølle og hylder og diske med masser af skuffer og ting og sager med eksotiske dufte, omgivet af udstillinger med lidt redskaber og hvad der nu lige var oppe i tiden.

Turen til bedstemors fødselsdag foregik med rutebil og tog og vi kunne lige nå at gå til fotograf i Herning i ventetiden før toget afgik til Silkeborg hvor vi skiftede til skinnebussen som bragte os det sidste stykke til Hindbjerg.

På et tidspunkt skulle vi til et eller andet stort, jeg tror det var min bedstemors 60års fødselsdag, hvor vi skulle være i vor fineste stads. Det vil sige, at den gik ikke med de stumpede bukser og opsmøgede ternede skjorter som jeg normalt rendte rundt i, nej det skulle være meget finere, og tiden var derfor moden til at jeg skulle have mit første sæt rigtige tøj som ikke var hjemmestrikket... den slags var hel klart fortid nu efter historien med de lodne underbukser. Min mor trak mig derfor med til en syerske som boede i en lille loftslejlighed inde på hovedgaden, skråt over for købmanden. Måske var der en slagter i underetagen, eller var det i et af de andre huse der? Nå lige meget, i hvert fald blev

jeg købt med en rød pølse, hvis jeg kunne opføre mig pænt når vi kom op til damen, der jo skulle tage mål af mig og se mig an.

Bestikkelsen havde nok været overflødig, for jeg opdagede jo straks sødmen ved at være midtpunkt i projektet, og en vis forfængelighed sneg sig endda også ind på mig, men det røbede jeg ikke alt for højlydt, så jeg reddede mig også en rød pølse de par gange vi var henne for, at syersken kunne tilpasse tøjet direkte efter mine mål. Da sættet var færdig kom det med hjem at hænge i vort soveværelse i Silstrup, klar til brug. Tidligere havde vi været i Herning for at købe en hvid skjorte og et par rigtige lædersko. Jo alle sejl blev sat til, og prikken over det hele blev en tur ind til mejeriets badeværelse der kunne lejes for en time eller så. Her blev så både min mor og jeg skuret og vasket så vi... eller i det mindste jeg, gik der fra lyserøde som pattegrise. Nu var vi klar til fest.

Ellers fortsatte jeg med at udvide mit territorie, og i særlig grad skete det når jeg kunne være med min mor ude på job, hvor hun lavede mad til konfirmationer og bryllupper ude omkring. Det kunne godt være lidt langvarigt med overnatning og alting, og så var der jo ikke så meget andet for mig at gøre end at gå ud og lege, hvis jeg ikke ville kede mig ihjel. Egentlig var jeg en genert dreng, men muligheden for at komme til at lege med andre børn har altid fjernet de værste hængninger, og børn var der alle steder, så jeg husker kun disse ophold som en lang legen put og tagfat rundt på gårdene. For det var selvfølgelig altid på gårde, det var jo især hos de lidt større bønder der var råd til kogekone. Men sådanne analyser gjorde jeg mig nu ingen bekymringer om, jeg nød bare tilværelsen.

Hjemme i Silstrup udvidede jeg yderligere kredsen af legekammerater med en skolekammerat som hed Peter. Han boede i et af husene i en lille bebyggelse oven for Silstrup, ja faktisk tror jeg det kaldtes Øvre Silstrup eller også var det Skarrild Overby, der var ikke nogen vej direkte derop... man skulle et stykke ind eller ud af Skjernvejen og op, og så var det en stor fordel med en cykel, og de få forhindringer var nok årsagen til at jeg ikke havde mødt ham før. Men han var også lidt af en enspænder, nok grundet en omfattende psoriasis som han var plaget af, og som kostede ham en del modvind i skolen og i samværet med andre børn, men vi begyndte da at besøge hinanden af og til, dog uden at det nåede at blive til det helt store. Vi nåede dog sammen at drøne hen til kroen i Skarrild, der kunne man købe sodavandsis for en tiøre, og sommetider blev der, først på sommeraftenerne, spillet fodbold på en bane lige vest for kroen, det var spændende at se på, og hvis vi var heldige kunne vi lige nå at sparke til bolden, når karlene var færdige, og var der noget der ville mig noget blev der råbt Jørgen Kjerstejn.

Men så skete der jo det, midt i det hele, at der også var en pige der i særlig grad optog min interesse. Hun hed Kirsten, gik i min klasse og var meget meget sød. Alligevel havde jeg det så jeg knap turde se på hende, så i stedet forsøgte jeg så at tiltrække hende ved at lave nogle badutspring, som i bedste fald kunne imponere hende lidt og vende sin opmærksomhed mod mig. Eksempelvist badede vi børn ofte i en aguadukt som førte kanalen hen over en lille slugt neden for Skarrild lidt henne ad Arnborg til. Der var der et eldorado af sommerleg og store hop ud i vandet, som vist var lidt dybere her i denne betonkanal, hvor der også var fine muligheder for at lave balancekunst på kanten hele vejen over på kanten, og så puste sig og gøre sig lækker med vilde spring og alt hvad man nu kunne finde på. Bare skulle det jo ikke være alt for tydeligt hvad man havde gang i,

men gad vide om pigebarnet nogensinde observerede noget som helst, for når først de livsfarlige øvelser var afleveret, så havde modet fuldstændig og aldeles forladt mig, og jeg kan knap huske at jeg nogensinde fik talt med hende. Det vil sige... det må jeg jo så alligevel have gjort.

Engang var hun og jeg nemlig, ad uransagelige veje, kommet i gang med at bygge en hule af brugte kranse og pyntegran etc. oppe bag et dige ind til kirkegården som var nabo til skolen. Det var efter skoletid og det hele gik rigtig godt indtil vi blev afbrudt af lærer Kristensen, som havde lagt mærke til os og lige ville se til hvad vi lavede! Lærer Kristensen havde de store elever inde i skolens andet klasselokale hvor der, så vidt jeg havde observeret, herskede en helt anden kultur end inde hos vi små. Inde hos de store var der ingen hygge og der risikerede man at blive slået af læreren, det var min klare overbevisning efter, at jeg havde set lærer Kristensen stikke en af de store drenge en syngende lusning, som efterlod et højrødt håndaftryk som fyldte hele den arme drengs ansigt.

En af de historier vi havde hørt om i bibelhistorie var Moses vrede over folkets dans om guldkalven, her var Moses blevet så rasende at han smadrede stentavlerne med de ti bud som Gud netop lige havde skrevet med sin finger.

Måske var det også billedet heraf der skræmte mig, da jeg uinviteret havde betrådt Skarrilds hellige jorde med skumle tanker.

Den oplevelse havde rystet mig så meget, at jeg nu, da jeg så samme mand på vej hen mod os, øjeblikkeligt gik i panik og tog flugten og sprang ud over en skrænt som vendte ned i retning mod åen og engene hvor jeg tumlede ned og bare løb og løb indtil jeg mistede vejret og endelig turde vende mig og konstatere at jeg var væk i højt græs og da vist også helt uden for enhver række- og synsvidde. Så slappede jeg af, og først da be-

gyndte jeg at forstå, at jeg jo absolut ingen grund havde til dårlig samvittighed, udover at vi jo havde bevæget os ind på kirkens område, og at guds straffesystem jo ikke var helt gennemskueligt!

Nå, under alle omstændigheder havde jeg ikke taget nogen chancer i forhold til at risikere den slags lussinger som lærer Kristensen kunne dele ud af tænkte jeg, og så måtte liden Kirsten altså klare sig så godt hun kunne i situationen. Det håber jeg at hun gjorde, for hun var jo da trods alt lærer Kristensens datter.

Løkken Badehotel

Det lille optrin bag kirkegårdsdiget i Skarrild må have fundet sted lige op til sommerferien, for jeg så aldrig Kirsten igen. Meget kort tid efter rejste vi nemlig til Løkken hvor min mor lige ville peppe den, for hende, lidt utilfredsstillende tilværelse i Silstrup op med et raskt lille sæsonjob på badehotellet. Det syntes jeg bare var herligt og vi tog den lange tur med tog fra Herning mod nordvest og videre op over Thy til Åbybro hvor vi skulle vente længe før vi kunne komme videre med et andet tog det sidste stykke. I Løkken ventede så til gengæld en hel sommer med Tutte og alle de andre kendte ansigter og turene til havet og til byen.

Det var nærmest som om ingenting var hændt siden sidst, ja faktisk er det svært at huske forskel på alle opholdene i Løkken, men det kunne godt have været denne gang, at vi børn var inde og se et mester Jakel teater sammen med en hel masse andre børn. Det var en fantastisk oplevelse og jeg var fuld af forundring over at man kunne opleve de små dukker så levende, og det hele endte da også med at vi selv fik stillet an med nogle papkasser og nogle forhutlede forsøg på at efterligne hvad vi havde set, men noget stort blev det vist ikke til. Umiddelbart syntes jeg jo da ellers, at jeg jo var et erfarent teatermenneske efter den store dilettantoplevelse vinteren forinden i Skarrild forsamlingshus med Marie og kompagni i den forrygende kærlighedshistorie... men altså ”en enlig svale gjorde ingen mester”.

Efter en tid begyndte sommeren at grånes noget og badegæsterne var rykket ud af min moster Annas stuehus hvor de havde boet til leje. Det var samtidig med at vi skulle til at gå i skole! Det er kun midlertidig sagde min mor... jeg vidste endnu ikke at jeg aldrig kom tilbage til Skarrild, og måske vidste min mor det heller ikke! Under alle omstændigheder kom jeg til at gå i skole et par måneder i Løkken det år, indtil jeg pludselig boede i Svirrebommen i Lemvig.

Jespersens Hotel i Lemvig

Hvad jeg ikke vidste, hverken i Skarrild eller i Løkken var, at min mor ledte desperat efter en mere lovende fremtid og åbenbart ikke havde blik for, at en sådan kunne findes i Silstrup! Sikke en skam, at hun ikke spurgte mig! For så havde vi aldrig forladt dette lille paradis, som jeg trods alle genvordigheder befandt mig så godt i... men bortset fra det, så forstår jeg hende jo godt nok nu. Dels var hun eller vi jo i en udsat position, når hun nu ikke kunne falde for Kjerstejns charme! Derfor ville hun have os videre og med i den strøm af mennesker der, siden industrialderens begyndelse, uvægerligt havde bevæget og stadig bevægede sig fra land til by... fra udstederne til metropolerne, hen der hvor det sneede. Og det gjorde det... den gang endnu i Lemvig, i hvert fald mere end i

Silstrup, og Krista havde netop set sit snit til at træde næste trin op i karrieren inden for restaurationsbranchen, nu som køkkenleder på Lemvigs førende hotel.

Lemvig var en lille og velfungerende købstad med rødder tilbage i middelalderen baseret på landbrug, fiskeri og håndværk samt nu også lidt håndværk og industri, og... Jespersens Hotel lå i Søndergade tæt på torvet midt i det hele, her var der gode betingelser for at servicere den bedre stillede del af borgerskabet og de andre stærke spillere i by og opland, fiskerne og bønderne. Hotellet fyldte det meste af en karré, med bagsiden ud mod nogle gårdarealer med stalde og andre servicefunktioner, herunder personaleboliger. Min mor og jeg blev anvist et lille købstadshus med en stue og et værelse i karreens nordvestlige hjørne i Svirrebommen, en mindre gade som oprindeligt nok havde været en del af en slags vægtergang på engen uden om den allerældste by. I dag er huset væk og erstattet med en indkørsel til en parkeringsplads i det stærkt forandrede gårdareal, ryddet for de fleste bag- og sidehuse som dengang nærmest dannede en hel lille bydel hvor jeg kunne gå på opdagelse.

Et stemningsbillede fra dengang i nabogaden Søndergade hvor jeg også færdedes. Huset nærmest til højre er nær identisk med det hus vi boede i og billedet kunne lige så godt være taget i Svirrebommen.

Hotelgården og deromkring

En dag hver uge var der samlestad for grise som skiftede ejere eller hvad der nu skete dem. En lang lav bygning med skydeporte ind mod gården dannede væggen mod vest. Langs hele langsiden ud mod gården blev der tidligt om morgenen fyldt op med grise som så normalt var væk igen til aften. Desværre var jeg i skole når aktiviteten var på sit højeste, så jeg kunne kun følge med i glimt fra begyndelsen ved morgenstunden og så især ved afslutningen om eftermiddagen, hvor der som regel også stadig var lidt gang i den, og så var der masse af halm man kunne tumle sig i, og måske var der også levnet nogle af grisene til overnatning og afhentning næste dag. Grise var jeg jo fortrolig med, så der kunne jeg godt lide at holde til, og jeg var ikke i tvivl om at grisene gerne ville have min deltagelse, det er jo meget kærlige og nysgerrige dyr. Engang gik det dog galt, dog ikke med grisene, men med de spændende rulleporte, som kunne skubbes frem og tilba-

ge og ændre på inde og ude! Jeg brækkede en finger da to porte ramlede sammen med den imellem hvor jeg var uopmærksom et øjeblik. Fingeren var skæv i mange år derefter, men rettede sig dog til sidst, eller også var det de øvrige fingre der tilpassede sig og blev lige så skæve!

I en anden bygning, ved siden af grisene, var der cykelstald hver fredag aften især. Her kom befolkningen fra oplandet asende med deres cykler for at opstalde dem her, hvor nogen kunne se efter dem medens de selv gik ud og handlede. Prisen for sådan en parkering var noget i retning af 10-15 øre, eller i nærheden af samme pris som en rund vaniljeis. Der var en egen stemning over cykelstalden hvor jeg da også fik mig mænget ind, og fik lov at sælge p-billetter og hjælpe kunderne med at anbringe de store poser og pakker som de kom tilbage med på cyklerne før hjemturen tilbage til Fabjerg, Ramme og alle de andre eksotiske steder deroppe i vestenvinden oven for Lemvig.

I begyndelsen kendte jeg ikke så mange andre børn, der boede ikke nogen lige i nærheden... heller ikke af de nye skolekammerater, så jeg gik meget for mig selv og nabolaget var mit territorie. Ikke så langt fra hotellets gård var der et savværk med en masse spildtræ som lå og flød. Det fik jeg meget fornøjelse af i form af hulebyggeri og fremstilling af sværd og spyd, så mit jægerinstinkt kunne holdes vedlige, også trods de barske realiteter, at der ikke var nogen dyr eller fjender som jeg reelt kunne nedkæmpe. Alternativt kunne jeg så bevæge mig rundt i de gamle gader hvor jeg straks havde fundet en slikbutik i Søndergade næsten over for hotellets hovedindgang, på vej om mod skolen. Eller det kunne være et smut om til boghandelen omme på torvet ved et hjørne ned mod havnen! Slik er jo evig dejligt for både små og store drenge, og efterhånden havde jeg jo også lært at tiltuske mig de nødvendige håndører for at kunne handle der... selvfølgelig mest fra min mor, men også ved at udføre små tjenester som det i cykelstalden og at løbe ærinder etc. Boghandelen syntes jeg næsten var endnu mere spændende, for sådan en havde jeg knap nok set før, og så mange bøger troede jeg ellers slet ikke der fandtes... dog husker jeg ikke at jeg nogensinde fik noget derfra.

Det helt store var dog, da jeg opdagede en tøjforretning der i julen havde stillet an i butiksruden med et elektrisk tog der kørte rundt og rundt i et fint snelandskab udført af vat og møbleret med mængder af sjove nisser og gran og glimmer. Der gik jeg hen hver dag så længe det varede. Det var dog ikke første gang jeg havde set nisser, men dem kunne jeg nemt genkende fra kravlenisserne hjemme ved min bedstemor og fra de sjove nisse-tegninger i nogle af Kjerstejns julebøger... som "Ved Julelampens Skær", hvor jeg havde læst om hvordan man skulle være god mod hinanden i julen, og de særlige julebøger for børn, hvor forsiden altid viste de skønneste og gladeste nisser med runde kinder, som fartede af sted ridende på en gris, eller var i gang med alle mulige andre kunster. Nej, det der virkelig imponerede mig her, det var toget, det var på en gang genkendeligt og så alligevel helt nyt! Det var bare så fantastisk, at noget så stort kunne laves i så lille en størrelse... det kunne jeg se på i timevis om end, eller måske snarere fordi, at det samtidig var en fuldstændig utopisk tanke, at forestille sig selv som ejer af noget så vildt. Derfor sugede jeg til sig så længe muligheden var der.

Levende billeder

Som med det elektriske tog hændte der imidlertid flere åbenbaringer, så som det første møde med levende billeder vist i biografen. Stumfilmens tid var ganske vist på vej ud, men epoken havde stadig et overlap i Lemvig i forhold til talefilmene, og jeg nød med åben mund og polypper de utrolige historier med makkerparret Fy & Bi eller Fyrtårnet og Bivognen. De var et par vagabondlignende skikkelser, og som cykelstaldsbillettør forstod jeg i særlig grad den film hvor de to havde gravet et sømbræt ned i vejens grus med spidserne op ad, sådan at de ikke kunne ses og således at de cyklende glade og fro kørte hen over piggene og så blot troede at de på hæderlig vis var punkteret og nu var på den! Hvorefter de så til deres store glæde opdagede, at der lidt længere henne ad vejen lige netop var et par mænd, som havde stillet an med det fineste lille udendørs cykelværksted, som netop den dag havde tilbud på en hurtig lapning! Det var naturligvis Fy og Bi som havde gang i det nok lidt lyssky iværksætter, men dog til publikums store anerkendelse trods det tydelige lumskeri. På en eller anden måde var det jo sympatisk at de gjorde sig så store anstrengelser for selv at klare dagen og vejen, og det var jo også mest store tykke og velbeslåede mænd med høj hat der punkterede! Og sådanne typer var der ikke nogen der havde ondt af.

Biograffturene foregik sædvanligvis om søndagen ved 4forestillingen, der hvor byen ellers lå hen i almindelig søndagsstilhed, men selvom det var de sjove film som dominerede, så var det nok alligevel et drama om en langhåret collichund der gjorde størst indtryk. Dels var det min første spændingsfilm og dels, og nok afgørende, så lignede hunden til forveksling en forfinet udgave af min bedsteforældres lidt mere vindblæste hund Max, den som altid fulgte mig til Hindbjerg Station. I filmen måtte hunden gennem en masse kvaler før de gode mennesker var redet og det hele endte rigtig godt så ikke et øje var tørt. Hunden hed Lassie.

Det var efter sådan en 4forestilling jeg engang havde en sjælden aftale med min mor, som i dette tilfælde gik ud på at besøge Lemvig Museum sammen. Vi skulle mødes ved indgangen, men da jeg noget forsinket fandt denne var museet lukket så vi kun havde at trække hjem igen. Museet lå, og ligger stadig, ude før Vesterbjerg som fører fra bymidten op til stationen og det var i lidt uden for mit sædvanlige aktionsområde, hvorfor jeg ikke lige havde kunnet finde derud. Det ærgrede mig, og der gik så også lige 65 år før jeg endelig fik besøgt netop det museum.

Spisevægring

Som det nok skinner igennem, så så jeg ikke så meget til min mor i den tid. Hun arbejdede altid om aftenen og i weekenderne, men når jeg havde brug for det, kunne jeg komme så meget jeg ville i hotelkøkkenet, hvor jeg kunne sidde i en krog og følge arbejdets gang over en portion havregryn. Sjovt nok ville jeg ikke have andet at spise, selvom der var rigeligt af fine retter med vildt af alle slags, sat spændende op på store fade med gemyse, salater og andet godt... plus fasanfjer og jeg ved ikke hvad! Jeg spiste aldrig den slags, og jeg blev tyndere og tyndere.

I virkeligheden tror jeg at jeg kørte en kamp med min mor, foranlediget af en vrede som jeg ikke havde ord for, i forhold til den ”deportation”, bort fra Silstrup og Skarrild, som hun havde prakket mig på halsen. Det nummer havde jeg hel klart trang til at straffe hende for, og det gjorde jeg ved ikke at spise hendes mad, hvilket jeg yderligere stram-

mede ved at demonstrere en glubende appetit når jeg indimellem var i Dalsgaard. Så fik hun skældud af sin mor Sine for ikke at sørge ordentlig for mig tynde dreng, og jeg åd mig fed og mægtig på en uge i Sines gode bondemad. Egentlig var det jo bandsat og urimeligt gjort af mig, for min mors situation var ikke nem og hun kæmpede jo på begge vegne for at skabe et bedre liv. Blot havde hun ikke blik for at inddrage mig i sine overvejelser, og på den måde endte jeg med at opleve vores rakkerliv som et overgreb mod mine ønsker og behov.

Nå, helt elendigt var det nu heller ikke, og jeg havde da meget ud af at følge med i hvad der ellers skete på hotellet, som når der blev leveret frisk fjerkræ som stadig var i fuld farverig fjerdragt og med hoved og fødder intakte. Her slægtede jeg min mor på og fik opbygget en fin samling af fjer fra haner, gæs, ænder og edderfugle etc., og efter en tid begyndte jeg så også at finde legekammerater.

Skolen og nye kammerater

Skolen var en stor bygning i Skolegade omme forbi hotellet og min slikbutik og så lidt til venstre hen ad Skolegade og op ad nogle trapper til 1. klasse. Klasselæren hed frk. By-skov og så var der vel også nogle børn, men dem husker jeg bare ikke så meget om. Kun at der i klassen var der en dreng som kun havde et ben. I stedet for benet havde han bare en lille fod som sad under hoften der hvor benet skulle have været... det viste han os når han tog benet af. Det var både chokerende og spændende og jeg må indrømme at jeg nok mere var optaget af det rent tekniske ved det kunstige ben, end af den mere triste kendsgerning ved ikke at have to ben. Drengen, jeg tror han hed Peter, var en flink fyr som jeg snakkede en del med, men som legekammerat og ven endte det alligevel med at jeg slog mig sammen med en dreng der hed Henning, som jeg også var ulveunge (spejder) sammen med.

Henning boede oppe på en lille vej som vel var en forlængelse af Østergade ud ad mod Kappel og hans far kørte bybussen mellem den gamle bydel og op til Stationen oven for byen. Vi legede mest ude ved ham og i hans kvarter som var mere velegnet til leg, og så havde han en fire fem teknobiler som jeg var meget imponeret af... og en af dem var en rød brandbil. Ellers bevægede vi os frit rundt i hele byen og fandt da også ud af at komme til boksekamp en Søndag. På en måde et mindeværdigt stævne med flere af brødrene Krogh fra Aalborg, heriblandt den senere europamester Børge Krogs ældste bror Tage, som var Jysk mester i letvægt samme år.

Vi var meget sammen og oplevede da også lidt af et drama sammen! Hvordan det var gået til har jeg svært ved at forstå nu, men sammen havde vi på vore cykler forvildet os op af hullet (Lemvig) og nået helt ud til- og langt ind i Klosterhede Plantage, vel en tur på otte ni kilometer, før vi opdagede at vi ikke vidste hvor vi var, og i hvilken retning vi skulle køre for at finde hjem igen... panik, panik. Alle skovstierne var lange og lige, så langt øjet rakte i alle retninger og vi kunne hverken høre eller se noget som helst til civilisationen, og så var solen begyndt at stå truende lavt på himlen, og blev indirekte vores redning. Enhver vidste jo at solen gik ned ude over havet, og vi vidste også at der måtte være en vej mellem os og havet, og hvor svært kunne det så være, vi kørte efter solen. Der var langt og vi syntes vi kørte i det uendelige og solen gik ned og først da, langt om længe, nåede vi ud af plantagen og kunne se en enlig bil i ny og næ passere langt ude. Det var Ringkøbingvej som vi først nåede da der var blevet helt mørkt, men nu var vi da

redet syntes vi og slappede en anelse af. Efter nogle få hundrede meter passerede vi et hus med et samaritter skilt ude ved vejen og lys i vinduerne! Her kan vi måske få hjælp tænkte vi og bankede på døren... og så endte det hele med at der kom nogen og hentede os i en bil, og det kan jo næsten kun have været Hennings far, men det var dog ikke i bybussen.

Kort tid efter flyttede jeg igen... nu til Struer. Mor Krista havde ligget noget i krig med overtjeneren på hotellet og nu havde hun fundet et bedre og endnu mere selvstændigt job som køkkenchef på Hotel Struer i Struer. Det var endnu engang ikke populært hos mig, og Henning og jeg blev ved at besøge hinanden i lang tid efter. Det kunne vi med hjælp fra DSB og den røde bus som kørte flere gange dagligt mellem Lemvig og Struer.

Det er gået helt i glemmebogen hvad butikken hed, men det var i den med det elektriske tog kørende rundt i juleudstillingen at jeg blev ekviperet i dette min første habit, som det skulle vise sig at jeg meget snart derefter blev iklædt for at deltage i den første rejse til Struer.

Hotel Struer

Første gang vi kom til Struer med den røde DSB bus, min mor og jeg, var jeg på ingen måde rigtig klar over hvad der foregik eller skulle foregå, men det gik dog hurtigt op for mig, at målet helt klart var en jobsamtale af særlig vigtig grad på Hotel Struer. Vi blev modtaget af hotelværten og hans kone, som hædersgæster følte jeg, og vi blev vist rundt fra kælder til kvist og herunder med et længere stop i hotelkøkkenet. Ja, min mor søgte jobbet som køkkenchef, hvilket var en meget betroet stilling for hende, ligesom det åbenbart også fordrede at hele familien blev taget i øjesyn. Mit nye tøj havde også været en investering i fremtiden.

Ved aftenstide skulle vi spise aftensmad i hotellets restaurant sammen med hotelparret, hr. og fru Jørgensen. Der var dækket fint bord, sådan som jeg også kendte det fra hotelterne i Løkken og Lemvig, hvor jeg dog aldrig selv havde været med til bords, og det var selvfølgelig helt anderledes end hjemme i Dalsgård eller i Silstrup. Her var dækket med opsatte servietter og kniv og gaffel, og der var en tjener som serverede. Ja, det overgik min vildeste fantasi.

Gad vide hvad min mor havde tænkt på! Hun havde i hvert fald ikke tænkt over at forberede mig på sådan et arrangement, men da jeg nu omsider instinktivt fornemmede at det hele havde noget med min mors karriere at gøre og at det hele kunne resultere i at jeg skulle flytte igen, så indtog jeg ubevidst modspillerens rolle. Dels viste jeg ingen benovelse over det fine arrangement og dels afslog jeg, akkompagneret af min mors røde ører, at spise noget som helst af det mad som jeg blev tilbudt. Fru Jørgensen som jo var på hjemmebane tog så affære og spurgte mig om jeg da ikke var sulten! Jo det var jeg vel altid, men jeg ville kun have havregryn med mælk, og ja... hvor svært kunne det være, så blev der naturligvis skaffet noget havregryn til den "søde" dreng. I forvejen havde jeg brilleret mig ved at bruge "do" i stedet for "De" når jeg tiltalte herren og fru. Det forsøgte min mor så at lære mig i en fart, men da var "skaden" jo sket. Det var allerførste gang jeg hørte om dis-formen og den lille episode fandt jeg pinligt, og den førte da også til, at jeg blev svoren modstander af dette sprogbrug, om end der skulle gå godt ti år før tiden havde indhentet mig, så jeg helt kunne lægge modstanden på hylden, da alle sagde du! Måske lige med undtagelse af kongen og dronningen.

For fuldkommenhedens skyld kunne jeg straks efter første mundfuld havregryn meddele, "Dæj æ sålt" (den er salt), samtidig med at jeg lagde skeen fra mig, der hvor min mor febrilsk søgte efter et hul i gulvet hun kunne synke ned i! Mit sprog var, som antydte, dengang jysk af den bredeste slags med spor fra såvel Midtjylland, Vendsyssel og Vestjylland... men det var nu nok mere timingen der slog min mor ud. Enden på hele affæren blev dog, at jeg havde ret i min påstand... man havde simpelthen tabt saltbøtten ned i havregrynene, og jeg fik noget andet havregryn fra en ny pakke, og i tilgift fik jeg så også penge efter "middagen" til at gå i biografen for. Selskabet kunne så uforstyrret forhandle den mulige ansættelse, og biografen, Kino, lå skråt over for hotellet i Søndergade.

Her stopper min hukommelse fra den dag, men kort tid senere ankom vi igen til Struer, nu med kufferter og andre pakkenelliker. Mor havde fået stillingen, hun havde som sædvanligt, særdeles kreativt, opgraderet sine kvalifikationer så hun vel nærmest havde opnået dobbelt hyre i forhold til førstekøkkenassistentstillingen på Jespersens Hotel. Man lagde dengang, som nu, stor vægt på alle plustegn som kunne puttes ind i en stillingsbetegnelse. Jeg var ligeglad med den slags, jeg havde knap slået rod i Lemvig, men var dog tilfreds med nu, at blive genbo til en biograf. Det var simpelthen bare enormt, det var den tids fedeste vindue ud til den store verden. I Lemvig havde jeg lige snust til fenomenet og nu blev det en kærkommen del af mit liv. Fantastisk.

På en eller anden måde blev Hotel Struer mit helt eget private territorium. I Løkken og Lemvig havde jeg også kunnet færdes frit i et vist omfang med hotelkøkkenet og min mor som centrum, men dog med en radius som kun rakte til dørene ind til hotelgæsterne i restauranter og på værelsesgangene. Uden at nogen fortalte noget fornemmede jeg selv hvor jeg kunne tolereres, og det var i realiteten nøje afstemt med min mor Kristas position på stederne, som hidtil mest havde været som menig og som underofficer! På Hotel

Struer var hun officer, hun var køkkenchef, og den status åbnede stort set alle døre omend med måde. Det var en god idé at have et ærinde og en passende fremtoning når man betrådte de helligste sale, og i privaten hos her og fru Jørgensen kom jeg kun når jeg blev budt. Der var således ikke helt så frit som hjemme i Dalsgaard eller Silstrup hvor det altid var tilladt frit, at passere alle døre som ikke var låst... bare det ikke var under de gamles middagsøvn.

Værelse nr. 17

... var mit helle og mit ”privaten”, som n Østergade u var det nyeste ord i mit ordforråd. Egentlig var det et af hotelværelserne... det sidste, beliggende alene på den øverste etage med adgang direkte fra hotelopgangen hvor der var to måske tre døre på den øverste repos. Den anden dør førte ind til et loftsrum med synlige spær og hanebånd samt nogle små kamre langs siden ud mod gaden. Her boede folket fra hotellets nederste hierarki, det vil sige hotelkarlen og en tre fire køkken- og stuepiger. De blev mine venner... med de skiftende arbejdstider var der stort set altid mindst en på et af kamrene, som også lige kunne bruge en at snakke med, og der slog jeg mig ofte ned og hørte om livets genvordigheder blandt småfolk på et hotel. Historierne handlede i stort omfang om interne hotelintriger og enkelte kærestesorger, som jeg alt sammen instinktivt undlod at indvie min mor eller andre i. Det jeg dog husker bedst fra disse besøg er den stærke kropslugt der stod omkring beboerne og deres kamre, som jeg dog bare følte mig hjemme i. Renlighed som vi kender det i dag var for mig helt abstrakte på den tid. Alle på loftet delte et toilet med en håndvask, men bad var der ikke noget af, folk vaskede sig ved hjælp af et fad vand, et stykke håndsæbe og etagevask kropsdel for kropsdel, sådan som de var vant til hjemme fra. Eksempelvist så jeg aldrig et privat badeværelse i mit barndomsland. Den slags installationer var på den tid i sin aller første vorden blandt almuen både på land og i by, men da begyndte det så også at gå stærkt.

En collage af Hotel Struer og Dikmanns plads som det har set ud siden 1940'erne og til nu. Hjørnekvisten øverst til højre var værelse no. 17.

Selv benyttede jeg også toilettet ude på loftet, men hvad vask angik var jeg nu privilegeret. Som køkkenchef havde min mor nemlig fået tildelt- eller tilkæmpet sig det eneste værelse med eget håndvask... ligesom hotelgæsterne, og en gang om måneden kom jeg nu nogenlunde regelmæssigt i bad en gang om måneden nede på hotelgæsternes og Jørgensens badeværelse på hotellets værelsesgang. Mine bade blev aftalt og foregik på tidspunkter hvor der ikke forventedes at andre skulle bruge faciliteterne, og jeg tvivler på at disse nogensinde blev stillet til rådighed for fodfolket... jeg var uden at vide det i gang med at lære lidt om klasseskel, og ikke nok med at jeg for første gang havde fået adgang til "eget" badekar, så fik jeg nu også fyrrenålebalsam til at putte i vandet... helt uhyrligt fantastisk.

Henne for enden af loftsrummet var familien Jørgensens private gemakker, men de kom aldrig ud på loftet, de havde deres egen bagtrappe som via værelsesgangen på 1. sal førte videre ned til en selvstændig gadedør ud mod Søndergade eller Digmanns Torv, som det hed før i tiden og nu, medens det i en periode vist også er blevet kaldt City Torvet. Foruden hr. og fru. Jørgensen udgjorde familien en voksen datter og søn, Mary og Erik, som ikke længere boede fast hjemme. Hovedtrappen mod Østergade var min trappe, den var tæppebelagt og førte i første omgang ned forbi værelsesgangen og hr. Jørgensens kontor, og så videre ned til stueetagen med adgang til hotelkøkkenet og hotellets reception og restaurant, før den en halv etage længere nede sluttede ved hoveddøren ud mod gaden.

Hotelkøkkenet

... var placeret i stueetagen i ejendommens indvendige hjørne ud mod gården. Her fra var der direkte forbindelse til de fleste af hotellets andre funktioner og her rådede min mor og her kunne jeg altid være.

I midten af køkkenet var der en stor kogeø som sammen med borde og hylder langs væggene gav plads og rum for både tilberedning og anretning af alle de fantastiske retter som krævedes i et velrenommeret hotelkøkken, som generelt havde et langt og omfattende spisekort hvorfra restaurantsgæsterne kunne vælge så godt som alle kendte danske retter, hvis de da ikke foretrak dagens ret som typisk kunne være Dansk eller Engelsk Bøf med løg, hvide kartofler og brun sovs. Hver dag var der faste og løse pensionærer som kom og købte deres middagsmad som de spiste i restaurationslokalerne ved hotellets buffet ud mod Østergade, hjørnevinduet og det første lokale med vindue til Søndergade. Fra køkkenet var der en lem ind til buffeten hvor hr. Jørgensen rådede og hvorfra bestillinger til køkkenet blev givet og taget i mod, når de kom færdiglavede fra køknet. Hver dag var der et sandt cirkus i gang omkring spisetiderne og så kunne der godt være fire fem køkkenpersonaler i gang samtidig. I et mindre tilstødende rum blev der udelukkende lavet smørrebrød og andre kolde retter og i en niche ved udgangen til hotelgården blev der vasket op og bragt varer ind direkte fra leverandørernes bude eller fra et lager i kælderen under køkkenet.

I hver sin ende af køkkenet var der desuden forbindelser til henholdsvis hotellets slyngelstue og dets selskabslokaler. Slyngelstuen var en ølstue, den blev kaldt Korea og var fortrinsvist for det arbejdende folk... fiskere, håndværkere og industriarbejdere, som her kunne komme i arbejdstøj og træsko og få en fyraftensbajer eller to... mange. Stedet var

placeret med indgang fra Østergade og forskudt en halv etage nedenfor køkkenet, adskilt herfra med en låge hvorfra der kunne langes smørrebrød og middage ned til den servitricer som passede denne lidt mere ydmyge afdeling på hotellet. Det krævede nogle helt særlige evner at passe Korea, for mange af gæsterne mistede nemt selvkontrollen når de havde bidraget lidt mere end rimeligt til dagens omsætning, og så ville de slås eller på anden, højlydt facon ordne verdenssituationen, og så var der virkelig brug for anvendt kvindelig psykologi for at skabe ro på gemytterne. Yndlingsretten nede i Korea var en stor portion biksemad med spejlæg og engelsk sovs... og kunne de ikke få det, kunne de sultne nemt finde på at skifte slyngelstue og gå om på Kahytten lige om hjørnet i Bredgade og tilhørende hovedkonkurrenten Grand Hotel længere henne i Østergade.

Ad en dør i den modsatte ende af køkkenet var der adgang til to eller tre større selskabslokaler hvor der blev afholdt diverse familiearrangementer og jubilæer etc. Her bød serveringen på det bedste som køkkenet formåede serveret på store fade og opsat i kunstneriske anretninger a la en pattegris med et æble i munden. Min mors store nummer var, syntes jeg, når hun lavede fuglereder af revne kartofler fikseret i en trådform og dyppet i en frityregrøde til de var gyldenbrune og sprøde samt stive nok til at kunne holde på en portion waldorfsalat, som var en vestjysk specialitet i forbindelse med vildtsteg, sådan som hun havde lært på hotellet i Lemvig.

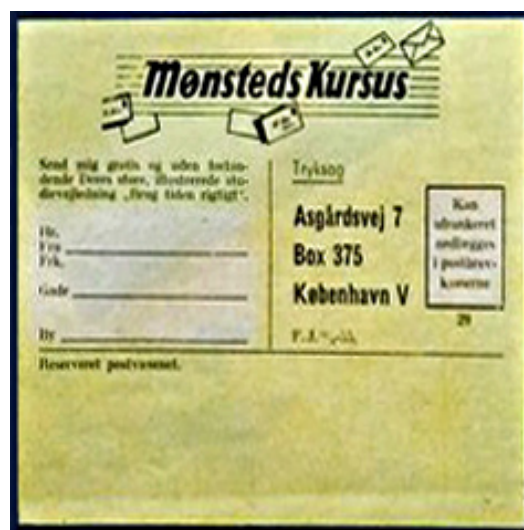
Når der således ofte var fuld tryk på alle gryderne og der blev leveret til alle tre sider så var det naturligvis ikke lige sagen at have en lille dreng fjumrende rundt mellem de travle ben, med fare for både sig selv og andre! Men så var det bare lige så heldigt, at der midt for det hele ud for kogeøen var et lille bitte minikontor...

Køkkenskriverkontoret

...det var på størrelse med en telefonboks, og det var min mor Kristas kontor. Her havde hun sine kogeboøger og hvad hun nu ellers havde brug for i den administrative del af arbejdet... plus lidt til. Der kunne jeg sidde når der var travlt, for her inde var jeg ikke i vejen, og herfra kunne jeg alligevel, via en rude i døren og et lille vindue, følge med i alt hvad der skete ude i køkkenet, som var det et akvarium hvorfra kun mumlelyde nåede ind til mig, det syntes jeg var smadder hyggeligt. Som med andre akvarier var det imidlertid begrænset hvor længe man trods alt, kunne underholde sig med at sidde der og glo på det, om end der var nok så kaotiske aktiviteter derude. Når det punkt var nået, gav jeg mig i stedet til at tegne hvad jeg nu kunne finde på, mænd og koner og nu skibe med sejl eller flotte skorstene.

Desværre kan jeg næppe påstå at jeg havde noget særligt talent ud over selve lysten til at tegne. De fremkomne værker var utvivlsomt som børnetegninger er flest, men jeg var nu kommet i en alder hvor livets realiteter mere og mere begyndte at trænge sig på! Med andre ord... det kunne godt blive bedre det jeg havde gang i, og så drømte jeg megen tid bort på at forestille mig at jeg måske en dag kunne lære at tegne og male rigtigt, sådan som jeg hver uge kunne læse om det i annoncer fra Mønstedts Brevkurser bragt i min mors Familiejournalen. Det faldt mig dog ikke ind, at det kunne være en mulighed her og nu. Dels var sådanne tilbud rettet mod voksne, og under alle omstændigheder ville det ikke være gratis, og penge var endnu ikke noget min mor bare sådan brugte til unyttig pjat vidste jeg. Sikke en skam, beskedenhed er ganske vist en dyd, men den fører som regel kun til ingenting. Kun længslen... bliver tilbage.

Alternativt læste jeg så de fortsatte romaner i Familiejournalen. De handlede mest om unge piger der under de frygteligste kvaler kæmpede sig ud af de lavere sociale klasser for i den sidste ende at blive sygeplejerske og finde sig en ung læge og med ham at leve lykkeligt til deres dages ende. Andre gange faldt jeg bare i søvn eller jeg sneg mig ind i restauranten de aftener hvor der var dansant.

Tegningen viser Zoro med den sorte pisk, der var en af mine store filmhelte den gang. Det var tegninger som denne og mange andre der nærede min lyst til at tegne... og jeg trykkede næsen flad mod annoncerne fra Mønsted's Kursus, som blandt andet tilbød tegnekurser.

Dansant

...var, når de voksne legede, det vil sige dansede! Det store restaurationslokale bagerst ud mod Søndergade var et par aftener hver uge omdannet til danserestaurant hvor en pianist sad i et hjørne og spillede og sang for et publikum af tilsyneladende etablerede par og små selskaber som sad ved bordene rundt om dansegulvet, ofte ret spredt og halvtomt... egentlig kan det ikke have været særlig spændende, mest præget af pænhed og god opførsel som det var. Tilsyneladende var det ikke noget med at score og den slags, måske snarere et arrangement hvor man hev en allerede erobret fangst helt i land, eller hvor man vedligeholdte parforholdet! Hvad ved jeg... og for mig var det under alle omstændigheder eksotisk, dette at manden rejste sig og gik hen til en dame, bukkede og førte hende ud på gulvet til en eller anden afart af en dans.

Det nærmeste jeg hidtil havde oplevet af dans var når moster Bodil eller morbror Erik gav en svingom på køkkengulvet i Dalsgaard med mig stående på deres fødder så vi ikke kom ud af takt, og så var der jo også lige dengang jeg var tilskuer ved karnevalet på kroen helt tilbage i FASTERHOLT. Nå, men disse oplevelser havde også betaget mig, så jeg var på forhånd vakt da jeg opdagede hvad der foregik. Der var et restaurationslokale mellem køkkenet og danselokalet som normalt ikke blev brugt ved dansanterne, der kunne jeg godt gå ind og i det skjulte snige mig til at kigge på dansen. Snart måtte det dog alligevel ikke have været nok, for langsomt bevægede jeg mig tættere og tættere på indtil jeg, om end usynlig, så dog synlig nok til at nogen kunne bemærke mig og måske få lyst til at lære mig at danse. Det var lidt samme teknik som jeg havde anvendt oppe på Himmelsbjerg når jeg forsøgte at mænge mig ind i de besøgende skoleudflugters sanglege... og

vupti, det virkede. En kvinde der var stamgæst sammen med sin lidt kedelige, måske noget præsteagtige, kæreste eller forlovede blev min redning.

Hvorfor dette par kom på stedet kunne vel undre, for han var altid klædt i tweed, plus-fours, skotskternede uldne strømper og kraftige sko med terrængående såler og han dansede aldrig! De sad som regel begge bare og kiggede på at de andre dansede. Måske har der kørt en lille krig, hvor hans deltagelse først og fremmest har været en del af hvad han ellers var villig til at gå igennem for til sidst at få hende lokket ind i ægteskabet, hvor han så sikkert håbede at kunne få lov at sidde i ro og fred med sine bøger, medens hun nussede i køkkenet med at stryge hans underbukser og komme med en lille hyggelig kop kaffe og hvad man nu ellers gør i et ægteskab. Alt sådan noget kan jeg jo ikke rigtig vide noget om, men jeg ved, at det var hende der opdagede mig og så min lyst til at danse, og jeg så at hun smilte til mig og kom hen og spurgte om jeg ville danse med hende! Og det blev så begyndelsen til en lille privat danseskole, hvor jeg omhyggeligt holdt øje med om de to var til dansant... for så, i givet fald, at fedte mig til en dans eller to.

Som antydet var dansanterne på Hotel Struer der i 1954 en meget stille affære, men sjovt nok var det stilheden før stormen, for lige om hjørnet bulrede den kommende- og verdensomspændende rocken roll musik! Ude omkring væltede dansestederne allerede året efter, anført af Chuck Berry, Bill Haley og for mig især Little Richard med Elvis Presley lige i hælene med 'That's All Right! Men det havde jeg bare ingen anelse om, først skulle jeg jo lige opdage min egen eksistens, hvor det nu så småt var ved at gå op for mig, at der fandtes noget større og langt vildere end bare at spise, gå i skole og sove.

Således led jeg den tort lige netop at være kommet for tidligt til det der godt kan ligne rockens fødsel i Struer, for allerede året efter i 1955, da jeg i mellemtiden var flyttet fra Hotel Struer, var selvsamme lokaler forpagtet ud og omdannet til rockdiskoteket "Laredo", indrettet og navngivet med direkte henvisning til rockmusikkens arnested i USA's sydstater. Altså, det var da fantastisk... og jo da også nærmest tragisk, at jeg var så tæt på, og så lykkedes det mig alligevel ikke at være midt i, da der blev skrevet verdenshistorie lige uden om ørerne på mig. De blev i stedet fyldt med lyde fra Gustav Winkler, Birthe Wilke og Holger Fællessanger med flere... ja. det var sådan set heller ikke så ringe endda, og andre ting trængte sig på.

Østre Skole i Danmarksgade

Et af de steder jeg i stedet havde fået travlt, var på Struer Østre Skole, som holdt til i nogle ældre bygninger et stykke oppe ad Søndergade på hjørnet af Danmarksgade lige oven for Struer museum og Johannes Buchholz digterhus. Nu kan det lige undre mig, men jeg var selv gået der op den første dag efter min ankomst til byen, Men min mor må jo da have forberedt dem på min ankomst... eller også har jeg ikke villet have hende med! Grundlæggende blev det i hvert fald sådan, at jeg derfra var alene om alting, når det gjaldt min skolegang, med undtagelse af hvad min mor alligevel har måttet været på banen uden min viden. Realiteten blev i hvert fald at jeg aldrig siden den første dag i Skarrild og måske i Lemvig, har oplevet min mor i forbindelse med min skolegang. Det lyder jo mærkeligt nu hvor forældre jo nærmest går i vejen på skolerne, men jeg så altså heller aldrig nogen andre forældre på skolen, og jeg tvivler på at der overhovedet har været afholdt forældremøder og den slags den gang. Og helt sikkert ville jeg have oplevet

det vildt desavouerende hvis min mor havde mødt frem på skolen... kulturen for de fleste var, at når man var skoledreng så var man ikke længere noget pattebarn!

Nu stod jeg så bare der midt i skolegården, der hvor der var en trappe og et rækværk mellem en øvre og en nedre del med et par trappetrin imellem. Egentlig stod jeg vel bare og sundede mig og var på vej til at tænke lidt over "hvad nu", men det nåede jeg knap, før der stod en dreng af min egen størrelse og spurgte om jeg var ny! Og hvilken klasse jeg så skulle gå i! Jo, jeg var ny og jeg skulle gå i anden klasse fortalte jeg ham... Så skal du måske gå i klasse med mig sagde han, og fortalte at han hed Keld, Keld Plougmann og så husker jeg ikke mere fra den dag, blot at Keld guidede mig på plads i skolen og at jeg kom i hans klasse og at vi fra den dag blev uadskillelige venner i mange år.

Der var tre første klasser – en A, en B og en C-klasse. Vi gik i C-klassen, og hvis jeg ikke tager helt fejl, så svarede denne deling også delvist til vores socialklasser, men det var nu ikke noget der optog mig, det er mest en efterrationalisering... jeg var en åben og tilidsfuld dreng med de bedste forventninger til omverdenen. Klasselæreren hed Kordegn Nielsen... et underligt navn syntes jeg, der ikke vidste noget om kordegne, men ham havde vi til Dansk, Skrivning og Religion. Til regning havde vi en yngre lærerinde Karen Skovdam, og så havde vi sang med en fru Petersen.

Umiddelbart gik det mig jævnt godt i skolen, jeg syntes det var spændende at lære noget og jeg reflekterede meget over den viden jeg fik, kun var min hukommelse eller koncentration et problem! Hver morgen, når vi kom ind i klassen, efter at være blevet ledt ind rækkevis fra skolegården, og efter at vi havde fået lov at sætte os, skulle vi synge morgensang og bede fadervor. Dette var fint nok med mig, for det foregik alt sammen i kor og så kunne jeg være med... men var timen også en religionstime, så var jeg på den. Der skulle vi på skift opremse den sungne salme vers for vers og uden ad! Det kunne jeg ikke, og det var jeg meget flov over, og det blokkerede fuldstændig! Om jeg så kom op som nr. 32 i det første vers på fire små linjer af "I Østen Stiger Solen Op" hvor titlen alene udgjorde den første linje, så var det mig umuligt at huske noget som helst, også selv om jeg lige havde hørt verset 31 gange. På et tidspunkt blev dette så for meget for Kordegn Nielsen som kaldte mig op til tavlen hvor han uden varsel gav mig en syngende lussing, så jeg i forskrækkelse trimlede om på gulvet, helt ør og skamfuld i hovedet. Muligvis havde jeg i anden sammenhæng givet udtryk for min manglende religiøse tro, og det kan jo godt have provokeret manden og hans indremissionske univers, men det gav ham vel ingen ret til at slå mig ned. Det var min første lussing i skolen og det gjorde måske derfor et særligt indtryk på mig. Under alle omstændigheder har jeg aldrig tilgivet den mand og grundet min efterfølgende afsky for ham blev jeg aldrig igen i stand til fuldt ud, at høre på hvad han havde at fortælle... en skam, for han havde os til dansk og var nok ellers en dygtig lærer. Desværre var denne form for vold mod børn dengang almindelig og brugt alle vegne i skolerne, men der var dog også lærere og især lærerinder som aldrig slog og de spredte så trods alt lidt tryghed omkring indlæringen der hvor de var.

Det var sikkert op og ned med mine evner og aktive deltagelse, og måske har jeg ind imellem virket fraværende, men på mærkværdig vis bevarede jeg mit åbne sind og den gode vilje hele vejen. Men det rakte så bare ikke altid, som da jeg for en enkelt gang skyld opnåede at få positiv interesse i sang, efter nok fortrinsvist at have været lidt fortabt i de timer. Rent faktisk havde- og har jeg ingen talent for sang, men fru Petersen havde i hvert fald bemærket en særlig entusiasme hos mig under afsyngning af "Torden-

skjold i Søen Sprang”. Sandsynligvis skyldtes dette min store beundring for denne søhelt, som vi i andre sammenhæng var blevet fortalt om. Anekdoterne om både hans tidligste drengestreger og senere heltegerninger mod svenskerne, havde fået mig til at synge med i vilden sky.

Dette havde givet fru Petersen anledning til at udpege mig til at være med i en skolekomedie, et julespil i 2. Klasse, hvor jeg skulle synge en sang om en nisse på samme melodi. Det var en invitation som glædede mig meget, og jeg var virkelig opsat på, at den ikke skulle have for lidt! Øvetimerne lå imidlertid uden for almindelig skoletid, hvad der ikke betød noget for mig, og jeg kom da også troligt et par gange og lidt til... men så glemte jeg at komme, og hurtigt havde jeg fået hægtet mig selv af det projekt, både til min egen og sikkert også fru Petersens ærgrelse. I dag kan jeg se, at jeg nok kunne have haft gavn af en coach, som kunne skubbe til mig når jeg kom ud af kurs! Min mor kunne og ville gerne indtage denne funktion, men det lod jeg hende ikke gøre, jeg ville alting selv... og det har skadet mig enormt livet igennem, uden at jeg dog mener at have været fortabt, men tingene kunne have gledet noget lettere og bedre. Eksempelvist ville tilfældet at jeg opnåede et godt forhold til vores regnelærerinden frk. Skovdam, ikke fordi hun tog sig særligt af mig, men så alligevel... det var som om man blev set og hørt! Hun overså mig i det mindste ikke, og det var nok til at jeg oplevede mit regning som en succes.

Noget at gå til!

Generelt var jeg som antydte ikke god til at gennemføre faste og langtrækkende aftaler, hvilket nok i nogen grad også skyldtes, at jeg ikke levede noget almindeligt familieliv hvor man samledes om middags- og aftensmaden og udvekslede synspunkter på hverdagens hændelser og gøremål. I mit tilfælde spiste jeg for det meste alene eller sammen med tilfældige personaler, spisetiderne lå jo netop lige der hvor min mor havde aller mest travlt... og når hun endelig kunne holde fri, så dejsede hun stort set bare omkuld som besvimet i sin seng, klagende over sit bankende hjerte eller sine dårlige nerver, alt medens jeg, afhængig af tidspunktet, enten turede rundt ude i byen, sov eller sad ved hjørnevinduet og kikkede ud over havnen og livet der.

Under alle omstændigheder havde jeg, som ved omtalte skolekomedie, en tilbøjelighed til at glemme møder og aftaler når en sag mistede momentum i mit sind, og så kunne de fleste tog jo godt være kørt efter kort tid og så gled jeg bare umærkeligt ud af de relationer. Kun var jeg i flere år ulveunge, for det var et projekt min mor prioriterede højt, og det hjalp åbenlyst til at fastholde mig i det spil. I Lemvig havde det været i Thøger Larsens flok og i Struer blev det i Johannes Buchholtz flok - begge flokke opkaldt efter hver sin store lokale og nationale digter, så man skulle jo næsten tro at det skulle føre til lidt kulturel dannelse ad den vej, men underligt nok så erindrer jeg ikke at de ellers blev nævnt i større udstrækning. Alligevel var det nok det nærmeste jeg kom noget kulturelt den gang. Umiddelbart ved jeg ikke hvad der fik mig til at blive ved med spejderiet, ud over min mors vedholdenhed! Måske var det dette, at gøre noget organiseret sammen med andre børn, det var spændende og udfordrende med små lejrophold rundt i det vestjyske, og så blev der hvert år blev afholdt en juletræsfest sammen med blåmejserne, som var de jævnaldrende pigespejdere... og var der noget der tidligt kunne fange og fastholde min interesse, så var det piger. Min forelskelse i denne sammenhæng hed Lykke og boede ude i den vestlige bydel og gik på vestre skole, jeg kredsede ustandselig om-

kring hende, men turde knap tale til hende, så om mine følelser blev gengældt fandt jeg aldrig ud af, men jeg dansede med hende hvert år til spejdernes juletræsarrangement i salen tilhørende Grand Hotel.

Ellers deltog jeg ikke meget i regelmæssigt organiserede tilbud. Egentlig ville jeg gerne spille fodbold og håndbold, og gik da også til træning i et par perioder, men altså uden at det førte til noget. Mit talent var begrænset, eller også var jeg for utilpasset til sådanne kollektivt disciplinerede aktiviteter, for til sammenligning havde jeg da stor fornøjelse af at foretage præcist de samme ting, når det bare foregik som fri leg oppe på græsarealerne i "Hullet" ved Ringgården, hvor der blev udkæmpet vældige bråvallaslag mellem de drenge der nu lige var til stede. Det var så også lige der man kunne gå til håndbold, hvad jeg så også gjorde sammen med Keld, som var fortrolig med lige netop det, for hans far spillede på karleholdet, men altså uden nævneværdig succes! En anden dreng, en Wøldike, der også kom der oppe tog mig med til fodbold hende på de arealer hvor man siden byggede den nye Østre Skole. Det var jeg meget taknemmelig for, men som nævnt så var jeg et ustabil talent.

Det frie liv på gaden

Ingenting kunne rigtig hamle op med det frie liv på gaden, i gårdene og rundt i byen. Struer by blev simpelthen min legeplads og jeg delte den med Keld, en anden klassekammerat Leif og af og til et par stykker mere. Nu om stunder er det jo ligefrem en dårlig vits af den makabre type, at sende sine børn ud at lege i trafikken, men det var faktisk det vi helt efter eget valg gjorde... vi legede overalt, som vi nu havde lyst til. Også dengang hvor jeg stod med min cykel på hjørnet af Østergade, der hvor vejen førte ned gennem viadukten til havnen ud for Sarpsborgpigens, og hvor en lastbil netop havde passeret på vej op mod Bredgade der hvor den stødte til Østergade sådan lidt skråt for krydset og sådan set lige der hvor jeg stod! Faktisk opdagede jeg ikke noget før lyden af min cykel nåede mit øre, da den blev kvast godt og grundigt sammen under lastbilens baghjul, da denne tog en lille bid af fortovet med for at kunne komme ordentlig rundt. Der skete ikke noget med mig, men da jeg slap styret manglede jeg da en cykel. Jo der var trafik den gang også, bare slet ikke så intenst og forjaget som nu om dage, og ingen tænkte andet end at man da måtte ud i den for at lære den ordentlig at kende, og de sidste hestevogne havde jo heller ikke helt forladt gadebilledet, og på en måde levede man efter spillereglerne fra dengang det var heste der satte dagsordenen og alle vidste, at man ikke skulle stille sig lige bag en hest.

I begyndelsen af vort makkerskab holdt vi meget til i kælderen under Hotel Struer og så i et tomt dueslag ovenover vaskehuset i en sidebygning som nu er nedrevet, det var lige som vores hjemmebane, og her fandt vi rigelig med næring til uhyggelige fantasier om bussemænd og kryb som kunne finde på at angribe os, og som vi så stablede vores egen tomandshær op, så vi kunne forsvare os selv. Der blev lavet træsvær og spillet på bliktrommer, men det nærmeste vi kom på at komme i kamp var vel egentlig den gang vi fandt en stor indtørret rotte i et af de fjerneste og mørkeste kroge længst inde i kælderen og lodret tre etager neden under mit værelse nr. 17 på loftet.

Der hvor kælderen ikke bare var tom og skummel var den fyldt med koks og andet brændsel samt masser af tomme flasker og små blikspande der havde været marmelade i. Det var blandt dem vi fandt emner blandt til vore musiske udskejelser, som vi med no-

get sejlgarn til hjælp kunne binde eller hænge på os som små stortrommer. I den mundering turnerede vi så hele karreen rundt, ud af gården op forbi biografen Kino og omkring boghandlen ved Tegltorvet og forbi politistationen og posthuset og videre ned ad Bredgade med værtshuset Kahytten, det nuværende Kommandobroen, som er en ren søndagsskole i sammenligning med det som jeg ellers husker fra dengang, da Kahytten og Korea sammen dannede bundprop i Struers værtshushierarki.

Lige der, lidt oven for Østergade var der en smutvej ind til gården bag Hotel Struer, det var den rute vi oftest tog, men det hændte også at vi fortsatte ned tværs over Østergade gennem viadukten og ud i det eventyrland som havnen var for os. Lige først for, der mellem anløbsstedet for færgen til Venø og på vej ud mod statuen af Sarpsborgpigen, der var en gave fra Struers norske venskabsby, stod ofte en større gruppe gamle mænd og snakkede om gamle dage. Kelds farfar Peter Plougmann var blandt dem, og Keld kunne fortælle om hvordan den gamle havde boet i Struer da markerne flere steder nåede helt ned på havnen. Det var før jernbanen og medens der stadig var teglværk, der hvor både Politistationen og Folkets Hus nu var bygget oppe ved tegltorvet som vi lige havde passeret. Det var vildt længe siden og vi talte om hvor fantastisk det måtte være at være blevet så gammel og have oplevet så store forandringer i sit liv... Ak ja, nu har vi selv nogenlunde samme alder og har nok sammenlagt oplevet nogle af de allerstørste forandringer der hidtil har ramt Danmark.

I vor tid er således hestene blevet skiftet ud med traktoren og radioen med fjernsynet og videre til alle mulige specialkøretøjer og vildere og vildere elektroniske kommunikationsmidler, for ikke at tale om alle de adfærdsværdier som er ændret helt radikalt i takt med alle disse forandringer.

Bare helt nede på jorden, så vil man i dag nok ikke kunne møde to syv-otte årige drenge løbe eller cykle rundt på opdagelse i alle kroge af en havn med dybt dybt vand og hvor der, som dengang var fyldt med aktivitet af travle folk, lastbiler og kraner der betjente de store lastskibe som dagligt anløb og stævnede ud fra. Eller som når de mere eller mindre uhindret suste ind og ud af diverse værksteder og mindre industriforetagender på jagt efter oplevelser! Nå, men det var vel heller ikke noget alle gjorde dengang, vi gjorde det bare. En by var stadig et sted hvor små drenge kunne rende rundt og gennem egne oplevelser kunne fornemme noget om hvad de måske selv kunne tænke sig at lave når det blev deres tur som voksne. Vi sugede til os, men at vi kunne være i gang med karriereplanlægning, det faldt os nu ikke ind.

Slagteriet

Den største virksomhed på havnen var uden tvivl slagteriet, og da både Kelds far og morfar var slagteriarbejdere følte vi os klart berettiget til at følge lidt med i hvordan forretningsgangen nu engang var på sådan et slagteri! Keld var fortrolig med stedet, og jeg som især kendte godt til dyrenes liv ude på landet, før de kom her til deres sidste minutter i slagteriets haller, nærrede heller ingen betænkeligheder. Derude på landet havde jeg jo set alle slags hjemmeslagtninger, og nu var det jo bare interessant at se hvordan sådan noget også kunne sættes i system.

Uden for, ved den forreste ende af slagteriet blev grisene læsset af. Det vil sige, de gik selv fra lastbilen ud på en rampe som lidt derfra førte videre ind til slagtingen. Nogen af dem fattede muligvis mistanke! I hvert fald var der flere som forsøgte at vende om...

men så fik de et rap med en kæp, eller de fik et stød fra et elektrisk apparat som vognmændene, eller deres hjælpere, satte mod dyrenes baller så de hvinende og makkede ret og forsvandt ind til deres skæbne. Deres banemand var i en periode Kelds morfar, det var ham der stod klar med en lang slank kniv som han stak dem med, straks efter at de var blevet hægtet op i bagbenene og passerede forbi ham hængende skrigende fra et transportbånd med hovedet nedad og halsen lige ud for hånden med kniven.

Blodet sprøjtede ud til alle sider, men landede alligevel så det blev samlet, klar til videre bearbejdning. Hjemme i bryggerset i Dalsgaard havde jeg set så tit, at blodet blev samlet i en spand og senere blev brugt til fremstilling af den herlige spise blodpølse, med tilsæt af rugmel, gryn, farin, rosiner, salt, kanel og kardemomme. Lige præcist sådan foregik det ikke på slagteriet, men jeg kan da ikke tro andet end at blodet også her blev samlet op og brugt på nyttigste vis.

Efter slagtingen blev grisene skoldet, skåret op og befriet for tarme og andre indvolde som så dampende hang ud af maven før de kom hen til parteringen og gjort klar til igen at forlade slagteriet. Den proces var knap så dramatisk og fængende som selve slagtingen, og vi bevægede os derfor gerne videre rundt, til vi i den anden ende af slagteriet kom dertil hvor kvæget blev slagtet. Her anvendtes en noget anderledes slagteteknik, bestående i at en stærk mand slog dyrene ned, et ad gangen forstås. En kæmpe mukkert og et hårdt og præcist slag gjorde, at dyrenes fire ben i et ryk stak ud i hver sit verdenshjørner, så dyret i et splitsekund hang svævende frit i luften, før det stendødt landede med et bump på det klinkebelagte slagterigulv. Herfra blev det så hejst op i bagbenene og stukket og sprættet op, så indvoldene også her væltede ud og blotlagde den ganske anatomi, før huderne straks blev flået af kroppen. Huderne og kadaverne blev så hængt til kortere opbevaring, klar til videre behandling og videresalg ude i byen, eller vel også til eksport, men den slags kerede vi os ikke om. En spandfuld hjerter og lever eller de parterede dyrekroppe var for os et udramatisk og hverdagsagtigt syn, som også kunne forekomme i en almindelig slagterbutik og endda, omend i mindre grad, også i et større hotelkøkken.

Nu havde det, der for et øjeblik siden var et levende dyr, jo bare forvandlet sig til almindelige råvarer til madlavning, det var jo ganske vist fascinerende i sig selv, men det som virkelig greb os, tror jeg, var den konfrontation med døden som vi her oplevede, dette at se en gris eller en ko stå der i levende live for i næste øjeblik at hænge i loftet skilt ad i hoved, krop og indvolde...dette at livet kunne skifte til død, sådan bare med et ”fingerknips”, det lugtede paradoksalt nok af liv. Vi syntes da, at det var synd for grisene at de risikerede stød under gangen fra lastbilen til slagtestedet, eller at nogle dyr kunne være blevet skadet under transporten eller tidligere, men vi fandt ingen ubehag ved slagteprocessen, det var for os en del af livets realiteter, at hvis vi mennesker gerne ville have kød at spise, så måtte vi naturligvis også slagte de dyr som skulle bruges til det, og dette at være vegetar var ikke et begreb som eksisterede i vores verden. Selv havde jeg jo da også adskillige hønse- og duelliv på samvittigheden, uden at dette på nogen måde havde forstyrret nattesøvnen.

Rundt på havnen mod øst

Det hændte flere gange at vi tog turen på slagteriet, når vi trængte til en genudsendelse, men allermest daskede vi bare rundt på havnen sådan i al almindelighed og med det stadige håb at der ville ske et eller andet spændende, hvad der så sådan set aldrig gjorde...

kun dette, at vi kunne bevæge os frit på hele havnen og for den sags skyld i hele byen, vi havde blot vore spisetider at rette os efter. Det vil sige, at det nok især var Keld som skulle det, for han havde en rigtig familie som spiste sammen ved alle måltider, lige som jeg også selv gjorde når jeg var hjemme i Dalsgaard... men som jeg så godt som aldrig gjorde sammen med min mor. Som jeg oplevede det, arbejdede hun altid.

Udgangspunktet for alle ture på havnen var den pier eller kaj med Sarpsborgpiggen, som stod yderst ude og viftede med en måge eller sådan i de oprakte hænder. Her deltes havnen henholdsvis i fiskerihavnen mod vest og i trafik- og industrihavnen med slagteriet længst mod øst. Og det var østhavnen vi bevægede os mest ud ad. Først var der en bygning som husede et kontor for DFDS ud for den kaj hvor de mere ukurante fragtskibe lagde til, dem der gennem tiderne i stor stil havde fragtet al mulig gods rundt på Limfjorden mellem købstæderne og de mindre landingspladser, og som nu nok sejlede på sidste vers, men altså også stadig nok til, at de kunne vække nogle små drenges fantasier om livet på de store have. Der var i hvert fald ingen tvivl hos Keld, Leif og jeg, at vi ville være sømænd. En drøm som absolut ikke blev mindre efter et besøg af kongeskibet Dannebrog ved samme kaj, med Kong Frederik og Dronning Ingrid samt de tre små prinsesser, og så os tre i fronten for velkomstkomiteen bestående af noget nær Struers samlede befolkning.

Længere henne, hvor bassinet sluttede eller kajen drejede vinkelret til venstre var der et større anlæg indrammet af sorttjærede plankeværk og en kran og nogle gigantiske tromler svævende hen oven over. Her sorterede man de sten, som stenfiskerne kom ind med. Tromlerne var monteret i forlængelse af hinanden og var forsynet med nogle kraftige net, først med små huller og så større og større huller. De usorterede sten blev så læstet ind i tromlen med de mindste huller hvor sand og grus først blev siet fra og vise versa med de mindre sten indtil de største sten blev tvunget frem til den sidste tromle og dumpede ned i dyngen med de store sten.

Det var i vore øjne et imponerende anlæg, noget der kunne køre rundt og noget der blev lagt i dynger efter størrelse nærmest automatisk! Ja smartere kunne noget jo næsten ikke være, og jobbet som kranfører kunne her næsten friste mere end livet på søen.

For det meste stod stenanlægget dog stille, men så kunne vi fint balancere forbi på nogle skrå stensætninger ned mod havnebassinet og videre om på kulhavnen hvor der kunne holde både togvogne og lastbiler til viderebefordring af kul og koks som fyldte godt til på denne del af havnen hvor der naturligt nok var sort og støvet. Vi passerede normalt uden længere ophold der på stedet, og der var ingen af os som drømte om at blive kullemperer eller kulminearbejder. En barsk tilværelse som jeg jo også mente at kende til fra mine tidligere besøg i brunkulslejrene i Søby.

Kulhavnen fyldte over halvdelen af det østligste havnebassin hvor der yderst også blev lastet og losset foderstoffer af alle slags, blandt andet korn og sojakager, som jeg kendte så godt fra staldene hjemme i Dalsgaard og Silstrup. Nu kunne jeg så se hvordan soyakagerne udgjorde de små brikker i det store spil... at der var et marked som fungerede på tværs af alle geografiske skel, så eksempelvis at min bedstefars køer kunne æde sig fede i sojakager som kom måske fra Sydamerika som supplement til de roer han selv dyrkede, hvorefter at de så, forvandlet til dyrekroppe, kunne blive slået ned og sendt et helt tredje sted hen som fødevarer eller læderprodukter.

Dengang vidste vi bare ikke, at det var globaliseringen der var i fuld sving, kun kunne vi konstatere at der var gang i den, og at man ikke længere kunne nøjes med at have kornet liggende under presenninger indtil udskibning, nu skulle det opbevares og tørres i en ny kæmpe silo, 40 meter høj, som man byggede yderst ved det sidste havnebassin, der hvor vejen overgik til en simpel jordvej videre ud på Vralden, en landtange som bare lå hen som strandeng og almindelig markjord, dog med en skydebane længst ude.

På Vraldens nordspids var der en skydebane hvor hjemmeværnet holdt skydeøvelser. Der var en vis positiv aura omkring hjemmeværnet dengang i 50erne, og sommetider kunne man være heldig at finde et par patronhylstre derude, men det var nu nok mest efterladenskaber fra en jæger. Hjemmeværnsfolkene var i nogen omfang rester af den gamle modstandsbevægelse som var opstået under anden verdenskrig i tiden med den tyske besættelse. Disse folk var tidens helte, og det var først gradvist senere at "Værnet" fik et lidt anderledes komisk skær over sig, da de udvidede aktiviteterne til også at varetage trafikreguleringer under byfester og den slags.

En af vore lærere fra tredje eller fjerde klasse, Kjeld Nielsen tror jeg han hed, var hjemmevernsmand og han kom på Vralden iført den gamle grågrønne hesteuldsagtige soldateruniform med skråhue og sorte støvler. Det så komisk ud syntes vi, men vort kendskab til ham fra skolen gav os lidt en ejerskabsfølelse til området, sådan lidt a.l.a', "os fra østre skole", men vi talte naturligvis ikke med ham i den anledning. For os var lærere nemlig af en anden verden, og de var bestemt ikke af den slags man bare sådan kunne give sig i snak med, og der var jo heller ingen grund til at udfordre skæbnen. Man risikerede jo bare øretæver og i det mindste havde jeg generelt ingen tillid til skolelærere.

Vralden og dets urlandskab og mangel på menneskelig aktivitet i øvrigt, var nok lidt for øde og stillestående for os, trods de nære kyststrækninger og udsigt over en stor del af de friske Limfjord vande. Tilbage ved foderstofkajen hændte det mere, og der fra kunne vi alternativt også vælge et smut ud ad den nordligste kaj til den røde bagbordslanterne ved havneindsejlingen. På ruten derud var der bygget et par lagerhaller og så snævrede området ellers ind til noget opfyldt med en lille bitte stump sydvendt kyst ind mod byen og så et stykke tom bolværk den sidste vej ud til lampen. Det vil sige, at stedet var i tilpas uorden til at være det perfekte rum for, i et kvarters tid, at smide sten i vandet og andre lignende geniale påfund, som at soppe i det solvarme kystvand på en god aprildag.

Fra indsejlingen kunne vi se lige over til Struers badestrand Bremdal, derovre var der vildt gang i den om sommeren, og så var det sket med at fise rundt på havnen, så cyklede vi til Bremdal i stedet, hvis vi da ikke lige en sjælden solskinssøndag havde penge nok på lommen til at købe billet til den lille badefærge der sejlede i fast rutefart frem og tilbage mellem kajen ved Sarpsborgpigen og de kommunale badebroer i Bremdal.

På de gode dage kunne vi være i vandet fra morgen til aften, vi sprang i på hovedet i timevis kun afbrudt af pjank når, vi blå af kulde, suste rundt på broen som dannede ramme om tre bassiner der på snedigt vis var beregnet for de små forinden, og for de som prøvede at lære at svømme i midten og for de ustyrlige vildbasser yderst. Kun en ting kunne få mig op af vandet. Det var pigerne. I de tidligste år hed de Vibeke, Kirsten og Bente især, og var de der, så var der også tid til at sole sig og føre sig frem ved den lille lejr som hurtigt opstod når vi var flere fra klassen. Endnu anede jeg dog knap hvad det

var der var så fascinerende ved de der hunkønsvæsener, men de kunne altså virkelig forstyrre koncentrationen.

Havnen mod vest

Fiskerihavnen udgjorde kernen i vesthavnen og den hobede sig lige som op omkring det der have været havnens ydermole fra begyndelsen og som stadig dannede ramme om havnebassinet nærmest byen. Midt i det lå også noget skibsværft og andre havnefunktioner, men det var ikke et område vi kom på... vi kendte ikke nogen af fiskerne godt nok så... og der sad eller stod altid en flok og drak bajere på ruten derud! Så det lå ligesom i luften, at der havde vi ikke noget at gøre. Personligt var jeg nok også lidt ræd for fiskerne. De kunne godt virke lidt grove. Der kom en del af dem på Korea hvor de godt kunne høres op i køkkenet og så var der det, at en min legekammerater Leif, havde en stedfar som var fisker. Han talte kun i enstavelser og så altid så bøs ud, og så vidste jeg at han bankede Leif med sin livrem for et godt ord, når han var sur. På den baggrund var det ikke rigtigt fristende at bevæge sig længere ud på fiskernes domæne. Ærgerligt nok, for det har da helt sikkert været den mest kulørte del af havnelivet.

Ved kajen op mod byen og langs midtermolen med Saftborgpigen i samme havnebassin havde både færgen til Venø og turbåden til Bremdal deres faste pladser, og det var her omkring alle mødtes, når man bare lige skulle en smut på havnen og måske håbede at rende ind i lidt godt selskab. Eller måske bare drev videre vest på, hen forbi fiskebutikken og kajakfabrikken til anløbsbroen neden for roklubben, og videre hvis der alligevel ikke var noget at se på her heller, længere ud ad Fjordvejen til den nyeste nordvestlige mole, som nu favnede vandet og dannede yderrammen omkring hele den vestlige del af havnen, med den yderste del af fiskerihavnen, skibsværftet og roklubben samt at molen selv, på et stykke, udgjorde begyndelsen til den lystbådehavn, som siden er groet op her.

Molen startede som en lang bro inde under land men ragede derefter en trehundrede meter ud i fjorden før den overgik til at være en hofde af store kampesten endnu godt hundrede meter, ud til den grønne styrbordslanterne som, sammen med bagbordslanteren på østhavnen, markerede indsejlingen til den samlede Struer havn. På den indvendige side langs selve molen, der lå som et løsrevet stykke løsrevet flisebelagt urbant område med bænke, mellem bro og hofde, var der anlagt en lavere bådebro til rådighed for en meget lille lystbådeflåde. En par håndfulde både lå der her og heraf var to Ålborgjoller som tilhørte søspejderne. Der var en rigtig god søtrop i Struer dengang med en dedikeret leder og nogle tændte drenge, tror jeg da. Keld blev i hvert fald søspejder og var meget stolt af det. Han havde været ulveunge i en anden flok end min, og jeg ved ikke hvordan, men dette skifte til søen missede jeg, omend jeg lidt misundelig fulgte Keld fra sidelinjen, som en anden bolværksmatros. Måske var jeg så småt på vej ud ad en anden bolgade, der hvor vi nærmede os 12årsalderen!

Der var ellers ikke meget liv i den ende af havnen, men der var højt til himlen og frit udsyn over det meste af Limfjorden, og hofden længst ude bygget af de store kampesten var tillokkende. Her kunne kun drenge med gode ben færdes, og det var så hvad vi gjorde. Der, mellem de for os mandshøje granitknuder, dannedes der nemlig den ene fine stenhule efter den anden hvor vi kunne gemme os sammen og for hinanden, alt akkompagneret af de fineste kluklyde fra fjordvandet som skvulpede nede mellem stenene. Sad man så lige så stille her og filosoferede over tilværelsen kunne man også være heldig at få

øje på en ålekvabbe eller to. De fandt vel også ro der mellem stenene, eller var det mon føde de søgte? Lidt af hvert tror jeg, og det hændte da også ofte at vi så fik hevet vores fiskeudstyr med på turene der ud, i håb om at kunne friste fiskene med et par sprællene orm på krogen.

Vi brugte ikke fiskestang... dels ville sådan en nok fylde lidt rigelig i baglommen og hæmme vores bevægelsesfrihed og dels ville det være en unødigt udgift ved vores slags fiskeri. En pind med en snor og et blylod samt en krog betrukket med en levende orm var rigeligt udstyr. I hvert fald hændte det at Keld fangede noget, han må have haft en bedre motorik end jeg, for jeg mindes ikke at have fanget noget, og dog! For ikke altid at skulle gå tomhændet hjem fandt jeg på at lade snøren hænge natten over og så røgte den dagen efter, det var jo sådan set det Kjerstejn også havde gjort med sine åleruser i Skjern Å, så hvorfor ikke? Metoden var jo ikke helt uden risiko for at miste sit udstyr... men det ville være til at bære, og satsningen bar da også frugt. Desværre var det bare altid ulke som sad på krogen næste dag, og ulke kunne ikke spises var vi enige om. Ulke var for os en skidtfisk og en rovfisk og så var de så forfærdelig grimme, ja de så nærmest noget tyske ud syntes vi, og det var meget uheldigt for dem, for så var der jo så meget der skulle "hævnes". Ak ja vi, eller måske var det bare mig, tog de stakkels fisk og klippede alle deres væmmelige og giftige finner af og satte dem ud igen... så kunne de lære det kunne de, for mon ikke de lige havde ædt en ålekvabbe som havde bidt på krogen før dem selv? Vi var nådesløse, lige som vi også var det når vi fangede krabber et stykke længere inde mod kysten, her hjalp heller ingen pædagogisk vejledning om god behandling af dyr, så de mistede arme og ben og i sidste ende også livet, bare for "underholdningens" skyld.

Byens territorier

I mange tilfælde endte vore udflugter oppe i Danmarksgade. Keld boede et lille stykke oven for skolen på den modsatte side, og midtvejs et par huse før Kelds var der en værkstedsbygning med et fredsommeligt og ukrudtsbefængt betonareal ud til gaden hvor kvarterets børn ofte legede, og som Kelds legekammerat kunne jeg godt indgå i legen, selvom jeg boede nede i byen. Byen var nemlig, i det mindste i børnenes verden, delt op i usynlige territorier hvor det krævede et passende tilhørsforhold for bare sådan uden videre at blive taget med. Der var Bryggergade, Danmarksgade og Ringgården hvor jeg færdedes mest, og så var der Kirkegade og Bjerggade ude mellem Vestergade og Strandvejen hvor jeg stort set kun kom på gennemfart. I mit eget kvarter mellem Hotel Struer og Folkets Hus var der ikke mange børn og slet ikke nok til at udgøre en gruppe. Bedst husker jeg Vibeke, som jeg gik i klasse med og som passede godt ind i min evige interesse for det modsatte køn. Hende sværmede jeg for i flere år, men uden afgørende held... jeg har nok ikke været ihærdig nok, hvad der godt kunne skyldes, at mere forståelige og vedkommende drengelige trods alt var mere tillokkende.

I kanten af min hjemmebane omkring Tegltorvet var der en lang varieret og lettere bevokset lerskrænt samt et bælte af ubenyttet jord ved foden. Det var resterne af de gamle udgravninger til teglværket der var her engang. Udover at kunne bruges som kælkebakke var her rigtig gode legemuligheder, hvor man fra toppen af skrænten også kunne se ud over hele kvarteret og pletvis endda også ud over fjorden. Lejlighedsvist samledes vi nogle stykker her for at lege, for en af de ting der også gjorde stedet interessant var, at en

tømrer- eller murermester havde sin oplagsplads her lige på kanten, og det gav jo en masse ekstra muligheder ved gemmelege og lignende, hvor spændingen ikke blev mindre af, at vi blev jaget væk hvis nogen opdagede at vi på den måde okkuperede pladsen og vel også en gang imellem lånte nogle brædder eller andet som kunne bidrage til gennemførelse af vore projekter.

Ellers måtte jeg ud og klemme mig ind i naboområderne, og det kunne så foregå i en stemning hvor rygterne ville vide, at Bryggergade og Kirkegade eksempelvis havde deres egne hære hvormed de udkæmpede drabelige slag med hinanden og andre fjernere ”hære” som dem helt ude fra Ølbyvej i vestbyen og andre steder! I virkelighedens verden oplevede jeg bare aldrig sådanne krige, endstige stødte på nogle af de sårede, som der ellers skulle have været læssevis af. Men sådanne kendsgerninger til trods, forhindrede naturligvis ikke, at jeg med mange andre deltog i kulturen, og herunder opbygningen af nye hære med formålet at skabe den nødvendig modkraft til forsvar mod de ellers truende hære... imaginære eller ej. Vi fremstillede våben i massevis af blikbeslåede træsværd og piske af elektriske ledninger og andet voldsguf, sådan som vi nu kunne finde på og måske havde fået gode ideer til i de tegneserier som nok var vores nærmeste literære baggrund. At grejet aldrig kom rigtig i brug til sine formål, fordi vi i virkeligheden hellere ville spille hønseringe eller bold og den slags, bekymrede vi os ikke om. Oprustningerne har måske i virkeligheden mere tjent som middel til dannelser af nye alliancer, som der så kunne trækkes på når de gamle skrumpede ind eller på anden måde skiftede karakter. Med andre ord, det sociale rum var vildt dynamisk og vi styrede det selv, og det var slet ikke så ringe endda

Keld og opdragelse

Keld var min faste våbenbroder i et og alt, og det hændte endda at folk troede vi var brødre... ja endda tvillinger. Han var den eneste som jeg kom hos hjemme og som også færdedes hjemmевandt hos mig, omend- eller måske nærmere fordi vore hjem var så forskellige som nat og dag. Keld boede i Danmarksgade 7, og hjemmet står i dag for mig som repræsentant for den tids typiske byfamilie med en far, mor og to børn... og oven i købet både en pige og en dreng. Faderen hed Oskar, Oskar Plougmann, og han var socialdemokrat og i fagforening og han spillede håndbold og gik til gymnastik i fritiden, når han da ikke cyklede ud til familiens kolonihave sammen med konen og Kelds mor Inge. Hun var den der stod for alle de daglige gøremål i hjemmet, og som godt kunne finde på at give en ostemad og en snak, når et par drenge lige kom stormende forbi. Engang fortalte hun, som forklaring på et eller andet, at de ikke kunne gøre alt som de havde lyst til, for med de 1.000 kr. Oskar kunne tjene på slagteriet hver måned, havde de kun lige nok til dagen og vejen! Det sammenlignede jeg inde i hovedet med, at jeg for en krone kunne købe en biografbillet til 60 øre og så købe en isvaffel og snolder for resten, og set i det lys var det da flot at have 1.000 kr. syntes jeg. Hertil vidste jeg også at stuepigerne hjemme på hotelloftet fik 200 kr. om måneden! I realiteten har en hårdt arbejdende slagteriarbejder dengang næppe kunnet købe så meget som en kontanthjælpsmodtager kan i dag. Eksempelvis var det noget nær utænkeligt for en arbejdsmandsfamilie at holde bil.

Hvad vi ikke vidste noget om, eller overhovedet tænkte på var, at dette trygge liv med far på arbejde og mor hjemme i køkkenet netop da, sang på allersidste vers før verden gik af lave og de fleste kvinder blev suget op med rode og blæst ud på arbejdsmarkedet,

medens ungerne fik en snor med gadedørsnøglen om halsen. Børnehaver og fritidshjem og den slags var begreber som vi ikke kendte, men udviklingen gik faktisk så stærkt, at det ikke skal undre mig om mor Inge ikke også blev hvirvlet med i det spil, selvom eller måske ligefrem fordi, at der også kom en lille efternøler engang lige efter min tid i byen.

Huset hvor familien boede var et typisk mindre byhus på halvanden etage, med en vel ca. 100 kvadratmeter i alt, fordelt på en stuelejlighed og en lille loftslejlighed. Ud fra bygningstype og Struers historie at dømme må huset formodes at have været opført omkring århundredskiftet. Struer ekspanderede voldsomt i de år, på vej som både jernbane- og industriby og med friske købstadsrettigheder fra 1917 for bare omkring 40 år tidligere. Ud mod gaden var der i stueetagen en stue og et lille kammer som Keld delte med sin søster Hanne. Kammeret var domineret af en køjeseng og et par mindre møbler, og der var ikke meget plads, men der var hyggeligt. Hovedindgangen med en entre vendte ud mod en lille smøge der også fungerede som adgangsvej for naboejendommen. Det var dog sjældent at nogen benyttede fordøren, for almindeligvis gik man gennem en plankedør om i gården hvor der var en bagindgang med adgang til huset gennem køkkenet og ellers med en trappe op til loftsetagen hvor morfaderen boede.

Keld til højre og jeg på udhusets skorsten... et af den slags som jeg senere skulle komme til at bygge en del af som murer.

Muligvis tilhørte huset morfaren Jens Vium Mikkelsen, det ved jeg ikke, men det var i hvert fald ham der rådede i gården hvor han især vågede over et drivhus som var klemt ind i bunden af grunden der næppe har været mere end et par hundrede kvadratmeter inklusive huset. I en sidebygning var der vaskerum med gruekedel og et kombineret værksted og brændeskur tror jeg. Muligvis var der også toilet i udhuset, det husker jeg ikke, men jeg gætter på at sådan må det have været ved husets begyndelse. Morfaren havde arrangeret sig med et lille privat pissoir i den fjerneste krog af gården bag udhuset for enden af drivhuset – det var en rigtig lille hygge-krog og her kom vi også... også selvom den gamle var noget nervøs for drivhuset når der var sådan nogle størrelser som os i farvandet.

Der var ikke så frie tøjler på Kelds hjemmebane som på min. Mor Inge var altid flink og venlig, men overordnet herskede der en megre disciplineret ånd som nok havde sin rod i far Oscar, for hvem livet syntes at være en alvorlig ting og for hvem meget handlede om at opføre sig ordentlig. Ikke nødvendigvis renskuret og farveløs, men med ærlighed og med en seriøs tilgang til tingene. Det vil sige, at Keld fik en god og vel også en strengere opdragelse end jeg. Via husmandshjemmet i Dalsgaard, havde jeg lært at iagttage en vis ydmyghed samt altid at sætte en finger i jorden og fornemme hvor jeg var, men ellers havde jeg nok i det store og hele selv overtaget min egen opdragelse, med de mangler det helt sikkert har afstedkommet. Engang havde jeg således fundet et vovet vittighedsblad "Hudibras" nede på hotelgangen... muligvis sammen med et lidt mere vovet blad "Variete" med spændende fotografier. Da Kelds far fik nys om dette fund, og at Keld havde kigget med, ville han gerne have afbrudt forbindelsen mellem os, men så var det trods alt ikke værre end, at det hurtigt røg i glemmebogen igen.

I øvrigt var det begrænset hvor meget vi opholdt os i Danmarksgade. Sommetider hentede vi et eller andet i børnekammeret, men ellers mindes jeg kun at have opholdt mig længere tid i stuen når Keld havde fødselsdag. Man skulle gennem stuen for at komme til kammeret og til forældresoveværelset og møblementet i stuen var, som i de fleste hjem, domineret af et spisebord, et opbevaringsmøbel og en lænestol og... ja så husker jeg ikke mere – men her, som alle mulige andre steder dengang, var der ikke noget fjernsyn. Personligt anede jeg endnu ikke hvad et fjernsyn var for noget, men rent faktisk var det i disse dage at B&O, lidt længere ude i den anden ende af Søndergade eller nærmere i Gimsing, netop var begyndt at producere deres første fjernsynsmodel og dermed lagde grunden til en ny glansperiode for Struer som indebar, at det halve af byen, inklusive både Keld og hans far og andre jeg kendte, senere i 60erne endte i produktionen derude.

På alle måder syntes jeg at Keld var rigtig heldig, sådan at have en rigtig familie og sådan at leve sammen med den i deres eget hus. Så kunne man da ikke ønske sig ret meget mere! Omend far Oscars principfasthed efter min opfattelse nok lagde lidt låg på fornøjelsen, så gav han altså også familien høj status som en velanskreven og dygtig mand både til sit arbejde og også som håndboldspiller og andre udadvendte aktiviteter. Der fyldte min egen mors status som hotelansat slet ikke, og hvad privat domæne angik, så disponerede vi jo i starten kun lige over værelse nr. 17. På resten af hotellet var jeg jo nærmest kun tålt, og altid afhængig af andres forgodtbefindende, det være sig hotelværtens eller det forskellige personales. I den situation måtte jeg naturligt nok føle mig lidt mere frem når jeg søgte albuenum til mine og legekammeraternes udfoldelser som så altså især

blev henlagt til gården og kælderen, hvorfra der jo også var let adgang til køkkenet og på en god dag, også noget af den gode mad.

Ikke for det, der var hverken sus eller dus over hverdagen på hotellet, men det var da sikkert eksotisk nok til, at Keld for sin part følte en slags eventyr ved at komme der. Fortrolig med forholdene blev han uden videre... og engang hvor vi legede put på hotelloftet lykkedes det ham da også at gemme sig effektivt i min mors fodende. Det gemmested havde jeg ikke lige forudset. Min mor havde jo meget skæve arbejdstider og var på samme tid i færd med at redde sig en eftermiddagslur i den anden ende af sengen, før hun vel skulle på en lang aftenvagt.

I modsætning til livet på landet, så spiste Keld og jeg ikke hos hinanden. Som en del af sin gode opdragelse, så forsvandt Keld hjemad når der var spisetid og jeg gik til min mor i hotelkøkkenet hvor jeg så også fik noget at spise. Spisetiderne var jo normalt min mors travleste tid. Som regel spiste jeg derfor alene stående ved kanten af et bord eller sadde inde i hendes lille ”førerkabine” hvor jeg så samtidig kunne sidde og kigge i et ugeblad eller lignende indtil jeg fandt tiden inde til at liste op på nummer 17. Der kunne jeg så stå ved vinduet og skue ned over Østergade og videre rundt på havnen og ud til de blinkende røde og grønne lanterner som lyste op i aftenmørket ved havneindløbet hvor vi måske netop havde været ude at spytte i vandet samme eftermiddag.

Bermudatrekanten

Det var fantastisk, jeg havde en super udsigt både udover havnen og videre helt til Venø og lidt til, samt ned på Østergade og helt ind af butiksruderne i basarbygningen lige over for... alt medens togene til og fra Tisted med jævne mellemrum drøede frem og tilbage med høje fløjt lige midt i udsigten. Togene kørte oven på den dæmning som i Struer danner en markant fysisk adskillelse mellem by og havn. Mageløst. Vi havde kun det lille værelse hvor der stort set kun var plads til en dobbeltseng og et par stole, men med det totalteater og alt hvad der her foregik og blev drømt om, så har min verden nærmest aldrig været større end den var lige der.

Som en anden edderkop kunne jeg sidde der og lure... og så eller hørte jeg så noget nede på gaden, som jeg måtte se nærmere på, så kunne jeg hurtigt suse ned af hotellets tæppebelagte trappeopgang og lige ud midt i begivenhederne. Ikke fordi gaden reelt bød på meget andet end lidt blandet trafik og så udstillingerne i basarens små butikker! Men det var altså også rigeligt til, til hver en tid både at kunne vække- og holde gang i alle mulige dagdrømme. Når der således måske var faldet ro på, og jeg sad der ved vindueskarmen og gloede ud, måske gennem et stort snelandskab af vat i vindueskarmen, udlagt i bakke og dal og fyldt med små nisser fremstillet af røde piberensere forsynet med miniature kornneg, kælke og små pakker og hvad der ellers kunne høre en ordentlig juledekoration til, for eksempel en lille kirke hvor der kunne stå små stearinlys inden i... da var det så, at jeg også kiggede ned på lysene i butikkerne.

Favoritten var uden tvivl en slikbutik som lå og fristede lige over for hotellets hovedindgang. Som nogen måske husker, så havde der også været en slikbutik i Lemvig, men denne her var jo nærmest placeret som en central del af mit eget territorie, altså nærmest en privat slikbutik lige ude i entreen! Bare lugten i sådan en slikbutik var jo fantastisk, og så alt det der var at vælge imellem! Ikke fordi jeg havde mange penge, men tiderne havde bestemt bevæget sig i positiv retning siden tiden i Skarrild hvor der nærmest herskede

naturalieøkonomi. Nu kunne der godt vanke en 25øre i ny og næ, ja i særlige tilfælde kunne jeg endog have held til at gøre mig fortjent til en hel krone, når jeg havde hjulpet til i opvasken eller havde luget gårdens pigsten for ukrudt... og så var lykken jo gjort og verden lå for mine fødder.

I slikbutikken regerede fru Mouritsen, hun var en rigtig rar dame som ikke blot solgte de søde sager nej, hun kunne også fungere som sjælesørger og samtalepartner om hvad der sådan skete i gaden eller i livet i al almindelighed... ikke højtravende nej, mere som min bedstemor kunne have gjort det, og jeg kunne godt finde på at smutte over og købe for en femøre, hvor jeg i virkeligheden mere kom for at snakke.

Ved siden af fru Mouritsens butik var der en anden butik. Den handlede med sæbe og parfumer og sådan noget, sådan en butik havde jeg aldrig set før og det første år købte jeg alle mine julegaver der. Alle fik en eller anden sæbefigur, det var meget eksotisk syntes jeg. Selv var jeg dog ikke interesseret i at få sæbe. I stedet brugte jeg timer på at trykke næsen flad mod ruderne til den næste butik igen... en farvehandel der udstillede noget andet som jeg heller aldrig havde set før, nemlig vandfarver. Der var flere forskellige slags og i mange størrelser, lige fra små æsker med 6 forskellige farver til store æsker med mange farver, måske 32 eller så! Så stort turde jeg dog ikke ønske, men måske jeg kunne gøre mig forhåbninger om en æske med 12 farver! Og gad vide om jeg så ikke kunne risikere en med 18 farver. Mine drømmerier havde ingen ende, og selvfølgelig endte jeg også med at få et rigtig fint sæt farver. Det var dog en blandet fornøjelse, for med værktøj og udstyr i orden, måtte jeg jo konstatere at man ikke bare sådan lige begynder at kunne ryste mesterværker ud af ærmet, der skal også indlæring og erfaringer til, og da var det jo at jeg fik øje på annoncerne om Mønstedts brevkurser. Desværre insisterede jeg så bare ikke målrettet nok, så der kom hverken et kursus eller nogen barnestjerne ud af det. Selvfølgelig kunne jeg have ønsket mig, at nogen havde læst mine lyster, sådan som damen ved dansanterne havde gjort, og så havde ført mig ind i den forunderlige tegneverden... men her kom der ikke nogen og spurgte om jeg ville tegne, og i dag kan jeg kun bebrejde mig selv, at jeg ikke selv gjorde mere ved det, hvilket får mig til at mene, at jeg i virkeligheden ikke vilde det nok! For nu har livet lært mig, at første forudsætning for at få sine ønsker opfyldt er, at man kæmper for sagen. Ok. jeg ved godt, at med større opmærksomhed fra omgivelserne kan bringe en videre, end hvad man normalt kommer ved egen kraft! Men den slags nytter ikke i livets spil... man må spille med de kort man nu en gang har på hånden. Ellers ender man som tegneseriefiguren og radiosehelten Søren Brun der altid sad skuffet tilbage fordi han ikke havde været "oprigtig" nok over for den store Græskarmand!

Der var flere butikker, men udover de nævnte husker jeg især en lille kiosk i retning op mod banegården hvor man kunne købe tegneserier og kryds- og tværshæfter med alle mulige slags opgaver og den slags. Bamse & Dukkeline var nu trængt i baggrunden af helt andre og mere tjubangagtige historier som kunne købes for 30 øre i form af små smalle hefter med forskellige helte. Favoritterne var Wild West med kaptajn Micky, Fuzzy og Salasso samt Prærieserien med Davy Crockett og Coco – alle var de, mine amerikanske helte.

Hefterne udkom en gang om ugen og var så spændende at jeg måtte have fat i dem så tidligt som muligt, og ofte hændte det at jeg hjalp med at pakke dem ud i butikken tidligt om morgenen, så jeg kunne nå at få det nyeste nummer med i skole hvor jeg så sad og læste dem i smug i de første timer. Det var jo ikke så smart, det med at læse billige amerikanske tegneserier medens måske mere lodigt stof bankede forgæves på min manglende opmærksomhed, men lidt geografi og historie var der da i mit forehavende, dog med en voldsom koncentration omkring Amerika. På en eller anden måde var det bare nærmest en naturlov. Amerika fyldte, også dengang, alt inden for underholdningen og de nye teknologier, for de var mægtige, og desuden havde mange jo nær familie som var emigreret der til i begyndelsen af århundredet, og så var det jo heller ikke længe siden at den amerikanske general Montgomery havde frelst landet fra tyskerne. Han var godt nok englænder, men jeg troede i det mindste at han var amerikaner, for han var jo en helt, og helte havde det med at være amerikanere ligesom Davy Crockett og Supermand.

De forenede stater i Amerika, USA, var således tilbage i midt50erne identisk med det vi kaldte Amerika, lige som befolkningen i USA også stadig er dem vi kalder amerikanere.

Hvad der skete i Canada, Mexico og resten af landene på de amerikanske kontinenter kom for de fleste ud på et. Amerika var Amerika, og først gradvist tonede nuancerne frem i de flestes univers, underforstået i det mindste, i mit univers! Indtil da sang jeg bare, som præriens raske drenge, med på Jim, Johny og Jonas, Tom Dooley og Texas Gule Rose, hvorefter den lige om hjørnet gik videre på Whob Bob a Luma Tutti Frutti, Baby Face, Memphis Tennessee og hvad havde vi... hvor vildt!

Alle drømte om måske at have en rig onkel i Amerika, og der var masser af historier i omløb om hvor fedt det kunne gå. Ude på Strandgården på vej til Kleppen, dengang længe før at færgen til Venø var flyttet derud, hed det sig således, at ejeren var en tilbagevendt amerikafarer som var dukket op med lommen fuld af femhundredekronesedler som han nu havde tapetseret alle stuerne med! Karakteristisk var det i de cirkler der fortalte og hørte på sådanne historier, at der aldrig var nogen der havde set noget selv... heller ikke om den historie der kørte om et hotel i Vejle hvor en lignende type var kommet anstigende i sine træsko og arbejdsoverall for straks at bestille en finere middag med vin og det hele! Jeg tror De er gået forkert min herre forklarede den stilige overtjener med rynket næse og henviste manden til slyngelstuen hvor han kunne få sig en leverpostejmad og en øl. Så gerne sagde manden og forsvandt ud ad døren hvorefter han gik lige forbi slyngelstuen og over i banken på den anden side af torvet. Ti minutter senere kom han til overtjenerens fortrydelse tilbage, men inden denne indigneret havde fået sagt et ord kom manden ham i forkøbet... Så nu har jeg købt og betalt hotellet, og jeg kan derfor i samme anledning meddele Dem, at De er fyret, og nu skal jeg nok selv tale med køkkenet om hvad jeg ønsker at spise! Der var ingen grænser for at drømme sig ud af virkeligheden, og sådanne historier var klart en af vejene.

Intet slog dog filmene. Som det allerede var tilfældet før vi overhovedet var flyttet til Struer, dengang ved min mors ansættelsessamtale, så blev Kino, byens biograf, mit faste vindue ud til den helt store verden. Kino lå i Søndergade lige skråt over for hotellet og man kunne stå og kigge direkte derned fra Hr. og fru Jørgensens private lejlighed længst henne ad hotelloftet. Det kunne hænde at der foregik en eller anden planlægning af menuer eller lignende i min mors fritid i ”privaten”, og så tog hun mig med, selvom det kedede mig bravt. Men snart fandt jeg så ud af, at hvis jeg stod og gloede ned på Kino, så kunne hr. Jørgensen, med begge hænder i pengelommerne, få den gode idé at spørge om jeg ikke havde lyst til at gå en tur i biografen!

Så følte jeg mig vildt privilegeret. I glimt udgjorde hotel, gade og biograf en boble fuld af eventyr og ubekymrethed. Fra det ene øjeblik til det næste kunne jeg bevæge mig fra det pulserende hotel, og trængslen af hotelgæster der spiste wienersnitsler med kapers og peberrod, og ud på gaden og hen til biografen ved aftenstide i gadelampernes skær og videre ind i mørket til eventyret.

På facaden ud mod gaden hang en række filmplakater i skabe med glaslåger, hver repræsenterende en fantastisk historie af åndeløs spænding med skurke og helte i evig kamp, eller måske om altopslugende kærlighed og romantik hvor de elskende lige måtte gennem alle mulige og umulige forhindringer før de fik hinanden til sidst. De plakater så jeg bare ikke på når jeg havde penge til en billet, da handlede livet bare om at komme ind. Men jeg havde naturligvis set dem længe i forvejen, jeg var nemlig altid opdateret på hvad der foregik i Kino. Plakaterne blev simpelthen studeret dagligt og ikke mindst plakaterne for de aktuelle film, som desuden var suppleret med rigtige fotos af scener fra

filmene. Nogle film var naturligvis bedre end andre, men det betød ikke alverden, jeg så alt som jeg kunne komme til. Umiddelbart husker jeg filmen hvor Danny Kaye spillede HC Andersen i Wonderful... wonderful Copenhagen eller dem hvor Catrine Valente sang for i tyske popshowfilm, for ikke at tale om Morten Kochs vidunderlige verden på landet i dagens Danmark som jeg jo kendte så godt fra Dalsgaard, hvor jeg dog ikke kendte til skurke.

Som i Lemvig var søndagene tiden for de billige forestillinger uden fast sideplads, da kunne man for 60 øre komme ind og se cowboyfilm som Zorro Med Den Sorte Maske og Hopalong Cassidy eller de sjove film med Fy og Bi eller Gøg og Gokke og alt muligt andet. Disse eftermiddagsforestillinger var desuden helt anderledes oplevelser end aftenforestillingerne, for forud for disse forestillinger havde man stået i kø i timevis sammen med det halve af byens andre børn, med hvem man først kæmpede om de bedste pladser og dernæst, under den rene fryd, råbte og skreg sammen med, når filmen endelig gik i gang, og gerne også hvis der skulle forekomme kysseri på filmlærredet... så blev der råbt ismand, ismand.

De fleste film var med "happy end" som de elskede Far Til Fire film og mange andre, men den film som nok gjorde størst indtryk var den amerikanske film om de fem brødre Sullivan. Man følger fem raske drenge og brødre fra deres barndom og ungdom, frem til hvor de melder sig som frivillige i den amerikanske eller var det engelske marine under anden verdenskrig. Hele vejen er de fuld af krudt og løjer, lige indtil de alle fem dør heltedøden da deres krigsskib bliver ramt og synker i havet. Det var en gruopvækkende og stærk oplevelse for en lille dreng.

Tre punkter var således vigtige i mit liv dengang i de første år i Struer. Det var Kino, fru Mouritsens slikbutik og værelse nr. 17. De var min bermudatrekant hvor jeg bare nød at forsvinde.

Herskab og Tjenestefolk

Nu var det jo så bare ikke sådan, at jeg uberørt af virkeligheden levede i det skjulte nej. Ok, jeg havde bare mine smutveje og frirum, men samtidig skete der jo det, at jeg også så småt begyndte at opleve verden omkring mig set i nye vinkler. I særlig grad begyndte jeg, at bemærke det forhold, at der var forskel på folk! Ikke fordi jeg ikke havde registreret forskelle hjemme på Dalsgaard mark eller i Silstrup, men der havde det mest været i forhold til folks personlige karakter og måde at være på, jeg havde sat folk i bås. I mit univers var alle grundlæggende lige lige, også selvom de var nok så skæve. På Hotel Struer oplevede jeg for første gang en helt anen forskellighed.... ikke så meget baseret på personlighed som på vedkommendes position i hierarkiet. Her var Hoteldirektøren og hans familie ubestridt øverst, om end også de måtte rette ind i forhold til de næstøverste, nemlig hotelgæsterne der jo, som et minimum, skulle føle sig som grever og baroner, for det var jo dem der betalte gildet! Og dette lå i luften... og der blev råbt, hvisket eller hvæset "gæsterne", når nogen måtte havde glemt dem, og havde sluppet hestene løs i højroestet adfærd, upassende påklædning eller lignende!

Ellers var der jo så hele lagdelingen fra overtjener og køkkenchef ned over de forskellige anciennitetstrin til opvaskeren Benny Okkerstrøm og hotelkarlen Fomsgaard i bunden, og de to var mine venner og havde altid tid til et par kvikke bemærkninger eller intrigante kommentarer som jeg så kunne overveje at bære videre til min mor. Min mor var jo

steget i graderne og det var nyt for mig, sådan pludselig at være avanceret til en person med forbindelser til de øvre lag! Som barn havde jeg nærmest et ben i alle lejre.

I første omgang havde jeg måttet lære at sige ”de” til Hr. og Fru Jørgensen, for så betydningfulde og fine folk havde jeg jo heller aldrig mødt før, ja jeg kendte overhovedet ikke begrebet ”finere folk”! Men nu havde jeg altså mødt et par eksemplarer af racen, hvilket dog ikke havde skræmt mig, for de var faktisk meget flinke. Hr. Jørgensen kunne ganske vist råbe voldsomt op når der var stres på, men efter at have oplevet det et par gange var det knap så sindsoprivende. Det der gjorde indtryk var langt mere, at ikke blot jeg selv, men også min mor, overtjeneren og resten af personalet måtte bruge denne, for mig, mærkværdige tiltaleform i dis. Egentlig havde den vel først og fremmest til formål at skabe en høflig distance mellem folk på en arbejdsplads og generelt i bybilledet, for hermed at undgå gensidigt pinlige og dårligt timede private jovialiteter, men sådan oplevede jeg det bare ikke. På mig virkede alt dette disseri mere som en fornærmelse og en desavouering af andre mennesker. Det fandt jeg instinktivt usympatisk, og jeg insisterede på at fastholde mit du, men forgæves.

På den anden side kunne jeg godt forstå og anerkende, at det kunne være praktisk og hensigtsmæssigt med en vis rollefordeling på et hotel, og at der krævedes nogle evner og erfaringer for at være hoteldirektør og overtjener, og andre for at være opvasker og hotelkarl. Blot syntes jeg at man jo så godt alligevel kunne have en kammeratlig omgang, hvad man vel også på sin måde havde, i det mindste indtil der skulle tages de større og mere strategiske beslutninger, så måtte enhver træde i karakter.

Fra, på Jespersens Hotel i Lemvig, at have været nærmest usynlig og bortgemt i lejligheden i Svirebommen, så var jeg langt mere med i billedet på Hotel Struer. Her tog min mor jo del i den daglige ledelse og det gav jo lidt privilegier hvor jeg ikke følte det helt så nødvendigt at opføre mig som en undskyldning for mig selv. Kort sagt, jeg bevægede mig, under ansvar men frit, rundt og underholdt mig med alle på hotellet. Lidt formelt i forhold til serveringspersonalet måske, og mere frit på hotelgangen og i køkkenet hvor jeg af gode grunde opholdt mig mest, hvis jeg da ikke var i gården og kælderen hvor det mest var Hr. Jørgensen eller Fomsgaard jeg rendte ind i.

Af særlig betydning var mit liv blandt fodfolket i kamrene oppe på tørreloftet, dør om dør med Nr. 17. Her opstod en vis fortrolighed, og her hørte jeg alt om hvordan de forskellige oplevede livet nede i hotellet. Mange af deres ytringer var fuld af intrigante kvababbelser, men sammenholdt med deres slidsomme arbejde og lugten af sved og at tårerne var autentiske nok, så valgte jeg helt naturligt deres side i de fleste spørgsmål. Det var unge folk fra landet og lidt ældre eksemplarer fra et mere eller mindre omvandrende hotelproletariat, som boede ude på loftet hvor de lige som dannede deres helt eget skæbnefællesskab, og altså et fællesskab som jeg kunne mænge mig lidt med i.

Nogen heroisk klassekæmper kan jeg dog ikke påstå at jeg var eller blev, og min mor havde da også et noget mere nuanceret syn på de historier som jeg delte med hende. Så gennemgående lærte jeg vel at se og forstå verden fra flere sider på en gang. Selvfølgelig var det en noget begrænset referencegruppe jeg havde, men som tiden er gået, så er gruppen til stadighed ændret, udvidet og, indskrænket... frem og tilbage, uden at dette grundsyn har ændret sig i mellemtiden... at man bør være solidarisk med alle, og altid have et øje på klem for alle synspunkter og finde sit eget standpunkt.

Folk der arbejdede nederst i hotel- og restaurationsbranchen dengang var nok nogle af samfundets lavest rangerede. De var i hvert fald uorganiserede, uformuende og måtte arbejde når der var noget at lave. Mig bekendt var arbejdsløshedskasser et relativt ukendt begreb for dem, hvorfor det for hver enkelt handlede om at holde sig flydende og i bedstefald at forbedre sine personlige vilkår, og for alt i verden at undgå at blive hægtet helt af. Det var hårde betingelser, der kunne ligne alles kamp mod alle, men det var også betingelser der gav muligheder for alle, der magtede og evnede at se det, for at skabe sig en bedre tilværelse. Her krævedes ikke eksamenspapirer og gode forbindelser, ikke så meget som et åbent sind og vilje til hårdt arbejde. De yderste, de som kunne mindst men gerne ville, måtte ganske vist affinde sig med job som hotelkarle og rengøringskoner etc. alt medens talenterne, som både kunne og ville mere, på alle niveauer havde gode muligheder for, ved egen kraft, snuhed og gåpåmod, at stige op ad i systemet. Krista, min mor, var en af de sidste og hun var nu endelig på vej frem, og mit bidrag var så at ”passe mig selv”, og det gjorde jeg så.

Vibeke

Når der var lige som lidt for langt op til Keld eller hvad det nu skyldtes, så kunne jeg finde på at kredse rundt, lidt oppe ad Søndergade, lige ovenfor cykelhandler Thomsen og blomsterhandler Worm. Her boede nemlig klassens, skolens og byens sødeste pige i et hus med flere lejligheder. Det var Vibeke, Vibeke Andersen, datter af glarmesteren som havde en lille butik ved siden af biografen. Vibeke var det kæreste og mest vidunderlige væsen jeg nogensinde havde kendt, altid glad og med smut i øjet, hende ville jeg frygtelig gerne have som kæreste, men jeg anede bare ikke hvordan sådan noget kunne arrangeres. På det tidspunkt var vi jo nok ikke mere end otte år og det var utænkeligt at lege kærestepar i den alder, hvad der jo nok også kun var mig der drømte om, for Vibeke var også ustyrlig og uforudsigelig. Altid var hun travlt optaget af at lege med både den ene og den anden veninde, og i sådanne situationer kunne man jo så nemt føle sig tilovers, når man nærrede de fromme ønsker som jeg gjorde. Jeg lod tilfældet råde, og det gjorde det så bare aldrig rigtigt.

Ja, en ren ørkenvandring var det vel heller ikke. Det hændte da, at vi legede så godt nede i gården hos hende, at jeg ved en lejlighed morede mig så meget, at jeg glemte at holde på hat og briller og pludselig måtte hjem og skifte underbukser! Det var meget pinligt, men jeg tror at det lykkedes at forsvinde og returnere uden at nogen bemærkede noget. Heller ikke hendes flinke mor som havde siddet oppe i køkkenvinduet og kigget på os så ud til at fatte mistanke om mit uheld. En af hendes veninder i en periode hed Ellen. Ellen boede lige om hjørnet i Bryggergade og hun var til gengæld vældig interesseret i mig og oven i købet under kraftige tilskyndelse fra Vibeke, men det fik de nu aldrig noget ud af, ikke andet end at jeg nok opgav at interessere mig for meget for Vibeke, for indirekte havde hun jo signaleret at hun ikke var interesseret i mig! Eller hvad havde hun gang i! Nu kan jeg da godt komme i tvivl om mine egne evner til at "læse" den slags.

Vibekes baghave ud mod Rosenvænget lå som genbo ud til det ubenyttede areal ved foden af skrænten ned mod Tegltorvet og på den måde blev vi på et tidspunkt nærmest naboer, med kun dette areal i mellem os. I en lang periode indgik vi da også begge i den mindre gruppe af børn i nabolaget som erobrede dette vintereldorado hvor mange børn tumlede sig i sneen, og Vibeke og jeg hørte ofte til de sidste som forlod stedet hen under

aften i mørkningen før spisetid, det var smadder hyggeligt, men kæresteri blev det altså ikke til. Kun et eller andet usynligt bånd må der være blevet knyttet! I hvert fald mindes jeg, at vi i disse tider kunne finde på at vælge hinanden under sanglegene oppe i skolen... eller var det bare mig der valgte hende..! "det var på Frederiksberg, jeg fik en pige kær, og det var dig" ... for så fulgte der en svingom, hvor hendes hue, som en vinter ifølge en aktuel modelune, var som en meter lang mangefarvet stribet nissehue eller så, svang sig rundt i store cirkelbevægelser. Når sneen så smeltede og sommeren kom var det Brem-dal der blev "kærlighedens" slagmark, men også der var hun altid omgivet af veninder, for det meste to andre klassekammerater Kirsten og Bente, såå det....ná. Måske har hun tænkt at jeg altid var omgivet af Keld og Leif!

Leif og vestbyen

Egentlig ved jeg ikke hvorfor Leif, Leif Højbjerg gik i skole på Østre Skole. Han var søn eller nærmere stedsøn af en fisker og de boede langt ude ad Strandvejen, lige neden for Vestre Skole! Men nu hvor tankerne kredser om det, så forekommer det mig, at han havde boet i Rosenvænget hvorfra han var flyttet kort efter skolestart, jeg ved det ikke, men jeg ved at han blev min anden faste ven i de første skoleår. Nogen gange som en del af trekløveret Keld, Leif og Jørgen og ofte også alene på tomandshånd. Territorierne for vore udflugter var stadig de samme, havnen og gaderne i det indre Struer. Nu bare udvidet med Strandvejen og nabolaget derude.

Leifs hus var lidt af samme type byhus som Kelds, blot en anelse større og med forhave. Familien boede til leje i en lejlighed på loftet. Leifs mor havde bragt ham med ind i et nyt ægteskab med ham fiskeren, hvor så også en lillebror Frank snart var kommet til. Leif brød sig ikke om sin stedfar som jævnligt gav ham bank med sin livrem, så vi kom ikke hos Leif når stedfaren var hjemme. Men somme tider, hvor den sure mand var ude at fiske og den underkuede mor var alene, ja så kunne vi jo godt lige snige os til en rotur fra deres baggård som havde egen kajplads direkte ved den kanal som forbinder Kilen med Limfjorden. Således lå begge farvande åbne for os, men vort mod rakte dog ikke længere end til selve kanalen og dets udløb i begge ender, men det var også spændende nok, for langs kanalen var der et helt lille klondike af udhuse eller fiskerskure som gav en god stemning for lidt glasålsfiskeri og vore drømme om de helt store vande måske helt ud til ålenes gådefulde Sargassohav.

Ålene var i det hele taget en alle steds nærværende fisk, og omme på Kilen kunne man hver vinter se en hel lille skare af formummede skikkelser stange ål fra små våger som de hver især havde lavet nogle stykker af og som de til stadighed søgte at holde isfri. Det var dog ikke bare lystfiskeri for sjovs skyld! Alt hvad man gjorde den gang måtte også gerne have en nytteværdi, og friskfangede ål var et så godt bidrag til husholdningen, at mændene gerne trodsede kulden og sneen i både dage- og ugevis.

En ganske særlig ål, som dog ikke var fanget på Kilen, opnåede bare aldrig at komme på panden eller at blive solgt.. den blev udstoppet! Det var en kæmpe ål, som ingen i Struer tvivlede på var verdens største. Nogle af byens fiskere havde landet den inde på fiskeri-havnen, hvor den med sine vel nær 4 meter i længden og knap en meter i livvidde lå og flød et par uger i et hyttefad til almindelig beskuelse medens man fandt ud af hvad man ellers kunne stille op med sådan en krabat. Senere var den i udstoppet tilstand blevet an-bragt på en af skolerne.

Nå, det var nu ellers ikke fiskeri som vi gik mest op i... vi var vel kommet i 3. klasse eller så, og vi var mere optaget af hvordan vi kunne skaffe penge til slik og andre små indkøb, eksempelvis af et forstørrelsesglas som vi kunne bruge til at brænde bakelit af folks cykelstyr med. Det var jo fantastisk og forunderligt at studere den kraft som kunne fremelskes af nogle få solstråler samlet i en kegle med spidsen rettet mod et eller andet brændbart. Det var mest ældre anonyme herrecykler, hvis styr var omsluttet af et beskyttende lag bakkelit, vi opsøgte... for på lettere tilgængelige drengecykler var det brændt af for længst. Mærkeligt nok mindes jeg ikke at nogen kom efter os i den anledning, men enkelte må jo da være blevet godt trætte vore kreative fysikforsøg.

Muligvis er andre blevet mere trætte af vor fundraising, som foregik ved indsamling af gammelt jern i alle byens kroge, hvor nogen måske har stået og undret sig over hvor en eller anden rusten stump jern, som de ellers lige stod og kunne bruge, var blevet af! Det er ikke til at vide, men vi samlede dog sjældent mere end vi kunne have på en sæbekassevogn som vi selv havde lavet af et par gamle barnevognshjul, så det har nok ikke været så slemt. Vi solgte vore fund ved en gammel produkt & skrothandler i en baggård oppe i Vestergade, der hvor en gammel mølle i Struer havde stået.

Andre gange forvildede vi os ud på lossepladsen mellem Ølbyvej og Kilen hvor vi ledte efter brugbare ting og sager... alt havde interesse, herunder også omtalte barnevognshjul. Dertil kom papirvarer til at tegne på, tomme cigaretpakker til cigaretmærkesamlingen og i sjældnere tilfælde noget der kunne spises. Engang fandt vi noget lakrids som fik mig til at skide grønt i flere dage, samt at se nogen lunde ligedan ud i hovedet! Hvis jeg ikke tager helt fejl, så var det tilfældigvis på min sidste tur ud på lossepladsen, at det gik så galt, at jeg nu snart to menneskealdre senere stadig kan få kvalmefornemmelser når næsen vejrer hørmnen af skrald.

Trappeopgangen og en "god" historie

Nogen gange var der uro på hovedtrappen neden for nr. 17, måske fra gæster som havde fået lidt rigeligt bag vesten og som så havde svært ved at finde en dør der passede til deres nøgle, eller måske af unge løver som havde skumle planer med de små køkkenjomfruer, eller hvad de nu har været, der inde på tørreloftet. Den slags havde jeg hurtigt vænnet mig til, og ja jeg hørte det vel knapt mere efter en tid... Men så pludselig en aften, efter at jeg var faldet i søvn, hørte jeg et rabalder helt ud over det sædvanlige, ja det lød nærmest som om at noget af huset styrtede sammen... efterfulgt af en råben og skrigen fra to meget vrede mennesker som, hvis man kan sige det på den måde, tog endelig afsked med hinanden.

Det var Hr. og Fru Jørgensen, og det var fruens samlede kuffertbeholdning som i fyldt tilstand var blevet kylet ned af trapperne på denne uforglemmelige vis. Det kunne jeg både høre og se da jeg søvndrukken kiggede ud og ned mellem balustrene under det øverste trappegelænder, hvorefter seancen i øvrigt fortsatte med en lufttur mere for det allerede forstumlede rejsegods, fra repos til repos indtil det hele lå i en dyngge uden for på gaden, hvor også råberiet fortsatte indtil et par bildøre blev smækket i.

Aldrig havde trapperummet lydt så stille som da den bil var kørt hen ad Østergade og op ad Bredgade med lyden af motoren der tonede ud i mørket. Det var som en dyb vejrtrækning som allerede en ganske kort stund senere blev blæst ud igen med nyt liv på trappen. Gæster og personale bevægede sig desorienteret rundt og begyndte at udveksle

spørgsmål om ”hvad det monstro lige var der skete?”, og op ad trappen kom min mor blæsende for at se til mig. Hun var bange for at jeg var skræmt fra vid og sans... men det var jeg ikke. Oprinet havde da nok rystet mig lidt, men efter at have konstateret at der ikke var rigtig fare på færde, følte jeg mig nærmere draget af balladens underholdningsværdi, ligesom når man kunne komme til ildebrand på rimelig sikker afstand.

Med den slags oplevelser på hotellet og i det anderledes byliv, var det svært for en lille dreng ikke at udvide sin horisont betragteligt i forhold til alternative måder at leve livet på. Det var mange forskelle fra bondekulturen hjemme i Dalsgaard, hvor jeg jo til stadighed opholdt mig indimellem. Snart havde jeg vænnet mig til, selv at rejse med tog og rutebil således, at jeg nu ved enhver anledning tog turen frem og tilbage med toget mellem Struer og Hindbjerg. Der skulle lige skiftes og ventes lidt på stationen i Rødkærbro men så blev jeg som regel også hentet og bragt med hestevogn det sidste stykke til og fra Dalsgaard. Således vel ankommen under en efterårsferie i skolen, og i anledning af at nogle naboer var inviteret til aftenkaffe, fandt jeg så at tiden måtte være inde til at indvie forsamlingen i sider af tilværelsen, som jeg var overbevist om, at de næppe anede eksisterede.

Kort fortalt ville jeg fortælle lidt om fulde folk, skørtejægere og det spændende liv som det kunne udspille sig! Men da dette jo alt sammen handlede om fremmede der levede i sus og dus, sammenholdt med billedet af min altid udasede mor der stort set hver aften efter lukketid slæbte sig træt og tungt op ad trappen bare for at falde omkuld på sin seng, fandt jeg på at pynte lidt på al elendigheden og tildelte hende en langt bedre rolle, som en blandt de der levede livet med dans og bægerklang... og således gik det til, at jeg i stedet for, at fortælle om min mors dygtige og altomfattende arbejdsindsats, fortalte om hende som en del af det i mine øjne langt sjovere og udsvævende liv når det var oppe i højeste gear. Så i min udlægning kom den gode Nutte eller Krista nu hver aften syngende og sejlede beruset op af trappen i lystigt selskab med håbefulde bejlere, sådan som jeg havde set så mange fine folk færdes der, inklusiv hr. Jørgensen.

Desværre var timingen af den historie så bare ikke så heldig. At der lige var et par naboer til kaffe, var i realiteten en alvorlig sag, for så var formålet også at vise, at her gik det godt, og at familien inklusive de voksne børn klarede sig godt ude omkring. Som den bedste ramme om den slags var der derfor som tidens skik og brug på landet, blevet budt på friskbagte hvedeboller med smør, kringle med rosiner og sukat og lagkage med glasur og pynt, samt til sidst et væld af hjemmelavede småkager. Alt sammen bare så vildt eventyrligt og festligt i mine øjne, at det endog overstrålede hvad jeg ellers kunne opleve i den nu så velkendte hotelverdenen. Forskellen var nok især, at jeg her ved det landlige kaffebord selv var en del af ”festen”, jeg var simpelthen med til bords... og en sådan ære kunne man jo godt lige kvittere for, må jeg have tænkt! For da der altid ved den slags arrangementer blev fortalt historier om løst og fast, om en hest der havde løbet løbsk eller en mand der havde gravet en roekule på kun et par dage og sådan noget! Ja, hvad kunne så være mere passende, end at også jeg fortalte min historie her! Så da stikordet ”å hva så bette Jøren, huen hår di mouer’t?” (og hvad så lille Jørgen, hvordan har din mor det?) faldt. Ja, så kunne jeg da kun imødekomme spørgeren med et godt svar, og nærmest overstadig over sådan at være i centrum fortalte jeg min historie og... dyb, dyb stilhed, lidt svag hoste og nogle strubelyde... rundt om bordet, og en skamfuld

bedstemor der med et fast greb navigerede mig ind i soveværelset til en kort men bestemt samtale hvor jeg indrømmede min "kreativitet" og et god nat!

Det var lidt som da jeg trådte gennem isen ude ved Frederiksdal... som en kold afvaskning, og jeg gik grædende glip både af det resterende kaffebord og hyggen bagefter hvor konerne trak op i den pæne stue for at snakke og strikke medens mændene blev tilbage i dagligstuen for at ryge og spille kort. Alt medens min mor, der bare arbejdede hårdt alle sine dage, aldrig fik drukket mere end en spids kakaolikør endsige røget en smøg eller på anden vis fik skejet ud, havde lidt den tort at blive betragtet som en falden kvinde. Naboerne havde ikke lige vidst hvordan de skulle tygge den historie, men min bedstebor har sikkert reddet situationen, for hurtigt havde hun jo fået opklaret, at min historie var netop en historie, altså det pure opspind, noget som jeg lige havde fundet på for "sjov"... hvad jeg så også havde fået at vide at det lige netop ikke var. Om jeg så også lærte noget af episoden... jo det gjorde jeg vel, men engang imellem har jeg nok igen være uheldig at komme til at træde nogen over tærerne når der lige har været anledning til at fyre op i en god snak.

Valdemar Jørgensen

Et stykke tid efter fru Jørgensens bratte afrejse via hotellets hovedtrappe, flyttede min mor og jeg ud af nr. 17 og hen ad loftet og videre ind i privaten, der hvor gavlvinduerne vendte ned mod Kino, og der hvor min mor nu delte stue og sovekammer med hr. Jørgensen eller Valdemar eller Valde, som hun nu kaldte ham. Ja man har vel lov at gætte på, at hun ikke var helt uden aktier i fru Jørgensens bratte afrejse!

Nå, uanset hvad, så blev jeg installeret i et lille værelse i lejligheden hvorfra jeg fortsat også havde direkte adgang til vennerne i de små kamre ude på loftet, samtidig med at jeg også havde fået mit helt eget råderum, så jeg protesterede ikke... heller ikke selvom min fede udsigt over by og havn nu var blevet reduceret til et kuk ud af et tagvindue. Tilbage var der jo nu i stedet adgangen til stuen med soveværelset og kigget ned til Kino.

En forandring som jeg ellers husker var, at Valdes søn Erik nu kom tættere ind i billedet når han fortsat dukkede op på sin Jawa motorcykel og gav en tur omkring karreen eller måske endda helt til Bremdal, og det var vildt imponerende syntes jeg. Erik var længst flyttet hjemme fra og var i kokkelære på Hotel Dania i Silkeborg, hvilket nu også førte til ture for mig til Silkeborg hvor jeg oplevede et par regattaer med illuminerede himmelbjergbåde i havnen og kæmpe fyrværkerier oven over det hele, alt medens Valde og mor også besøgte Erik på hans arbejde, hvor Valde var den stolte fader og min mor måske nok var mere professionelt interesseret i hvad Erik lærte af faglige finesser der, på det noget finere hotel end Hotel Struer.

Eriks storesøster Mary så vi knap nok mere, hun var solidarisk med moderen og holdt til hos hende efter skilsmissen. Skilsmisser var meget ualmindelige den gang, ja for nogen var døden nærmere at foretrække, og ingen forestillede sig en harmonisk skilsmisse hvor alle kunne være venner igen bagefter, og således altså heller ikke i familien Jørgensen.

På mange måder blev perspektiverne for mit liv nu nok løftet i et eller andet omfang, men dog med de omkostninger at jeg nok nu blev yderligere overladt til mig selv, for min mor arbejdede nu, om muligt, endnu mere og længere og måtte derudover dele sin tid mellem Valde og jeg. Det fornemmede jeg klart og med nogen jalousi, hvilket udar-

tede sig i, at jeg på min egen måde, nu hvor jeg netop havde lært at tiltale Valde med et ”De” og et ”Hr. Jørgensen”, straffede dem ved at fortsætte med denne tiltaleform i flere år. Helt klart uretfærdigt, for Valde var en glad og underholdende mand som både var flink og konstruktiv over for mig og på mange måder bidrog til at forbedre min tilværelse, men et egentlig far og søn forhold blev det ikke til. Det var jeg ikke interesseret i, og som en travl direktør sidst i 40erne var han næppe heller motiveret til sådanne udskejelser.

I slutningen af 1954 tror jeg det var, købte Valde en stor lyseblå amerikanerflyder - en Chevrolet Styline. På det tidspunkt havde han solgt Hotel Struer og mor og han var i fuld gang i forberedelserne af en forpagtning af fagbevægelsens ejendom ”Folkets Hus” oppe på Tegltorvet samtidig med, eller kort tid efter, forhandlede de også med Dansk Hedeselskab om at forpagte et hensygnende hotel ude på heden, Kongenshus Hotel. Direktøren for hedeselskabet hed Niels Basse. Han havde en Chevrolet helt magen til, og Valde ville vel ikke stå tilbage for ham, gætter jeg! Desuden blev der jo nu vildt brug for et køretøj med godt 40 km. mellem de to forpagtninger. Samme år kort tid efter sin 30års fødselsdag tog Krista kørekort, og nærmest uden at jeg havde nået at fatte hvad der skete, så var verden vendt på hovedet... og vi var fra, altid at rejse med tog og rutebil, pludselig blevet forvandlet og ophøjet til bilister, og nu ikke noget med en gammel smadderkasse der kørte med tørvesmuld, men en rigtig amerikansk flyder.

Det var så vildt, og dog tog jeg det hele som en selvfølge... selvfølgelig skulle vi da have bil, men mig bekendt kendte vi nærmest ingen andre der havde sådan en. På det tidspunkt vidste jeg ikke noget om, at min morbror Erik længe før også havde været ejer af en Chevrolet, men dog en af de ældste modeller svarende til den høje firkantede Ford.

Teglgården

Det var virkelig en hektisk tid, for pludselig var Hotel Struer yt og Folkets Hus in, og der blev rokeret frem og tilbage med folk i både restauranterne og køkkenerne på de to steder og jeg vidste knap hvor jeg egentlig hørte til. I lang tid blev vi dog boende i ”privaten” på hotellet samtidig med at Folkets Hus blev startet op.

Tilsyneladende havde denne socialdemokratiske højborg ligget underdrejet op til mor og Valdes overtagelse, for intet fik lov at blive ved det gamle. Alt blev shinet op, så hele foretagenet nærmest skinnede af guld og friske farver over alt i trappeindgangen, restauranten, selskabslokalerne og helt vildt ude i salen og i dets sidegemakker. Min mund stod åben, og det var svært at forestille sig at al dette skulle have noget med mig at gøre, hvad det jo sådan set heller ikke havde. Bortset fra at denne sal skulle blive mit helt fantastiske vindue ud til den rigtig store verden, samtidig med at den også blev stedet hvor såvel småfolk som det samlede borgerskab i Struer og omegn samledes, når der virkelig skulle festes og underholdes, eller når der bare skulle holdes andespil, boksekampe eller fjerkræudstillinger og meget andet.

Alt det vidste jeg ikke noget om endnu, og foreløbig fulgte jeg bare forundret den store forvandling fra et gråt og trist forsamlingshuslook til den nye stråleglans, sandsynligvis inspireret af de store amerikanske dansebuler der dengang eksisterede, eller hvad ved jeg, måske var forbilledet bare natklubben Maritza i Frederiksgade i Aarhus, nabo til huset med det lille loftkammer hvor min mor boede dengang knap et år før jeg blev født. Af

og til var Valde nemlig forsvundet i to- tre dage, hvorefter han så dukkede op igen ud af intet, og som regel i forbindelse med, at Maritza og den Blå Fugl blev nævnt.

På det tidspunkt anede jeg intet om bemeldte etableringer i Århus, men når de blev nævnt fornemmedes nemt nogen turbolens i dialogen mellem ham og min mor, men hvor om alting er, så var det dog tydeligt at Valde var en gudsbenådet iværksætter som kunne få alt til at ske i denne verden. Han var den som dengang bragte lyset til Struer, om end han ikke var lige populær alle vegne. Værst af alt førte han en evig kamp med en Toudal, som var fagbevægelsens ledende repræsentant i forbindelse med forpagtningen af Folkets hus, som Valde i øvrigt i en rask vending havde omdøbt til Teglgården, manifisteret med et kæmpeskilt på facaden over hovedindgangen. Muligvis var dette samt hele den frembrusende stil ikke helt i den ånd der ellers havde hersket på stedet, men i dag gætter jeg på, at Toudal og Folkets hus bestyrelse nærmest måtte se sig nødsaget til at spille den forsigtige og konservative rolle for at danne værn mod den fanden i voldske Valde, der var parat til at satse både sig selv og hele butikken med projekt ”Teglgården”.

Struer by og havn set fra et sted i luften over Vibekes hus i Søndergade. I forgrunden til venstre har vi omtalte skrænt og kælkebakke og Folkets Hus/Teglgården. I næste række kommer Struer Mejeri, Posthuset, Politistationen og Poul Andersens boghandel. Hotel Struer ses til højre ved banen nederst i Søndergade hvor også Kino lå. I det tre etages hvide hus nederst i Bredgade holdt beverdingen Kabytten til, og hen ad Østergade skimtes Struer Rådhus hvor Julemanden i form af borgmester Gorm Husted hvert år dukkede op og talte til børnene fra balkonen. I baggrunden ses Kilen og fjorden ved Bredal og til højre midt for har vi den lange mole mod vest og fiskerihavnen hvor færgen til Veno lagde til.

Politiske overvejelser og territoriale erobringer

I dette lys blev den socialdemokratiske bevægelse nu, min meget unge alder til trods, indprentet som det rene bagstræb i mit blanke sind, for selvfølgelig var jeg i al stilhed på Valdes side, det var jo ham der viste vejen fremad. Instinktivt nærrede jeg ellers alle mine sympatier for de socialdemokratiske værdier, som min familie jo også var gennemsyret af, uden at politik dog nogensinde var blevet nævnt over for en 9årig dreng. Men instinkter eller familiære traditioner, eller ej...! Som vidne til ”kampen om Teglgården” overgav jeg mig helt til individets (Valdes) ret til fri udfoldelse! Bare ikke sådan at jeg nu syntes at han og nu, for den sags skyld også, min mor kunne tillade sig at skalte og valte med andre mennesker efter forgodtbefindende, for når det kom til personalet, så var de jo mine venner og nærmeste fortrolige, ja nogle af dem udfyldte faktisk store dele af det forældreansvar som min mor i situationen havde stort besvær med, så jeg havde hel klart også mine egne interesser i at stå mig godt med dem.

Ellers var tonen nu gennemgående god og venskabelig mellem alle på arbejdspladserne, men engang i mellem, når der var tryk på, så kunne sindene jo godt komme i kog, og så var det, at jeg nærrede min medfødte skepsis og indignation over for autoriteter der, uden nærmere diskussion, udøver deres magt over for deres medmennesker. Det var dog ikke sådan at jeg var en rigtig revolutionær, men grundet omstændighederne med en bred tilknytning i begge ender af flokken, så var jeg måske den nærmeste til altid at anskue problemer og konflikter fra mere end en side... i dag ville man kalde det en brobygger! Det ved jeg dog ikke om jeg var eller er, men det er da en øvelse som jeg mere og mindre bevidst har holdt vedlige lige siden.

I overgangsperioden hvor vi stadig boede på hotellet og hvor forvandlingen af Folkets hus stod på opholdt jeg mig primært på Teglgården, det var helt klart her der nu sneede! Først og fremmest udforskede jeg med Keld og Leif de mange rum og kroge med potentialer for nye domæner og huledannelser. Det vil sige nicher i kælder og på loft hvor der sandsynligvis aldrig havde været mennesker før, og som derfor bare ventede på at blive indtaget af drenge og krigere der lige manglede et godt sted at være når der skulle snittes et spyd af en stok eller måske gemmes hemmelige klenodier. Det sidste var der gode forhold til oppe på loftet, hvor der ellers højest havde været nogle duer på spil, og hvor man kun kunne komme op via en stige bag en skjult loftslem. Men så såre fantasierne havde fået lov at suse rundt deroppe blev nye muligheder naturligvis også udforsket, og her var en stor krybekælder inde under scenegulvet i den store sal et hit. Bag scenen var der en masse kulisser med tilhørende snoretræk, og forskellige scenemøbler der stod og rodede og mere eller mindre skjulte et hul ind under scenen, og derinde var det oplagt at lave en spioncentral hvorfra man kunne spionere over alt hvad der foregik i salen som kun var adskilt med en bræddewæg med tilpas mange sprækker og huller hvorfra man kunne se ud uden selv at blive set.

Mest fornøjelse fandt vi dog ved et kælderlokale som nok engang havde været mødelokale, men som nu bare stod tom, og som blev ved med at stå tom, også efter at jeg var flyttet ind oppe på første sal. Man kom til lokalet af en lang gang i vaskekælderen eller hvad det nu var, og så lå det midt i huset uden vinduer til det fri, men dog med en lem der førte ind til et fyrrum og videre ud i et brænde og affaldsrum der dannede overgang til det sidste kælderrum som Valde fik indrettet til hønsehus. Det vil sige, vi havde et godt og varmt rum hvor vi kunne lege og mødes, samtidig med at vi også kunne slippe

ud og ind uden at blive set. I en periode lavede vi cirkus dernede, hvor vi optrådte med forskellige badutspring og med at hænge i benene hen over nogle vandrør der passede under loftet. Hvis jeg ikke husker helt forkert, så var Vibeke også med i det projekt.

Ellers var mit liv på Teglgården begyndt med at jeg hyggede mig med at komme og snakke med en malersvend eller lærling, Brian, som i lang tid arbejdede med de uendelige vægge og lofter i salen og som gerne adspredte sig med at snakke med enhver som gad høre på ham... og det gjorde jeg, for Brian var en flink fyr som forstod sig godt på en dreng som mig, ja jeg følte det nærmest som var vi makkere når han fortalte om sit arbejde og hans forventninger til hvor flot alting ville blive, og det var jo sejt, og så fik man oven i købet nogle gode historier om folk i byen med. Ydermere var han storebror til byens rod Jønne. Ikke fordi jeg kendte Jønne direkte, han gik på Vestre skole, men han var det nærmeste man kunne komme en gadens konge i Struer på den tid, men han var dog ikke værre end at han pænt holdt sin plads i køen nede ved Kino hver søndag eftermiddag som os andre. Men der stod en særlig aura omkring ham, og drenge der kendte ham behandlede ham som en fører, og nu kendte jeg hans storebror.!

Liv og boligindretning i Bredgade 9

Det var alt sammen en god tid, og istandsættelserne skred støt fremad og til sidst kom turen til "privaten", som her befandt sig oven for trappen på hver sin side af et selskabslokale, Marinestuen, som var spækket med sabler, daggærter andre og maritime genstande som pokaler og fotos. Det var forbudt "legetøj" for store drenge, og dermed også ekstra spændende at få fingrene i. Tingene var der som en del af en aftale med en lokal marineforening, men jeg mindes nu ikke at have set uniformerede folk deroppe i den anledning så! Privaten på begge sider bestod af en lille lejlighed med eget badeværelse og to stuer en suite og med udsigt op ad Bredgade mod syd, samt et soveværelse, et kammer og et værelse med udsigt over Tegltorvet til posthus og politistation mod nord. Soveværelset blev indtaget af min mor og Valde medens jeg fik det lille kammer ved siden af. Det sidste værelse blev logi for to køkken- eller rengøringspiger. Det øvrige personale til servering og køkken blev stort set ansat ad hoc, sådan som der nu var behov for, og de boede alle ude i byen.

For mit vedkommende var jeg glad for den nye boligsituation. På en måde var alt jo som det også havde været hidtil på hotellet, således at der næsten altid var selskab inde ved siden af. Pigerne var almindeligvist en 14 til 17 år og kom for det meste fra arbejder- og husmandsfamilier i de nærliggende landområder omkring Struer, så hvad kultur angik var jeg helt på omgangshøjde med dem, og aldersforskellen til trods blev jeg altid hurtig gode venner med dem. Ja det var endog sådan, at da Valde nu havde fortrængt mig fra min mors seng og at hun og han i øvrigt ofte efterlod mig alene med pigerne og det øvrige personale i dagevis, så fandt jeg ud af at gå ind og sove hos en af dem. Umiddelbart var der ikke noget erotisk forbundet med den øvelse, men helt upåvirket over for det bløde varme hunkøn forblev jeg dog heller ikke. Strengt taget handlede en af mine første drømme, af de jeg kan huske, om at jeg befandt mig i et rum fuld af nøgne buttede kvinder som trængtes smilende omkring mig... og på det nærmeste vækkede mig lige før de ellers ville have lukket sig om mig. Den drøm har jeg ofte undret mig over i almindelighed, og da ikke mindst over hvor i alverden den kunne komme fra, for den hændte helt tilbage i Silstrup, allerede før jeg begyndte at gå i skole. På den tid drømte jeg ellers

mest om løbske heste der kom farende lige mod mig... og hvor jeg så blev redet ved at vågne i aller sidste øjeblik lige før de ellers ville hav løbet mig ned!

Nå, køkkenfaciliteter var der ikke noget af oppe på første sal, så vi spiste alle sammen, på nær Valde og jo ofte heller ikke min mor, nede i restaurationskøkkenet i kælderen. Det vil sige til morgenmad og middagsmad hvor der var en slags samling på folk. Hele Danmark spiste jo dengang varm mad med to retter hver dag kl. 12. En ret med kød, kartofler og sovs samt noget sødt som frugtgrød og vælling af forskellig slags. Alle arbejdspladser og skoler ja alt, på nær de fleste butikker, lukkede simpelthen der midt på dagen så folk kunne nå at komme hjem og spise og nå tilbage på arbejde igen inden kl. et om eftermiddagen. Gaderne var derfor, to gange i løbet af en time, ekstraordinært fyldt med gående og cyklende børn og voksne på vej i alle retninger til og fra middagspause. Det var før parcelhusene, bilerne og de store byplaners indmarch i større stil og foranledigede, at der blev længere og længere mellem hjem og arbejde, og til sidst i 60erne fik skubbet det varme måltid ud til aftenmaden kl. 18. Aftenmaden som dengang på Teglgården og rundt omkring i hjemmene ellers bestod af mellemmadder i kombination med rester fra tidligere varme måltider, som eksempelvis biksemad, der bestod af stegte kartoffel- og kødtern, der især på restauranterne blev forsynet med rigelig tilsæt af krydret engelsk krydret sovs, som kunne dulme evt. smag af ælde som måtte have indfundet sig.

Den pæne stue med de fine møbler, herunder også den grønne læderstol i forgrunden, som nu på mine gamle dage står i min stue.

Familiens private stue blev indrettet i de to stuer henne ved badeværelset. Her fik min mor gennemført en indretning så overvældende moderne og luksuriøs, at enhver der så det tabte både næse og mund, og så endte hele herligheden ellers i total glemsel. Al familier samvær foregik nemlig i arbejdstiden i køkkenet eller i restauranten sammen med personalet og husets gæster. Private gæster var en sjældenhed og jeg mindes ingen sammenkomster i de overdådige stuer. På en eller anden måde fandt jeg det ikke spor mærkeligt, for i virkeligheden var stuerne jo min mors pænstuer, svarende til de mange pænstuer som også huserede ude på landet som i Dalsgaard, der hvor konerne gik ind for at strikke og sladre når de var til kaffeslapperads, og der hvor juletræet, som dengang altid var af rødgran, blev anbragt for ikke alt for hurtigt at begynde at fælde nålene. I pænstuen var der nemlig altid koldt, for her blev der kun fyret lige før ibrugtagningen. Teglgården havde simpelthen fået sin pænstue, men ak, altså uden at den nogensinde blev brugt, al den stund at der aldrig blev tid til privatliv. Kun badeværelset henne ved stuerne blev brugt, og der var der en god akustik at græde i. For selvom huset bød på mange spændende oplevelser, så kunne det jo alligevel ikke helt undgås, at der engang imellem var stunder hvor det kunne være vanskeligt lige at finde sin plads i al den tummel mellem både kendte- og ukendte mennesker alle vegne.

Det hørte dog til undtagelserne at jeg var træt af det høje aktivitetsniveau, for jeg var også vildt optaget af al hurlumhejet, og det leben der fulgte med, det var både spændende og pirrende. Skiftet fra Hotel Struer til Teglgården oplevede jeg derfor som en klar gevinst, og især alle de ting som skete i den store sal tryllebandt mig. Navneforandringen til Teglgården og de omfattende moderniseringer hæmmede ikke videreførelsen af dette rums oprindelige formål som ”Folkets Sal”. Der blev holdt udstillinger af alle slags, som kunne fylde huset i op til en hel uge ad gangen, og indimellem kunne der så gå lange perioder hvor der mest var optaget af ugentlige arrangementer som andespil og danseskole på hverdagene og alle mulige foreningsballer om lørdagene, som så alt sammen krydredes drypvist med de mest vidunderlige folkelige og festlige underholdningsarrangementer med film, teater og revyer.

Valdes 50års fødselsdag

Det første større arrangement som jeg husker var Valdes 50års fødselsdag i 1954, og jeg er lige ved at tro, at det også var et af de første arrangementer efter den store modernisering. Alt var skindende nyt og den store sal var fyldt med mennesker ved de overdådigt opdækkede borde og der blev holdt taler og skålet lystigt det meste af en dag. Egentlig har det nok mest været en form for en kæmpe forretningsmiddag som skulle imponere vennerne og de potentielle kunder inden for netværket. Valde havde jo lige skippet sin gamle familie og forholdet til min mor var vel knap nok etableret, for hun passede i hvert fald køkkenet, og i øvrigt giftede de sig først et par år senere da jeg var 11 år.

Til Valdes fødselsdag var der blevet talt meget til lattermusklerne, uden at jeg havde forstået ret meget andet end den gode stemning. En stemning som jeg fremover kom til at opleve i mange udgaver. Mit måske første møde med ægte dansk humor, sådan som den kan forekomme over alt på kloden, var under et besøg af brødrene Jørgen og Gustav Winkler som optrådte ved et revyarrangement. Det var Gustav som kom ind på scenen og hilste glad på publikum, idet han udtrykte sin store glæde ved at have foretaget en spadseretur samme eftermiddag rundt i Struers gader. Kun havde han følt det lidt rigelig

overvældende, at alle han mødte smilende havde bukket, taget hatten af og sagt ”goddag hr. Gustav Winkler”. På et tidspunkt, fortalte Gustav så, var han kommet forbi en slagterbutik, hvor han havde fået en lys idé, så han havde skyndt sig ind i butikken hvor han købte et stort grisehoved der havde ligget i vinduet og kigget på de forbipasserende. Gustav havde så fået slagteren til at udhule grisehovedet så han nemt kunne trække det ned over sit eget hoved, for således at kunne spadserere videre uden at blive genkendt. Og tænkt som gjort havde han så spankuleret videre hen ad Østergade... hvor han dog ikke var kommet langt, før folk igen lyste op i et smil og atter bukkede og sagde ”næh men goddag hr. Jørgen Winkler”. Med stor latter fra salen og undertegnede til følge. Med til historien bør måske lige oplyses, at Gustav faktisk var en flot fyr, medens Jørgen var rigeligt korpulent med pluskinder og stor livvide, så man kan godt tænke, at vitsen også var et godt broderligt svirp fra en lillebror til en storebror!

Ferguson og International Harvester

På anden vis kom verdenshistorien også lige forbi Teglgården. Som nu de gange hvor de store traktorfirmaer kom forbi med nogle kæmpe arrangementer som tilsyneladende tiltrak samtlige vestjyske bønder der kom, med store øjne og indimellem en del skepsis, for at studere disse nye motorheste, dengang hvor jeg knap nogensinde havde set en traktor! I Dalsgaard var der i hvert fald ingen der havde et sådant uhyre, men i kraft af min beredthed, så havde jeg da lige netop set en traktor før, for sådan en havde Kjerstejn selvfølgelig haft. Det var en gammel udtjent kæmpemodel med jernhjul udstyret med store flapper som skulle sikre stabiliteten ved kørsel i blødt jord. Traktoren var mindst tre gange så stor som de små grå Ferguson'er og IH'er fra International Harvester som blev præsenteret i Struer, og den havde da heller ikke tjent ved landbruget men ved mosebrug, der hvor man lavede tørv i store mængder eller tørvesmuld som råstof til fremstilling af formbrændsel og den slags. I min tid havde den dog kun stået hen som et rustent vrag og dannet base for en Vipstjært der havde bygget rede inde over motoren.

Traktoren havde altså været opfundet, engang helt tilbage før århundredskiftet, og i begyndelsen med fire lige store jernhjul, som så senere i 1930erne udviklede sig til vor tids model, den med større baghjul og gummidæk, men altså stadig længe før indtoget på Teglgården. For først kom krigen og satte det hele i stå således at den moderne folke-traktor først for alvor blev udbredt i 50erne og 60erne, hvorefter arbejdshestene blev så godt som udslettet, inklusive i Dalsgaard. Og det skete så alt sammen lige for øjnene af mig... først ved udstillingerne og foredragene på Teglgården og lige efter ude på markerne hvor hestene blev færre og færre. Mageløst, og nu kan jeg så fortælle mine børnebørn som kun kender traktoren, at da jeg var barn da brugte vi kun heste i marken, akkurat som min bedstefar kunne fortælle, at han som dreng pløjede med stude som det mest almindelige trækdyr! Og så bliver de bare helt slørede i øjnene og griner til hinanden, at nu roder han igen rundt i fortiden den gamle knark.

Fjerkræudstillinger

Dyrskuer så jeg aldrig noget til i Struer. Det var jo sådan at Struer var en arbejderby i modsætning til nabobyen Holstebro som var en bondeby, hvor der så blev holdt dyrskuer med alle mulige slags heste, kvæg og grise etc. Men kulturen med at vise sine dyr frem eksisterede dog også i Struer, men her handlede det så bare om høns og andet fjerkræ, som man viste frem på store fjerkræudstillinger i Teglgårdens store sal med tilstødende

gemakker. Det var nok, i mine øjne, noget af det mest fantastiske blandt alle de ting der blev udstillet der, lige skråt ned for mit værelse og min seng.

Hver morgen, eller det som mange stadig ville kalde nat, vågnede jeg til lyden af hanegal og kalkunkaglen som startede med et par små pip og rap lidt spredt i salen og så ellers med lynets hast bredte sig som en kakofoni af alverdens fjerkræ som bestilte morgenmad på en gang, hvad de så også fik. For heldigvis, og selvfølgelig ikke helt tilfældigt, sov der altid nogle stykker af udstillerne nede i salen sammen med dyrene og de kom hurtigt i gang med at fodre og vande, og jeg stod op og sprang ned og hjalp til. Som tidligere bondedreng og hønsepasser greb jeg jo nostalgisk chansen for at genopfriske mine erfaringer hjemme fra Dalsgaard, og så kunne jeg jo heller ikke blive træt af at studere de mange forskellige kræ, som jo også er særlig livlige der ved fodringstid. Aldrig før havde jeg i øvrigt troet, at høns og duer kunne være så forskellige, og for den sags skyld heller ikke ænderne, kalkunerne og gæssene. Det var helt utroligt som de alle kunne gøre sig i forskellige fjerdragter, alt fra det kridhvide, over det ydmyge grå og brune til det sorte og frem til det storskrydende og kulørte i alle afskygninger... og som de kunne føre sig frem sagte og spankulerende... kaglene og galende. Sjovt nok var det fuldstændig som at kigge på mennesker, når også de kom til fester og lignende på Teglgården for at se og blive set. Det var nemt at se hvordan Walt Disney i sin tid, den gang for ikke særligt længe siden, havde fundet inspiration til sine tegneseriefigurer, blandt andet med mine fremmeste helte Bedstemor And og Fætter Guf, som i særlig grad skabte genkendelsens glæde hos mig.

At det var fjerkræ der dominerede billedet i Struer er nok ikke så mærkeligt, set i lyset af byens daværende status som arbejderby, for det var jo sådan, at langt de fleste arbejdere var vokset op i eller omkring landbruget. Rigtig mange drenge på de små steder og i landarbejderhusene havde jo gjort deres første erfaringer med at skrabe lidt håndører sammen gennem lidt fjerkræ- og kaninavl, sådan som også mine egne morbrødre havde gjort det, og folk der selv har eller har haft den slags dyr elsker selvfølgelig at komme til fjerkræudstillinger og lignende. Mange byfolk af arbejderklassen havde da også stadig høns i baghaven sådan som blandt andre min morbror Erik, der jo var en husmandssøn der blev gartner og arbejdede som sådan både i sin hjemby Otterup og i Odense, fastholdt således sin gamle interesse og havde til det sidste som næsten 90årig høns og duer i sin parcelhushave. Da var det i øvrigt mere end 80 år siden han indledte et liv med høns og andet småkræ med salg for øje, og som han faktisk drev så vidt, at han endte med at have huset fyldt med sølvtøj hentet hjem som præmier på fjerkræudstillinger over hele landet.

Muligvis inspireret af alt dette hønseri kastede jeg da også selv ud i hønsehold en tid! På en eller anden måde havde jeg fået fat i en kæmpe kasse på størrelse med et par hundehuse. Den fik jeg anbragt i et lille vildnis bag Teglgården, hvor jeg dækkede den af med en rest tagpap og indrettede den med siddepinde og redekasser til en lille flok dværghøns med hane, brune italienere, som jeg i samme anledning havde fået støvet op og købt ude i byen. Det gik rigtig godt og på et tidspunkt var en af hønsene også blevet skruk og havde lagt sig på et kuld æg... men så, ak, kom der en lille arrig pekingseserhund og rasede hele molevitten, så der kun var løse fjer og døde høns tilbage i etablissementet. Det skabte både sorg og vrede, så da jeg fandt ud af, at det var en dame henne ved Lille Torv der ejede forbryderen gik jeg hen til hende for at få hende til at bidrage til oprettel-

se af et nyt sæt høns... men hun var så lille og gammel og ked af det, at jeg nærmest fik undt af hende! Så da hun tilbød mig en tokrone eller en daler, som man kaldte sådan en dengang, klappede jeg det lille kræ og sagde tak og farvel. Nu havde jeg da i det mindste til tre ture i biografen, men høns fik jeg aldrig mere.

Det vil sige helt uden høns blev mit liv dog ikke, for pludselig en dag var Valde og et par hjælpere i fuld gang med at omdanne et hidtil tomt depotrum bagest i kælderen til hønsehus så huset nærmest gratis kunne blive selvforsynende med både æg og suppehøns. Det var nemlig sådan at der var rigelig med foder til dem bare fra restaurationens køkken. Det var jo så bare ikke imponerende i mine øjne, høns som sådan var der jo nok af alle vegne. Nej årsagen til, at jeg ikke har glemt lige de høns er noget jeg ikke havde set før, nemlig fulde høns! Så godt som hver lørdag aften og nat var der jo bal i den store sal, og hver søndag morgen samlede man under oprydningen alle ølsjatterne i en spand som blev tømt ud i hønseenes drikkestrug... og så var det vildt sjovt at se hønsene drikke og blive fulde, ja de blev hønefulde gjorde de. De kaglede, svansede rundt og faldt om kuld og kom op igen i en lang "happy hour" som det var en ren lyst at se på... og så lagde de æg med stærkt orange farvede blommer, og efter en tur i gryden lagde de siden bunden til en nærmest legendarisk suppe a´ la Valde.

Erhvervsfremstød og aviser

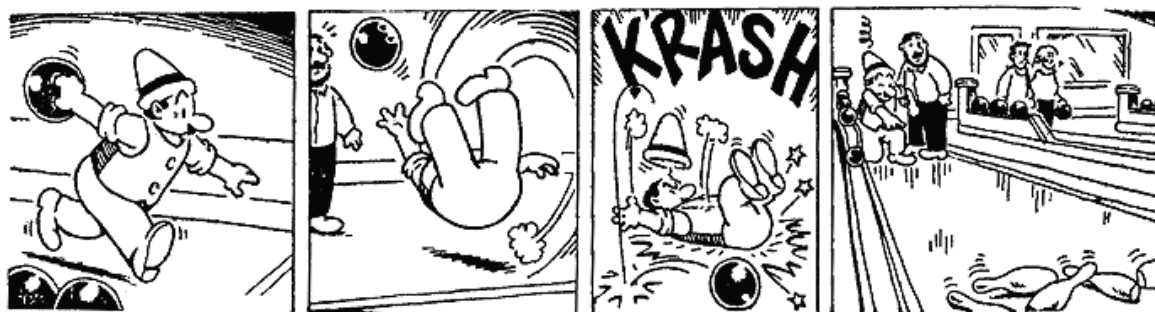
I det hele taget var der mange udstillinger på Teglgården som handlede om de forskellige erhverv og deres virksomheder. Det handlede jo om at blive set og at blive brugt af så mange som muligt, og en udstilling kunne komme rigtig bredt ud til alle lag der, alle som en, gerne forlystede sig med at se hvad man nu havde fundet på, og hvilke nye vidundere af alle slags der nu kunne anskaffes. Selv var jeg vildt benovet over en lille skriveplade i et futteral hvor man for eksempel kunne tegne noget som man gerne ville forklare, og så... når man skiftede emne eller så, så kunne man lige trække tegnepladen ud af futteralen og ind igen, og tegnepladen var klar til nye skriblerier. Det kunne jo godt siges at være et af de mange skridt der er taget før man nåede frem til iPaden, som har været den helt store dille nu godt inde i 2000tallet.

Et af de udstillinger der skilte sig særligt ud var blomstergartnerens. De fyldte den store sal omtrent fra gulv til loft med alskens eksotiske planter og træer fordelt hen over og ind imellem fantasifuldt etablerede stenbede og tilgroede skovsøer og forbi et hjørne med alle junglernes fugle i et stort voliere, hvor også et par akvarier med spraglede gulfisk kunne være anbragt, sammen med de flotteste skilte fremstillet på stedet af maler Munch som jeg fulgte fuld af beundring, når han ubesværet lagde grundridset til sine skilte og hvordan han hev sin støttestok frem når han havde brug for en rolig hånd... det var især til skrifterne. Stokken sluttede som i en rund kugle formet af stof, så når Munch både havde den ene hånd og kuglen hvilende på skiltet kunne han snildt finde støtte til den anden hånd på stokken lige over hvor der skulle arbejdes med præcision med tekst og også tegninger, som kunne delagtiggøre publikum i alle de gode hensigter.

Sådanne udstillinger var mageløse for mig, og folk strømmede da også til i hobetal for at få gode ideer, eller måske bare for at få en på opleveren på en måske ellers stille søndag. Det var jo før fjernsynets tid og der var kun et ganske lille segment af den samlede befolkning der havde fast mødetid i køen nede ved Kino, hver søndag eftermiddag. Resten af den del af befolkningen der bare var lidt liv i, de var på Teglgården og se på blomster.

Først så de på den stort opsatte hovedudstilling og så cirkulerede de videre ud i den store sals sidefløj for at se på de mindre stande indrettet med haveredskaber og -værktøj samt bøger og andet som kunne bidrage til, at folk kunne gå hjem og komme i gang i deres egne haver og drivhuse. Her kunne de så gå og komme i tanker om alle de spændende planter der fandtes og som kun ventede på at blive fundet og købt! For nogen må jo have været ude for at købe ind også dengang, men den slags folk kendte jeg bare ikke så meget til. Der hvor jeg færdedes herskede der mere en bytte- og scorekultur, når der skulle skaffes aflæggere og frø af alle slags, og det var helt almindeligt, at især kvinder for rundt i hinandens haver for at se om de måske kunne tiltuske sig en aflægger eller et par overskudsplanter til deres egne haver... nåe jo, mændene kunne også godt lide denne sport. Bytteriet eksisterede nok mest på grundlag af mund til mund annoncering, men det kan vel heller ikke helt udelukkes at der blev annonceret med den slags i de lokale aviser, det ved jeg ikke, for jeg læste ikke meget avis dengang, heller ikke selvom der både på Hotel Struer og Teglgården blev der holdt hele tre lokalaviser plus Jyllands-Posten... den med Ridder Rap.

Min favorit var Amtsbladet, det var den med Fedthas, en tegneseriefigur som karikerede den småborgerlige smålighed og nærighed, som jeg syntes var vældig morsom... også selvom det ikke var en adfærd jeg kunne forbinde med noget jeg kendte. Det kan jeg nemmere i dag, for det var jo arketyper på middelmådigheden hos såvel en velbjerget og selvfed socialdemokrat som hos en livsfornægtende sparsomlig venstrebonde, ak ja og de lever såmænd stadig iblandt os. De to andre lokalblade var den tynde Struer Avis og den federe Struer Dagblad! De støttede henholdsvis de Konservative og Venstre. Måske var det Valde selv der læste den konservative, for det var uden tvivl der han hørte til, for ellers lå Struer Avis for det meste urørt, medens der var mere bud efter Dagbladet, hvad jeg godt kunne forstå, for her optrådte Ferdinand, en anden tegneseriefigur som jeg holdt meget af. Dels kendte jeg ham allerede fra bedstemor Sines oplæsninger fra Kjellerup avis hjemme i Dalsgaard, og dels så var han jo en sympatisk lille mand med en sød familie, sådan en som næsten alle ønsker sig... og trods hans mange genvordigheder så tilsmilede lykken ham også hvor det mindst var ventet, og sådan noget kan vi fleste jo godt lide at spejle os i.

Her flere år efter at jeg gav mit selvbiografiske projekt navnet "En dreng i et spil kegler", googlede/researchede jeg lige på navnet Ferdinand og stødte ind på ovenstående stribe. Jamen på en eller anden måde siger den i et hug hele pointen af min historie. Det gik sgu... mod alle forventninger.

Andespillene

Mindst et par aftener hver uge var den store sal om vinteren optaget af andespil hvor det halve af byens koner og nok lidt færre af mændene troligt mødte frem for at prøve lykken med de små brikker og tavlerne med tal. De enkelte spilleaftener var arrangeret af forskellige lokale foreninger primært inden for arbejderbevægelsen eller med tilknytning dertil, som på denne måde kunne tjene lidt kapital til støtte for foreningernes drift.

Trods de forskellige arrangører var der imidlertid ingen forskel på arrangementerne, som nærmest var fuldstændig ens. Folk kom og afleverede deres overtøj i kælderen hos garderobemanden Jühne, som både passede på tøjet og deltog i salget af spilleplader fra disken i garderoben. Jühne var en lille tæt mand som ikke gav sig meget af med børn, men det kunne hænde når han var i god lune, at han lod mig hjælpe med at hænge tøj hen på bøjlestængerne, det syntes jeg i første omgang var spændende, men der faldt sjældent nogen belønning af, og så ebbede det jo ud igen.

Fra kælderen gik folk så op i den store sal, hvor bordene var sat ud i lange rækker pyntet med små dynger af små papbrikker til at ligge på spillepladerne. Og her kunne man så tydeligt se, hvem der var hardcore spillere, for de havde deres egne brikker med eller de brugte gamle 2ører af kobber eller lignende, og så havde de også termokander med kaffe og rigelig med cigaretter med.

Alle kendte alle og der opstod hurtigt en god stemning og så en dyb koncentration når opråberen Blåbjerg kom ind på scenen med sin pose med talbrikkerne og kontrolpladen som han anbragte på et bord. En hjælper fra den pågældende arrangør satte sig så ved bordet og styrede slagets gang under opråbene. Når der så blev råbt ”banko” nede i salen løsnedes koncentrationen en anelse, alt afhængig om det var en række eller en plade der var fyldt. Var det kun en række trak folk vejret en ekstra gang og slap måske en kommentar, men de beholdt stadig ”parat start” attituden med hånden på pladen og en brik eller flere mellem fingrene. Først når pladens vinder også var fundet blev der sluppet så meget at der også kunne indtages en tår kaffe og kommenteres i sætninger, skævt ud gennem munden ved siden af smøgen som havde været tændt hele vejen.

Når aftenens spil var afviklet var der nogle få der forsvandt med det samme, men de fleste blev for at deltage eller bare se på auktionen som altid løb af staben som aftenens punktum. Mindst halvdelen af vinderne var nemlig ikke interesseret i selve gevinsterne og derfor blev disse gevinster, med Blåbjergs myndige hjælp, bortauktioneret til højeste bud... ænder, flæskesteg og bugnende købmandskurve. Sidste mand som forlod huset var Jühne når den sidste frakke var langet over garderobedisken. Selv gik jeg jo bare op ad trappen til 1. sal... så var jeg hjemme.

Danseskolen

Der var en verden til forskel på andespilfolket og så de som kom på danseskolen, som jeg ubetinget var mest tiltrukket af. Ikke fordi at jeg nogensinde er blevet nogen stor danser, men det er dog den musiske disciplin jeg er sluppet bedst fra, og i det mindste til min egen store fornøjelse. Det var Jytte og Jørn Rasmussens danseskole som havde lejet sig ind i den store sal to dage om ugen, for at undervise alle i Struer som måtte have et ønske om at lære at danse alt lige fra engelsk vals til ballet, ja selv akrobatik var på programmet.

Akrobatikken og balletten faldt, som sådan, helt uden for min interesse. Al den stund at der her kun deltog piger udelukkede, i mit undervers, at jeg kunne være med, men når det er sagt, så var jeg også så fascineret af de fantastiske ting som pigerne kunne, at jeg end ikke fantaserede om at tage sådan en udfordring op. Jeg kendte godt mine egne begrænsninger fra skolens gymnastikundervisning, som lå flere lag under akrobatikken i elegance. Men når jeg nu havde muligheden for, "som en del af staben" i huset, at snige mig ind og sætte mig ubemærket og kigge på, ja så gjorde jeg altså det, dengang længe før jeg kendte noget til Degas og hans fascination af de små balletpiger, som også var mine favoritter. Det betog mig i særlig grad at de sådan udsatte sig selv for alle de pinsler det var, eller så ud til at måtte medføre, at stå op på sine tåspidser og danse som de gjorde i de der særlige balletsko som skulle bindes og snørers efter alle kunstens regler.

Egentlig var jeg ikke videre velkommen som publikum, og de første par gange var jeg også blevet sendt ud igen i samme øjeblik jeg forstyrrede. Men her kom så min nogen gange noget ublufærdige stædighed mig til hjælp, og i stedet for at blive væk skiftede jeg taktik og trak mine gummistøvler af og listede mig lydløst ind i salen som en cowboy der sniger sig ind på en indianerlejer. Det hjalp, jeg blev i det mindste ikke sendt ud igen.

Nogen gange så jeg så også med, når der var børnehold på programmet, og her trak det da lidt i mig, men så var der jo det med hvad drenge, altså rigtige drenge, nu også kunne tillade sig at gå med till! Der var godt nok nogle få drenge med, men jeg kendte ikke nogen af dem, og så var deres tilstedeværelse altså ikke nok til at lokke mig ind i folden. Heller ikke den kendsgerning at de fleste piger jo måtte nøjes med at danse med en anden pige, og derfor jo nødvendigvis måtte sukke efter en rigtig dreng, tænkte jeg! Dog uden at det var nok til at lokke mig ind i folden lige på en studs.

I mellemtiden havde min mor fået øje på min interesse, og en dag tog Jytte Rasmussen mig uden videre ved hånden og satte mig ind i rækken af drenge idet hun fortalte mig at jeg var blevet tilmeldt af min mor. Min mor selv har muligvis holdt øje med seancen gennem en sprække ved døren til salen, velvidende at hendes tilstedeværelse ville kunne blokere for enhver videreudvikling. Nu om stunder kan jeg undre mig over denne krigstilstand mellem min mor og jeg, og jeg kan ikke give et utvetydigt forklaring på det, men helt sikkert var det, at jeg dengang, omkring anden til fjerde klasse, blev mere og mere bevidst om, at jeg var den eneste i hele Struer som ingen far havde... og at det var hendes skyld. Nu vidste jeg jo også godt tilstrækkeligt meget om den menneskelige tilblivelsesproces til, at hun jo måtte vide det... og så var emnet bare absolut tabu. Det var på den tid jeg havde fundet et avisudklip mellem min mors ting, med et portræt af en mand som vakte min nysgerrighed. Sammen med køkken og rengøringspigerne kom jeg frem til, at fyren, en møbelhandler fra Guldsmedegade i Aarhus, godt kunne være den mand som jeg gerne ville finde. Forelagt mine gode ideer, tog min mor bare billedet og sagde at hun havde klippet det ud fordi hun syntes han lignede mig, men at hun i øvrigt ikke kendte ham. Slut.

Nå, det spørgsmål får jeg nok aldrig opklaret, og det har jeg da også lært at leve med, og i vore nye moderne tider hvor jeg fornylig har oplevet at en kvinde nær de halvtreds år er blevet mor til et barn baseret på såvel et donoræg og donorsæd, ja så bliver vi nok flere og flere som må leve livet foruden reel kendskab til egne gener. Dette kan selvfølgelig ikke undgå at medføre en række eksistentielle overvejelser, sådan som jeg også har været optaget af det! Men så er det heller ikke værre. Såvel med, som uden, kendskab til de ge-

netiske rødder fødes vi alle i sidste ende alene ind i denne verden, og i realiteten forbliver vi alene, også selvom vi omgiver os med nok så megen familie! Ja, og så handler det om at spille de kort man har fået på hånden bedst muligt, og i det spil kan selv dårlige kort være gode og gode kort være dårlige... men det har jeg vist tidligere været inde på. Det er imidlertid ikke fordi jeg er imod kollektive løsninger og masser af menneskelig nærvær, men altså! I den sidste ende, når musikken er forbi, da står vi alle alene tilbage med glæden, svien og smerten over det liv vi har levet. Min egen samvittighed er således min "gud". Den som ser alt og som kommer efter mig hvis jeg har snydt på vægten.

Sådanne tanker rodede jeg dog ikke ud i den dag... den første dag for mig på danseskolen. Et eller andet sted glædede jeg mig over hjælpen og accepterede tilbuddet om nu, at være en af danseskolen, og da det kom dertil gik jeg glad og fro over og spurgt en af pigerne om hun ville danse med mig. Egentlig burde jeg vel have frygtet at komme til at klumre og træde hende over tærne... for holdet, som sådant, var jo foran mig ud i danseskunsten. Godt nok var det et begyndehold, men de havde jo været i gang en tre fire uger vel, men sådanne bekymringer havde jeg bare ikke, for man kunne vel danse! Nej det der bekymrede mig var mere var, at når jeg og de øvrige drenge havde valgt, så ville resten være oveladt til hinanden, og når det kom til stykket, hvad kunne så være værre for en pige end at mangle en dreng! Jo således manglede min selvfølelse ikke noget.

Og nu kørte det så derudad med engelsk vals, quickstep, tango, cha-cha-cha og forskellige mere modeprægede danse. Selvfølgelig klumsede jeg da noget i det i starten, men jeg kom da nogenlunde snart frem til et rimeligt niveau, hvorefter jeg vanen tro optrådte som min egen værste fjende og holdt op igen med at gå til dans... og begyndte igen og holdt op og så videre! Det var absolut ikke så godt, men jeg boede i praksis alene det meste af tiden nu, og da min selvdisciplin endnu ikke var fuldt udviklet glemte jeg at komme eller jeg fjumrede rundt med alt muligt andet. Det var ikke godt for min dans, for trinnene blev jo mere og mere komplicerede, og så sårede det min stolthed når jeg tydeligt selv kunne fornemme, at det ikke gik for godt... men værst for min aftagende motivation var nok, at jeg ikke forelskede mig i nogen af pigerne! Det ville i så fald kunne have holdt mig til ilden!

Det vil sige, helt galt gik det dog ikke, og flere gange var jeg da med til både afdansningsballer og danseturneringer og med en tredjepræmie som det helt store højdepunkt i karrieren en gang som tolvårig hvorefter jeg så også stoppede. Ikke fordi jeg var træt af at danse... nej, jeg formåede bare ikke at tænke langt og at se mine egne interesser i at fokusere og blive rigtig dygtigere, desværre... jeg opsøgte for ofte det mere uforpligtende. I det hele taget har det nok været et af mine alvorligste mangler i livet... at jeg for sjældent har fattet hvad der var godt for mig selv. Set i bakspejlet er jeg jo ikke i tvivl om, at hvis jeg havde sørget for at blive super dygtig bare til et eller andet, som for eksempel at danse eller for den sags skyld, at tegne, så ville livet kunne blive meget nemmere og sjovere, for så fortsætter man jo ofte bare med at blive god til alle andre ting også, og det kunne jo have været rigtig rart. Ok, jeg har også haft mine sejre, men der var da plads til flere hvis det skulle have været, hulk. Nå livet er jo slet ikke så tosset endda, og jeg har da stadig stor fornøjelse af at danse og alt mulig andet når musikken spiller, men jeg ville gerne have taget lidt flere verdensmesterskaber.

Dansanterne og ballerne

I starten på Teglgården blev der arrangeret dansanter om fredagene i restauranten sådan som der også havde været det nede på Hotel Struer, hvor jeg jo havde trådt mine første dansetrin på et dansegulv efter de allerførste forsøg på køkkengulvet i Dalsgaard. Men her deltog jeg ikke i dansen, jeg tror at jeg syntes det var for kedeligt og for gammeldags. Det var jo nu at de nye folk på Hotel Struer var i gang med at starte Laredo op med rock'n roll, og sååee...

Tilstede var jeg dog, men absolut ikke som aktiv i dansen. Nej tværtimod hændte det at jeg upåagtet, under en dansant hvor der som sædvanligt ikke rigtig skete noget, var kravlet ind under podiet hvor et lille tomandsorkester optrådte. Derinde i den dunkle rytme fra musikken, som måske netop spillede Blue Boys glansnummer "Jim, Johny og Jonas", rumsterede jeg lidt rundt og faldt i søvn og sov og sov lige til jeg vågnede ved at min mor jamrede sig højlydt medens andre tilsyneladende var i gang med at lede efter mig! Hov, er man ligefrem savnet, tænkte jeg. Hvordan kunne det dog være gået til. Følelsen var slet ikke ubehagelig, og jeg stak hovedet ud af det hul hvor jeg var kommet ind og sagde kuk kuk, lige som når man legede put.

Det var vist meningen at jeg skulle have haft nogen skældud, men min mors glæde over at jeg ikke bare var forsvundet ud i den mørke nat var så stor nok til, at både hun og køkken- og serveringspersonalet, som alle havde hjulpet til med eftersøgningen, bare var glade for at have fundet mig, og derfor bare satte sig i en rundkreds for at høre hvordan jeg havde det. Jeg var i centrum, og det havde jeg ikke noget imod. Klokkeren havde været henad ved tretiden om natten, og musikken var stoppet for et par timer siden, og man havde fået ryddet op og talt kassen, og så havde min mor opdaget at jeg ikke var i min seng i værelset oven for trappen, og så havde fanden været løs... indtil jeg kom med mit kuk kuk. Og nu havde jeg så et nyt våben mod min mor når jeg syntes hun skulle pines lidt... jeg kunne simpelthen bare sørge for at blive væk, og så bare vente på opstandelsen når man opdagede mit fravær. Det prøvede jeg ca. en gang til på et tidspunkt, men så var energien ligesom også gået ud af det nummer.

Om lørdagene og på særlige helligdage var der aldrig dansant, da var der bal. Ballerne var, som andespillene, opfundet for at skaffe penge til diverse foreningsarbejde. Der var mange forskellige foreninger der holdt baller og i dag kan jeg knap skille dem ad, for som med andespillene var konceptet det samme for alle baller. Jühne og hjælpere tog også her mod folks overtøj, ligesom billetterne igen blev købt i kælderen, men nu ved et særskilt bord, anbragt ved trappen op til restaurant og sal. Der sad så, først på aftenen, et par repræsentanter for den ansvarlige organisation og solgte billetter og overgik derefter gradvist til i stedet, at lukke de største branderter udenfor, efterhånden som aftenen og natten skred frem.

Der var en hel anden kultur til ballerne end ved dansanterne, for ved ballerne kom folk ikke bare for at danse men, for nogen lige så meget for at drikke sig en kæp i øret... og når den så sad som den skulle, så ville de slås, og så flød der med blod og løse tænder og svedige ungersvende som blev båret uden for til afkøling. Hvis nogen så faldt ned igen kunne det hende at de blev lukket ind igen... men de svære tilfælde, blev vedvarende nægtet adgang når de masede på for at komme ind igen.

Nogen gange blev det for voldsomt, når der var for mange der ville slås på en gang! Men så var det heldigvis så praktisk, at politistationen lå lige over for på den anden side af Tegltorvet, og så blev der sendt bud derover. Ofte var det en kæmpe stor politimand, Jønlow tror jeg han hed, der havde vagten. Han var over to meter høj og bred som en ølkusk, og han behøvede stort set kun at vise sig på Tegltorvet før gemytterne hummede sig. Det var heldigt for alle parter, for hvad uromagerne ikke vidste var, at den gode Jønlow var skrækslagen for om han selv skulle komme til at lide overlast ved den slags optrin, og jeg mindes da heller ikke nogen sinde at have set ham anvende vold. Et godt snakketøj havde han nemlig også, og ved lidt rolig tale til de opildnede gemytter fik han som regel løst konflikterne. Selv oplevede jeg mest ballerne på distancen eller som sælger af røde pølser med brød fra et vindue mellem forarealet ved garderoben i kælderen og et lille rum som stødte til køkkenregionerne, hvorfra jeg altså også havde god udsigt til Jønlows besøg etc..

Hvert år mellem jul og nytår, og et stykke ind i januar, var der desuden alle ”juletræerne”. Det var nogle fine eftermiddagsarrangementer som alle mulige fagforeninger lavede som optakt til deres årlige julebal. Og se det var noget jeg kunne forstå, det var noget med at lege og at få julegodter... og som den legesyge og slikmuede dreng jeg var, forstod jeg da også som sædvanligt, at mænge mig ind i disse arrangementer, også selv om jeg ikke lige havde relationer til alle juletræer! Det var jo min hjemmebane og det udnyttede jeg uden blusel.

Ved juletræerne kunne man være heldig at møde "kollegaer" som her... klassekammeraterne i hvide skjorter Kurt Thomsen, Knud Chas Christensen, Keld Plougmann og undertegnede. Heraf kan så slutes, at det nok har været et juletræ af socialdemokratisk opservans.

Struer var dengang en lille by, og den var i hvert fald ikke større end at jeg altid kunne finde kendte ansigter mellem de andre børn, og så kobledede jeg mig lidt på der, indtil der kom lidt gang i festen og alle kendte alle. Midt på det store gulv stod der et kæmpe juletræ, omtrent så stor som det på rådhuset, og heromkring blev ungerne så stillet an til de forskellige julelege anført af en sprechstall-julemand... Jeg gik mig over sø og land... Først den ene vej og så den anden vej, og hvad der nu ellers kunne ske af uhyrligheder som nu den med "Første gang da lader vi ham gå og Anden gang da ligeså for Sidste gang så tager vi ham og putter ham i gryden", Det var jo en genial måde at lege noget retfærdighedssans ind i knolden på os unger, og mon ikke at lige netop denne her slet skjulte vejledning blandt andre kan ligge til grund den brede befolknings noget mere regulære retfærdighedssans i forhold til lovovertrædere, end de meget mere blødsødne eller fordømmende holdninger som findes på nutidens politiske yderfløje!

Måske... men juletræernes højdepunkt var dog altid når man kom til uddeling af poserne med slik, æbler og andet guf til alle, hvorefter festens opløsning så så småt tog sin begyndelse med noget renden rundt og til nød lidt mere dans, før salen blev ryddet og gjort klar til aftenens bal. Alle børnene skulle hjem, blot ikke jeg, jeg var jo hjemme og kunne nu følge slagets videre gang, enten fra min pølsebod i kælderen eller i sidste ende ved at jeg kunne høre musikken og folks råben og gjalden på min vej til drømmeland i sengen i værelset oven for trappen på første sal.

Slagteriarbejdernes og bokseklubbens baller var nok de vildeste og mest intensive baller. Slagteriarbejdernes nok fordi de var så mange, og måske i særlig grad trængte til at feste igennem, og bokseklubbens nok fordi de altid lå i forlængelse af et spændende boksestævne samme dag, ofte anden jule- og påskedag hvor forudgående fridage måske havde spædet yderligere kræfter og mod til de opstemte balløver og løvindere. Ballerne lignede som nævnt hinanden, men de var selvfølgelig også forskellige, og det var der mange måder at måle på, eksempelvis ved optælling af ølsalget og antallet af slagsmål i løbet af aftenen eller natten. Men der var en indikator mere hvor man kunne danne sig et indtryk af festens intensitet ved at betragte mængden af "World Best-produkter" næste morgen under buske og bænke bag restauranten og den store sal.

Boksestævnerne

Ballerne som sådan var for vilde til mig, jeg var simpelt hen for ung til at føle mig rigtig hjemme der, og derfor var bokseklubbens arrangementer mine foretrukne. De begyndte i princippet altid dagen før med opsætning af bokseringen, hvor bokseklubbens bestyrelse og andre frivillige der stod det hele fik bokseringen sat op. Klubben havde deres eget rum i kælderen hvor det hele blev opbevaret fra gang til gang... inklusiv stativer, kanvas og ringe m.m. Opstillingen foregik stille og roligt i en hyggelig atmosfære hvor der også blev sørget for at ingen skulle blive alt for tørstige! Det var en udbredt kultur i mine drengedage, at hvis mindst to mand mødtes omkring et stykke arbejde, så blev der også altid tid til at skåle med hinanden, og i sociale tilfælde som opsætningen af en boksering kunne en sådan kultur rigtig sætte skub i snakken, så folk blev vennensæle, og hvor små drenge kunne lytte med og tage sig et par friheder. Og med en stor flot og tom boksering kunne det aldrig blive andet end at nogle invaderede ringen og lavede deres egen generalprøve på stævnet næste dag. Vi drenge bokse på skrømt med hinanden, men

når det skulle gå rigtig hedt for sig skulle det jo helst ikke gøre for ondt, og så var det klogt at vælge skyggeboksning... boksehandskerne var ikke fundet frem endnu.

Det var dengang brødrene Krog fra Ålborg huserede i de danske bokseringe i tiåret før Børge Krog kæmpede sig til europamesterskabet i letvægt, efter at have været både Jysk og Dansk mester i alt elleve gange. Allerede i Lemvig havde jeg set den ældste af brødrene, Tage, og nu så jeg så resten på nær den yngste her i Struer.

De helt store berømtheder havde Struer ikke selv mange af, måske lige med undtagelse af lokomotivføreren Carl Honoré, som i 1950 havde vundet jysk mesterskab i letvægt. Nu var han official og nød stor anseelse overalt i Struer, og ikke mindst blandt små bokseentusiastiske drenge som stadig, dengang flere år senere, nævnte hans navn i noget nær andagt. Ham havde jeg som boksetræner i to sæsoner omkring tolv trettenårsalderen.

Det var en fantastisk oplevelse. Træningen foregik i Østre Skoles nye gymnastiksal ude på Gimsinghovedvej, og drenge, kampboksere og alt derimellem trænede sammen under Honorés engagerede ledelse. Det var noget helt andet end den slavepiskermentalitet jeg ellers kendte fra gymnastiklærerne der i samme sal. Stik mod hvad nogen måske ville forvente, så var der en super god stemning blandt bokserne og der herskede en gensidig respekt alle imellem. Umiddelbart tror jeg at det skyldtes at de fleste boksere er lidt af nogen enspændere, sådan som denne sportsgren jo nærmest også lægger op til, som i tennis og andre ”mand mod mand” sportsgrene. Her er man primært afhængig af sin egen kunnen og bekymrer sig derfor mindre om sine træningskammeraters færdigheder, eller vel nærmere, også den eventuelle mangel på samme. Helt modsat som ved fodbold, hvor folk uden for meget boldøje, hurtigt ender i banens udkant i enhver henseende.

Boksetræningen var hård og måske var det også den fælles lidelse der gav den gode stemning. Der blev løbet, sippet og styrketrænet i et væk, så sveden sprang i et par timer på alle, men i særlig grad på de største! Kampbokserne startede hver træning på vægten og en af sværvægterne tabte således konstant fire kilo ved hver eneste træning. Det var imponerende syntes jeg, og lige forunderligt var det jo så, at han også hurtigt tog dem på igen. Således endte vi efter træningen altid ovre hos fru Wøldike der ved skolens udflugt straks havde set sit snit til at åbne en slikbutik, der lige over den nye skole, hvor hun havde boet længe før der var tænkt på den. Fru Wøldike var jo altså en kvinde som kunne se sine muligheder, og det også i forhold til bokseklubbens træningsaftener hvor hun var på tærerne, med rigeligt med afkølede sodavand og hvor den gode sværvægter nemt fik kylet en tre fire flasker ned før vi andre fik drukket bare en eller måske to. Min yndlings sodavand ved sådanne lejligheder var grapetonic. Det var i tiden før Coca Colaen blev frigivet i Danmark, for ellers havde det nok været Cola der blev drukket, sådan som det var tilfældet alle vegne bare et par år senere. Dog var det i første omgang ikke så meget Coca Cola som Jolly Cola der blev drukket. Mange troede at Coca Colaen havde været holdt ude grundet indhold af euforiserende stoffer, og at Jolly Cola var en tilpasset dansk udgave uden coca. I virkeligheden havde de danske bryggerier bare lobbyet lovgivningen til at holde den ægte vare ude, sådan at de kunne nå at forankre et alternativt dansk produkt først. Det lykkedes kan man sige, men i dag ved vi jo så godt, at det kun blev på kort sigt, og sådan oplevede jeg min første globalisering.

Nogen mesterbokser blev der nu, Coca Cola eller ej, aldrig ud af mig. Efter de første par år havde jeg fået andre interesser, og end ikke en enkelt kamp i ringen blev det til.

Det ville være smukt om jeg kunne fortælle, at jeg udelukkende boksede for at udvikle det smukkeste slag, og ellers ikke bekymrede mig om at vinde! Men sådan var det ikke... jeg havde bare absolut ingen ideer eller ambitioner om mit eget liv som sådan, jeg drev bare rundt og landede lidt hist og pist før jeg flød og vel stadig flyder videre, og som sådan var det også da jeg oplevede brødrene Torben og Jørgen Ulrich i salen på Teglgården... det var noget med tennis hvor de begge var mestre på alle ledder og kanter i disse år, men det husker og forstod jeg ikke meget af, for bagefter spillede de jazz, eller var det kun Torben på klarinetten! De husker jeg heller ikke helt... kun husker jeg at det var lyd jeg aldrig havde hørt før. Der blev fortalt at det var jazz, og det var måske rigtigt, men så måtte det i det mindste have været abstrakt jazz... for det var uden hoved og hale! Ja, det var så fremmedartet og avanceret, at der ved slutningen vel kun var en håndfuld tilbage, inklusive mig selv, af de i forvejen få fremmødte tilskuere. Formentlig har arrangørerne oplevet det hele som en fiasko, men nu her mere end et halvt århundrede senere forstår jeg, at Torben Ulrich nok var landets første hippie! I tennis handlede det for ham således om, først og fremmest, at finde og slå det perfekte slag... for med dette betød det så mindre om han vandt eller tabte! Sådan som det næppe heller har bekymret ham om der ved hvert blæs i klarinetten kom andet end et trut ud af det... bare det var et bud på den perfekte lyd, så måtte en eventuel melodi komme i anden række. En flot, flot filosofi at arbejde efter... som kunsten at vedligeholde en motorcykel. Omtalte aften skabtes masser af lyde, på kryds og på tværs, og nogen af dem må have været perfekte, eller var det bare kærlighed?

Underholdning for folket

I lighed med historien om brødrene Winkler, kom der ofte andre berømtheder til Struer for at optræde på Teglgården. Mange gange i form af landsdækkende turneer og andre gange som dele af mere eller mindre lokale arrangementer med eksotiske titler som Overflødhedshornet og Gøglervognen, som nok var den tids live-forløbere for de senere om sig gribende TV-underholdningsprogrammer af samme karakter, og med min nemme og gratis adgang som et af husets beboere så jeg nok mere af den slags end de fleste.

En af de artister jeg husker særligt, var den legendariske "professor" Tribinni, som ellers havde fast optræden som komiker på Bakken, hvor jeg også havde set ham optræde engang under en ferie hos min moster Bodil, og som altid nød jeg nu et gensyn. Han ankom i sin egen varebil, og jeg så mit snit til at hjælpe ham ind med al det grej, som han brugte til sine kunster, og til min måbende fryd fremtryllede han ud af den blå luft en håndfuld balloner som tak for hjælpen. Om aftenen sad jeg så der på første række og grinte med når han udbrød "giffen gaffen guffen og pengene ned i skuffen" eller den her "er du utilfreds med forestillingen så er pengene spildt".

Andre som kunne nævnes af de der trådte op på scenen i den store sal var Holger Fællessanger med sloganet "Enhver fugl synger med sit næb", Harry Felbert og Orkester med nummeret "Når min lomme er tom" og hvad med Four Jacks med numrene "Æselsangen... så bare bare bare tag det roligt... og Thom Dooley". Eller på spindesiden Raquel Rastenni med superhittet "Her i vores hus er glæde" og Birthe Wilke med grandprixsangen over dem alle "Skibet skal sejle i nat" som hun sang sammen med Gustav Winckler og lad mig så bare slutte den opremsning her.

Der var også en del lokale talenter som også optrådte med stor succes. Her husker jeg dog ikke de enkelte, undtagen min gode klassekammerat Vibeke som optrådte sammen med en anden pige fra klassen ved en Gøglervogn. De sang en sang eller to, og jeg syntes det var svimlende, at to piger som jeg gik i skole sammen med kunne synge så professionelt, som om de aldrig havde lavet andet, og fandens tænkte jeg... nu ville de nok få så mange bejlere, at jeg ville rykke bag ud i køen. Da manglede jeg en spindoktor.

Ideen om en spindoktor var ellers ikke hel fremmed, for således tyede jeg da til en tredje person, min gode ven Keld, for at få løst op i en anden hemmelig forelskelse. Det var nok da vi var i elleve- tolvårsalderen, at jeg var blevet interesseret i en pige som gik i vores parallelklasse. Hun hed Åse og hendes forældre var i Jehovas Vidner, og jeg så mig selv som ridderen på den hvide hest der kunne redde hende ud af dette. Desværre kunne jeg bare ikke rigtig finde ud af hvordan jeg skulle komme i snak med hende, jeg var simpelthen blank for ideer til at finde på noget, hun var simpelthen ikke en af dem jeg naturligt kom i nærheden af! Det ved jeg så heller ikke om Keld var, men Keld sov af og til hos mig, og en nat hvor vi havde holdt hinanden vågne i timevis med snak om piger og hvem vi sådan gik og syntes var spændende endte det med, at vi lavede en aftale om at han på mine vegne skulle spørge Åse om hun ikke ville være kæreste med mig, og så skulle jeg vist også hjælpe ham med en eller anden, men det er forsvundet i glemslen.

Men under alle omstændigheder... dagen efter sørgede Keld for at møde Åse tilfældigt på hendes skolevej, og mødet gik bare smadder godt. Keld spurgte om hun ville være kæreste og hun svarede ja... og sådan gik det til at Keld og Åse blev kærester i lang tid efter. I forvirringen havde Keld simpelthen helt glemt at nævne mig, og så hang han altså selv på den! Nå skidt, det var ikke en historie der kunne ødelægge noget ved Kelds og mit venskab, men jeg har dog lige siden selv varetaget slags anliggender.

Kultur og eksistentielle tanker

Foruden de populære underholdningsarrangementer hændte det også at der blev spillet både amatørteater og professionel omrejsende teater på Teglgårdens scene. Det var noget helt andet, naturligvis i slægt med det dilleantispil jeg kendte fra Skarrild, men som regel med noget mere tyngde. Den slags fulgte jeg hver gang med åben mund og polyp- per og har vel også reflekteret over oplevelserne en stund, før livet så gik videre, og jeg fulgte med.

Sommetider kan jeg spekulere over hvor det bliver af, alt det man sådan oplever på anden hånd og optager i nuet, hvorefter det nærmest forsvinder i glemsel... det gælder film og teaterstykker som man ser gennem livet og det gælder hvad man så i TV i aftes! Måske er det med til at forme ens orientering i tilværelsen, sådan som de såkaldte algoritmer kan styre vore IT-forbindelser! Kan man muligvis tale om åndelige algoritmer? Det tror jeg, og så forstår jeg også at man nemt kan føle sig forvirret med alle de "signaler" man opfanger både her og der!

Nå, det var så en måde at omtale min tankekaos på, det er noget der sker engang imellem. Dette at jeg indlader mig på tanker som jeg har svært ved at formulere og at finde ud af igen, så jeg beder om overbærenhed! På lignende vis har jeg tidligere rodet rundt med teorier hvor jeg hverken kan finde hoved eller hale når jeg genlæser dem... kun kan jeg konstatere, at de har været der! Som nu dette, at jeg oplever og har oplevet kultur på samme måde som jeg oplever natur. Altså som noget der bringer såvel forstanden som

sindet i en bestemt stemning når man er i situationen, men også hvor skiftende begivenheder der som ingen ting, og på få øjeblikke, kan ændre eller skubbe opmærksomheden i helt andre retninger end hvor man lige var, hvorefter der mere skal impulser end hukommelse til, for i givet fald at genfinde det tabte, og at disse impulser kan være hvad som helst og ofte noget udefinerligt.

Mit udbytte af sådanne oplevelser og for den sags skyld af livet i det hele taget, har således mere lagret sig i mit intuitions- og sansesapparat end i min paratviden. Selv tidligere omtalte forhadte salmer kan i lyd og tekst således stadig bringe mig i samme ydmyge, forundrende og måske højtidelige stemning, sådan som de kunne før de, af de hellige indremissionske, blev anvendt mod mig som åndelige torturinstrumenter... og så finder jeg det stadig interessant og spændende, når det falder mig for, at forsøge at udvide forståelsen af deres metaforiske, poetiske og åndelige hensigter. Men jeg er også fortsat ude af stand til at lære dem udenad, på samme måde som jeg heller ikke kan forklare hvordan en bil eller en computer fungerer. Her som der, handler det for mig mere om at fornemme principperne, og gør jeg det... det forsøger jeg, så skal jeg også nok finde en vej.

Om det har haft sådan en sammenhæng eller om det bare er sket for mig, at jeg selv ad åre kom ud i den store verden at virke, så blev der i hvert fald lagt nogle frø hos mig da jeg, i flere omgange, i Teglgårdens store sal så de utroligste film af- og hørte de to danske eventyrere Jens Bjerre og Jørgen Bitsch fortælle om deres fantastiske rejser, parallelt med at jeg også sad henne i skolen og sang med på Jeppe Aakjærs "Ole sad på en knold og sang". Ikke alene vakte disse historier en voldsom udlængsel, men sangen antydede jo også at det faktisk kunne lade sig gøre!

Hvad jeg derudover ikke tænkte over, eller vidste noget om dengang, så var alle tre... eventyrerne og sangen, jo lige præcist rundet af den bondekultur som jeg selv er født ind i eller ud af. Jens Bjerre var en del af en stor jysk bondeslægt med klare spor til det midt-vestjyske, og Jørgen Bitsch stammede direkte tilbage til de samme kartoffeltyskere som, den kendte del af, min egen slægt Breuner også var en del af. Medens kroen i indvandrerkolonien i Frederikshøj således en tid blev drevet af en Bitsch, så blev kroen i den anden koloni i Frederikshede Havredal tilsvarende drevet af en Breuner.

Begge kolonier som i dag kendes som landsbyerne Grønhøj og Havredal var siden en central del af det landskab hvor forfatteren og præsten Steen Steensen Blicher havde vandret og nok i nogen grad har trådt de stier til, som min families yndlingsforfatter Jeppe Aakjær senere fulgte, såvel konkret som i ånden og hvor han skrev sangen om den lille hyrdedreng og dennes udlængsel.

Med de husmænd og arbejdsfolk min familie bestod af, så har der ikke været de store traditioner for ligefrem at have en yndlingsforfatter, men Jeppe Aakjær der kom fra samme almuekår, var jo samtidig med de store sociale bevægelser i slutningen af atten-hundredtallet, og så skrev han med stor solidaritet om de barske levevilkår som endnu stadig herskede på landet. Siden skulle hans roman "Vredens Børn" da også blive en øjenåbner og vejleder for mig selv.

Jens Bjerre var nok min favorit, det er i det mindste hans historier jeg umiddelbart kan huske karakteren af. Om hans oplevelser i Kalahari med den lokale buskmandskultur, hvor det især slog mig at de også var religiøse, men bare på en hel anden måde end kristendommen, som jo var det eneste jeg havde hørt om. De havde flere guder for forskel-

lige gøremål, og så havde de en praktisk tilgang for de ting som nu en gang var vanskelige at forstå, som den med at stjernerne var opstået engang i fortiden hvor en af forfædrene havde sparket til et bål, så gnisterne var fløjet op på himlen og havde sat sig fast der, så både mennesker og dyr nu bedre kunne orientere sig om natten!

Den slags var naturligvis overtro, blev der forklaret, og det var der da heller ingen som tvivlede på. Men derfor blev historien med stjernerne altså alligevel en byggesten lagt til mine egne små iagttagelser omkring religion, for i tegneserier som "Villys Eventyr" i Familiejournalen og i "Tarzan abernes Konge" som udkom i selvstændige hæfter, optrådte der jo også fremmedartede religioner, hvor folk rundt omkring i verden tydeligvist troede på både det ene og det andet. Hvad var det så lige der gjorde, at vores religion ikke også er overtro tænkte jeg så, og følte mig bare bekræftet i at præster og degne først og fremmest var historiefortællere som, på deres måde og med deres tro, fortalte om hvordan verden hang sammen. For mig svarer de til de buskmænd, der viderefortalte historien om gnisterne der lander på himlen som stjerner, blot med nogle andre ordbilleder, tilpasset deres historier. Fælles for dem alle, var såmænd bare at de hver især ønskede at fremme tilhørernes forståelse og overbevisning for netop deres budskab.

Fint nok med forståelsen tænkte jeg, for det var jo gode historier, og mange gange havde de jo også en god og anvendelig morale. Men den der med at skulle lade sig overbevise til at tro kunne og kan jeg ikke se logikken i! Det kunne da kun være noget for folk som ikke vidste bedre, som nu buskmændene der naturligt nok havde lavet nogle menneskelige færdselsregler baseret på den viden og fantasi som de nu engang rådede over. Men nu kendte jeg jo allerede til eksistensen af flere forskellige religioner i forskellige folkeslag, og dermed var jeg jo mere vidende, lige på det felt, end både buskmændene og de andre... jeg vidste, at der var mere end en måde at anskue verden på, og jeg kunne også regne ud, at de forskellige anskuelse udmærket kunne være rigtige set fra hver deres tilblivelsessted. Der forelå således et valg der for mig var ulogisk, for min eventuelle tro måtte jo nødvendigvis basere sig på det tilblivelsessted som jeg, inklusivt den vidensbæger jeg havde, udgjorde. Derfor kunne jeg kun vælge ikke at tro, for alle de af mig kendte trosretninger var lige værdige eller uværdige. De kunne jo ikke have ret alle sammen, eller det kunne de vel godt ud fra en mere filosofisk synsvinkel, men det vil være en længere diskussion end jeg orker at magte, og den gang kunne jeg det i hvert fald slet ikke. Det jeg kunne var så bare at bruge min sunde fornuft, og ifølge den måtte alle religioner være overtro, blot sofistikeret i forskellig grad. Som udgangspunkt var der derfor ikke grundlag for at tro på en gud. I stedet, mente jeg, måtte man acceptere at der var ting og forhold i verden som mennesket ikke kunne forstå og sandsynligvist heller aldrig ville kunne erhverve sig tilstrækkelig viden om! Eksempelvist "uendeligheden". Men begreberne ville naturligvis være der alligevel til evig tid, og det var tanker som godt kunne få det til at svimle lidt, men lige ud ad landevejen kunne man jo også bare konstatere at vi jo befinder os midt i universet og at universet er den helt overordnede natur, forstået som et sted hvor der ikke findes intelligens men kun naturkræfter, og dem tror jeg på. Livet handlede for mig om at forstå og indrette sig med naturkræfterne og herunder altså også menneskets behov for at skabe indbyrdes sammenhængskraft og samvirke.

I dette spil syntes og synes jeg så det er fint nok, at menneskene opfandt og tilbad guder, al den stund at dette faktisk hjalp, og stadig hjælper folk med at overskue tilværelsen alene og sammen, og jeg har da også selv deltaget og deltager stadig i de ceremonier, som

nu engang har trængt sig på... men jeg tror stadig ikke, og jeg er nærmest skrækslagen i forhold til al den strid og elendighed som religion i sine ekstreme udgaver altid har- og stadig fører til... med undertrykkelse, tortur og drab. Skulle jeg endelig være optimistisk og tro på noget, så måtte det i stedet være en tro på, at mennesket vil kunne skabe et samfund hvor kollektivet i både stor og lille skala står sammen om at skabe den overordnede dynamiske sikkerhed for det menneskelige fællesskab og herunder også størst mulig frirum for den individuelle virketrang.

Hov, det var da vist noget af en mundfuld ham Bjerre der fik mig i gang med. Et par år senere vendte han i øvrigt tilbage og fortalte om sit møde med Australiens urbefolkning, som også fascinerede mig. I sær syntes jeg at det var morsomt, at nogle af mændene var fyldt med store ar på benene efter hug de havde fået af deres koner når de havde været utro, og ikke mindst imponerede det mig, at deres anseelse i stammen var proportional med antallet af ar! Det gjorde dem i mine øjne rigtig menneskelige, sådan som jeg nu efterhånden havde lært min egen verden at kende.

Jørgen Bitsch optrådte også nogle gange med sine film og foredrag, og i hans tilfælde var det særlig interessant at han havde startet sin tilværelse som opdagelsesrejsende ved at være skibsdreng. Det var noget Keld, Leif, og jeg kunne identificere os med, for et job som sømand var jo en kendt vej ud i verden når man dengang som fjortenårig i Struer flyttede hjemme fra, og her kunne man så se hvor eventyrligt dette træk kunne ende.

På sin første rigtige rejse efter jobbet på søen, var Jørgen Bitsch taget til Afrika hvor han havde besøgt nogle små mennesker, hvor en voksen mand, en pygmæ, ikke gik ham længere end til livet. Det var jo nærmest utroligt og det var også meget spændende, men på den tid havde der lige været et omrejsende tivoli forbi Struer, og der havde de haft en udstoppet kalv med to hoveder med, som blev vist sammen med nogle gulnede fotos af den levende kalv, så med denne viden var det jo så ikke helt utænkeligt, at en mand kunne være lidt lille... og dværge havde man da også set i cirkus, sååee.. ja, man skulle jo ikke lade sig imponere alt for meget!

En anden gang hvor Bitsch var tilbage i Struer med nye oplevelser i bagagen, havde han været i Sydamerika i Amazonas i Brasilien eller var det i Bolivia? Hvor han havde filmet en stor anakonda slange. Det var meget fængslende og vildt, og også her kunne vi relatere det til, om ikke hverdagen i Struer, så dog til et af de mere specielle erfaringer vi havde! For hvad var nu størst... anakondaen eller den store kæmpe ål der for nylig havde ligget i hyttefadet nede i fiskerihavnen!

Ja, den ene oplevelse efter den anden opsøgte den store sal på Teglgården, hvor jeg åd det hele rådt, og kun undtagelsesvist opsøgte jeg anden underholdning ude i byen... naturligvis lige undtaget biografen KINO.

Ulveunge

Den eneste permanente aktivitet jeg havde gang i var spejderiet som ”ulveunge” i Johannes Buchholtz flok frem til tolvårsalderen. Som tidligere nævnt var det oprindeligt min mors fortjeneste at jeg kendte deres eksistens, og heldigvis var der et par rigtig gode ledere, to unge sympatiske kvinder, som havde valgt at lægge en stor del af deres energi og venlighed i at arbejde med vi drenge.

Det blev til fire gode år, med en række spændende oplevelser sammen med en masse gode mennesker og kammerater, som jeg stort set ikke kendte eller så i min hverdags-ellers. Hvor de så kom fra eller gemte sig spekulerede jeg ikke over, men i dag vil jeg mene at der selvfølgelig har været forskellige kredse, eller som man i dag nok vil kalde segmenter, i Struer, og at det muligvis var mig der var den aparte og kasteløse. Eksempelvist så man jo meget til de andres forældre i forbindelse med ture og arrangementer og i det spil faldt jeg uden for. Min mor arbejdede jo altid, og Valde vidste vel knap at jeg var spejder, og desuden regnede jeg ikke ham med som en forælder. Måske gjorde det mig lidt mere ydmyg, end det egentlig er min natur, for hos spejderne blev jeg aldrig en der førte sig frem eller tog initiativer. Jeg fulgte bare med og hyggede mig med dem som jeg nu landede sammen med i banderne og forskellige holddannelser og i telte og sovesale, og det faldt mig aldrig ind at stile efter at blive bandeleder eller bandeassistent. Keld var også ulveunge, men han var i en anden flok og det var kun ved større arrangementer at vi så hinanden i spejderverden, der passede vi hver sit.

I forbindelse med klubaftnerne hvor vi lavede al den slags, som spejdere nu gør, med knob og konkurrencer banderne imellem lærte jeg nu også byen at kende i helt nye vinkler, når vi blev sendt ud i Struers gader og kroge på orienteringsløb og lignende, noget jeg lærte meget af. Det var ikke fordi jeg var særlig dygtig, men det var mine første erfaringer med at fungere i hold, og det var her jeg oplevede at dette gav udvidede ”overlevelseschancer”, når det eksempelvis ved nogle prøver var tilstrækkelig at en på holdet kendte et svar. Desuden lærte jeg jo så også, at hele holdet kunne tabe point når der var en eller flere der ikke kunne gennemføre en eller anden øvelse. Det var selvfølgelig knap så sjovt hvis man lige var den der kludrede i det, men så var det altid sådan at man ved fælles indsats kunne rette op på tabene på forskellig vis. På en cykeltur til Hjerl Hede påtog jeg mig således selv at trække bandens tykke dreng det meste af vejen. Han kunne simpelthen ikke klare strabadserne med cyklen som han tydeligvis var uvant med medens jeg gennem daglig brug nærmest var groet sammen med min cykel... og, jeg er ked af at røbe det, men jeg havde nok nogen gange mere i benene end i hovedet. Men en ting er sikkert, jeg brugte alt hvad jeg havde, og på den måde fik jeg lært, også siden at kæmpe mig ud af eventuelle forhindringer. En kampånd som jeg også siden har trukket på med succes.

Oftest gik turene over til en spejderhytte på den anden side af Kilen hvor vi kunne gå over. Derovre var skov og vand og natur ad libitum, og så sov vi i sovesale og hyggede os med bål og sang, og her fik man ingen tæsk fordi man ikke kunne sige tjikkerlikker tjik...tjav vav bav ... bas ra.. uden ad. Heldigvis var det noget der for det meste foregik i kor. Nå, ellers gik turene også mange andre steder hen, som til Skive og Himmelbjerget etc., men de årlige højdepunkter forblev dog juleballet på Grand Hotel sammen med blåmejserne og den liden Lykke.

Tur til Venø

Som antydnet mere end en gang, var min mor og senere både hun og Valde altid meget optaget af arbejde, og der blev således kun tid til et meget begrænset familieliv hvis man da overhovedet kan kalde det det. Eksempelvist det at vi aldrig nogen sinde spiste sammen i hverdagen! Kun når der var private gæster, eller vi selv var på besøg spiste vi sammen, og det så altid sammen med andre.

En gang, i begyndelsen på Teglgården, skete der dog det, at min mor og jeg tog på en heldagstur til Venø sammen. Længe havde jeg jo kunnet se til Venø fra vort vindue i værelse 17, og under mit liv på havnen havde jeg jo også kunnet følge trafikken med færgen til og fra Venø lige neden for viadukten ved Bredgade. Færgen, som lignede en gammel ombygget fiskekutter lå og tøffede stille med motoren og klar til afgang da vi ankom. Den havde fra morgenstunden bragt et par pasagerer med til Struer sammen med æg og mælk fra øens landbrug, og nu havde den post og andre ting klar til tilbageturen.

Der var kun min mor og jeg som pasagerer til turen og vi var knap kommen uden for havnen før jeg fik mig mænget til at holde lidt i roret, og da det gik godt fik jeg lov til på nærmest egen hånd at styre båden det meste af vejen til Venøs lille havn, der dengang var hjemsted for en hel lille gruppe af fiskekuttere. Kun et par stykker var hjemme den dag, men med de endnu mange flere fiskekuttere hjemme i Struer, så var vi jo ikke kommet for at se på sådan nogen! Og desværre så vi lige så overfladisk på skurene og de små fiskerhuse omkring eller oven for havnen... bygninger som jeg i dag ville have været lykkelig for at have haft et sæt billeder af, men dengang var det jo bare som billeder af livet som det nu engang var, og altså ikke noget særligt. Sådan er der så meget som man først "ser" når det ikke rigtig eksisterer mere, men med til historien skal jo også lige tilføjes, at vi jo da heller ikke ejede noget kamera.

Vi dvælede altså ikke ved hverdagslivet på Venø, men hyggede os med en tur om til kirken, efter et par småindkøb ved købmanden. Der var ikke så langt, og jeg syntes at det var meget interessant, at vi her åbenbart besøgte Danmarks mindste kirke... jeg kunne simpelthen ikke få nok af rekorder på den tid, og var noget ikke det største, så var det nærmest lige så ok med det mindste, det bredeste eller det højeste etc. etc. Det er jo egentlig et pudsigt fænomen, for jeg er jo da ikke den eneste der har eller har haft det sådan. Måske er det fordi man så synes at man selv er noget særligt også, når man står der og rører ved det fantastiske!

Kirken lå omgivet af gravsteder lidt inde på øen midt i naturen omkranset af graner og fyr. Vi gik derfra lidt mod syd og vest tilbage mod kysten og fandt undervejs en lille solbeskinnet plet hvor vi slog os ned med vores madpakke og sodavand, totalt eksotisk altså. Vi vendte tilbage til samme sted sidst på eftermiddagen og spiste resten af madpakkerne, så vi var godt rustede til hjemturen med færgen på dagens sidste tur som var tilpasset, at de venøboere som havde været på fastlandet kunne komme hjem igen efter dagens ærinder. Dog tror jeg ikke at der var pendlere imellem. Dengang boede man i nærheden af sit arbejde, og fandt man som øboer et arbejde uden for øen, ja så flyttede man. Den slags var jo noget mere enkelt den gang end nu. Hvis man var en familie var det efter al sandsynlighed kun manden der arbejdede uden for hjemmet, og fik han arbejde et nyt sted, så fulgte resten af familien bare med.

Før afrejsen fra Venø lykkedes det os at skaffe en lille kasse eller æske inde hos købmanden. Hele eftermiddagen havde vi nemlig gået en lang tur mod syd langs kysten, hvor jeg muntrede mig med at kaste sten i vandet ind imellem, at jeg også søgte efter spændende ting oppe på stranden, og minsandten om ikke jeg havde fundet en lille vildand-ælling, som jeg stik mod al sund fornuft ville have med hjem... og det var til den jeg skulle bruge den lille kasse, som jeg forede med græs og anbragte ællingen i. Der var ikke den samme andægtighed over for dyrs rettigheder som man måske kan møde nu... vi var jo alle bønder for vor herre! Om end jeg nok var en dårlig bonde, for den stakkels

ælling savnede jo sin familie, og enten af den grund eller på grund af de havregryn og andet jeg fodrede den med, så døde den også efter nogle få dage. Men jeg redede mig altså en uforglemmelig dag sammen med min mor.

Selvstændighedstrang

I 1955 var legen forbi, min mor og jeg delte os således, at hun nu fik øget gang i sin karriere og jeg var nået til tops i træerne med min egen mening om tingene! Hun blev frue på Kongenshus Hotel ude på Alheden og jeg gav den som søn på det tidligere Folkets Hus nu Teglgården i Struer... med rastepads i Dalsgaard og rundt hos familien.

Ny teknologi

En jul i 1954 må det have været! Radioen syntes at opførte sig underligt, men den var slet ikke tændt... og var der ikke noget bekendt ved de stemmer man kunne høre? Der opstod en undrende stilhed af nogle sekunders varighed... så skraldgrinede Valde, samtidig med at spørgsmålstegnene bredte sig på alles ansigter... hvad fanden er det her skreg Valde, jeg tror sku der er spøgelser nede under chaiselongen... jeg ser lige efter sagde han så, medens han dukkede ned under boret og videre ind i mørket og hev en mærkværdig ølkasseagtig maskine frem. Oven på apparatet kørte et par vandrette hjul rundt så det så ud som om den ene trak den anden ved hjælp af noget brunt bånd som drivrem og derudover var der flere knapper og dingener at gøre med! Alle gloede betuttede... hvad var det her for noget spurgte øjnene... det er B&O's nyeste båndoptager lo Valde. Den har jeg købt så vi kan optage musikken fra vore dansanter og så spille det som baggrundslid de aftener hvor der ikke er levende musik.

Det var da mageløst syntes de alle sammen. Udover Valde, min mor og mine bedsteforældre og mig var der vel en håndfuld andre familiemedlemmer der stadig måbende og leende forsøgte at forstå, at det var deres egne stemmer de hørte komme ud af kassen. Det var noget af det mest fantastiske, for de andres stemmer kendte de jo, men ingen havde jo i realiteten hørt sig selv før. Det var da vist helt sådan også Bjerre og Bitsch havde skabt røre på deres ture ud til de fjerne folkeslag. Ingen troede deres egne øjne eller her vel snarere... ører.

Det vil sige, lige undtagen mor og jeg. Vi kunne godt genkende ”dyret” som Valde havde rodet med i et par dage, før afrejsen fra Struer så vi vidste godt at det var en såkaldt båndoptager, som kunne optage lyde, men vi havde knap hørt den i brug, så vi var noget nær lige så forundrede som de øvrige. Og havde det ikke været for radioens indtog for få år siden i hjørnet nær entreen, hvor det stod godt beskyttet mod pilfingre, og permanent var stillet ind på Danmarks Radio’s langbølgesender i Kalundborg, hvorfra man dagligt hørte Pressens Radioavis og Vejrudsigten og om søndagene desuden det nye ønskeprogram Giro 413 med mere, så ville ingen kunne forstå noget som helst. Men bedstefar Søren vendte nu alligevel skræen et par ekstra gange, for det her var da lige godt nok utroligt... nu kunne man altså også selv lave radio! Og Sine sagde, den Valde den Valde. De var rigtig godt tilfredse med, og også noget benovede over, den der nyeste svigersøn, som jo dog, før sin uddannelse som vinkyper og tjener, også havde været fårehyrde i sine drengedage. Det var derfor også vældig velset da Valde gentog nummeret over for et par af naboerne og landposten, da de dagen efter var blevet lokket ind til formiddagskaffe.

Det var nok et af Valdes første besøg i Dalsgaard hvor vi altid holdt juleaften, hvor Teglgården trods alt altid var lukket. Ellers var Valde ikke med på mange ture til familien, og efter overtagelsen af Kongens Hus var mor faktisk heller ikke med mere. Fra da af passede jeg selv familien, eller rettere var det jo nok omvendt! Men en enkelt gang i 1958 var vi, mor Valde og jeg, dog i København med bil. Det var til et barnedåb ved min moster Bodils datter Rikke, og det var lige efter at man havde åbnet det første stykke motorvej på Fyn, hvad der nok gjorde det største indtryk på mig. Den gang lignede alle vore hovedveje jo nærmest det vi i dag ville kalde biveje med et spor i hver retning og ofte var de belagt med brosten, så at se en rigtig motorvej... det var stort. Et par år tidligere havde man indviet en stump motorvej ved Hørsholm også, men den slags talte ikke med her vest for Storebælt, som vi nu desuden krydsede med helt nye færger og færgelejer Halskov – Knudshoved. I øvrigt efter at have krydset det meste af Jylland uden at have set så meget som skyggen af et blinklys... den slags, med rødt, gul og grønt lys, dukkede først op på strategiske steder inde i København.

En anden undtagelse hvor vi var sammen på tur, var i 1956 under den store generalstrejke, hvor Valde havde fyldt en stor løs reservetank i bagagerummet med benzin. Man kunne nemlig ikke regne med at kunne finde benzin alle vegne under turen, som gik til Svendborg hvor Valde havde et par brødre, som begge var maskinarbejdere på et skibsværft dernede. Det blev en tur som lagde et godt stykke til mit indre landkort, og så var der en masse søde mennesker, som alle talte meget morsomt, noget i retning som min tante Ellen. Dengang kendte jeg ellers kun et par jyske dialekter og lidt københavnsk og sjællandsk.

Ud over lige at se nye mennesker oplevede jeg ikke så meget i Svendborg, og så alligevel, men det var på den dumme måde. Jeg tissede i sengen begge nætter hvor vi overnattede dernede, og det var frygtelig pinligt, og jeg besluttede aldrig at tage fremmede steder hen mere. Det var nemlig ikke et nyt problem, det var noget jeg gjorde ustandseltigt når der bare var en anelse stres på, men inden for familien syntes jeg, at det på en eller anden måde var et fælles problem, så der var det ikke helt så skamfuldt! I Svendborg var jeg havnet blandt rigtig fremmede og der oplevede jeg så pludselig mit tisseri lige så pinligt, som Adam og Eva i paradiset jo også pludselig gjorde, da de så deres egen nøgenhed i et nyt lys. Fandens altså! Som værn mod alles blikke gemte jeg mig derefter bag værternes

komplette samling af Politikkens årbøger hvor jeg læste i timevis om den nyere Danmarkshistorie.

Det var i øvrigt på den tid, at jeg fik Valdes Gamle rejsegrammofon og en lille stak 78er grammofonplader. Det var knap så imponerende som det med båndoptageren, men historisk og spændende var det, for det var en af den slags som skulle trækkes op med håndsving for hver gang man havde spillet den ene side af en plade. Pladerne var naturligvis også gamle, og ikke ligefrem hvad man kunne kalde de sidste hit, men der var da et enkelt morsom sang der hed ”Der er mus i Marens bukseben” med Bror Kalles Kapel, sådan af den mere folkelige genre. Men det gjorde ikke så meget, for alene det selv at kunne bidrage med energien til at få noget til at køre rundt, og så høre noget lige der og nu hvor man selv ville var så fascinerende, at selve musikken måtte komme i anden række. Desuden var det også i den tid, at de første jukebokse dukkede op ude i byen, og udover Gustav Winkler og andre gamle kendinge, så småt begyndte at lancere rockmusikken, i første omgang med Tommy Steele som ud over at synge også præsenterede de næste års hårmode med ”anderumpen”. Sammen med en sort læderjakke og opslået krave og med duknak, da så man bare så sej ud som det overhovedet kunne lade sig gøre! Desværre måtte jeg vente en tyve tredive år før jeg fik anskaffet en læderjakke, og jeg måtte dengang nøjes med en almindelig vindjakke, lige som alle de andre.

Hverdagen på Teglgården

Udover de mere mindeværdige begivenheder som beskrevet var der jo så også lige hverdagen ind imellem disse, hvor Teglgården der med hele dets udbud af nicher og kroge med hemmelige rum og plads i massevis der lige midt i byen, ikke så mærkeligt blev den centrale platform for rigtig meget af alt det Keld og Leif og jeg selv med flere ellers havde gang i. Her mødtes vi og her lagde vi vore planer, som i realiteten bare var lidt a la ”og hvad så” ? Vi var ikke helte, men vi var tre drenge der skulle have tiden til at gå indtil vi blev store!

Og den tid kunne så udarte i at køre på rulleskøjter rundt i alle kældergangene, noget som må have støjet helt vildt. Det var nemlig før gummihjulenes tid og de gode Basta rulleskøjter med de fine kuglelejer havde så det der dengang var det hotteste, nemlig stålhjul. Eller vi stillede nogle stole an som badmintonnet i den store sal og så lavede badmintonturneringer der. Et af de mere vovede projekter var noget med at løbe nøgne hen eller op forbi og rundt om rengøringspersonalet eller hvem vi nu lige kunne finde! Jeg mindes dog ikke at nogen følte sig skræmt, og så var det stunt jo erklæret død. Dog morede det en af pigerne... Sonja fra Humlum, som lo hjerteligt med. Sonja og jeg var særlige venner, for vi delte vore bekymringer med hinanden, og der var nok at snakke om, vi var lige store, hun var 16år og jeg vel 11år. Hun havde set verden og jeg var nysgerrig og utålmodig efter at indtage den. Sonja var selv blevet indtaget... af Johny, en sømand. Nu boede hun hos sin mor i Humlum sammen med sine tvillingepiger.

Langsomt ændrede vore s leg karakter, og ikke mindst da Keld blev bybud hos blomsterhandler Worm henne i Søndergade i huset nabo til hvor Vibeke boede. Da følte jeg mig nærmest forladt, og også nærmest misundelig på, at der ikke var nogen der krævede at jeg skulle arbejde, ud over hvad der kunne være af forefaldende arbejde lige omkring mig, som jeg så i øvrigt gjorde hvad jeg kunne for at undgå... der, dengang vi vel gik i fjerde og femte klasse.

På den tid hang jeg så i stedet noget mere ud med Leif, og det var også fint, men vi begyndte også nu hver især at få nye interesser, og jeg begyndte i højere grad at nyde mit eget selskab og blandt andet at gå på biblioteket for at pløje historiebøger igennem. Det var jo dengang godt og vel omkring ti år efter den anden verdenskrig, som stadig i ny og næ prægede skolen, der jævnlige behandlede den nationale selvfølelse, som jo på den ene side var blevet udfordret ved den ufrivillige underkastelse over for tyskerne, men som man så igen forsøgte at rehabilitere med gode historier om den danske modstandsbevægelse, blandt andet manifisteret gennem fælles marsaktiviteter på tiåret for besættelsens ophør. Alt hvad der kunne kravle og gå af børne- og ungdomsorganisationer blev således sat op på en lang række i et optog med tændte fakler og indtil flere orkestre som gik forud med piber og trommer. Selv deltog jeg sammen med ulveungerne, som jo hørte under de borgerlige gule spejdere, som i dagens anledning altså marcherede sammen med de kristne grønne spejdere, de socialdemokratiske unges idræt DUI og de kristnes frivillige drenge og pigeforbund FDF og FPF. Der var flere med, men hvem det var, det har jeg ikke styr på. Men nu tilbage til biblioteket.

I de rigtige historiebøger, dem for de voksne, kunne man nemlig finde masser af stof om de uhyrligheder krigen og de tyske koncentrationslejre havde budt på, og det var historier og især billeder som vi ikke havde fået set i skolen, og alene af den grund kunne det virke dragende til trods materialets uhyggelige budskaber. Denne dragning af det forfærdelige fik dog ophør og fokus blev flyttet over på andre emner og endda på børnelitteratur, hvor jeg blandt andet læste alt hvad jeg kunne finde skrevet af Torry Gredsted, med bøgerne om Paw i spidsen. Eller hvad med den ældgamle klassiker Børnene i Nyskoven af Frederick Marryat! På et tidspunkt blev jeg ligeledes vildt optaget af eventyr, naturligvis inspireret af HC Andersen, men måske i endnu højere grad af brødrene Grimms eventyr hvor jeg var alvorligt prædisponeret gennem min moster Bodils genfortælling om Den Lille Rødhætte! Skulle jeg forsøge mig med et sammenlignende studie i forhold til den senere musik, som kom til at præge min tid, så ser jeg Andersens eventyr som Beatels musik og Grimms historier som Rolling Stone. Jeg holdt af det hele, men blev især høj af de sidst nævnte, eller gjorde jeg nu også det? Klods Hans af HCA var og er jo faktisk en af mine største forbilleder!

Når jeg så ellers havde læst- eller på anden vis havde oplevet et eller andet, som kunne trænge til yderligere opklaring eller refleksion, så slog jeg mig ned ved restaurationsbordet der stod ved vinduet med udsigt over Tegltorvet. Her sad fru Nielsen og strikkede eller læste avis. Fru Nielsen var servitrice og havde i de år så godt som alle eftermiddagsvagterne, hvor der ofte ikke skete noget som helst, så hun var et oplagt offer for en "forældreløs" dreng med brug for lidt snak, og hun var altid med på det. Om ikke andet kunne det vel være lidt krydderi på de rigeligt tamme eftermiddage. Hun havde selv et par piger der gik en klasse eller to under mig og hun kendte derfor både min skole og dens forskellige lærere, så om det emne var hun jo den perfekte samtalepartner, og desuden havde hun en mand som var ved banen og som på grund af det, eller måske helt uafhængig af det, havde været modstandsmand under krigen! Det vil sige, at han var en af den tids helte, og i det mindste forestillede jeg mig alt muligt, om at han havde sprængt jernbaner og andet i luften og måske også havde taget imod materialer nedkastet af englænderne og den slags, som nu gjorde at fru Nielsen i mine øjne også på den måde var en spændende person at kende... men frem for alt, af største betydning var jo, at hun var rar og at hun gav sig god tid til at snakke med mig, for efterhånden så opholdt

min mor og Valde sig mere og mere på Kongenshus, og så var det jo rart med et fornuftigt menneske at holde sig til.

Syv, ni, tretten... jeg har næsten aldrig været syg, og kun en enkelt gang har jeg i egne øjne været nær døden, hvad jeg så bare slet ikke var! Det var dengang i perioden omkring 1956 hvor jeg fik mæslinger og høj høj feber, som bragte mig i en flere dage lang febevildelse, hvor jeg oplevede at massivt bevæbnede russere kom væltende ind over Danmark for til sidst at trænge ind gennem vinduerne til mig... klar til at udslutte mig. Det var før Sputnik og kort tid efter russernes invasion af Ungarn, i hvilken forbindelse Danmark havde samlet ind til ungarske flygtninge og havde blandt andet udgivet et særfrimærke med samme formål, så mit hoved var fyldt med rædselsbilleder af de aggressive og fæle russere!

For komfortens skyld var jeg flyttet ind i Valdes tomme seng i deres soveværelse i hjørnet af huset ud mod Bredgade og torvet, for så kunne min mor jo være ved siden af hvis hun skulle dukke op, hvad hun også gjorde ind imellem. Men bare uden at jeg opdagede det, for jeg var fuldt ud opslugt i mine febevildelser. På en måde udgjorde de min personlige kolde krig, omend jeg var rigelig varm... men efter nogle dage kom jeg da så meget til mig, at jeg kunne meddele verden, at jeg var afsindig tørstig. Om det var i glæde over mit tilbagevenden til livet der nu vakte min mors glæde, eller hvad ved jeg, så blev der bevilget alle de Tuborg Squash jeg kunne drikke. Det blev til rigtig mange, og det blev til rigtig meget tegneserielæsning, og så var jeg rask, og så har jeg ikke drukket en eneste Tuborg Squash siden.

Livet i huset fortsatte sin slagne gang, hvor en væsentlig del af min underholdning bestod af de ansatte pigers kærestesorger, som jeg var god til at lytte til. At det så heller ikke var det rene pjat erfarede jeg så, da jeg under et togt rundt i huset fandt en af pigerne liggende som død bag en garderoibeskranke mellem salen og restauranten. Først troede jeg, at hun lavede sjov med mig, men da hun blev liggende fuldstændig stille samtidig med at jeg forsøgte at kilde hende... så gik det op for mig, at der var noget galt, og jeg fik fat i fru Nielsen. Det viste sig, at pigen havde fyldt sig med sovepiller, som man dog heldigvis fik pumpet ud før det var gået helt galt.

Ferierejser hos familien

I så godt som alle ferier rejste jeg på besøg hos min familie. Allermest hjem til Dalsgaard, men som tidligere beskrevet også til mine mostre Meta, Anna og Bodil og deres familier. I dag kan jeg godt se, at der nok har været tale om en omfattende søstersolidaritet, når jeg lige skulle parkeres, for hvem ellers skulle da lige være parat til at huse sådan en rastløs knægt der altid var sulten? I det mindste kunne min mor ikke forvente helt den samme imødekommenhed hos sine brødre... eller var det hos svigerinderne! Ikke fordi de ikke alle var flinke, for det var de skam, men de herskende magtforhold i de kernefamilier har nok ikke været vanskelige at aflæse. Helt generelt har jeg da også erfaret, at familieband og solidarisk medleven på tværs i familierne så godt som altid er mere udbredt blandt kvinderne i en familie, og at det simpelthen er kvinderne der råder, når det kommer til anliggender vedrørende dagligdagen i hjemmet. Kvinderne formelig sætter sig på deres familier, og favoriserer mere eller mindre ubevidst deres eget familiære og fortrinsvist kvindelige bagland og de tåler helst ikke modsigelse. Mine morbrødre tog

det nu meget pænt, det der med feriedreng eller ej... men de var jo også altid optaget af deres arbejde.

Kvinder ja, jeg vil nok komme ind på dem igen, kvinderne, men når jeg nu lige har gang i den, så bør jeg vel lige yderligere advare mine mandlige efterkommere og hvem som ellers måtte have brug for det, mod at vise for megen godtroenhed i forhold til deres mødre, koner og andre kvindelige partnere... alt hvad I siger og gør vil helt sikkert blive brugt imod jer. Eksempelvis vil det jo da være den sikre undergang for en mand, hvis han skulle komme for skade, over for sin kone, at demonstrere en alt for højstemt beundring for sin mor, og den måde hun har strøget hans undertøj og lavet hans mad på etc. Det vil ikke blive modtaget i nogen positiv ånd. Ligeledes bør enhver mand pålægge sin mor ikke på nogen måde, og da slet ikke i den bedste mening, at blande sig med alt for gode råd om husholdning og børnepasning etc. Den slags vil aldrig falde i god jord, om end det dog nok vil blive modtaget med opmærksomme smil! For det er jo da heldigvis ikke sådan at, at kvinder ikke kan omgås hinanden harmonisk på tværs af familier og generationer og hvad har vi? Det kan de skam sagtens... ja deres samvær kan endda ligne et total setup som af glade slyngveninder. Men det skal mand altså ikke lade sig narre af... kvindernes magtkampe er nådesløse under overfladen, og skulle noget blive glemt, så vil det helt sikkert aldrig blive tilgivet! Og skulle det mod alle odds blive tilgivet, så kan man godt være sikker på, at det aldrig vil blive glemt, og "regningen" får manden altid, men nu er enhver som tør... advaret.

Nu skal man dog også vide, at jeg fuldtud anerkender og fordømmer at mange kvinder undertrykkes, det er der jo set rigeligt med eksempler på. Mine betragtninger kan således ikke tages til indtægt som forsvar for mænd eller andre der opfører sig som røvhuller! Kvindeundertrykkelse eller andre former for hovmod har bare ikke domineret blandt mine nærmeste hvor surhed, dumhed og nærighed samt storhed, frisind og gavmildhed har bevæget sig frit i alle retninger mellem kønnene, trosretninger og generationerne

Det er blevet nævnt før, men jeg siger det igen, for midt i denne flok har dog stået en person som kun kendte til det gode, højt hævet over den ellers til tider intrigante kvindeskultur og anden galskab stod min bedstemor Nielsine Jakobine som den alt overskyggende frisindede godhed. Nå... og hvad ved jeg så om det? ...og ja! Ikke det mindste... men det var mit indtryk, og det var hende som ved sin blotte eksistens fik min verden til at hænge sammen. Hun og min bedstefar Søren og deres hjem dannede mit helle i hele min barndom, for hos dem kunne intet ondt overgå nogen. I 13- 14årsalderen aftog mine besøg dog i intensitet, efterhånden som jeg fik travlere og travlere med for alvor at overtage mit eget liv.

I det spil indgik så i stigende omfang mine besøg i Løkken hvor jeg kunne dyrke mit store hang til kvindeligt selskab, som jo var dominerende efter min onkel Martis død og hvor min moster Anna var sprunget ud som en stærk og handlekraftig kvinde, der uden at kny kørte BP benzinstationen videre og ikke nok med det, hun etablerede også en isbod med forhandling af alle slags slik. Det, og så de der kusiner, var jo ikke til at stå for, og som for at sætte prikken over i'et investerede Anna oven i købet i det mest moderne musikanlæg som man kunne købe. Det var en B&O radiogrammofon der fremstod som et helt skabsmøbel hvor grammofonen selv kunne sætte næste plade på.

Det helt store hit i de år blev den australske folkevise Waltzing Mathilda og når vi ikke orkede den længere gik Tutte og jeg nogle gevaldige ture helt op over Lyngby Mølle og Rubjerg Knude til Lønstrup og tilbage igen, så selv cockerspanielen Bimbo måtte kravle det sidste stykke hjem, men så havde den også nappet turen ti gange eller så. Undervejs havde vi så også både redet os forbi farlige kviksandsområder og besøgt flere af de bunkers som stadig stod oppe nær klitkanten, dengang hvor sommerhuse kun var noget der var lige omkring Løkken.

Det var også dengang jeg opsøgte det gamle bødkerværksted for at meditere og træne mit spirende håndværkeren, før det senere blev tilladt os at passe iskiosken og hjælpe til ved tanken. Dengang steg kunderne nemlig ikke ud af deres biler for selv at tanke... det havde man tankpassere til. Og for os, eller i det mindste for mig, var det noget nær en æresbevisning, at blive betroet dette arbejde. Ud over at åbne dækslet til tanken og hælde på, skulle man jo også være høflig og beleven og tage mod penge! Det var stort, og når det så var helt vildt, så vaskede man også lige forruden. Ikke mindst de lokale kunder skulle behandles godt, for de skulle jo gerne komme igen. Heldigvis var de nemme at kende, for dengang havde hvert amt sit kendingsbogstav på nummerpladerne, og Hjørring amts bokstav var P. I Ringkøbing amt med Struer var bokstavet Ø.

Det var i et noget mindre omfang jeg rejste til Ballerup, men det var da nok til at jeg også blev lidt fortrolig med det hjørne af landet. Ud over at daske en del rundt i Ballerups gader og bypark blev det således en yndet udflugt for min fætter Ole og jeg at cykle af sted gennem Harreskoven til Furesøen, for at bade. Det kunne der nemt gå en hel dag med, og engang fangede vi en sort snog i skoven. Den blev naturligvis behørigt slået ihjel og parteret. Om søndagene kunne det hænde, at de to ældste fætre Kristian og Søren var hjemme, og så var der ekstra gang i den. En gang, på et tidspunkt hvor Kristian aftjente sin værnepligt hos garderusarerne, og stolt viste sin udgangsuniform frem, spurgte Ole om han ikke måtte prøve jakken! Jo, det måtte han da gerne... hvor efter han tog den på og pustede sig op, så knapperne sprang til alle sider, til stor moro for alle undtagen Kristian. Det var en knap erkendt sag at lillebror Ole nu fyldte næsten lige så meget som sine to tvillingebrødre gjorde tilsammen, og tiden var derfor indtrådt hvor Ole lige ville hævne lidt af de mange fortrædeligheder som de to havde udsat ham for.

Senere, da Ole var begyndt at arbejde som arbejdsdreng efter skoletid, forsvandt den vigtigste attraktion for mine besøg i Ballerup. Det var en skam, men så var det så heldig at det stort set faldt sammen med, at min moster Bodil og onkel Georg havde fået sig etableret i en to en halv værelses lejlighed i et almennyttigt boligbyggeri på Gladsaxevej i Søborg, og så kunne mine ture til hovedstaden belejligt omdirigeres til Søborg. Der på stedet var der i første omgang heller ikke rigtig nogen at lege med, Bodil havde ikke selv fået børn endnu og de gik begge på arbejde. Bodil var netop blevet ansat ved mødrehjælpen inde i København, og Georg, der ellers var elektriker, arbejdede som leder af Vandrehjemmet, der lå ovre ved Danmarks første højhuse i Bellahøj. De havde, som tidligere nævnt, begge tidligere været meget aktive i Dansk Vandrelav, som dengang samlede mange af de måske mest opvakte unge, dem med udsyn og med store visioner for genopretningen af Danmark og Europa efter krigen, og den deltagelse var nu kommet Georg til gode, så han i det mindste for en tid kunne slippe elektrikerfaget, som nok havde været lidt af en nødløsning for ham. Georg var tysk jøde og intellektuel og han var kommet til Danmark som flygtning allerede før krigen, hvor han på det nærmeste

var blevet adopteret af en landmandsfamilie i Tanskov nær Silkeborg. Han var således lidt en fremmed fugl i miljøet og passede vel knap til den udprægede bonde- og håndværkskultur, som han nu på en måde var genfødt i. Georg var heller ikke tilfreds med at være elektriker, han var helt klart mere til en akademisk tilværelse, og ledelsen af vandrehjemmet kunne godt lugte lidt af det rigtige i den anledning. Sådan noget forstod jeg nu ikke meget af, for jeg syntes at det var mere end vældigt da Georg, under et besøg i Dalsgaard, havde haft sine klatregribesko med for at komme op og ordne noget i toppen af en telefonpæl, han formelig gik op af pælen, og det var da noget jeg forstod som en heltedåd.

På vandrehjemmet sydede og boblede det med masser af mennesker og masser af udlændinge som alle gerne ville vide noget om København og Danmark, og her kom Georgs store interesse for historie og hans sprogkundskaber omkring engelsk, tysk og lidt fransk og spansk til sin ret, både i hverdagen som organisator og i særdeleshed som guide for grupper af turister. Og vupti, på denne måde befandt en lille snotnæset gadedreng fra Struer sig pludselig gentagne gange i selskab med lærde folk af alle slags på busture rundt i hovedstaden og hele regionen der omkring, og med Amalienborg og Kronborg stående klarest i erindrungen.

Andre dage, hvor der ikke var turistture, blev jeg sendt over for at hjælpe med lidt oprydning og lignende på et lille anneks til vandrehjemmet som lå på Frederikssundsvej i Brønshøj, her var der ikke så vildt travlt og her har jeg sandsynligvis ikke gået for meget i vejen, og så kunne jeg krydre tiden med at kigge lidt op og ned af gaden deromkring, som jo for mig var et ægte storbymiljø med sporvogne og masser af butikker. Et par gange tog jeg så også på egen hånd på langtur fra Brønshøj med linje 5 tror jeg, ind mod centrum hvor jeg et sted skiftede til linje 2 og til sidst endte ude ved badeanstalten Helgoland nær Dragør på Amager. Det var det skønneste badevand jeg nogensinde havde set, og så var der nærmest et helt landskab af badebroer og omklædningskure. Der kunne Bremdal godt pakke sammen. Men der var langt derud og med tiden fandt jeg også ud af at bruge en badeanstalt med svømmebad og sauna oppe i nærheden af Søborg Torv, hvor jeg nemt kunne tilbringe hele dage. På en eller anden måde havde jeg jo hændt vejen opøvet en kontaktevne som gjorde, at hvis der var interessante børn til stede, så fandt jeg også en vej til at komme i leg med dem, og således også i svømmehallen, hvor samværet med de andre børn vel indirekte var årsag til at også jeg sprang på hovedet fra femmetervippen! På et tidspunkt gik jeg også op på ti-meteren, men her svigtede modet dog, og på rystende knæ bakkede jeg ned af stigen igen. Engang hvor der var lidt stille i svømmebadet sad jeg alene og bemærkede at en stor dreng sprang i uden at komme op igen. Muligvis har jeg kigget andre steder hen, men langsomt fik jeg erkendelsen af at der da vist var noget galt, for nu lå der også en person stille nede på bunden af bassinet, og ingen bekymrede sig tilsyneladende om det. Det så underligt ud tænkte jeg, men med risiko for at dumme mig, syntes jeg alligevel at jeg nok hellere måtte finde en livreder, og som tænkt så gjort... og stor opstandelse og op kom drengen, og heldigvis tidsnok til at han kunne pumpes fri for vand og komme til bevidsthed. Det var en særlig oplevelse sådan at prøve at være lidt helt, men ellers var det nu ikke noget der blev lavet postyr af, og jeg var bare lykkelig for ikke at have været til grin. For at sige det mildt, så er det jo ikke overdrevet, hvor meget selvtillid en jøde generelt har når han befinder sig alene i København hvor de snakker så hurtigt. Sådan var det dengang, og mon ikke der stadig er lidt af det tilbage, det der med firetoget?

Ellers stod det nu ikke så galt til, i løbet af ingen tid havde jeg tilegnet mig den københavnske dialekt, syntes jeg da selv, og jeg færdedes da også hurtigt hjemmevant i det nordvestlige Storkøbenhavn og nød fodturene mellem Søborg og Brønshøj, som foregik gennem villakvartererne i begge ender og med Utterslev mose, som en landskabelig oase der imellem, og det imponerede mig at der kunne være så meget natur med så mange ænder og lappedykkere og så megen stilhed så tæt på bylivet til alle sider. For jeg kendte jo godt til omgivelserne hvor jeg sammen med Georg havde været på cykelture både til Ballerup og ind til Rådhuspladsen.

En anden yndlingsbeskæftigelse under opholdene hos Bodil og Georg blev, at lege i sandkasser på legepladserne både i Bellahøj og i bebyggelsen på Gladsaxevej. Dissiderede legepladser havde jeg ikke oplevet før, der hvor jeg kom fra "besatte" man et stykke jord bag et udhus eller lignende, og der stillede vi så an med hvad vi nu kunne finde af gamle tagplader og skåret service samt hvad man nu ellers kunne finde af egnede materialer og kasseret husgeråd. Det var jo en tid længe før man havde opfundet de kommunale genbrugsstationer og der lå, nok derfor, altid og flød med både småt og stort skrald i krogene rundt omkring. Tilsvarende var sand heller ikke sådan blevet stillet an som legetøj, men i landskaberne rundt om gårdene havde vi da leget i nedlagte grusgrave og lignende steder hvor der var sand til stede, lige som hvis nogen var i gang med byggeri... så jeg havde da snust til sandets potentialer...altså det med, at tørt sand er ustyrligt og at vådt eller fugtigt sand lader sig forme, eksempelvis ved at putte det i en kop eller lignende og så vende koppen og fremtrylle en kopi af dens indre som kager eller hvad man nu havde gang i! Det var mest for piger, men drenge kunne også være med... for eksempel som dem der "spiste" kagerne og på denne måde behagede pigerne lidt.

Det var OK, når det ikke kunne være anderledes, men den egenskab jeg selv, og nok de fleste andre drenge, i særlig grad blev betaget og inspireret af ved det jordfugtige sand, var at man kunne bygge med det. Således prøvede jeg her, sammen med andre, at lave store skulpturelle sandkonstruktioner med tunneller og tårne og søer og med integrerede løbebaner for små bolde, som fra et højt udgangspunkt og ved tyngdekraftens hjælp kunne bringes til at løbe i zigzag og op og ned og hen til den lå helt stille... og gerne med et lille smule længere løb end de andres bolde. Det var sjovt.

Hulebyggeren

At det skulle være inspireret af de Københavnske sandkasser er nok så meget sagt, nej det var nok mere en naturlig trang som nu materialiserede sig, i den sidste del af min egentlige barndom. Lad så være, at det også kunne være inspireret af de tidligere hulebyggerier i hø og træer samt fra "far, mor og børn" skrammellegehusene. Det var det år hvor vi stod og gloede efter den russiske Sputnik, verdens første satellit, når den bevægede sig hen over aftenhimlen. Da byggede vennerne og jeg min første samlede "boligbebyggelse", en hel børneboplads bestående af jordhuler og bålplads samt en flagstang... eller var det en totempæl! Egentlig var det ikke noget overvældende... to og et halvt hul i jorden blev det til! En færdig overdækket, tæt og beboelig hule, en halvfærdig men utæt hule og så et påbegyndt hul, som aldrig blev til en færdig hule. Keld og jeg byggede førstnævnte og "flyttede ind" i det, medens en tre fire andre drenge stod for de øvrige. Byggepladsen var en krog af den gamle lergrav hvor der var dannet et plateau midtvejs oppe ad den dominerende skrænt langs Tegltorvet. Plateauet tilhørte og lå lige

oven for Teglgården og havde ligget hen som vildnis i årevis, således at eneste tegn på civilisationen var en høj lukket rødstensgavl som dannede grænse mod syd ind mod lageret hos en jerngrossist på nabogrunden op ad Bredgade. Heroppe fra kunne vi skue ud over byen og havde også et fint kig til Limfjorden mellem hustagene, og ikke mindst havde vi et godt overblik over nærarealerne mod vest og nord der befandt sig en fem-seks meter under os neden for skrænten. Dette udsyn var vigtigt, for det var de eneste sider hvor der kunne dukke fjender op... for selvfølgelig var byggeriet også inspireret af prærieborgene fra Dav Crockett og tilsvarende forsvarsanlæg som vi havde hørt om. Fra den østlige side forventede vi ingen angreb, dels var der yderligere et stykke stejl skrænt en fire fem meter op, hvor tidligere omtalte tømrer- eller muremester havde en indhegnet en oplagsplads, med stilladsbrædder og andet byggegrej samt restpartier af forskellige materialer... vi forestillede os ikke, at nogen kunne være så forbryderiske at snige sig den vej! Nå, der kom nu aldrig andre angreb end dem vi selv fantaserede os til fra nogen som helst sider, og heldigvis var skrænten ikke stejlere, end at vi godt selv kunne klatre op til oplagspladsen hvor vi let fandt passager så vi sjovt nok godt selv kunne komme ind og "låne" lidt passende materialer til vore byggerier.

Kelds og min hule lå i det inderste hjørne op ad væggen til Jerngården. Vi gravede i mange dage til vi havde et hul på to gange tre meter og vel godt en meter dyb. I det ene hjørne af hullet lavede vi en entre hvorfra vi kunne kravle ind i hulens opholdsrum som vi udstyrede med et åbent ildsted hugget ud direkte i det hårde ler og en skorsten bygget af et par cementrør. Derefter dannede vi en skillevæg til entreen af grene og hvad vi nu kunne finde, og på den måde opstod et brænde- og forrådsrum ved siden af entreen, men med åbning ind til opholdsrummet. Det var bare super, og så fik vi det hele dækket over ved hjælp af et par stolper og bjælker inde fra "vort lager" og suppleret med nogle rafter som lægtes og igen tækket med nogle grene og løv som til sidst fik et lag lerjord afsluttet med græstørv som gjorde hulen helt tæt for vind og regn, sådan ca. Døren til hulen blev en lem hvor vi steg lodret ned i dybet, og så havde vi også fået anbragt et lille glughul, lidt svarende til uglehullet/lyren i fortidens jernalderhuse, men her med et stykke glas, så der kunne komme en lille smule dagslys ned til storstuen.

Indretningen var basseret på høgræs som bunddække, så rummet på engang tjente til ophold og som seng. Med rigelig brænde og forråd kunne vi så opholde os dernede så længe vi lystede. Der blev stegt pølser og andet guf over gløderne på ildstedet, som fungerede perfekt som primikøkken og bagefter bidrog til en hyggelig nattetemperatur. For selvfølgelig overnattede vi også i hulen, og da var det, at vi om aftenen kunne kravle op og følge Sputnik, der som en lille stjerne passerede himmelrummet. Interessant at tænke på, at selvsamme syn var med til at sparke til amerikanerne, som ikke brød sig om at blive overgået af russerne, og derfor kastede sig ud i det kapløb, som mere eller mindre endte med at sende de første mennesker på månen tolv år senere.

Hulebyen bestod et stykke tid, hvor vi lavede totempæl og bålplads med mere, medens de andre arbejdede på deres huler, men knap var hold to færdige før gassen ligesom var gået af ballonen, eller måske kom der bare gang i andre aktiviteter, for ikke at tale om, at der måske bare blev vinter! Næste forår var stedet i hvert fald glemt igen, og vildniset bredte sig atter hen over det lille plateau... nu med skrammel tittende op af græsset.

Frokost i det grønne og rock'n roll

Piger havde ikke været involveret i hulebyggeriet, ikke mere end som kortvarigt besøgende i det mindste. Som ”rigtige mænd” med alvorlige gøremål havde vi... eller jeg glemte dem for en stund, men det kan nok ikke udelukkes at da foråret kom, da var det måske eksistensen af piger der bortledte vor interesse fra at bygge flere huler. Under alle omstændigheder så havde de der hunvæsener jo allerede længe rumsteret lige under overfladen i vore små hoveder, hvad der da også, som tidligere omtalt, havde ført til udvekslinger af diverse gode ideer Keld og jeg imellem. Tiden var således lidt kaotisk og jeg kan da heller ikke lige huske om følgende hændelse faldt før eller efter vort huleprojekt, og jeg kan heller ikke huske hvem der havde fået den gode idé, men jeg tager gerne selv æren hvis man giver mig lov! I virkeligheden opstod den vel bare sammen med forårsso-lens varme stråler og det deraf tørre vindblæste græs. Vi ville lave en udflugt og vise et par piger lidt om den verden vi regerede i.

Vi gik i fjerde eller femte klasse og var meget usikre omkring emnet, for piger var endnu ikke noget man sådan uden videre kunne vise sig sammen med i offentligheden. Alligevel var det lykkedes os at få en aftale i stand med Vibeke og en af vore andre klassekammerater Kirsten, Kirsten Dahl tror jeg det var, om at mødes på havnen en eftermiddag efter skole... udflugten skulle så foregå med madpakker og tæpper, som når vi ellers tog til stranden. Det var bare før badesæsonen og de indre strandløver var ikke vakt endnu, så måske derfor valgte vi Vralden som udflugtens mål, så kunne vi da til nød soppe lidt, hvis trangen skulle komme over os.

Vralden lå øde hen den dag og vi havde hele landskabet for os selv, ikke fordi nogen af os havde skumle hensigter, sådan nogen vidste vi knap hvad var, men lidt privatliv kunne man vel godt sætte pris på, det var jo dog i sig selv en vovet sag, det der med at vise sig sammen med piger, sådan som det vel også var set fra deres side... at blive set sammen med drenge sådan frivilligt! Stien eller jordvejen ud ad tangen fulgte en lav skrænt mod den østlige side og vandet mod vest... lidt før hvor skrænten fladede ud, cirka der hvor der i dag er bygget et stort rensningsanlæg, slog vi os ned i noget højt vissent græs på brinken oven for stien og med udsigt ud over fjorden. Her var vi tilpas tilbagetrukket i forhold til eventuelle hjemmевærnsfolk og andre som måtte kunne have fundet på at besøge stedet den dag. Solen stod højt på himlen og stemningen var nok lidt elektrisk, vi var, som antydet, alle ude på overdrevets rand, men selvom snakken nok gik noget kejtet, så blev madpakker og saftevand da hevet frem og hævningerne løsnedes gradvist, og minsandten om det alligevel ikke lykkedes os, med solens og den gode mads hjælp, at få os alle snakket så meget af tøjet, at vi til sidst sad og fniste i det bare undertøj... men så heller ikke længere. På det punkt slap alle ideer om eventuelt yderligere ”utugt” op, og så småt fik vi ”festen” rundet af og os selv stablet på cyklerne for til sidst, hver i sær formentlig, at komme hjem med røde kinder og kroppen fuld af forår.

Flere år senere, da jeg første gang så maleriet ”Frokost i Det Grønne” af Manet og siden... hver gang jeg igen har set dette maleri, har jeg erindret denne tur på Vralden. Ingen af os var blevet mere kærestere end vi var før, og dog. Måske var det i den samme tid Vibeke og jeg fik lavet en aftale om at se hinanden på et tidspunkt vi begge skulle på familieferie i København!

Vibeke skulle bo hos sin voksne storebror og hans familie i Rødovre og jeg hos min mor i Søborg. Strengt taget husker jeg ikke meget om vore arrangementer, kun at det var stort, og at jeg overnattede hos hende på en harmonika-klapud-seng som brormand fik bokset på plads i entreen der ude i Rødovre, samt at vi under hendes ophold hos mig var med min onkel Georg på en tur til Sverige... faktisk en tur som jeg fuldstændig havde glemt, hvis det ikke var for det indsatte billede taget af vort lille selskab i Helsingborg. Det gamle foto fandt jeg blandt min mors efterladte ting under en oprydning mange år efter hendes død... en lidt chokerende oplevelse må jeg sige, for jeg har altid forestillet mig selv som væsentlig større end Vibeke, og hvad ser jeg så, andet end en lille klejn dreng der selvfølgelig ikke havde hverken saft eller kraft nok til at anmode en sådan skønjomfru om hendes hånd! Nå, men gode venner var vi da, men hvis jeg ikke tager helt fejl gik der næppe et år før hun var kæreste med en fyr der hed Gert som gik i skole på Vestre Skole, og han var mindst lige så lille og klejn som mig!

Vibeke og jeg (med min onkel Georg) i Helsingborg ca. 1957.

Hvad ville hun dog med den lille dreng i det alt for store tøj? Nå, ja det ville hun så heller ikke.!

Sjovt nok kendte jeg også Gert, men det må have været før Vibeke trådte ind i hans liv. Gert Ringkøbing hed han, han boede hos sine forældre ude på Ølbyvej, en håndfuld huse oven for Holstebrovej, i et kælderværelse sammen med sin storebror. På en eller anden måde må han have kendt Keld, således at det er gennem Keld at jeg lærte ham at kende. I en periode, dengang hvor vi nærmede os konfirmationsalderen var vi i hvert fald nogen stykker inklusive Gert, Keld og jeg, som turede byen rundt, og øvede os i at være voksne, klædt ud med ens blåsortgrøne skotskternede kasketter på.

Af og til samledes vi på Gerts værelse før vore raids ud i byen, og det var her jeg for første gang hørte ægte uforfalsket rockmusik. Mon ikke det var storebroderen som var indehaver af både grammofon og singlepladerne med Little Richard? Det tror jeg, vi andre havde ikke den slags, det var kun større børn som tjente deres egne penge der havde råd til den slags udskejelser, og at få den slags som gave af sine forældre var på den tid og i vore kredse slet ikke blevet moderne. Nå, under alle omstændigheder så lod vi hjernen blæse ud til Tutti Frutti, Long Tall Sally og Babyface med flere, og jeg tænder stadig helt vildt den dag i dag når jeg tilfældigvis render ind i ”Whob bop a luma a whob bām boo - Tutti frutti, oh Rudy”, så kan hverken arme eller ben hænge lige ned, og om end akrobatikken nu nok mest opleves inde mellem mine egne små grå, så er rock dog stadig den fedeste og mest henførende dans af alle. Helt utrolig!

Bylivet udviklede sig

Alligevel var det nu ikke dansetrin som prægede vores gangart når vi fra den tid mere og mere førte os frem på byens gader. Mange gange nåede vi jo bare et par sving før vi havnede i Kino, måske krydret med lidt indkøb hos Yde i slikbutikken lige over for. Og hvis bølgerne gik højt, så afsluttede vi med en hotdog fra Ove’s pølsevogn, som holdt til på pladsen lige ud for Hotel Struer, City Torvet hed den vist, men før i tiden- og nu hedder den Digmans Torv.

Næste spring blev så siden, at droppe Kino og i stedet, luske op på Jernbane Restauranten for at spille billard og ryge en af de nye Cecil-cigaretter til. Øl var vi ikke kommet til endnu, men muligvis legede nogen lidt med ilden, det husker jeg ikke! I mit eget tilfælde var jeg så omgivet af øl i hverdagen, at alene lugten af øl afholdt mig fra at blive fristet. Dels oplevede jeg jo efter mange baller, at gulvene nærmest sejlede i ølsjatter og folks bræk, og dels kunne jeg regelmæssigt i hverdagen på Teglgården opleve hvordan Valde, og en lille udvalgt flok med en slagtermester, en falleret grosserer og andet godtfolk i front, egenhændigt forsøgte at holde den daglige omsætning i restauranten på et rimeligt niveau. Druk kunne således muligvis virke underholdende, men det var sjældent kønt og dette kunne vel alene virke afskrækkende, men det værste og afgørende var nu smagen! Så var det dog mere interessant, hvis det endelig skulle være, at få noget godt at spise og så drikke en Jolly Cola til.

Mad havde jeg ellers rigelig adgang til på Teglgården, men da jeg på den tid på det nærmeste boede alene i det store hus, som især om søndagene kunne stå spøgelsesagtigt hen, så opsøgte jeg en cafeteriaagtig bule i en bagbygning et sted i Østergade... antageligt der hvor man i dag kan finde Kastanie Caféen i forhuset. På det sted var der altid nogen jeg kendte, det hed ”Hos Alma”, og det var det første sted i Struer hvor man kunne købe burgere, eller bøfsandwich som de også blev kaldt, for at folk bedre kunne leve sig ind i hvad det nu kunne være for noget, og for eventuelt at fjerne al tvivl, blev de yderligere serverede med masser af brun sovs og bløde løg... altså en helt ny amerikansk ret og så dog stadig tilberedt, som kun vores mor kunne gøre det! Det var Danmark og globalisering á la 50erne. Ak ja, den slags skænkede jeg nu ikke mange tanker dengang, men jeg blev lige her og nu, hvor jeg i skrivende stund stødte på det i min hukommelse, lidt duperet over at konstatere, at jeg sådan har bevæget mig rundt lige midt i verdenshistorien den ene gang efter den anden, og her bare fordi man ved lejlighed søgte lidt selskab og et måltid.

I det hele taget levede jeg mere og mere ude i byen. Der var ikke nogen der holdt på mig, og der hvor børn og unge i dag kan hænge ud sammen i døgn drift på nettet, så var vi dengang henvist til direkte personlig kontakt efter skoletid, og efter arbejdstid for de af os der arbejdede. Som allerede fortalt arbejdede Keld meget tidligt i 9/10årsalderen vil jeg mene, og selv havde jeg nu som 12årig et job som bydreng i et års tid hos Importøren... en blandet isenkrambutik som lå på det yderste Østergade ved Lille Torv. Der var derfor pres på, de aftener hvor man ikke var til boksning og andet, for at komme ud i byen og lufte kasketterne og duvetinejakkerne, som jo måtte gøre det ud for de ruskindsjakker ingen i mine kredse havde råd til. Så var det at man eksempelvis mødtes Hos Alma, hos hinanden eller bare på gaden for at finde ud af om der var en god grund til ikke at gå hjem i seng. Et stort hit, og alternativ til biografen, var at gå på Cafe Centrum da de der stillede an med et fjernsyn på et tidspunkt hvor ingen almindelige mennesker endnu havde fået anskaffet sig sådan et apparat. Her samledes så det halve af byen, unge og gamle, og købte sig en kop kaffe med en bolle og et stykke wienerbrød... og så fjernsyn. Almindeligvis forløb sådanne aftener nogenlunde adstadigt, men dog var der fuld knald på når der blev vist seksdagesløb med Kay Werner og den unge Palle Lykke som netop havde afløst den legendariske Evan Klamer i par nr. Syv. Det trak hver gang så mange mennesker til, at cafeen hurtigt måtte udvide og også installere et fjernsyn på første sal. Nu er der et dødsygt kommunekontor på stedet.

Hvad fjernsyn angår, så så jeg det for første gang i vinduet i en radioforretning i Digmans Hus på City Torvet nu Digmans Torv. Der blev sendt en opera i "snevej" som uden lyd på, ude på fortovet hvor jeg og andre stod med næserne flade mod butiksruden, virkede ret så kedelig. Men alene tanken om, at man en dag måske kunne ende med, at have sådan en kasse med levende billeder stående i sin stue, kunne få det til at svimle for enhver. Snart forsvandt den lille klump mennesker der en tid stod der ved udstillingsruden dog, og kort efter igen tyndede det også ud mellem borene henne på Cafe Centrum. Folk var så småt begyndt at have fjernsyn som man nu kaldte TV, når det skulle være fint. På Teglgården fik vi dog ikke TV, men langt om længe fik de det på Kongenshus Hotel, der hvor min mor og Valde allerede længe havde boet, og hvor jeg nu også jævnt hen opholdt mig i weekender og ferier.

1958 Café Centrum som den så ud 1953-1978

Kongenshus

Mindepark for Hedens Opdyrkere

Allerede i 1954 var jeg første gang med ude at besigtige målet for min mor og Valdes helt store fremtidsdrøm. Det var nogle umiddelbart flotte men spartanskt tomme huse langt, langt ude på Alheden mellem Viborg og Herning på et sted der hed Kongenshus. Husene lå sammen med nogle træer helt alene, bygget på det yderste og højeste punkt af et fladt gråt hedelandskab der fortsatte uafbrudt mod sydøstvest så langt øjet rakte, og mod nord dykkede ned mod en svagt grønnere dal, hvorfra det igen steg og fortsatte mod nye horisonter, stadig domineret af lyng og brakjord... men nu også med partier af opdyrket land i det fjerne, og udsigt til den nærmeste og eneste synlige nabo, et lille husmandssted en halv kilometer mod nord lige på den anden side af dalstrøget.

Træerne og husene der hvor vi stod, ved kanten af den gamle istidsdal, viste sig at danne yderste forpost for et relativt nyt storslået projekt om oprettelse af en mindepark for hedens opdyrkere. De netop beskrevne hedearealer var det sidste større stykke naturlige hede som var tilbage i Midtjylland, hvorfra det i tidernes morgen havde strakt sig langt ned i Tyskland i retning mod Hanover. Det vil sige, at den urgamle hede havde været på vej til helt at forsvinde, og at den lange epoke med opdyrkningen heraf, især siden midten af det syttende århundrede, nu naturligt var ved at være tilendebragt. Og i den situation havde der så været et stærkt ønske blandt de mennesker og institutioner, som enten havde været en direkte del af- eller bare havde været tilknyttet denne proces på sidelinjen, om at skabe et værdigt minde.

12 år før, i 1942 havde en initiativgruppe med særlig tilknytning til Dansk Hedeselskab og Jysk Landvinding, derfor taget affære og havde haft held til, med hjælp af både statslige og private midler, at købe det ca. 700 hektar store hedeområde, på vegne af den til lejligheden nyoprettede selvejende institution ”Kongenshus Mindepark for Hedens Opdyrkere”. Alt sammen under forudsætning af en øjeblikkelig fredning og et løfte om en fremtidig passende drift og vedligeholdelse af arealerne som et historisk mindesmærke.

I tiden efter stiftelse og køb, havde institutionen derfor haft travlt med at iværksætte opfyldelsen af de indgåede betingelser, med ideudvikling og anlæg af en mindepark med tilhørende museum. Fokus havde været, at opnå og udvikle en landskabelig æstetisk smuk markering, samtidig med etablering af en folkelig og lodig oplysning, om det meget hårde slid, som havde været lagt for dagen af bønderne på de genstridige hedejorde specielt i det vestlige Jylland og tilstødende områder.

Det var resultatet af denne indsats vi nu kom og så. Det hele var knap et par år tidligere, i 1953, blevet indviet i pomp og pragt og med kong Frederik IX og Dronning Ingrid i spidsen. Hovedattraktionen havde naturligvis været selve heden og mindeparken, men dertil kom også, at det lille museum der var blevet bygget og indrettet i tilknytning til de ældre bygninger, og tanken var så at publikum ideelt kunne se udstillingen i museet, som optakt til den videre tur ud til mindeparken gennem heden.

I de første par år havde man dertil forsøgt sig med at imødekomme de besøgendes behov for mad og drikke ved et tilbud om lettere servering af fortrinsvist kaffe og kage, i de gamle bygningers stuehus, hvor den daglige drift havde været varetaget med et par

enlige damer som forpagtere. Dette arrangement havde dog ikke haft succes... bygningerne var ret skræbete og ikke særligt indbydende, så kunderne udeblev og indtægterne havde været så små, at damerne nu var ved at opgive ævred. I den anledning havde mindeparkens bestyrelse ved formanden Niels Basse derfor nogen tid været på udkig efter en måde at sætte fornyet skub i foretaget på... i og med at man også i bestyrelsen havde besluttet at øge ambitionsniveauet... Det var her min mor og Valde kom ind i billedet.

Hotelpionererne

Ganske vist var det sket ad, for mig, uransagelige grunde. Men de var blevet vilde i varmen, da de første gang var taget ud for at se på herlighederne, for her var virkelig en udfordring der talte til dem, og de tvivlede ikke på, at dette kunne blive deres livs opgave... og en drøm, om således at indrette og drive et super familie- og selskabshotel i de smukkeste landlige omgivelser, modnedes med lynets hast i deres hoveder... og da Basse ved samme lejlighed også fik sympati for deres ideer og visioner, blev det som de ønskede. De slog til og overtog forpagtningen efter damerne... men først skulle bygningerne lige renoveres og gøres anvendelige til finere hotel- og restaurationsdrift, og den proces kom til at strække sig over godt et år, men så havde stedet også forvandlet sig til nok det mest indbydende landliggerhotel i Jylland.

Alt det overordnede og det udvendige havde Valde taget sig af. Det vil sige først papirarbejdet, aftalerne og finansieringen, hvorefter han fik istandsat og fornyet alle installationer inklusive et nyt vandværk og indlæggelse af centralvarme over alt, så både tagetage og det meste af udhuset kunne inddrages som anvendeligt areal til hotelværelser og privatbolig, medens hele underetagen i stuehuset og det halve areal i museet blev indrettet til restaurationsdrift. Her var det så min mor som stod for den åndelige ledelse, med valg af tapeter, gardiner og møbler plus alt det løse, som service, bestik duge og hvad har vi. Hun valgte en noget landlig stil som osede af hygge, en stemning som hun siden understregede med fremstilling af store hjemmestøbte stearinlys og julepynt som folk kunne købe når de nu sad og hyggede sig med hendes fabelagtige kringler til kaffen, eller måske ligefrem blev og spiste husets glansnummer bestående af bøfstroganoff med kartoffelmos til hovedret og måske en romfromage til dessert.

Udvendig blev murene frisket op med ny kalk i lys okker på alle grundflader og med hvidtekalk på gesimser og pilastre etc., samtidig med at alle ydre arealer blev plejet og suppleret med nyplantninger i læbælterne og istandsættelse af den hullede grusvej, som desuden blev forskønnet med antikke belysningsstandere af støbejern hele vejen fra hovedvejen og op til bygningerne. Det var Valdes påhit, efter at have erfaret at det var muligt at købe et parti gamle gaslygter efter en gaderenovering i København... det blev sindssygt flot, og ikke et øje var tørt. Til sidst blev det hele krydret med en kæmpe flagstang, som sammen med et flot gammelt vand- og udsigtstårn på smukkeste vis dannede et super vartegn viden om i det storslåede landskab, hvor der pludselig også var installeret får og høns.

Jo, jo, det lyder jo nemt nok, når det sådan lige opsummeres, men der var dog et par sten af forskellig karakter at rydde af vejen eller at holde styr på undervejs. Stedet stod for det første tomt for mennesker under alle de besøg hvor jeg var med, og for mig virkede det hele ualmindelig dødt og gudsforladt. Det var på den kolde tid af året og der

var jo længe ingen opvarmning... ja der var mørkt og klamt alle vegne, og en ellers fin marmorkamin som stod centralt placeret, mellem stuehusets to største rum var støvet og kold som resten af huset, og for den sags skyld også hele landskabet omkring det... ja, alt var støvet koldt og klamt.

Kongenshus Hotel under en hedebrand i 1959

Det vil sige, at jeg, hurtigere end min mor kunne nå at spørge om min mening, deklamerede at her ville jeg under ingen omstændigheder bo! Og fandtes der overhovedet skoler så langt ude på bøhlandet? Ikke fordi svaret ville kunne have gjort nogen forskel, for min vurdering og endelige beslutning var for længst definitiv. Og ikke desto mindre stod min mor så der og var helt vild, og Valde og var vild... ja sammen, så de bare alle mulige drømmesyn foran sig... med dem selv i hovedrollerne, i et super succesfyldt hotelprojekt, hvor de allerfineste gæster strømmede til, for at være med hvor det sneede... ved jagtmiddage og festarrangementer for det halve lands jetsetter og, ja vel nærmest også hele kongefamilien!.. og de hverken hørte eller så mig. De brændte bare helt på, og jeg stod bare der, helt kold... det her var lavere end bunden af bunden. Eneste lyspunkt var at der var god plads til uforstyrret at gå en tur... igen og igen, og det var så hvad jeg gjorde. På en eller anden måde kunne jeg jo lige så godt finde ud af hvad det hele nu var for noget, og ved min side havde jeg for det meste Keld, for hans selskab blev fra første færd min betingelse for overhovedet selv at ville tage med derud, for så kunne vi da i det mindste gå på opdagelse sammen. Og på en eller anden måde kunne jeg godt lide lugten af lyng og tyttebær, ja og blåbær fandt jeg også! Måske var jeg blevet præget på den slags, da mis mor slæbte mig frem og tilbage i sin gravide mave den gang på Grove hede.

Bygningerne og heden med parken

Bygningerne på Kongenshus var opført fyrré år tidligere i 1913, som domicil for en nordtysk forretningsmand Hans Dahl som, sammen med andre driftige folk havde fået den idé, at avle rensdyr fra Lapland på den jyske Alhede, hvor de mente at store forekomster af lav kunne ernære den slags dyr. Derfor var der udover det statelige stuehus også bygget en stald- og udhuslænge samt omtalte kombinerede vand- og udsigtstårn, som alt sammen kunne servicere driften af en renpark. Alle husene var opført i perfekt nyklassicistisk byggestil inklusive tårnet som nærmest var forsynet med kamtakkede skydeskår hvorfra man kunne se til verdens ende. De tre oprindelige bygninger var bygget enkeltvist og hægtet sammen med en muret hegnsmur så det hele fremstod lidt som en trelænget gård. Blot var den åbne side nu netop blevet lukket med den helt moderne museumsbygning, der var opført med fladt tag inklusive et stort ovenlys konstrueret som en rektanglet omvendt kasse hvor lodrette vinduer hele vejen rundt kastede et fint lys ned i det store rum som var delvist møbleret med udstillingsmontre og arkivskabe med kilometervis af dokumentation om hedens opdyrkning.

Suk, suk og suk, det kan godt være at det hele var rigtig flot og spændende for gamle heдебønder og arkitekter, men de skabte altså ingen formildende omstændigheder i forhold til min vurdering af stedet. Det var simpelthen bare bygget for langt væk, og tænk bare på, at fjernsyn endnu ikke eksisterede i min nære verden... for slet ikke at tale om computere, de var end ikke opfundet. Men ok, så længe vi var to drenge sammen, så kunne vi jo godt få lidt ud af opholdene, men ofte var jeg jo også alene.

Mindeparken som sådan lå et par kilometer fra hotellet og museet, og indbød til en rask lille spadseretur, selv om de fleste faktisk valgte at køre derned, for så at gøre holdt ved en fin lille stråttækt kiosk og parkeringsplads, hvorfra der så var videre adgang til fods ad den ca. 800 meter lange mindelund anbragt i en smuk lille smeltevandsdal der slyngede sig gennem hedesletten, og på statelig vis var flankeret med en mængde større og mindre mindsten med inskriptioner om de mest fremtrædende hededyrkere... herred for herred og sogn for sogn, indtil man nåede bunden af den lille dal hvor den flød ud i en større dal, og hvor rækken af sten sluttede i en stor rundkreds af mellemstore kampesten, som var stillet op i en 50 meter lang og 30 meter bred oval, der afsluttede parken på en så harmonisk vis, at den samlede oplevelse godt kunne fascinere selv et par 10-11 årige drenge, der følte sig hensat i en stemning af et historiske vingesus, der utvetydigt også måtte have aner tilbage til vikingernes runesten og middelalderens tingsten. Det var så bare heller ikke ingen hvem som helst der havde stået for hele sætoppet... det var den nærmest verdensberømte danske landskabsarkitekt C. Th. Sørensen, som jeg uden at ane sammenhængen lige på stedet, omkring 15 år senere hørte forelæse om sine værker, blandt andre nogle runde haver i Nærum der fascinerede mig... men også om det for mig nye begreb "skrammellegepladser", som han på det tidspunkt havde arbejdet med og argumenteret for i 40 år. Det begejstrede mig, og på en måde ophøjede det mine egne erfaringer fra lergraven i Struer, men sammenhængen at jeg selv har jokket rundt i et af hans fremmeste værker i mindeparken på Kongenshus opdagede jeg først her under min research til parkens historie. Sådan har meget i mit liv forløbet... det er først nu, det går op for mig hvad der egentlig skete, både her og der. Det dukker op her hvor jeg genudsender denne livets film for mit indre blik.

Den store dal som gennem tiderne var dannet af Resen Bæk, strakte sig mellem landsbyerne Grønhøj i øst og Resen i vest og dannede samtidig den sydlige grænse for den centrale del af den fredede hedes arealer. Det vil sige, at der også lå et mindre stykke hede syd herfor, arrangeret på en måde så besøgende i alt kunne færdes af en ren og ubesmitet grusvej på syv otte kilometer gennem det vilde rå og dog så milde hedelandskab, dramatiseret med store sving ud over sletten og op og ned mellem smeltevandsdalene, ind til de ubemærket ramte Grønhøj, som jo i sig selv var en levende og legendarisk del af hedebøndernes historie, inklusive den gamle landevejskro hvor Steen Steensen Blicher, hedens digter, også havde haft sin gang. Og så havde Keld oven i købet nogle slægtinge i landsbyen, som vi besøgte når vi ellers var på egen hånd og på cykel. Nu ved de som har læst med her til jo så også godt, at jeg havde aner i Grønhøj, men det havde jeg ingen anelser om dengang.

Annine og Andreas

Når jeg var alene kørte jeg knap så langt, men så tog jeg ofte den korte tur ned til mindeparkens kiosk og besøgte Anine og Andreas som hver især havde deres job med at sælge slik og souvenir fra kiosken og billetter til de besøgende til mindeparken eller til de som blot ønskede at køre en tur længere ud på heden. De var rigtig hyggelige og havde altid tid og tilsyneladende også lyst til en snak om løst og fast. Ret beset var der jo nok også dage hvor der heller ikke skete meget i deres tilværelse der på deres udsatte post, og så kunne det jo godt bidrage til underholdningen, at høre hvad sådan en knægt gik og mente om verdenssituationen. Dertil kom at de også selv yndede at fortælle historier fra heden og omegn, og så var der jo lige det, at Andreas havde en lille interessant nebenge-sjæft med at fange hugorme som han øjeblikkelig puttede i sprit i tomme flasker af forskellig størrelse, hvor de så kunne ses i den ”frosne” tilstand hvor de havde endt livet i forsøg på at komme op af flasken. Nu kunne man så i ro og mag se alle de forskellige fine grå og brune farver som prydede de ikke ufarlige dyr, som nu stod opmarcheret med salg for øje i en lang række i et af kioskens vinduer. Andreas var nemlig verdensmester i at falde i snak med folk, og på den måde svandt rækken af orme hurtigt ind, men så var det jo bare med at komme ud og fange nogle flere.

Desværre var der aldrig nogen der bad om at blive fanget når jeg var der, men det var noget med at tage dem i halen, og så nærmest lokke dem til selv at søge ind i flaskerne til deres kranke skæbne. Det var i øvrigt også hernede bag kiosken, i en lysning inde blandt nogle spredte nåletræer at urfluglene ofte opførte deres berømte parringsdansen! Det så jeg heller aldrig selv, for det foregik meget tidligt om morgenen lige omkring solopgang, og det var en kendt sag at det kun var de allerheldigste eller dygtigste som det lykkedes at få dem at se. Ellers tænkte jeg, at dem kunne jeg jo altid forsøge at få at se, men det var ikke smart, for nu har de været uddøde der på stedet siden 1990'erne. Til gengæld så jeg dem så, som så mange andre, i stedet i udstoppet stand i et af montererne på museet.

Annine og Andreas boede inde i Grønhøj, og der besøgte jeg dem også, for kendte man de to gamle, så kendte man også hurtigt resten af Grønhøj hvor mange også var deres familie. En datter og svigersøn havde en købmandsbutik i landsbyen, og en anden datter Margit var kæreste med svenden henne i smedjen. Desuden var der foderstofhandel, brugs, cykelsmed og meget andet i Grønhøj, og da jeg blev større oplevede jeg også at

være til teltbal på den lokale fodboldbane, men rigtig fortrolig med landsbyen blev jeg ellers ikke.

Dortea

Sådan ca. 800 meter nord for Kongenshus, lidt inde i nabosognet Daugbjerg, lå det tidligere omtalte lille husmandssted tilhørende en gammel kone ved navn Dortea. I 50'erne drev hun stedet sammen med en voksen søn, som antagelig har drevet stedet videre alene efter hendes tid. Dengang var der en traditionel besætning med en fire fem køer, et par heste og et hold grise samt noget fjerkræ. Det hændte at jeg et par gange blev sendt derover for at hente frisk mælk, Og det var da mit indtryk at Dortea nærmest arbejdede efter samme principper som i hendes barndom måske på samme sted, og stemningen på stedet følte meget som et skridt langt tilbage i historien. Noget kunne også tyde på at denne mælkeleverance har været for upraktisk i det lange løb, for efter en tid blev mælkeprodukter til hotellet købt ved mejeriet i Frederiks. I dag ærgrer det mig, at jeg ikke foretog nærmere studier af stedet, som nok var noget af det mest autentiske forhistorie jeg ellers er stødt på i real life.

Kongenshus i landskabet

Samtidig med at drømmen om livet på Kongenshus modnede sig, var det at Valde købte en Chevrolet Styline. Måske havde han haft bil før, men min mor og jeg havde jo da i hvert fald aldrig haft bil, og nu kunne vi altså pludselig bevæge os frit gennem landskabet helt som vi selv ville. Det vil sige, at med Valde som chauffør var det nu mest som han ville, og dette ofte "med vild drøn på udover stepperne"... sådan lidt adstadig ud af Struer over Vinderup og Sevel før vi kom til Holstebro/Viborg landevej hvor der var noget mere bevægelsesfrihed og hvor vi altid var over de 100 kilometer i timen, hvad der snart ikke kunne imponere mig på den rute, men så ændrede alt sig, når vi drejede fra i Sjørup mod Kongenshus og kom ind på den mindre Skive/Koldingvej... her kom galskaben op i Valde! Så holdt han cigaren lige i munden og sparkede rigtig til speederen til min store fryd. Vejen var oprindeligt bygget af den store hedeponerer og ingeniør, Enrico Mylius Dalgas, dengang man endnu lagde en ny vej direkte i terrænet følgende de højdekurver der nu en gang måtte være... og lige her havde istidens omvæltninger i sin tid efterladt en lang række revler, som vi nu over flere kilometer kørte på tværs af i en gevaldig søgang, bilen steg og faldt i et væk og kastede os op og ned i kabinen, jo værre jo højere... afhængig af bilens fart, og det forstod Valde at udnytte, medens min mor hylede op om at sætte farten ned, og jeg heppede på for at få endnu mere drøn på. Efter en stund drejede vejen dog og gyngeriets fladede ud og var borte da vi passerede Sejbæk Gårde i Resen sogn, hvor vejen nu gik opad og Kongenshus dukkede op i horisonten på toppen af et bakke drag, hvor det lå omgivet af lave forblæste træer med det karakteristiske tårn knejsende majestætisk... højt over Sejbæk dalen, på kanten af den ellers flade hede.

Ud mod hovedvejen var indkørslen markeret med to murede piller der dannede en flot portal ind til bebyggelsen, som på mangt en herregård... og også herfra var det et imponerende syn, når de stolte bygninger åbenbarede sig med hovedbygningens smukke og velafbalancerede facade flot understreget af tårnet bag den... ud mod heden i syd.

Det var flot, men i farten vakte det også min forundring, at der var en tilsvarende portal til den anden side ind mod terrænet mod nord, hvor der ikke var nogen bygninger eller anden aktivitet, hvilket da også var markeret med en sort jernkæde der hang mellem de to støtter. Sammen med det høje urørte græs omkring stedet, markeredes yderligere at her var der ikke noget at komme efter... kun en masse træer og et krat der brød ind i et ellers bredt stramt bælte af store lærketræer, vist nok af en særlig canadisk art, plantet af Det Danske Hedeselskab, dengang de havde overtaget ejerskabet af stedet.

Dette billede fra 1891 af Carl Milton Jensen viser præcist hedelandskabets karakter, og det kunne godt have været fra Store-eller Hjortedal. Bemærk den nok 4.000 år gamle gravhøj. Trafikken med oksekærre foregik hvor der var fremkommeligt og det skiftede derfor jævnligt kørebane når slitage fra tidligere kørsel og samlinger af regnvand havde skabt et ufremkommeligt morads.

To piller og en sort kæde hvor der næsten står "Forbudt" på har sin helt egen virkning på store drenge med et spirende opdagelsesgen, Så vi, Keld og jeg, eller hvem der nu lod sig lokke med til Kongenshus de kommende år, lod os ikke friste mere end en gang, før vi sprang over den sorte kæde for at indtage det forbudte land. Ingen vidste noget om arealet, måske lige med undtagelse af direktør Basse, men ham spurgte vi ikke, så der var kun et at gøre... vi måtte selv se hvad vi kunne finde ud af... havde der været mennesker før? Jo, det havde der, kunne vi straks se, for i kanten af en lysning mellem træerne der her nærmest var urskov voksede to delvist fritstående frønnede æbletræer godt tilgroede med lav og andre nedbrydende vækster. De kunne kun stamme fra mennesker var vi overbeviste om... medens vi var intetanende om, at de mange skævblæste bøgetræer der også voksede her ligeledes måtte være en reminiscens efter tidligere tilstedeværelse af mennesker. I stedet lagde vi mærke til at der ikke så langt fra æbletræerne var et stort meterdybt rundt hul i terrænet. Det måtte også stamme fra mennesker, ligesom nogle andre lavninger i terrænet mellem træerne kunne indikere, at der her havde været en hulvej der førte ud i heden. Alt dette fjernede den sidste tvivl, og selvfølgelig måtte vi så også undersøge hvor en sådan vej førte hen. Umiddelbart var der ikke noget at se

uden lidt markeringer i plantevæksten hist og her... nede i dalen! Det forholdt sig nemlig sådan, at vi stod ved kanten af et større dalstrøg i forlængelse af Sejbæk dalen ca. der hvor det ifølge gamle kort i dag er svært at vurdere om det heder Storedal eller Hjortedal! Sikkert er det dog, at dalen på det nærmeste danner nordgrænsen for det store stykke land med Kongenshus Hede, og fra udsigtsstedet i kanten af "vores urskov" kunne vi se milevidt ud over- og op og ned langs dalen.

Storedalen og Hjortedalen i historiens vingesus

Dalen lå som en oase på begge sider af Sejbækken der havde sit udspring nogle få kilometer mod øst nord for Grønhøj i Frederiks sogn, hvorfra den så har sit løb, når der ellers er noget vand, gennem Resen, Daugbjerg og Vroue sogne før den flyder sammen med Karup Å ved Hagebro. Egnene nord for Sejbæk havde sporadisk været opdyrket i lang tid. En gravhøj tilbage fra bronzealderen på kanten af dalen ud mod heden vidnede og vidner stadig om, at der i det mindste har færdedes mennesker her de sidste vel 4.000 år, men ellers antages det, at de dyrkede arealer og deres gårde og husmandssteder primært har deres rødder tilbage i tiden med fæstesystemet under og før enevældens tid.

Hedesletten mod syd var og er den nordligste spids af den mægtige Alhede, som igen var en del af datidens vidt udbredte hedeområder der strakte sig fra langt nede i Tyskland med egnene omkring Hanover og langt op i Jylland. I dette landskab herskede kun naturen således, at der ellers ikke fandtes nogen egentlige ejere, hvilket for Danmarks vedkommende så skal forstås således, at arealerne tilhørte kongen som såkaldt krongods, hvor kongen og hans folk kunne jage og så at sige høste vildtet! Alt andet jagt var krybskytteri, hvad der så også var en hel del af.

Historien for de enorme hedearealer og krongods, starter således i civilisationsmæssig forstand først godt inde i 1700tallet, på et tidspunkt hvor Danmark så at sige var på røven. I århundredet før havde der været pest og krige med utallige døde. Herunder også ofrene for 30årskrigen der endte med at svenskerne havde taget Skåne, Halland og Blekinge... medens Jylland, både under og efter krigen tilmed havde været hærget af lovløshed og røveri i en uafbrudt strøm, på en måde, så det nu enevældige kongerige fattedes penge, grundet den manglende basis for skatteinddrivelser.

En god økonomi havde derfor, i situationen, lange udsigter... enhver kunne se, at den forarmede danske befolkning ikke kunne presses yderligere, hvorfor kongen... Frederik V's rådgivere da også fandt ud af, i øvrigt 100 år før Dalgas gjorde det samme, dengang det var tabene i 1864 der skulle heles, at "hvad der udad var tabt, det måtte indad vindes"... Man måtte simpelthen skabe nye indtægtsmuligheder som erstatning for de som var gået tabt, og det ville kort sagt sige, at der i praksis nu måtte sættes gang i opdyrknin-gen af de kæmpe store krongodsarealer, for de var jo Kongens og dermed Statens ejendom, og så var det jo lige til at gå i gang med! Godt nok naturligtvis, men man overså bare lige i første omgang, at der slet ikke fandtes arbejdskraft til sådanne initiativer. Befolkningstallet var jo netop reduceret kraftigt gennem de nys dårlige tider, og mange danske bøndergårde lå i forvejen hen som ødegårde... herunder også mange af de såkaldte ryttergårde der, gennem krigspligt, var blevet drænet for deres mandskaber, hvor der blot gennem den seneste svenskekrig i begyndelsen af 1700tallet, havde været mindst 5.000 mand der aldrig vendte hjem igen.

Altså var der ingen danske bønder der bare stod parat til at opdyrke den jyske hede... tvært imod... de løb skrigende bort, og her hjalp hverken gulerod eller pisk. Men det var der måske råd for! Kongens hold, under en grev Moltke, opgav i hvert fald ikke så let... man vendte blikket mod Tyskland hvor man i forskellig grad havde store problemer med stridende befolkningsgrupper, hvor især reformerte lutheranere og diverse katolske grupperinger var oppe mod hinanden, så det kunne formodedes at mange, hvis de ellers fik muligheden, ville være parate til at prøve lykken i et nyt land, Danmark! Og hermed er vi fremme ved civilisationens begyndelse på Alheden, og for at det ikke skal være løgn, så begyndte det hele netop på kanten af bakkeøen ved Kongenshus og det jomfruelige dalstrøg der passerer nedenfor mod nord.

Ud af alle bestræbelserne ankom således nu den 16. oktober 1759, ifølge Jeppe Aakjær i skriftet "Agermuld og Hedesand", de ni første "kongelige tyskere og et muldæsel" til Havredal godt 10 kilometer mod øst på Alheden for at tage fat på opdyrkningen af denne del af den jyske hede... projektet var da sat i søen med en koloniby i henholdsvis Havredal og Grønhøj hvortil, i begge kolonibyer, nogle af mine egne forfædre, som jeg ikke anede noget om den gang, også emigrerede til i 1759 og 1760. Processen forud havde været lang og kompliceret, og kunne for den sags skyld godt dokumentere at det aldrig har været nemt for et land at byde fremmede indenfor i større stil til permanent bosættelse... der er altid nogen der mest ser fordelene og andre der kun ser ulemperne, og selvom det i dette tilfælde var kongemagtens projekt og at styret var enevældigt, så skulle der alligevel trædes varsomt, for var det ikke bare nasserøve og kriminelle hele bundtet? Tænkte den gamle almue rundt langs heden, som de jo hidtil havde benyttet som et overdrev ad libitum. Måske var det i det lys, at kongen allerede i 1754 havde bevilget såvel penge som land til et aller første spadestik i et banebrydende pilotprojekt for kronegodsets opdyrkning, med tysk deltagelse!

En kaptajn med god hedebrugserfaring fra sin hjemegn i de dengang danske besiddelser i Meklenborg, Ludvig von Kahlen, overtog således en stor hedeparcel knap 5 km. vest for Grønhøj... lige netop der hvor jeg nu stod på min "platform" 200 år senere ved overgangen mellem Storedal og den yderste nordlige del af Alhedens vidtstrakte slette og indåndede den pragtfulde syrlige lyngluft tilsat strøg af tyttebær, blåbær og revling.

Von Kahlen var en ihærdig, ilter og målrettet mand, og han kastede sig over opgaven med brask og bram og startede op med en mindre besætning af husdyr som kunne bidrage til husholdningen medens han det første år fik bygget en antagelig traditionel Meklenborgsk bondegård med stuehus, lo og stald i en og samme bygning og med et meget højt stråtag som udgjorde et markant landmærke for de vejfarende på denne del af den brune hedeslette.

"Kongens Hus" kaldte han huset i taknemmelighed til kongen som indtil videre havde betalt gildet, og så tog han til Tyskland for at hverve en gruppe tyske landarbejdere så der kunne komme ordentlig skub... også på selve landbruget. Dette gik dog straks galt, de hvervede tyskere brød sig hverken om manden, stedet eller opgaven da realiteterne stod klar for dem! De betragtede det hele lige så udsigtsløs som også de danske bønder, og de nægtede at være med. Herefter endte det hele med... efter fængslinger og retssager, at de tyske landarbejdere rejste hjem igen, og at von Kahlen selv påtog sig al arbejdet... hvad han dog måtte opgive efter nogle få resultatløse år. I 1766 solgte han alle

herlighederne og endte sine dage som forvalter i den danske flådes by Frederikshavn. Køberen var en københavner, Christen Jensen, som allerede i flere år før havde bosat sig som nærmeste og eneste nabo. Han havde indrettet sig med en landhandel og tilhørende krovirksomhed oppe ved vejen, muligvis på stumperne af en tidligere kro på stedet.

Tegningsudsnitet til venstre viser Storedalen med Sejbækken, hvor man kan forestille sig at von Kahlen byggede det første Kongenshus på det flade stykke mark til højre lidt hævet over bunden af dalen. Tegnet af Achton Friis.

Fotoudsnitet til højre viser et eksempel på en traditionel Meklenborgsk bondegård som stilmæssigt antages at have været forbillede for det opførte Kongenshus. Udsnit fundet på nettet.

Fra det oprindelige Kongenshus over Aunsberghus til Ny- og Lille Kongenshus

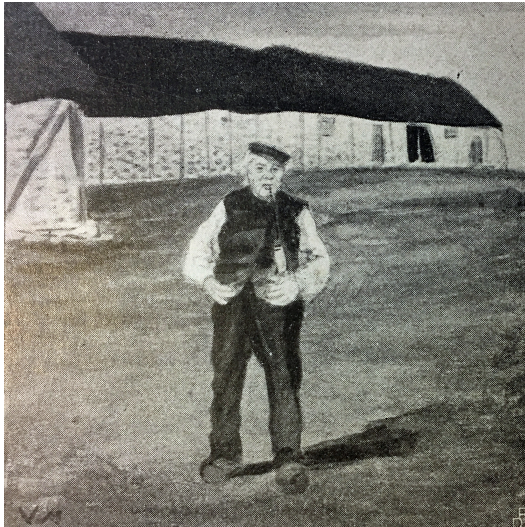
Ifølge en gammel myte skulle der her have været smugkro og ulovlig destillation af brændevin hvorom der fortælles, at et sæt brændevinstøj (et destillationsapparat) i hast engang blev gemt i en rævegrav, så det ikke skulle falde i hænderne på en øvrighedsperson der var set nærme sig huset. Det mystiske var så, at man aldrig fandt udstyret igen... og hvem kunne have taget det! Det var næppe ræven, men måske var det den jyske Robin Hood, Jens Langkniv! Det er i hvert fald en kendt sag blandt indviede, at denne almuehelt i 1600tallet havde holdt til ved en kro et sted her ved Sejbækken, det er ganske vist... og blandt andet havde han jo da også en troløvet der boede hos sine mistroiske og genstridige forældre i Resen, for enden af et hjulspor der netop førte fra hans egentlige hjemegn Søvsø, og lige her forbi hvor det krydsede Sejbækken før det førte videre over heden ind i Resen sogn. Alt dette var dog fortid, og ikke noget Christen Jensen havde haft noget med at gøre, han havde suppleret sin kro- og handelsvirksomhed med noget landeri og fårehold, eller var det omvendt..! Stedet var i hvert fald blevet kaldt Aunsberghus... et navn der godt kunne oversættes til Fårehøj.

Der havde næppe været andre købere til von Kahlens Kongenshus, og der er da også teorier om, at Christen Jensen sidenhen blev boende oppe ved vejen og gradvist pillede det oprindelige Kongenshus ned så der en tid kun var en simpel stue- og staldbygning tilbage på den oprindelige beliggenhed medens resten af materialerne antagelig er blevet anvendt til istandsættelser og udvidelser på bygningerne ved landevejen, der herefter og-

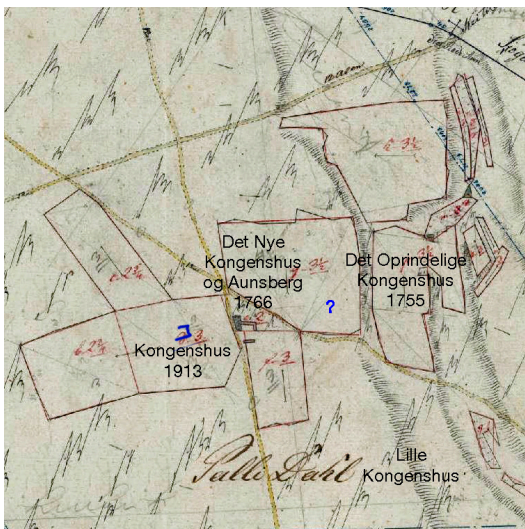
så langsomt har overtaget navnet Kongenshus. Nå, men efter 6-7 år opgav også han, og der kom skiftedag igen... og nu blev hele molevitten solgt til en baron Rosenkraz på Krabbesholm ved Skive, der straks indsætter en Jens Sørensen med hustru Lisbeth Kierstine Pedersdatter som fæstere. Krabbesholm havde brug for et stykke hede hvor de kunne udvinde brændsel i form af lyngtørv. Det var et hårdt arbejde som de satte deres fæstebønder til, og mon ikke det nye par på Kongenshus kom med fra Skiveegnen! Det vides ikke, men det vides, at de blev stamforældre til de næste fem generationer fordelt på de to ejendomme det oprindelige- og det nye Kongenshus hvortil kom, at der i 1826 også blev etableret et nyt husmandssted nede i dalen godt en kilometer mod øst, og som også blev fæstet af efterkommere fra Jens og Lisbeth, hvis familietilnavn nu var Dahl. Senere skete der så det at en kartoffeltysker af Bertel-slægten fra Sandkjærgårde giftede sig ind på Kongenshus Hede... og her er vi så tæt på, at også jeg er i familie med de fortidige beboere på Kongenshus hede.

Det var jo sådan, at de forskellige kartoffeltyskerfamilier i nogle generationer giftede sig med hinanden på kryds og tværs så alle blev noget nær i familie med alle! Et sådan slægtskab har jeg dog ikke fået sporet, men under den megen research i øvrigt er jeg i en bog om Den Jyske Hede af Mylius Erichsen stødt på billedet af en mand foran et simpelt bindingsværkhus som jeg tilfældigvis også har set afbildet uden manden i en artikel i Fjends Egnshistoriske Forening årsskrift 2009, angivet som et af husene i Det Nye Kongenshus. Via kryds af disse to kilder kan jeg slutte, at manden så må være Jens Lauersen, den sidste bonde på Lille Kongenshus og dermed på Kongenshus i det hele taget, eftersom den sidste fæsters enke, hans tante, på Det Nye Kongenshus og Aunsberg forlængst havde forladt stedet og overladt det til et stille forfald. Med en fotograf/tegner på stedet i 1904 har den gode Jens, ved udsigten til bare en lille oplevelse, med stor sandsynlighed været på pletten og beredvillig stillet op som manden i huset, om end der var en god spadseretur mellem hans sted og de forladede huse oppe ved vejen som var motiv for fotografens anstrengelser.

Det hele fik dog herefter snart en ende. I 1909 var der kun var ruiner tilbage af det oprindelige og det nye Kongenshus og hvor Lille Kongenshus som det sidste blev endelig forladt i god tid før 1913 hvor en investor Hans Dall fra Hamborg købte hele området for at bygge et helt nyt Kongenshus på den sydvestlige side af Skive-Kolding-vejen, for herfra at iværksætte rensdyravl med basis i importerede rener inklusive en lappefamilie fra Norge, men det er en helt ny og anden historie. Her vil jeg blot vende tilbage til min udsigtspost ved kanten til den store dal, hvor jeg nu ved lidt mere om de mennesker hvis spor jeg fandt på stedet i sin tid for mere end 60 år siden, og hvor jeg også ofte overnattede i telt med åbningen vendt ud mod solopgangene hvor mosekonen bryggede nede i dalen og hvor jeg ellers bare vandrede mine ture ad de hemmelighedsfulde lyngstier, kun med en anelse om det slid og slæb som her engang havde hersket, og som siden bare er groet mere og mere til.

Manden på Kongenshus 1904 og ruinerne 1909

Skitse over Kongenshus 1815 og Det nutidige Kongenshus med rener og lapper i 1913

Nej til livet på heden ja til byen

I profiler jeg har brugt på nettet oplyser jeg kækt at have været en lille bondedreng der er vokset op på den jyske hede og derfra, i en ung alder, er avanceret til de store byers gadehjørner... for så siden jo, at blive en vældig karl med verdensomspændende aktiviteter og... nå ja, om der var tale om et avancement på omtalte gadehjørner kan vel diskuteres, men sikkert er det, at udsigten til et liv på Kongenshus og en daglig cykeltur på 10 kilometer plus en halvtime med tog eller bus morgen og aften i 6 dage om ugen, for at gå på realskole i Viborg, fik mig til at sætte hælene i... ikke tale om.

Og sådan blev det! Det vil sige, at der i princippet ikke blev ændret alverden på min tilværelse. Min mor og Valde flyttede gradvist deres pakkenelliker og den fine stue med til Kongenshus, og jeg overtog deres soveværelse i hjørnet på første sal en stund, indtil en nyansat køkkenchef skulle overtage den som "tjenestebolig", medens jeg blev forflyttet til de nu to forladte stuer i husets sydlige ende, der hvor der også var et badeværelse.

Det var alt for store rum til mit gemyt med så store rum... og om det var mit hulein-stinkt eller mangel på format der var årsagen ved jeg ikke, men jeg havde behov for nærhed og tryk når jeg kun havde mit eget selskab, så jeg fik straks skabt basis for, at jeg kunne gå over på tømmerhandlen bag Mejeriet i Smedegade og hente de nødvendige lægter og bløde plader som jeg så kunne bygge en skillevæg med. Det var nok lige i overkanten af en 12-årigs kræfter og evner at begive sig i kast med, for jeg måtte jo selv bære pladerne hjem fra tømmerhandlen... en af gangen, men hjem kom de, og også op ad trappen og hen i stuerne. Mon ikke jeg har haft Keld eller Leif lidt med i det projekt! Det ved jeg ikke, kan ikke huske dem i det.

På den ene side kunne jeg påstå, at det blev min første byggeopgave, men jeg er nok mere tilbøjelig til at mene, at det nærmere var en fortsættelse af mine hulebyggerier... dette at skabe og indrette mig i et rum eller territorie. Inde bag pladevæggen fik jeg anbragt min seng og et skrivebord med mine ting og et mindre bord eller taburet med en gram-mofon, så var jeg klar! I et hjørne stod en anden seng... den var til min mor eller Valde når de var i byen og måske trængte til en lur. Det ikke afskærmede rum som var tilbage ude på den anden side lod jeg stå tomt, bortset fra en periode hvor jeg havde bygget en voliere til nogle undulater som jeg også forsynede med en masse planter for at lave stemning af en urskov. Midt på ydervæggen var der en dør ud til en altan på gavlen, den havde jeg ladet stå åben en dag samtidig med at fuglene mere var i det store rum end i deres bur... og så forsvandt de ud i den blå luft med det resultat, at jungle og bur også snart forsvandt, og jeg fik stillet an med et større arbejdsbord.

Bydreng hos Importøren

Egentlig synes jeg at der er nogle "huller" i min hukommelse fra den her periode. Måske er det fordi jeg nu mere eller mindre hørte til to steder i Struer og på Kongenshus og måske var det overgangen fra grundskolen til mellemskolen at tingene flyder lidt sammen, for det var jo også nu det begyndte at være mere påtrængende det med pigerne, dels som venner men mest styret af den mig u(er)kendte drift som gør livet så interessant og spændende, og så tror jeg, at Keld var begyndt at arbejde mere og Leif havde så mange jern i ilden... i hvert fald manglede der noget i min tilværelse, som fik mig til at tage det job som bydreng hos Importøren omme på Lille Torv som jeg vist har nævnt. Det gav nemlig status selv at tjene sine penge... 10 kroner om ugen ca. 4 timer hver dag inklusive også et par timer om lørdagen hvor vi kun gik i skole om formiddagen. Det må have været på den tid hvor jeg også kom på Cafe Centrum for at se seksdagesløb i fjerneren og hvor vi indimellem også turede rundt i byen for at spille smarte!

Jobbet som bydreng bestod i, at drøne ud i byen på en varecykel for at aflevere en brødrister eller en standerlampe til en kone som måske havde været på indkøb i butikken om formiddagen. Alle varer af en vis størrelse blev bragt ud hvis kunden ønskede det... og det gjorde de tit, for husk på at der ikke var ret mange almindelige folk der havde bil... og da slet ikke blandt kvinderne! Jo ti år senere måske, men ikke i 50'erne, da passede de så at sige alle hus og hjem og så kunne de jo fint tage imod når en bydreng bragte noget ud, og så kunne der godt vanke et par håndører hvis man smilede pænt til dem.

En gang havde jeg et særlig stort læs med et køkkenskab på ladet foran på cyklen. Det var så højt at jeg knap kunne se henover det, og samtidig måtte jeg også have hjælp til at komme i gang uden at vælte... så jeg skulle helst nå frem uden at skulle stoppe, for så

var det jo ikke sikkert at der var nogen til at hjælpe mig i gang igen! Men ak, skabet skulle ud på Ølbyvej i de nye blokke der ude, og jeg asede nu med læsset på vej op ad Vestergade til jeg nåede Reberbanen ca. der hvor gaden begyndte at gå nedad mod Holstebrovej, og så skete det... at kæden sprang og faldt af da jeg tog det sidste tramp og cyklen kunne køre af sig selv ned ad bakken! Da skulle jeg selvfølgelig straks have stoppet dyret og skaffet hjælp, men inden jeg havde tænkt så langt var jeg kommet så meget op i fart, at jeg ikke kunne springe af og samtidig holde cyklen og undgå at smadre det skide skab... bedste bud på at rede skabet var derfor at fortsætte og så stå af når cyklen af sig selv ville gå i stå når vi skulle op ad Ølbyvej. Fint nok, men der var jo så bare lige det problem, at før vi, cyklen, skabet og jeg var kommet så langt... da skulle vi krydse Holstebrovej/Hovedvej 11!

Den sidste hestevogn kørte godt nok stadig rundt i Struers gader i disse år, men herude på hovedvejen kunne der godt komme en bil eller lastvogn i både den ene og anden retning... på en gang! Hvad skulle jeg gøre? Tjahe, jeg valgt det eneste der var at gøre, nemlig at vente til vi passerede de sidste huse i Vestergade og så håbe på, at jeg kunne nå at springe af hvis jeg var på kollisionskurs! Der skulle jo nok være 4-5 meter til at få det gjort... og så måtte skabet naturligvis ofres. Nå men så galt skulle det ikke gå... der var biler på vejen, men de var et godt stykke fra krydset, så vi strøg bare over og landede oppe hvor ham der Gert der havde en storebror der havde en plade med Little Richard boede. Her lykkedes det mig at komme af i gor ro og orden uden at der kom så meget som en ridse i skabet, og så var det bare at trække ud til adressen.

Det var en mand og hans kone der havde butikken, og for mig var han Importøren, og han var meget lettet over at skabet var kommet helskindet igennem denne forfærdelige historie, og det var jeg jo også stolt over, så var det sket nu om stunder, så ville vi nok have givet hinanden en hi-five og fortsat med hvad vi nu var i gang med. Konen derimod var ovenud lykkelig for at der ikke var sket mig noget, og så kan man jo sige, at der kom balance på historien, om end jeg slet ikke havde fantasi til at forestille mig, at der kunne være sket mig noget. Jeg var bare glad for, at det hele ikke endte med at den stakels bydreng selv måtte betale for den forliste cykelkæde. Firmaet betalte.

Gennem livet og især arbejdslivet hører vi alle en masse historier, som de fleste af os glemmer igen... eller også er de historier vi kan huske ikke egnet til at gengive på skrift hvor sarte sjæle uforvarende kan risikere at blive forulempet. Men en dag stod Importøren og talte med en kunde medens de stod og kiggede ud på torvet. Måske skal jeg lige tilføje, at hvis de stod der endnu, så ville de stå på gulvet inde midt i Jyske Bank! Nå Importøren fortalte om en mand der var blevet indlagt i Viborg... enhver vidste hvad det betød, og havde han fortalt historien i Brabrand så ville han have sagt... ude i Risskov. Årsagen var, at manden troede at han var en orm, og det gjorde ham angst så han rystede som et espeløv og han kunne ikke finde ro nogen steder. Det kunne han dog på hospitalet, her var der dygtige folk som i løbet af et par måneder fik ham overbevist om, at han var en ganske almindelig mand og ikke nogen orm. Det var jo rigtig godt, så hospitalet udskrev manden, og en sygehjælper blev for en sikkerheds skyld sendt med ham på busturen hjem. Da de kom til holdepladsen i mandens landsby var alt også gået ganske fint og manden var virkelig på dupperne for at tage hul på et nyt kapitel i sit liv, og glad og fro trådte han ud af bussen... og så, som et lyn fra himlen sprang han på hovedet ind under en bænk, alt medens han rystede som et tærskværk og holdt sig selv over hovedet

skræmt fra liv og sans! Ja men mand dog sagde sygehjælperen, du ved da godt at du ikke mere er en orm, ikke? Jo, jo sagde manden... men det er jo ikke sikkert at de to solsorte der sidder hende i busken der også ved det!

Ellers var det et fint arbejde som jeg trivedes godt med. Ind imellem fik jeg noget snak med konen og stemningen var god, og hver dag sluttede jeg med at fylde koks på centralfyret der stod nede i kælderen. Måske kedede jeg mig lidt af og til, men det passede mig fint med en vis orden i hverdagen. Alligevel efter knap et årstid begyndte mine karakterer at falde faretruende i skolen, og hvis jeg ikke husker helt galt var jeg også begyndt i mellemskolen, og så var det jo ikke så smart at jeg brugte al min energi på noget, i denne sammenhæng, så ubetydeligt som at arbejde. Det hang i hvert fald ikke sammen for mig... jeg er ikke nogen multitasker.

Livet på Kongenshus

Noget andet der måske heller ikke var så godt for resultatlisten i skolen var nok også mit dobbeltliv vekslende mellem Teglgården i hverdagen og Kongenshus derindimellem.

Nogle sjældne gange cyklede jeg derud via Vinderup, Sevel, Hagebro og Sjørup, men for det meste var der kørelighed med enten Valde, min mor eller begge. De arbejdede jo begge steder så der var jo en hyppig trafik. Helst ville jeg være i Struer, men det kunne godt være noget ensomt uden for de store dage med baller og udstillinger etc. på Teglgården, og så opsøgte jeg den moderlige omsorg på heden hvor jeg også kunne lide det stille ophold i naturen sådan uden mål og med! De havde anskaffet en hund derude, en schæferhund der hed Ulla, og den hund og jeg blev de bedste venner og sammen trampede vi heden flad på kryds og tværs. Dels ovre i Storedal... men mest mod syd hvor heden havde sine største vidder og fortsatte ned i et noget nær lige så øde landbrugsland.

Vore... hundens og mine ture kunne godt strække sig over hele dage fra morgen til aften, men altid tilbage samme dag. Alternativt slog jeg også ofte et telt op ovre ved udsigtspunktet ved Storedal hvorfra der, trods ødemarkstatus, var en overkommelig afstand til køkkenet på Kongens Hus... større helt var jeg heller ikke. Det var ikke ture mættet med dramatiske oplevelser... tværtimod, og jeg nød den meditative ro. Nu kunne jeg så bare godt have ønsket mig, at jeg var gået mere på opdagelse og eksempelvis havde besøgt den lille gruppe af huse og gårde Resenfelde, lige syd for mindeparken. Stedet var resultat af en udflytning fra kartoffeltyskerkolonibyen Grønhøj i slutningen af 1770'erne og bebyggelsen var endnu stadig i traditionel smålandbrugsdrift.

Det traditionelle landbrug kendte jeg bare al for godt til at finde interessant, så jeg gik uden om. Hvad jeg ikke vidste den gang var, til min senere overraskelse, at der blandt de udflyttede familier havde været nære familiemedlemmer til mine tip⁴ oldeforældre Johan Peter Dürr og Apolonia Schmuck Kriegbaum. De var således henholdsvis forældre og onkel og faster til to af de første fire udflyttere Johan Conrad Kriegbaum *1745 og Johan Jacob Frederik Siegmund Dürr *1753. Det kunne have været en god autentisk oplevelse at have besøgt stedet dengang i 1950'erne, også selvom der vel havde været afviklet omkring 6-7-8 ejerskifter i de fire gårde siden de første beboeres tid, for stadig var det jo netop de gode gamle driftstraditioner der herskede... i modsætning til nu, hvor der ikke findes et eneste landbrug af den slags i hele landet, hvor alt er domineret og totalforandret af maskiner og stordrift.

I stedet for således på antropologisk vis at stikke næsen i lokalsamfundene, lod apostolens heste sig snart udfordre af nye og umiddelbart sjovere transportmuligheder! Heden var jo så mennesketom at her kunne en lille dreng godt slippe af sted med at køre bil uden at nogen blandede sig, og da der ofte lige skulle sendes bud ned til kiosken ved mindedalen og den slags, så startede min tilværelse som billist ved, at jeg lige fik lov at nappe sådan nogle tjanser... og så varede det jo ikke længe før jeg lå og drønedede rundt på de øde veje helt til Karup og Haderup. Det var ganske vildt, for jeg ville gerne se hvor stærkt dyret kunne løbe, hvad der godt kunne give noget slinger ved de 150 kilometer i timen! Den slags var bestemt ikke med i konceptet, men artighed var ikke lige min stærkeste drift... for jeg kunne lide spænding og her var lige muligheden, som jeg oprigtigt ikke kan anbefale andre at benytte under tilsvarende omstændigheder, og jeg priser mig i dag lykkelig for, at det aldrig gik galt... endsige blev opdaget.

Rødderne til kartoffeltyskerne

Min barndom var i øvrigt ikke præget af slægtskabet med kartoffeltyskere. I det mindste anede jeg ikke noget om dette før engang i 18- 19-årsalderen, hvor jeg opsnappede noget snak i familien om en gammel arvesag tilbage i trediverne.

Min bedstefar Søren og en flok af hans slægtninge var dengang uventet kommet i søgelyset som potentielle arvinger til verdens rigeste dame, som var død barnløs i New York, efterladende sig en formue på over et hundrede millioner dollars. Søren var husmand med syv børn og 11 tønder land i Dalsgård ved Kjellerup, så pengene ville i givet fald falde på et tørt sted. Blot rygtet om arven havde da også straks udløst en kredit i foderstofhandlen i Kjellerup, som ellers var ret så karrig med den slags, men ak, pengene endte, rimeligt nok, med at gå til velgørende formål i henhold til et testamente.

Altså stor ståhej for ingen ting. Sådan da. For noget kom der da ud af alle anstrengelserne. Det var nemlig sådan, at for overhovedet at komme i betragtning til arven, så var der blevet gennemført en så omfattende slægtsforskning, at det kunne opklare slægtsspor, der for mit vedkommende er de eneste kendte linjer, som rækker længere tilbage end til mine tipoldeforældre i begyndelsen af 1800tallet.

De dybeste spor er til Hans Kriegbaum født i 1380 i Lautertal, Odenwald, og måske nok så interessant i arvesagens sammenhæng, til Georg Wendel von Echtzel født 1678 i Odenwald grevskabet Erbach. Han stod nemlig længe optegnet som far til min tip⁴ oldefar Johan Georg Breuner og til dennes storebror Johan Sebastian Wendel, som var oldefar til den afdøde dame i New York. Hun hed i øvrigt Ella Echtzel Wendel.

I min opfølgende navneforskning undrede det mig, at de to brødre Johan Georg og Johan Sebastian har to forskellige efternavne Breuner og Wendel. Imidlertid angav forskellige kilder, at den gamle von Echtzel også har kaldt sig Johan Gallus Breuner, og at begge navne da også blev bragt med til Danmark hvor navnet Breuner fik stor udbredelse, medens navnet Wendel kun er anvendt som mellemnavn. Med den viden sluttede jeg af flere grunde, at de to navne også måtte tilhøre to forskellige personer med hvem min tip⁵ oldemor så har fået en søn med hver... blandt andet er det ikke sandsynligt at nogen i datidens Tyskland har skiftet navn fra Wendel von Echtzel til Gallus Breuner! Det

ville jo svare i Danmark, til at skifte fra Gyldenløve til Jensen. I bedst fald kunne der så være tale om to halvbrødre! Men selv denne antagelse er igen siden blevet klart afvist af professionelle slægtsforskere der siger, at hele historien er en "and". Sagt på moderne dansk "Fake News"

Hvorom alting er, så måtte mine bedsteforældre med familie efter arvesagen leve videre med deres spartanske liv uden dollars i foderstoffene, men med kartoffeldyrkning på 30ernes gårdsplads og grøftekanter, så gælden langsomt kunne slettes. Man ruttede således ikke med pengene i den periode, hvad der som tidligere omtalt også gav anledning til vældige konflikter i min mors ungdom, netop i 30erne hvor hun også til sidst 14 år gammel og på god landarbejdervis drog ud i den store verden for at søge lykken. En rejse der foreløbig nu havde ført hende til Kongenshus på Alheden eller, om man så må sige, ud i sine forfædres gamle land, hvor hun ikke desto mindre fik sin guldalder. Først og fremmest gjorde hun køkkenet berømt over det ganske land, og vist nok lavede hun jagtmiddag til Kong Frederik IX, og helt sikkert lånte hun sig selv ud som kogekone til Jeppe Aakjærs 100-års fødselsdagsfest på Jenle.

Slægtskabet til kartoffeltyskerne skænkede hun ikke en tanke. I hendes tid var der absolut heller ingen prestige i noget der pare lugtede af tysk, så jeg tænker at hun nok nærmest fortrængte denne kendsgerning. Men i ånden var hun ellers ydmyg nok, for hvor andre drømte om fremtidig velstand og glimmer, så drømte hun om et lille hus på heden hvor hun kunne fremstille og sælge hjemmestøbte stearinlys, lynghonning, tyttebærsyltetøj og almuefortidens jydepotter drejet i ler m.m. Sådanne drømme forstod jeg godt, men jeg vidste også godt, at de aldrig ville komme til at ske... for hendes identitet var også at være "verdensmester" på Kongenshus. I den sammenhæng kompenserede hun så ved at lave en lille salgsudstilling i et af foyerens vinduer hvor der desuden også blev udbudt julenissepar håndlavet af hvidt og rødt garn... ikke et øje var tørt, og hun solgte det hele som varmt brød. Pengene betød ikke noget i hendes situation, men folks interesse, ros og køb gav hende en ægte og stor glæde som den idémager og iværksætter hun var.

Og så gjorde det ikke noget, at der i den anden ende af etableringen var et nyindrettet museum for hedens opdyrkere der fyldte op. Det indeholdt ting og sager som selv jeg med stor interesse jævnligt besøgte og fik min første egentlige berøring med hedehistoriens vingesus. Der var tavler og udstillinger om bøndernes hårde slid, der meget mindede mig om det liv mine bedsteforældre levede i Dalsgård. Jeg hørte også lidt om kartoffeltyskere, og at mange folk i Grønhøj og Frederiks stammede fra disse særligt hårdføre folk men uden, at det endnu faldt mig ind, at jeg faktisk selv tilhørte denne specielle menneskerace. Imidlertid viste det sig jo senere, som tidligere nævnt, at jeg havde den her tip⁴ oldefar, Johan Georg Wendel. Det var nemlig først mange år endnu senere, at jeg også fandt ud af, at han i virkeligheden hed Breuner, og at jeg desuden også er direkte i slægt med kartoffeltyskernavne som Löffler, Dürr og Kriegbaum.

Parallelt med udflytningerne fra Grønhøj til Resenfelde var der derforuden også andre udflytninger og herunder en fra Havredal til Trehuse hvor tre af Johan Georgs sønner, Johan Philip (Gård 1), min tip³oldefar, Johan Jacob (Gård 2) og Johan Christopher (Gård 3) var pionererne. Senest 10 år senere var der dog sket en rokering med den ene bror Johan Christopher, der var blevet afløst af den Siegmund Dürr der ellers havde været den yngste pioner i Resenfelde! Han var nu gift med Maria Elisabeth Breuner, en sø-

ster til breunerbrødrene. De var 11 søskende i alt, så der var nogen at tage af, og måske var det vigtigt, at der forblev en Breuner på alle 3 gårde i Trehuse. Med søsteren Maria Elisabeth fulgte desuden også hendes svigermor og nu enke Apolonia Schmuck Kriegbaum... ja undskyld for min akkuratesse, men jeg kan blive ganske grebet af at finde frem til den rette placering af de rette mennesker i sådanne konstellationer, og jeg synes det giver et lille givtigt flig af en forståelse for levevilkårene blandt de pågældende... men strengt taget er det jo nærmest perverst at side og rode med hvilke plovfurer folk jokkede rundt i her for et kvart årtusinde siden, når verden nu har så mange andre alvorligere ting at bekymre sig om. Nu er jeg jo så pensionist og blot sat i venteposition og kan "forske" alt det jeg orker uden at det trækker ned i bruttonationalproduktet, og så er det da ligesom tilladt synes jeg.

Slutreplik

Tak for din interesse. Dette var bind I. Vend om ønsket til bage til resumeet side 7 til 13 for evt. at orientere dig om bind II, III og IV.